

Research
01-00014733

School
of
Theology
Library

B X

8319

X 36

1795

v. 2

8 319
X 36
7 95

2 S. FRANCISCI
XAVERII
E SOC. J.
INDIARUM APOSTOLI
EPISTOLARUM OMNIUM
LIBRI QUATUOR
Ex Petro Maffejo, Horatio Tursellino,
Petro Possino,
& Francisco Cutillas.

*Accedit denuò earumdem Chronotaxis; tūm
Index multiplex, & Appendix.*

VOLUMEN II.

O P E R A R. M.

Olim Soc. J. Sacerdotis in Castellana Provincia.

BONONIÆ

Apud Gasparini de Franciscis ad Columbæ Signum.
SUPERIORIBUS ANNUENTIBUS.

CANCELED DUPLICATE
WOODSTOCK COLLEGE LIBRARY

S. FRANCISCI XAVERII
SOCIETATIS JESU
INDIARUM APOSTOLI
EPISTOLARUM
LIBER III.

E P I S T O L A I.

R. P. M. Ignatio Lojolæ, Præposito Generali
Romam.

*Indorum mores, labores sociorum et pericula, dotes
Rectori Goano necessariæ; Societas Jesu, quæ a-
moris atque concordiæ Societas est, maximis in-
tervallis in India distributa. De Neophytis Indiæ,
de Japonibus institutoque Japonensi itinere. De
collegiis Societatis in India erigendis, de So-
ciis, atque literis eò mittendis cum Indulgentiis
ad Fr. Vincentium Societatis amantissimum. Sa-
crum pro se ad S. Petri Janiculensis faciendum,
positis humi genibus Ignutium exorat.*

Gratia & Charitas Christi D. N. adsit nobis
semper, Amen. Mi Pater in Christi
visceribus unice.

A 2

Etsi

ET si litteris sociorum , quæ hinc Romam proximè missæ sunt , certiore te factum arbitror , quām feliciter his locis res Christiana , vestra deprecatione , Deique beneficio geratur ; tamen videntur etiam nonnullæ meæ partes . Itaque pauca quedam de hisce locis tam procul ab Urbe remotis hâc epistolâ perstringam . Primùm gens omnis Indica in universum (quantum videtur potui) est admodum barbara , nec quicquam nisi suis , hoc est , barbaris moribus consentaneum avet audire : de rerum divinarum ac salutarium cognitione nihil admodum laborat . Ingenio plerique sunt pravo , & à virtute abhorrenti . Incredibili mobilitate animi atque inconstantia , fide exiguâ , ac penè nullâ : tanta est consuetudo peccandi atque fallendi . Hic nos tum in Christianis excolendis , tum in convertendis Ethnicis multum elaboramus . Proinde par est nos filios tuos præcipue tibi curæ esse , tuisque apud Deum precibus continenter juvari . Neque enim te fugit , quantum negotii sit homines erudire , qui neque Dei notitiam habeant , neque pareant rationi ; sed alienum ac minimè ferendum putent , avocari à consuetudine peccandi , quæ jam naturæ vim obtineat propter vetustatem .

2. Hæc loca sunt sanè laboriosa , vel propter summos æstatis calores , vel propter maximos hyemis ventos atque imbres . Alimenta atque subsidia in Socotora , Moluco , Promontorio Comorino perexigua ; labores tum corporis , tum animi , propter ingenia hominum , quibus con-
fli-

fictandum est , ingentes planè atque incredibiles. Linguæ insuper harum nationum haud sanè faciles ad cognoscendum . Discrimina porrò utriusque vitæ & plurima & maxima . Atqui ut omnes è Societate Jesu immortales Deo gratias agant , illud liquidò affirmare possum , Socios hosce omnes , eosdèmque filios tuos , qui in India versamur , maximæ Deo esse curæ , ut divinitus non solùm animorum corporùmque periculis eximamur ; sed etiam omnibus (id quod omnes summopeìè mirantur) Lusitanis , privatis pariter ac Magistratibus , Præpositisque Ecclesiasticis , itemque Indis , tum Christianis , tum Ethnicis , charismus ac jucundi .

3. Atque Indi omnes , vel Ethnici , vel Saraceni (quod adhuc intelligere potui) sunt admodum imperiti . Quapropter iis , qui hæc loca Evangelii propagandi causâ peragraturi sunt , non tam litteris opus est multis , quám virtutibus ; maximè verò obedientiâ , perseverantiâ , patientiâ , charitate , eximiâque adversus pluimmas peccandi illecebras castimoniâ , denique non vulgari consiliô ac prudentia ad res gerendas . valedutinèque ac robore animi & corporis , ad perferendos labores & ærumnas . Hæc ed scripsi , quòd necessarium existimem , spectari diligenter virtutes eorum , qui posthac sunt in Indianam venturi . Quòd si qui satis probati non erunt , quæso te . sicut ejusmodi , quibus magnopere confidas . Tales enim India desiderat , viros scilicet egregiâ castitate atque humilitate , qui nullam speciem præseferant superbiæ atque elationis .

6 S. FRANCISCI XAVERII

4 Quem missurus es Rectorem Goani Collegii, alumnorum indigenarum, itēmque Sociorum, hunc pr̄ter alias Rectoribus necessarias, duabus potissimum laudibus pr̄ditum esse oportet. Primūm, singulari obedientiā sit insignis, ut obsequio atque humilitate benevolentiam sibi conciliet Magistratum, Pr̄positorūmque Ecclesiasticorum. Utrique enim, si usquam, his locis observantiam & obedientiam ab iis, quibus pr̄esunt, vel maximē requirunt. Qui nos, si observantes, dictōque audientes esse videant, mirificē amplectantur; sin minūs, penitus aversentur. Deinde facilitate excellat, affabilisque in congressu atque sermone sit potiūs, quām severus ac gravis, ut animos cūm omnium, tum verō alumnorum & Sociorum, quibus pr̄efuturus est, omni ratione devincire sibi & velit & possit. Omninōque ne is sit, qui timeri se, quām amari malit; atque id agat, ut per severitatem atque terrorem Socios sibi commissos tamquam servos in ditione habeat ac potestate. Istiusmodi enim acerbitas multis exitum, pāncis aditum in Societatem patefaceret.

5. Mihi verō nemini vis adhibenda videtur (nifortē amoris vis & charitas) ad quemquam invitum in Societate retinendum; sed potiūs à Societatis instituto abhorrentes dimittendos censeo, vel invitatos: aptos verō & idoneos, ut charitate devincti in ea conserventur; & virtutibus ac meritis augeantur; pr̄esertim verō cūm in his locis tantum ærumnarum Christi Domini nostri causā perferant. Et sanè, ut mihi

videtur, Societas Jesu nihil est aliud, nisi Societas amoris atque concordiae, à qua profecto acerbitas ac timor servilis longissime abhorret. Hæc eō spectant, ut virum exquiras huic oneri parem & accommodatum; qui talis utique esse debebit, ut in imperando, obsequendi magis præseferat studium, quam imperandi.

6. Pro usu, quenq[ue] horum locorum habeo, illud mihi affirmare posse videor, per Indiæ indigenas nullam aperiri viam Societatis nostræ apud eos perpetuandæ: Christianam autem religionem iis, qui hinc sumus, superstitem vix futuram. Itaque necesse est isthinc Sociorum supplementa submitti. In omnibus Indiæ partibus, ubi Christiani sunt, aliquot è Societate versantur: in Moluco quatuor, Malacæ duo, sex in Comorino Promontorio, Colani duo, totidem Bazaini, in Socotora quatuor. Hæc loca distant inter se maximis intervallis, velut Molucus ab urbe Goa leucas amplius mille, Malaca quingentas, Comorinum Promontorium CC., Colanum CXXV., Bazainum LX, Socotora CCC. Singulis autem locis unus est è Societate, cui pareant cæteri. Et quoniam qui præsunt, viri sunt prudentia ac virtute præstantes, à reliquis nihil offendit.

7. Lusitani in his regionibus mari dumtaxat potiuntur, & orâ maritimâ. Etenim in continenti nihil habent præter ea oppida, ubi versantur. Indigenæ ipsi, pro peccatorum magnitudine suorum, ad Christianam religionem minimè accommodati sunt. Quippe ab ea sic abhorrent, ut mo-

lestissimè ferant , si quando inferamus de illa sermonem : rogari autem ut Christiani fiant , mortis instar putant . Itaque in Christianis tuendis opera in præsentia ponitur . Et sanè si insigniora essent Lusitanorum in Neophy whole studia , plurimi ad Christum se aggregarent , sed cùm eosdem contemni despicièque Ethnici videant , nolunt videlicet fieri Christiani . Quare cùm in his locis mea opera minimè sit necessaria , cùmque ex idoneis auctoribus cognòrim , Japonum regionem esse Sinis adjacentem , cuius incolæ omnes Ethnici sint , à Saracenis Judæisque prorsus intacti , novarūmque rerum tum divinarum , tum naturalium avidissimi , eò quām primūm contendere statui .

8. Hoc ego iter suscipio magnâ animi mei voluptate , majore spe , quòd planè confidam in illa natione nostri laboris fructus solidos ac perpetuos fore . In Goano Collegio , cui à S. Fide nomen est , tres alumni sunt Japones , qui eò mecum Malacâ superiore anno venerunt : mira de Japonia narrant . Adolescentes sunt optimis moribus , acerrimo ingenio , Paulus in primis , qui bene longam ad te epistolam mittit . Is octo mensium spatio legere , scribere , loqui Lusitanicè perdidicit : nunc usitatis meditationibus haud sanè inutiliter exercetur . Religionis Christianæ mysteriis est imbutus satis . Magnam in spem venio , Deo adjutore , Christianos in Japonia factum iri quāmplurimos . Evidem primūm eorum Regem , deinde Gymnasia & Academias adire constitui , magno (ut spero) cum quæstu animorum .

rum . Japonum religiones , ut Paulus tradit , ex Cenico (quæ urbs est ultra Sinas atque Cathaïum , à Japonia iter unius & dimidiati anni) adscitæ perhibentur . Ex Japonia tum de illius gentis moribus ac litteris , tum etiam de religione ac disciplina Cenicensi faciam te per litteras certiorum .

9. Etenim in Sinarum regno universo , atque Cathaio nulla alia vigore fertur disciplina præter eam , quæ in Cenicensi Academia longè celeberrima traditur . Ergo ubi perspexero illorum litteras , Gymnasiique doctrinam , tum verò fusè ad te cuncta prescribam . Nec prætermittam , quin dem litteras eisdem de rebus ad Academiam Parisiensem , ut ex ea reliquæ Europæ Academiæ illa eadem cognoscant . E Sociis unum omnino Europæum ducere mecum cogito Cosmum Turrianum Valentiniū , qui hinc se ad Societatem nostram contulit , ac prætereà tres illos , quos dixi . Japonios adolescentes . Proficiscemur , Deo approbante , Aprili mense proximo .

10. Abest Japonia ab urbe Goa leucas amplius M. CCC . Ex itinere & urbs Malaca & Sinæ attingendi sunt . Nullis verbis exequi possum , quantum ex provinciæ hujus susceptione fructum capiam divinæ voluptatis . Constat enim , iter plurimis ac maximis tempestatum , syrtium , piratarum periculis obnoxium esse ; ut præclarè agi cum naviculariis videatur , si alternæ naves Japonicum teneant cursum . Ego verò interiore quodam animi sensu sic affectus animatusque sum , ut Japoniæ profectionis consilium abjiciendum mihi

mihi non putem , ne si pro certo quidem habeam majora discrimina subeunda , quām umquam ante in omni vita . Tantam mihi spem Christianæ religionis propagandæ Pauli Japonis sermo , vel pse potius Deus injecit . Qnām opposita & parata sit illa regio ad Evangelii semen excipendum , intelligi licebit ex ea narratione , quam cum his ad te litteris mitto .

11. In hisce Indiæ locis sunt ad quindecim Lusitanorum oppida , in quibus multa excitarentur domicilia Societatis , si ad ea inchoanda aliquid stipendii ex publico Rex attribueret . Hac ego de re egi cum ipso Rege per litteras : Simonem quoque Rodericum de rebus omnibus certiorem feci , & simul admonui , magnoperè ē re Christiana futurum si facta abs te potestate ipsem et huc transmitteret cum quām plurimis ē Societate , magnaque Concionatorum manu ; quippe ejus adventu favente videlicet Rege) aliquot Societatis Collegia excitari posse . Mihi verò , mi Pater , sim nis , viri apud Regem gratiosissimi , a tventis in Indiam peropportunus videtur futurus . Veniet enim cum regia facultate vel inchoandi Collegia , vel juvandi Christianos , & qui sunt & qui forent , si esset , qui eis faveret . Velim super hac re ad Simonem scribas , quid fieri velis .

12. Antonius enim Gomes mihi narravit . Simoni certum ac deliberatum esse , cum multis ē Collegio Conimbricensi trajicere in Indiam . Non desunt tum Romæ tum alibi Socii à concionibus & à litteris alieni , qui magno hīc emolumento rei Christianæ

næ esse possent, si modo essent satis experti, & cum ceteris virtutibus ad Ethnicos juvandos necessarijs, tum verò insigni castimoniâ ornati, magnisque corporis animi que viribus prædicti ad ingentes horum locorum labores sustinendos. Hujusmodi igitur Socios nobis ad arbitrium tuum curab's. Operæ pretium, Dèque, ut spero, gratum feceris, si ad hos omnes è Societate. qui in India versamur, plenam præceptorum spiritualium epistolam misericordia conspectu tuo ablegatis, divitias atque opes à Deo acceptas impertias. Quæso te, (quod tuo commodo fiat) ut nobis aliquando geras mortem. Henricus Henriques Sacerdos è Societate Lusitanus, vir egregiæ virtutis & exempli: is versatur in Promontorio Comorino. Malavari-cè perbenè & scribit & loquitur: atque adeò unus pro multis sanè utiliter elaborat. Concionibus quippe & sermonibus privatis assecutus est, ut Christianis indigenis mihi venerandus esset & charus. Obsecro te, ut tam bonum virum, tam laboriosum, tam utilem Christi vineæ operarium, qui portat pondus diei & æstus, per litteras consoleris.

13. Cranganorum oppidum est à Cocino millia passum XX. Lusitanæ ditionis: hîc Frater Vincentius è sanctissima S. Francisci disciplina, idemque Goani Episcopi Socius, paritèque nostræ Societatis amantissimus, Seminarium instituit sanè luculentum, ubi indigenæ adolescentuli facile centum aluntur, & ad pietatem ac litteras informantur. Quamquam huic Vincentio benevolentia erga Societatem non concedit ipse Goa-nus

12 S. FRANCISCI XAVERII

nus Episcopus , qui unus præest Indiæ universæ , sed nostrorum hominum studiosissimus amicitiam magnoperè expetit tuam . Quare velim ad eum scribas ; sed redeo ad Vincentium . Is pro mutua benevolentia mihi confirmavit , velle se id Societati nostræ Seminarium committere ac tradere . Proinde me rogavit etiam atque etiam , ut te de suo consilio facerem certiorem , Sacerdotemque è Societate curarem , qui Seminarii alumnos doceret litteras , & Dominicis ac festis diebus ad domesticos ac populum verba faceret . Nam præter incolas Lusitanos plurimi Christiani sunt accolæ in pagis LX orti ab iis , quos S. Thomas Christianis sacris initiauit : alumni porrò Seminarii è prima nobilitate .

14. Hoc in oppido duo sunt templo , alterum S. Thomæ , S. Jacobi alterum . Exoptat is , quem dixi , F. Vincentius . ut anniversariam utrique templo peccatorum omnium Indulgentiam à Pontifice Maximo cures , in dies Apostolis Jacobo & Thomæ sacros , septenösque dies consequentes . Idque ad augendam indigenarum pietatem , qui prognati à veteribus illis S. Thomæ Neophytis Thomæ Christiani vulgò vocantur . Idem præter has , quas dixi , Indulgentias . Sacerdotem , qui hoc in oppido Concionatoris & magistri munere fungatur , expectat . His ille beneficiis ita nobis erit devinctus , ut & in vita & post mortem noster sit futurus . Is verò hoc mihi negotium magnoperè mandavit , dicique non potest , quām vehementer eas expetat Indulgentias .

15. Unum ego abs te peto , ut Sacerdos aliquis è So-

Societate per annum mensibus singulis Sacrum
m  caus  faciat ad S. Petri Janiculensis, in co-
sacculo, ubi Petrus Apostolus cruci affixus dicitur.
Itemque negotium des velim alicui domestico, ut
ad nos de Collegiis Societatis, de Professis, eo-
r mque officiis, d que Sociorum opera fructuſque
perscribat. Mandavi enim Go , ut Roman  litter 
Malacam, Malac  ut descript  multis viis
ad me Japoniam transmittantur.

16 Te ego Pater animæ meæ, sumim que mihi ve-
nerande, positis humi genibus (sic enim hanc ti-
bi epistolam scribo) tamquam si præsentem in-
tuerer, suppliciter oro, ne Deum pro me in san-
ctis Sacrificiis tuis ac precibus obsecrare desistas:
ut dum vita suppeditat, sanctissimæ voluntatis su 
mihi det & planè agnoscendæ & omnino ex-
quend  facultatem. Idem ceteros Socios oratos
volo. XIX. Kal. Febr. M. D. XLIX. Cocini.

Tuus minimus, & inutilis filius.

Franciscus Xaverius.

E P I S T O L A II.

Eidem.

*De PP. Criminali, Cypriano, Lancelloto, M. Simo-
ne in Indiam mittendo : de Japonum litteris, ac
de sua illorum profectione.*

Gratia & Charitas Christi D. N. adsit nobis
semper, Amen. Mi Pater in Christi
visceribus unice.

Tri-

TRINAS ad te dedi litteras eodem ferè exempli plo, fusissimè autem scriptas M. Simoni commendavi. Antonius Criminalis in Comorino Promontorio cum sex aliis è Societate versatur. Enimverò is, mihi crede, vir sanctus est, & ad has terras excolendas natus, ejus similes, quorum isthic magna est copia, plurimos hūc mittas velim. Ei Comorinenses Socii parent. Idem Christianis indigenis. Ethnicis ac Saracenis est mirificè charus. A Sociis, quibus præest, quantoperè diligatur, dici vix potest. P. Cyprianus affectâ jam ætate in Socotoram insulam proficiscitur. Discessurus est exeunte Januario, ducet secum tres è Societate, Sacerdotem unum, reliquos adjutores. Socotra insula est in circuitu millia passum fermè centum: tota ab ejusmodi incolitur Christianis, qui multis abhinc annis Catholicis orbati Sacerdotibus, Christiani nihil habent præter nomen. Ferunt se ortos ab iis, quos S. Thomas Apostolus Christianos fecit. In spem venio fore, ut Cypriani & Sociorum operâ se ad bonam recipiant frugem.

2. Ea insula valdè inops est à frugibus & alimentis, eadèmque satis aspera & ærumnosa. Èò tamen Cyprianus jam sexagenarius libentissimè transmittit, confidens egregiam se ibi operam Deo navare posse, & simul expiare delicta juventutis suæ. Et quamquam initio affectum jam ætatem minimè patientem laborum excusabat; mox tamen professus est se, si opus esset, haud gravatè iturum. Nicolaus Lancellotus, etsi valetudinarius, nunc tamen melius habet, versatürque

Co-

Colani, quod oppidum est salubri cœlo, millia passum à Cocino circiter LXXX. ibi instituendo Societatis Collegio præest.

3. Ac sanè multa his locis Societatis domicilia excitarentur, si M. Simon (ut ad te antea scripsi) cum magna ab Rege auctoritate missus non parvam huc adduceret Sociorum manum, ex quorum numero sex septémve Concionatores essent, complures confessionibus excipiendis, tradendis piis meditationibus, Ethnicis ad Christi fidem adiungendis idonei, viri omnes plane moderati ac rerum periti. Scripsi etiam ad Regem de M. Simone, ut eum cum potestate mittat, non modò inchoandi Collegia, sed etiam favendi indigenis Christianis atque Ethnicis, quos ad Christum quantuluscumque aggregaret favor.

4. Mitto ad te Japonicarum litterarum notas. Japones quippe ab aliis in scribendi ratione differunt plurimū. Nam à summo orsi directè ad ima descendunt. Quærenti mihi ex Paulo Japonē, cur nostro more non scribebent; Quin vos, inquit ille, potius more nostro? Etenim ut hominis caput summum est, pedes imi, sic par est, homines cùm scribunt, à summo deorsum directè ferri. Descriptionem item Japoniæ & morum illius gentis à Paulo, summæ religionis ac fidei viro, acceptam tibi mitto. Post duos menses ego cum P. Cosmo Turriano, Paulo & aliis Japonibus duobus solvam (si Deo cordi erit) in Japoniam. Inde quid eorum litteris contineatur, ad te perscribam. Nam ex Paulo homine idiota cognoscere non potui, quod nunquam attigerit

Ja-

Japonica litterarum monumenta , quæ (similiter ut apud nos libri scripti Latinè) alienâ quasi quadam lingûâ loquuntur . Jesus Dominus noster *dceat n:s facere voluntatem suam* , & hujus vitæ laboribus perfunctos . ad beatam illam æternamque transferat sedem . Amen . XIX . Kal . Febr .

Cocini .

E P I S T O L A III.

Joanni III. Regi Lusitanie .

Joannem de Villacomdea in Lusitaniam abeuntem commendat . Dolet fidei propagationem Præfectorum Regiorum avaritiâ impediri ; Ceilanique Regem in Christianos grassari . Libera et aperta de rebus Indicis narratio : tum Christianorum Comorinensium , & Armeni Episcopi commendatio , intentato Dei judicio .

NOn scribo Majestati Tuæ calumnias , injurias , vexationes , quibus hîc exagitantur & opprimuntur qui recens ad nostram Sanctam Religionem accesserunt . Pater enim Frater Joannes de Villa comdea isthuc proficisciens cuncta ejus generis fusè verissimèque narrabit , & quasi subjiciet oculis Majestatis Tuæ . Debes illi viros , Domine , multas gratias ob labores ingentes , & innumerabiles quos per hos Indiæ Tractus exhausit in Divino tuoque obsequio , & ut conscientiæ atque officii Majestatis Tuæ rationes expeditret apud Deum . At in æstimo Patris Fratris

tris Joannis merito, nolim à Majestate Tuâ solùm reputari contentiones, perpessiones, vigilias & cæteras corporis æruminas; utcumque ex multæ, graves, continuæque fuerint, quas pertulit. Ludus enim hæc ac remissio sint, si comparentur cum intentis angeribus, & dirissimo tormento animi quo intiniè iacerabatur spectans suis oculis, nec prohibere uitâ ratione valens, Præfectos Arcium & Procuratores Fisci immaniter age-re ferreque, & avarissimè diripere miseros Neophy whole, in fide Christi, quam nuper suscepérunt, teneros adhuc: quos ideo illi ipsi qui vexant Christiani Magistratus fovere potius debuerant & beneficiis amplecti. Hoc vero, mihi crede Domine, cordolium longè supra omnes corporis dolores acerbissimum est; atque adeo, ut sic dicam, martyrii genus horrendum, cruciatibus quibusvis tyrranicis atrocious, cogi patienter aquiescere cum videas momento destrui alienâ culpâ, quæ tuo & aliorum longi temporis vehementissimo conatu, ærumnosissimâque constantiâ, proximè fastigium perducta erant.

2. Hic pro certo ferebatur. Regem Ceilani pretiosa xenia ad Majestatem Tuam mittere, ob beneficia quæ à Te quotidiè accipit plurima. Habeat pro indubitato Majestas Tua, immanem in eo & acerbissimum Christi hostem Ceilani regnare: &, quod penè dictu nefas est. ad nocendum Christi causæ, opprimendamque quām potest maximè religionem, non aliâ magis potentiam, quām tuâ gratiâ tuisque Donis autorari & armari. Verissima hæc sunt: sed vobis auditu fortasse non grata: quare equi-

dem perinvitus scribo ; præsertim cum id ne frustrâ fecerim , metuam . Dum enim hîc de futuris æstimatur ex præteriorum experientâ , sanè verendi causa est , ne in posterum quoque major Tuæ Majestatis favor extet in illum professum & atrocem Inimicum Christi , quâm in Religiosos Sacerdotes qui rem Christianam Ceilani currant : quæ palam cernentibus , evidens ipsa rerum voces interdum elicit liberas , quas pæce tuâ , Domine , hîc ponam : Imperio Te Indiarum non ad amplificandum Christi Regnum uti ; sed ad corradendas opes humanaque dumtaxat ac temporaria Tibi ac Tuis confienda commoda .

3. Ignoscat mihi quæso Majestas Tua si tam clarè ac sine ambagibus res ut sunt exprimo . Hoc enim me ita facere cogit verus & syncerus amor ac studium quo Tui Tuæque Salutis æternæ , Domine , teneor : cum audire mihi videar Dei sententiam supremo judicio decernentis , aut potius quid decreverit extremo Tuæ mortis momento , declarantis ; cuius necessitatis vim nemo eluctari quantumvis potens ; nemo arte propriâ , opeve alterius cujaslibet , valet effugere . Nec , quæso , nimium confidat Majestas Tua iis Mandatis quæ multa & gravia piè ac speciosè inseris Literis Regiis ad Prætorem , Præfectos , & cæteros Indiæ Magistratus , jubens ante omnia Religioni caveri , & faveri Christianæ . Ego enim , Domine , qui res uti se habent præsens intueor , clarè intelligo , nullam prorsus restare spem fore ut talibus umquam mandatis verè ac seriò deferatur : quare una mihi non in postremis causaest Japaniam

niam cogitandi , ut illas in extremas Orientis Insulas fugiens , operam utilius , quam hactenus , collocem . Pater Frater Joannes fert secum communicanda Majestati Tuæ capita quædam circa miseros Christianos Oræ Comorinensis . Capiat Majestatem Tuam aliqua misericordia illorum , nec gravere esse illorum Pater ; Orphani enim sunt , morte nuper Michaelis Vazii , optimo ac verissimo Patre amisso .

4. Quinque & quadraginta jam anni sunt ex quo Episcopus quidam Armenus , nomine Jacobus Abuna , Deo hinc & Majestati Tuæ inservit . Homo est ex æquo ferè Deo carus ob virtutem ac Sanctimoniam ; & Majestati Tuæ , ac omnibus ferè qui possunt aliquid in Indiâ , neglectus ac spretus . Deus illi sic merenti per se consulit ; Nos eo haud dignans honore , ut instrumentis utatur nobis ad consolando servos suos . Soli eum Ordinis Sancti Francisci Patres ita curant , eaque amplectuntur benevolentiam cui nihil addi possit : absque quam foret , jamdiu bonus senex confectus ærumnis efflasset animam . Liceat consulere quod sentio : Magnoperè autor sum Majestati Tuæ , ut ad istum bonum Præsulem scribi cures tuo nomine verbis honorificis & benevolis ; indito Litteris iisdem , quod possit Gubernatoribus ac Procuratoribus monstrari , mandato , præsertim Præfecto Cocinensi , ut eum honorent , hospitio excipiant , officiis & favore prosequantur ; maximè cum quid petet , aut quam re indigebit . Hæc scribens , non illi pio Antistiti prodesse ac gratificari me putabam , sed Majestati Tuæ . Nam ei per beneficam Patrum

Franciscanorum caritatem, nunc quidem nihil de-
est: Majestas vero Tua Hominis apud Deum gra-
tiosi favore ac commendatione multum eget,
quam promerer tali poteris officio. Eo est ille
vir, vel hoc nomine dignissimus, quod multum
exhausit laborum in excolendis Christianis Sancti
Thomæ: & nunc in suâ penè decrepitâ ætate
obedientissimè se accommodat cunctis ritibus &
consuetudinibus Sanctæ Matris Ecclesiæ Roma-
næ. Scio scribere solere Majestatem Tuam ad
Patres Sancti Francisci: ei fasciculo posset inse-
ri hæc ad Episcopum Armenum Epistola, quam
suadeo scribas omnibus favoris, æstimationis,
& affectus significationibus plenam.

5. Deus Dominus Noster imprimat penitus menti
Majestatis Tuæ claram notitiam sanctissimæ volun-
tatis suæ; suggeratque simul vires & auxilium confe-
rat ad eam ita plenè perfecteque exequendam, ut
Tua Majestas gauderet à se factum horâ extremâ
mortis suæ, quando à Te, Domine, reddenda Deo
ratio erit totius anteactæ vitæ. Id decretorium
æternitatis momentum citius aderit quam Maje-
stas Tua putet: quare danda mature opera est
ut benè ad illud paratus occurras. Regna & Prin-
cipatu transeunt. His nova succedit & inopi-
natissima facies rerum: planè qualis ne cogita-
tione quidem ac suspicione primâ, Majestati um-
quam Tuæ in mentem venerit. Videbis enim te per
mortem spoliatum Regnis, & possessionibus eje-
ctum cunctis, in alia longè diversa contrudi terribi-
lia & tenebrosa Regna; in quæ durissimum &
acerbissimum erit relegari ex illis aliis avulsum;

præ-

EPISTOLARUM. Lib. III. Ep. III. 21

præsertim si , quod Deus avertat , extra Paradisum & ejus spem esses amandandus.

Cocino VII Kal. Februarias Anno CICICXLIX.

Tuæ Majestatis Servus inutilis .

Franciscus .

E P I S T O L A IV.

M. Simoni Roderico .

De Sociis recente appulsis , aliisque cum ipso
Simone transmittendis , ut Indi , Japones , et
Sinæ ovili Christi aggregentur . Petrum Gon-
zalez commendatum habeat , vinumque ad
usum Missarum subministret : Socotoræos tueri
curet , novosque Socios quotannis submittere , qui-
bus collegia varia commitantur . Fr. Vincentium
aliosque Franciscanos magnopere commendat , nec
non et Ludovicum Buranum , et Colauense colle-
gium . De Malaca , Moluco , Maurica martyrorum
Seminario , de morte Adami Francisci , de Molu-
censi Collegio , Societate late propaganda , Sociis-
que in Indiam deducendis .

Gratia & Charitas D. N. &c.

N ullis consequi verbis queam , Simon Fra-
ter charissime ! Antonii Gomes & Socio-
rum adventus , quantum mihi lœtitiae attulerit .
Scito igitur & ipsos magnos in pietate progres-
sus facere , & vitæ exemplo , concionibus ha-
bendis , audiendis confessionibus , commentatio-
nibus proponendis , privatis congressibus rem

22 S. FRANCISCI XAVERII

Christianam mirum in modum juvare , magnâ omnium voluntate . Nimirum egregiis hîc Societatis viris opus est ; maximè verò in urbe Armuzia , & oppido Dio , quæ loca haud paulò magis quam Goa Concionatoribus egent piis ; ita multos Lusitanos habent à Christiana disciplina ritùque degenerantes . Itaque ut necessitati serviam , statui Antonium Gomen , virum concionandi , aliorūmque Societatis munerum facultate præstantem , mittere Armuziam . M. Gaspar in Collegio S. Fidei manebit .

2. Næ tu magnam à Deo inieris gratiam , si cum plurimis è Societate in Indiam trajeceris , tecùmque septem octòque Concionatores , aliòsque magni usûs ac moderationis viros adduxeris . Nequè enim multis opus est litteris ad Ethnicorum conversionem , quòd horum locorum gens barbara admodum sit & imperita ; ut homines etiam non multarum litterarum , modò magnarum virtutum ac virium , egregiam hîc Deo operam navare queant . In singulis Indiae oppidis , ubi Concionator esset è Societate cum alio Sacerdote , qui eum in confessionibus audiendis , reliquisque Societatis officiis obeundis adjuvaret , sedes locari posset Sociorum , ad Lusitanorum indigenarūmque liberos excolendos .

3. Scripsi ad P. N. Ignatium , ut tibi faciat veniendi potestatem , itèmque ad Regem , ut te multis comitatum Sociis , magnâque cum auctoritate in Indiam mittat . Quod si continget , mihi crede , longè majori , quàm tu putas , tuus adventus Christianæ rei erit emolumento . Alterum

rum, de quo scripsi ad Regem, illud est, ut consulat Lusitanorum pupillis, quorum videlicet parentes, amissâ pro rege vitâ, liberos orbos inopèque reliquere, stipendum ac victum parentibus debitum persolvente nemine. Quare non esset alienum aliquot in India constituere Collegia ubi ejusmodi pupilli non alerentur solùm, sed etiam erudirentur. Et quoniam Rex indigenarum quoque saluti prospicere debet, è re Christiana esset mandare, ut Christianorum indigenarum liberi certis in locis imbuerentur Catechismo. Itaque ei scribo, ut ex Bazaini vectigalibus (si videatur) circiter quinque nummorum aureorum millia assignet ad ejusmodi aliquam domum apriendam. Hæc omnia Regem, Deo bene juvante, per tuum adventum facturum esse confido.

4. Cognovi nuper de regione Japonia, quæ sita est ultra Sinas millia passum amplius DC. Ejus incolas acri esse ingenio, cupidosque discendi non modò divinas res, verum etiam naturales, quæ disciplinis continentur. Id & Lusitani illinc reversi perhibent, & Japones quidam satis declarant, qui superiore anno mecum Malacâ in Indiam profecti, nuper Goæ in Collegio S. Fidei Christianis mysteriis initiati sunt. Id adeo intelligere poteris ex Japoniarum rerum narratione, quam tibi misimus acceptam à Paulo Japone, cognomento S. Fidei, viro egregia sanè virtute ac fide. Is ad te scribit de se, suisque rebus, divinisque beneficiis in se collatis. Itaque ego mente Aprili proximo in Japoniam cum Cosmo Turriano nostræ Societatis Sacerdote contendere stœtui.

tui . Sic enim mihi persuadeo , Christianam religionem illis locis longè latèque propagatum iri . Adde , quòd hìc ego jam cesso ; quippe cùm propter Socios , qui hoc anno venerunt , mea opera Indis minimè sit necessaria ; præsertim verò cùm brevì aut ipse venturus sis , aut alium tuo loco missurus cum magna caterva Sociorum . Evidem te ipsum venturum esse spero . Simul opinor fore , ut sub adventum tuum , attentatà à me Japoniâ , rebùsque abs te ex his litteris in India compositis (si rei bene in Japonia gerendæ , ut spero , Deo favente dabitur occasio) Goæ nos revisamus .

5. Procedente deinde tempore multi è Societate in Sinas , atque è Sinis in celeberrimam illam Academiam Ceniceam , quæ ultra Sinas & Cathajum sita est , Deo bene juvante penetrabunt . Nam , ut Paulus tradit , Sinæ , Japones , Tartarie universi è Cenico oppido petunt sacra . Mandantur Japonum religiones litteris quibusdam reconditis , & vulgò ignotis , quales apud nos sunt Latinæ . Quamobrem Paulus homo idiota , & in illiusmodi libris planè rudis , negat se habere , quid de patriis religionibus dicat . Ubi eò venero , Deo approbante , quæ saceris ipsorum monumentis continentur , ad te scribam pluribus . Mihi quidem in animo est , simul ac Japoniam attigero , Regem ipsum & præcipua gymnasiæ , quæ in regiis urbis sunt , adire ; rebùsque omnibus perspectis explorata non solùm in Indiam , sed ad Academias Lusitanæ , Italiæ , maximè verò Parisiensem scribere , & simul admonere , ne dum toto pectori

tore in doctrinæ studia incumbunt, usque eò soluto animo sint ac libero, ut de Ethnicorum insitia atque interitu nihil omnino laborent.

6. Petrus Censalus, Cocini Vicarius, idèmque nostræ Societatis amicissimus, mandat tibi per litteras suum quoddam negotium. Oro te, atque obsecro, quidquid ejus causâ facere poteris, ne prætermittas, tum quod ad Regem pertinet, tum quod spectat ad beneficium Christianis suis populibus expetitum. Ac pro certo habeto, eum verum germanumque esse amicum Societatis, quippe qui Socios omnes Cocinum divertentes perbenignè hospitio recipiat. Jam Goanis Patribus, ceterisque toto Oriente sparsis, ad usum Missarum ocio decimve vini dolia isthinc cures, velim. Nam hic quidem vini, in maxima necessitate, summa est non modò caritas, verùm etiam penuria. Itaque Socii Malacenses, Comorinenses, Socotrenses, Molucenses ad sacrificia vinum nullum habent, præter id, quod subvehitur ex India. Nimirum ut Episcopo Goano & Franciscanis vinum à Lusitania subministratur ex publico, ita Goano Collegio S. Fidei, unde ad ceteros Socios submittitur, ab Rege attribui oporteret.

7. In Socotoram insulam profecturus hoc anno est P. Cyprianus cum Sacerdote uno, & adjutoribus duobus. In ea insula Saracenus qui tam potens per vim, contra ius fasque omne dominatur. Is Christianos incolas crudeliter opprimit ac divexat: erectosque eorum liberos Mahometicis initiat sacrī: ipsos infinitis malis & ærumnis obruit. Pervelim urgeas Regem, ut pro suo egre-
gio

gio religionis tuendæ studio aliquando prospiciat Christianis. Id adeò sine ullo sumptu nullòque negotio confidere poterit, si classi Indicæ fretum petituræ imperabit, ut Saracenorum impotentiam comprimat. Nam incolæ armis omnibus demptis, duròque oppressi servitutis jugo, Saracenum nomen perhorrescunt.

8. Te ego per Jesum Dominum oro, ut Socotoræorum libertati consulas, quandoquidem tam injusta premuntur servitute. Miserabilis planè species est ejus insulæ. Annis superioribus ex itinere cùm eò divertissem, planè illorum miseratus sum vicem: adeò crudeliter eos maritimi Arabes vexabant. Totum hoc negotium nullo, ut dixi, sumptu, solo Regis nutu confici potest. Alphonsus Sosa, qui Prætor Indiæ fuit, testis est locupletissimus, qui hæc omnia perspexit ipse oculis suis.

9. Michaëlem Vasium Goam remisi, quod alienum judicarem sinere eum redire in Lusitaniam. Postquam Antonium Gomen Goæ vidi, satius existimavi P. Gasparem Collegio præficere, ut Antonius omni solitus curâ, in concionibus, confessionibus civium, exercitationibùs spiritualibus totus esset. Ad quæ munia obeunda haud paulò plus habet quam ad regendum facultatis: cùm præsertim domesticæ administrationis onus egregiè sustineat Gaspar. Præcipies, quæso te, ut quotannis huc aliquot è Societate submittantur, atque horum plerique Sacerdotes. Scribes etiam Romam, & ubicumque Societas est, ut Conimbricam mittant Sacerdotes aliquot magno usu

ac

ac spectata virtute , qui cùm neque doctrinâ , neque dicendi facultate instructi sint ad concionandum , aut ad Collegiorum munera obeunda isthic cessant , hic in Ethnicorum conversione magno usui futuri . Etsi enim istis locis aliquid opis afferant , his certè longè uberior eorum industriae fructus exstabat . Si qui præterea Conimbricæ studiorum confecerint cursum , eos huc ad nos eamdem ob causam mittas censeo . Quæso te ,cave committas , ut ullo anno Sociorum supplementum desideremus . Nam qui versantur in Goano Collegio , nondum satis usiis , doctrinæ , ac virtutis habent ad conversionem Ethnicorum .

10. Bazaini , Michaëlis Vasæi , olim Generalis Indiae Vicarii , rogatu terna nummorum aureorum millia Rex attribuit domicilio extruendo , ubi indigenarum Christianorum filii doceantur . Hic quidem opinio est , Regem illius domûs administrationem penes Societatem nostram esse voluisse . Nam cum Michaële octo aut novem è Societe , Franciscani sex venerunt è Lusitania . Verùm Michaël , Franciscanis Bazainum devectis , pecuniam , quam Rex auctore Joanne Castro Prorege ad conversionem Ethnicorum assignaverat , eisdem dispertiendam ac dispensandam dedit . Ego igitur Bazainum profectus , ut negotia quædam transigerem Molucensium Christianorum , cum Franciscanis collocutus sum , qui ad paucissimos redacti me etiam atque etiam rogarunt , ut aliquem eò destinarem è Societate , qui & Neophytis necessaria ex assignata pecunia impertiret & Seminarium illud administraret . Itaque Melchior-

chiorem Consalvum ibi reliqui cum adjutore.

11. Nuper Michaële Vasæo & P. Jacobo Borba-no mortuis, Collegii Goani curatio ad Cosmum Joannem pervenit, qui redditum procreatione, & tectorum ædificatione susceptâ, cùm distine-retur negotiis regiis, post adventum Antonii Go-mis eam curationem Societati penitus cessit. Nunc ex usu est, hanc cessionem regia aucto-ritate comprobari. Velim diploma cures, ac de-feras tecum in Indiam.

12. Oppidum est Regis, nomine Cranganorum, XV. millia passum à Cocino Hic Collegium est egregium à Vincentio Episcopi socio exædifica-tum, ubi Christianorum indigenarum, qui Thomæi appellantur, liberi in-tituuntur facilè centum. Sexaginta quippe vici Thomæorum Christiano-rum circa id oppidum sunt, ex quibus Collegii, quod dixi, alumni petuntur. Opus si quæris. om-nino præclarum est ad aspectum, sive situm spe-ctes, sive ædium descriptionem. Mirificam sa-nè operam his locis Fr. Vincentius navavit: is amicissimus mihi est Societatique universæ. Con-firmat se id agere, ut moriens Collegii admini-strationem Societati relinquat. Mirum in modum expedit Sacerdotem è Societate Grammaticæ pe-ritum, qui alumnos litteris erudiat, & diebus Festis ad populum verba faciat. Mps gerendus est homini: quæso te, mitte ejusmodi Sacerdo-tem, qui illi omnibus in rebus obtemperet.

13. Cranganori duæ sunt ædes sacræ, una S. Thomæ à Thomæis Christianis piè admodum celebra-ta, altera S. Jacobi Collegio adjuncta. Duobus hisce

hisce templis F. Vincentius Indulgentias imperti-
ri peroptat, solatia horum Christianorum, & inci-
tamenta pietatis. Quocirca majorem in modum
abs te peto, ut sive per eos, qui Romæ sunt,
sive per Pontificium Nuntium, qui est in Lusitania,
anniversariam omnium peccatorum Indulgentiam
cures, ex Vigilia S. Jacobi, itemque S. Thomæ
in octonos dies insequentes: quam ego Indul-
gentiam his dumtaxat propositam volo, qui Con-
fessionis & Eucharistiae Sacramentis ritè procu-
ratis, eas ædes Cranganori piè castèque adierint.
Hæc duo, de Sacerdote & de Indulgentiis, quæ
Vincentii nomine abs te postulavi, si curaveris,
& simul ad eum officiosam epistolam miseris; næ
tu hominem & tibi & Societati in perpetuum
devinxeris. Ejusmodi litteras, ut ad Episcopum
quoque ipsum des, nostræ Societatis cupidissimum,
te etiam atque etiam rogo.

14. Oravi Regem per litteras, ut Sacerdotem quiem-
dam (cui Stephano Ludovico Burano nomen
est) sibi à sacello constituat. Id aded non tam
ipsius causâ feci, quām quòd sorores habet &
orbas & inopes: quarum frater si quasi ex co-
horte Regia vir honoratus habeatur, facilè soror-
es collocet in matrimonio; his enim locis in con-
nubiis honestorum hominum, & apud Regem
gratiosorum, affinitas mirè expetitur. Id si per-
ficeris, tres orbas puellas in tuto locaveris. Hu-
jus Sacerdotis mater Consalvo Ferdinando Con-
cinati nupsit. Ostat igitur Sacerdos ad vitrici
benevolentiam sibi ac sororibus concilandam ei
gratificari. Itaque deprecatur, ut Rex illum suum

vitricum in suorum numerum , sine ulla mercede, administrum adscribat honorarium . Sic enim in annum induxit suum, si vitricus quasi è cohorte regia erit, eum paterno amore in ipsum ac sorores futurum .

15. Cùm Franciscani omnes nostri amici sunt , tum verò eorum Custos Antonius Casalius . Is custodiâ abiturus post biennium , optat mirum in modum in Lusitaniam redire ; quæso te , ut litteras illi ab Rege & facultatem impetres , absoluto custodiæ tempore decedendi ; nam quintum jam annum hisce in locis Deo ac Regi operam natvat .

16. P. Nicolaus Lancellotus Colanum à me valedicatus causâ missus convalescit in dies , vir planè factus ad Colanensem voluntatem . Jam agitur de Collegio inibi instituendo , ubi pupilli in primis Lusitanorum , deinde Christianorum Comorinensium & Thomæorum erudiantur . Nam oppidani , qui & pauci sunt , & à re familiari male constituti , Seminarium ne inchoare quidem suis facultatibus possunt . Scripsi super ea re ad Regem , ostendens id negotium quanto tandem usui sit Christianæ religioni futurum . Transiges cum Rege , ut Indiæ Prætori , itèmque Procuratori suo mandet , ut id domicilium ex publico ædificet satis laxum , ad complures orbos tum Lusitanorum tum indigenarum liberos alendos .

17. Colani enim summa copia est , ac vilitas rerum omnium : & parvâ impensâ maxima alumnorum sustineri potest multitudo . Si ipse huc venies , Simon Frater charissime ! nimirum tuus ad-

adventus magno & rei Christianæ emolumento, & tibi gaudio erit; sed ita, si regiâ instructus auctoritate venias, ad Dei cultum, & Christianos indigenas sublevandos. Iterum te moneo, ut Regis Reginæque opibus fultus huc venias, quò Præfectos, & Procuratores regios contineas in officio. Tum demum enim omnium opinione melius de India & Christi cultu mereberis.

18. Lætos à Malaca nuntios accepi de re Christiana à Francisco Pere, & Rocho Oliveria præclarè gesta. Ex eorum litteris omnia cognosces. Optimi autem ex Moluco nuntii perferuntur. Quippe in maximis ærumnis perpetuisque vitæ discri-minibus Joannes Beira, ejusque Socii versantur, magno cum Christianæ religionis incremento. Rumor de Beiræ cæde dissipatus mihi quidem inanis videtur. Ipse ad me paulò ante de suis rebus, ærumnis ac periculis diligentissime scripsit. Ejus Socii post discessum navium ex Moluco tres menses hiemarunt in Ambôino.

19. Interim Joannes Beira èd ex Maurica venit ad Præfectum, rogatum, ut Lusitanorum manum Mauricis Christianis auxilio mitteret. Revertenti in Mauricam ex Moluco nescio quid illi gravius accidisse dicitur, quod ego neque ullius litteris, neque idoneis auctoribus comperi. Illud pro certo affirmare audeo, tamquam aurum in fornace probari eos, qui Deum ac proximos diligunt. E-quidem haud scio, an usquam in toto Orbe Christiano ii, qui Deo student & saluti animorum, tot laboribus tantisque mortis periculis exerceantur, quot quantisque in Maurica regione. Velim

De-

Deum depreceris pro iis, qui illuc ierunt, & deinceps ituri sunt ; propediem enim duos tresve Socios eodem mittere statui . Nimirum opinor, Mauricas insulas plurimos nostrae Societati martyres parituras, ut brevi non Mauri , sed Martyrii insulæ sint appellandæ . Itaque Socii , qui vitam profundere expetunt pro Christo , bono animo sint , percipiantque gaudium licet ; siquidem paratum habent Seminarium martyriorum , ubi cupiditatem expleant suam . Navigatio in Japoniam ac Sinas (ut omnes mihi prænuntiant) est ærumnarum ac periculorum plenissima . Ego nihil dum usu compertum habeo : cum illuc transmiserò , quod post duos & dimidiatum mensem futurum arbitror , inde te certiorem faciam de omnibus rebus . Ita ubi tu , Deo approbante , in Indiam veneris , anno opinor proximo , à me litteras Japonicas accipies . Nunnius Riberia Amboinæ est , in oppido sanè tuto & Christianis frequenti , ex ejus litteris intellexi sanè uberem fructum ejus laboris extare .

20. Socii duo , qui in Comorino Promontorio versantur , magno sunt rei Christianæ adjumento . Id adeò ex listeris , quas ad te mitto , intelligere poteris , ubi illi de omnibus rebus suis tibi perscribunt . Visum est Deo . dulcissimum Fratrem nostrum Adamum Franciscum ex hac vita evocare , ut ei plurimorum maximorumque laborum persolveret præmia . Mors anteactæ vitæ respondit , quæ quidem , quantum ab aliis accepi , & ipse perspexi , sanctitate floruit . Vir fuit planè pius , magnisque animi ardore in Ethnicis ad Christum

aggregandis. Evidem magis illi me commendo, quam ipsum commendo Deo; persuasum enim habeo, eum jam beatitudine, ad quam natus erat, perfrui.

21. Nunc ego Goam contendō, ut me ad Japonicum iter in Aprilem proximum maturem comparem. E Goa in Cambajam ad Prætorem Indiæ, qui nunc Bazaini est, proficiscar, ut is & Molucensium Christianorum rationibus consulat, & prospiciat Sociis, quos illuc sum propediem missurus. In his unus erit Concionator, qui in regio oppido commoretur, præsitque Collegio inchoando, ubi Mauricorum Christianorum Lusitanorumque pupilli instituantur. Inchoabitur etiam aliud domicilium, ubi præter orbos Lusitanorum filios, Japones, quos Deo favente missurus sum Christianis imbuentur mysteriis. Et quoniam nostri homines in India non Episcopo solum & Clericis; verum etiam Cænobitis, Christianisque omnibus pariter & Ethniciis chari acceptique sunt; magnam in spem ingredior fore, ut his locis longè latèque Societas propagetur.

22. Quare, Simon Frater charissime! da operam, ut quamprimum huc trajicias cum magnis Sociorum copiis, partim Concionatorum, partim etiam aliorum. Unum cave, ne adolescentulos plerosque deducas; hic enim majores triginta annis usque ad quadraginta desideramus, eosdemque cum ceteris virtutibus, tum verò humilitate, mansuetudine, patientiâ, & scilicet castimiñâ ornatos. Meum hoc vitium est, ut ad te scribens nullum inveniam finem. Vel hinc intelligere potes, quan-

tum ex ea re capiam voluptatis, præsertim verò
cùm ad scribendum me cōpuli tuis litteris pro-
vocatus. Itaque scribendi finem facio, etsi finem
reperire nequeo: confido autem fore, ut aliquan-
do nos aut in Sinis, aut in Japonia, aut certè
in cœlo revisamus; ubi ut spero, singulari Dei
beneficio ac munere in cælestis regni Societatem
pariter vocati, Deo perenni bonorum omnium
foste perfruemur in omnem æternitatem. Amen.
VI. Nonas Febr. Cocini.

E P I S T O L A V.

Eidem.

Xaverii in scribendo et commendando sedulitas, in
contemnendis periculis magnanimitas, et in Deum
fiducia: literarum de statu Societatis desiderium.

Gratia & Amor Christi Domini nostri
adsit semper nobis auxilio &
favore. Amen.

I. **N**e mirere quod scribam ad Te sæpius. Nam
& multi sunt qui hinc ad vos proficiscen-
tes, litteras à me quas ad Te perferant, petunt:
& Ego perlubenter omnem occasionem arripio
compellandi tui: utique confidens fore, ut quæ
à me scribuntur fructu aniimi mei magno, à Te
pro amore mutuo, legantur non sine voluptate.
Qui Tibi hanc reddent Epistolam duo viri ho-
nesti sunt ac probi, optimique Christiani, cives
Ma-

Malacæ urbis , ubi domicilia & familias habent. Causa illis fuit isthuc navigandi ; cura exolvendi se certis officiis obsequiisque ad quæ adstringebantur. Narrabunt Tibi multa de Malacâ civitate , de laboribus in eâ nostrorum , & fructu qui ex iis provenit , quæ habent perspectissima , ut potè cunctorum testes oculati .

2. Ferunt etiam literas Patris Francisci Perez , quibus puto illum , uti se facturum recepit , fusè , distinctè , ac minutim explicare quo successu functiones Instituti nostri propriæ illic exerceantur , nec racobunt de Sinicis Japonicisque rebus : in eâ enim urbe diù fuerunt , quæ commerciis illarum terrarum & gentium opportuna , optimè omnium novit quid in iis geratur . Mirari se multum ajunt amici mei ac familiares omnes , quod navigationi tam longinquæ tamque periculosæ me committam . Sed miror Ego magis modicam illorum fidem . Habet in manu ac ditione suâ Deus noster tempestates marium Sinici & Japonici , quibus vehementiores negant uspiam ulla existere . Subsunt ejusdem potestati venti omnes , scupuli , syrtes ac brevia , quæ plurima , insidiosissimaque , ac infamia naufragiis ibi feruntur esse . Imperio idem suo continet piratas omnes , quorum illic infinitum numerum prædicant , eorumdemque immanissimorum , qui que soleant exquisitis enecare cruciatibus quos capiunt , præsertim Lusitanos . Cum igitur Deus Dominus noster sub suâ ditione teneat hæc omnia , à nullo eorum quidquam timeo . Deum ipsum metuo solum ; ne ob meam in ejus obsequio negligentiam , quod-

que ineptus inutilisque meâ culpâ sim in Regno ac nomine Jesu Christi Filii ejus inter Gentes quæ ipsum non norunt proferendo , justè castigandum decernat . Extra hunc , omnes illos alios metus , pericula , labores , quæ tam formidolosè amici certatim intentant mei , non facio nauci , & securus rideo ; unusque in me Dei timor cunctos creaturarum metus extinguit ; quippe quas nocere nemini scio posse , nisi cui & quatenus Conditor ipsarum incommodare permiserit .

3. Redeo ad duos nostros , oroque Te , pro eo quantum Dei ac Domini nostri amor atque obsequium Tibi cordi est , ut paucis diebus quibus Ulyssippone futuri sunt , eos foveas , hospitio commodo excipi cures , in cunctis adjuves , prout poteris & res exiget . Ac cum , auditis , quæ multa illi vobis de Indiâ narrabunt , ipsos confectis negotiis remittetis huc , fac eis deferendas ad nos tradas longas & accuratas litteras , quæ nos omnia doceant de cunctis Societatis nostræ Patribus ac Fratribus , qui in Italiâ , Galliâ , Belgio , Germaniâ , Hispaniâ , & Aragoniâ , sunt : nominatum autem de benedicto & mihi singulatiter caro Collegio Conimbricensi . Has Tu litteras Malacensibus nostris inscribas censeo . Illis enim tradita earum autographa ab his duobus indidem civibus ad sua reducibus , servabuntur ibi ; & exscripta ex iis exempla ad nos e Malacensi portu , unde singulis annis multæ in Sinas & Japoniam naves solvunt , tot mittentur viis , ut per unam harum aliquam successum habituram ad nos perventura sint . Deus Dominus noster nos con-

jun-

EPISTOLARUM. Lib. III. Ep. VI. 37

jungat in suâ sanctâ Paradisi Gloria. Amen.
Kalendis Februarii Anno CICICLXIX.

Tibi deditissimus & Tui Amantissimus in Christo Frater.

Franciscus.

E P I S T O L A VI.

Eidem.

*Contendit, ut balteum miles cucullione commutet : ad-
dit, nihil sibi summis laboribus esse suavius.*

Gratia & Amor Christi Domini nostri
adsit semper nobis auxilio &
favore. Amen.

Qui has Tibi reddet litteras, homo est usu
hîc aliquo mihi notus. Is in Lusitaniam
proficiscitur animo postulandi a Rege præ-
mia operæ à se Reipublicæ navatæ: vehementer
que à me instituit, ut commendatitias in eam rem
ad Te litteras darem. Agnosco. equidem, nec
ipsi dissimulavi, longè quæstuosiorum ambitio-
nis artem instituere illum, agendo cum Deo, pos-
se, impetrandâque ab eo suorum peccatorum ve-
niâ, quâm meritorum ac recte factorum terre-
nam mercedem à Rege mortali nundinando. Is
tamen ab istâ utique spe ac cogitatione, hîc qui-
dem, deduci non potuit. Experiare isthic censeo,
ecquid animum cum cœlo mutaverit. Et si for-

te illum mala periculaque navigationis opportunitatem cœlestibus monitis fecerint, suade homini, ut monachus potius isthic hæreat, quam huc redeat miles. Si persuaseris, nœ Tu hominem miserum ingenti affeceris beneficio; atque a iœd lucrifeceris animam perditam, quod si defixus caducis animus ad tantum philosophiae non assurgit, juvetur sanè in iis quæ justè postulat; & Te, quoad potes, conciliante consequatur ex honorariis quæ meruit longâ militiæ tolerantiâ, saltem quantum ad victum isthic ei opus est. Id ego Te ut coneris ejus causa etiam atque etiam per Dei caritatem rogo.

2. Postquam omnes litteras perscripsi quas dare constitueram in Lusitaniam ferendas Petro Fernandez, functo in his Indiæ Tractibus munere Proœpiscopi, appulerunt huc Malacâ Naves quæ certò nunciant, Portus Sinicos infenos infestosque Lusitanis esse. Non tamen hoc me deterrebit à tentandâ profectione in Japoniam, quam uti jam significavi Tibi me decrevisse, ita Deo juvante suscipiam. Non est enim aliis fructus animi major in hâc ærumnosa vitâ, quam vivere in magnis moriendi periculis, quorum adeundorum unica & vera causa fuerit solus Dei amor, & ei gratificandi, dilatandæque nostræ sanctæ Religionis syncerum studium. Suavius, mihi crede, homini est in hisce laboribus versari, quam sinè illis pacatè, otioseque vivere. Deus Dominus noster nos in suâ sanctâ gloriâ conjungat. Vale.

Cocino VIII. Kal. Februarias Anno CICDCLXIX.
Tuus in Christo amantissimus Frater.

Franciscus.

EPI-

E P I S T O L A VII.

P. Gaspari Barzæo Soc. J. Armuziam proficiscenti.

Perfecta viri Apostolici forma, et agendi ratio.

1. **A**nte omnia tui memento, Deo primùm, tuæ deinde conscientiæ satisfaciens. His enim rectè fungenti officiis duobus, prona facultas affluet ingentium è proximorum animis eliciendorum profectum. In ministeria humilia fac te semper quoddam studio exaggeratum quasi pondus inclinet. His enim te exercens, parabis, augebisque demissionem animi, quare nemini committas, sed per te obeas censeo, minimè speciosam occupationem inculcandi memorie ruidum orationes quas tenere mente Christiani omnes debent. Has verbatim ediscentibus patienter præi filiis & filiabus Lusitanorum, tum eorumdem servis ancillisque, postremò Indigenarum liberis. Id qui te agere sedulo viderint, omni profectò arrogantia suspicione absolvent; tantoque, ut est pellax ad æstimationem opinio modestiæ, te digniorem judicabunt cui se docendos quæ ignorant de Christianæ Religionis mysteriis præbeant.

2. Pauperes in Prochotrophiis & Nosocomiis crebrò invises, & subinde adhortaberis ad rationes cum suâ cujusque conscientiâ ponendas; excitando ipsos ad confessionem & perceptionem Eucharistiæ, quarum illa peccata deleat præterita, hæc præservet à futuris: ambæ veras cau-

sas amoveant miseriarum , sub quibus nunc geomunt , quas in posterum metuunt ; cum quæ patiuntur mala , nihil nisi pœnæ culparum sint : quare illis purgare animas , peccata fatendo , volentibus aures , quantum vacaverit , commoda . His procuratis quæ ad animum pertinent , in iis quæ corpus spectant , prout poteris , miseris consules commendando eos curatoribus Domuum illarum , vel ab aliis qui juvare ipsos queant , quæ opus habent corrogando .

3. Carcere detentos adibis etiam , & conciones ad eos habebis , magnoperè adhortans ad vitam universam præteritam sacrâ confessione recensendam . Istâ huic generi hominum magis opus admonitione est ; idcirco quod multi vel plerique ipsorum , nullam ex quo sunt nati exactam peccatorum confessionem obierunt . Sub hæc Sodales Misericordiæ rogabis ut curam infelicium illorum gerant ; agendo cum Judicibus ut juris ipsorum habeant rationem , & iis quibus deest unde alantur , victum necessarium donando . Sodalitati Misericordiæ inservies quantum poteris ejusque te studiosum in primis feres , promovendo , commendando , eique adjuvandæ operam in omnibus promptissimam strenuè navando .

4. Si quorum in isto Emporio pecuniosorum hominum confessionibus auditis perspexeris , gravari eos conscientiâ malè partorum , quæ restituere omnino & debeant , & velint : nec tamen id facere passis injuriam possint , quod ii vel obierint , vel qui sint aut ubi , nesciatur ; eam pecuniā ultrò licet tibi obtrusam , integrā transfer
ad

ad Sodalitatem Misericordiæ; quantumvis menti occurrant tibi noti pauperes in quibus optimè collocanda eleemosyna videretur. Sic defungēris periculo errandi ab insidiosis artibus vafrè simulantium & egestatem & innocentiam, fraude ac scelere plenissimorum hominum, qui non tam facile obrepent Sodalibus Misericordiæ, ad quos tutiū honestiusque à te avertes inquisitionem invidiōsam & perplexam: sicque ad veros pauperes eleemosynæ pervenient, impostorum avarorum quæstuosis mendaciis elusis; sic etiam tu solutior & expeditior vacabis ministerio tui status proprio juvandarum animarum; cui non parvam necessarii otii partem spissa isthæc & multiplex pecuniæ distribuendæ cura subtraheret. Denique sic quarelis & suspicionibus ibis obviam hominum, pro communi pravitate, malè de te opinari patratorum, quasi simulatione consulendi aliis, rem astutè tuam agas, & nummorum quos erogandos acceperis, partem tibi recondas, necessitatibus inopum improbo furto defraudandis.

5. Ad eos quibuscum religiosam aut civilem, domesticam aut forensem usus ac sermonis consuetudinem vario vitæ commercio usurpaveris, sive ii mediocrem, sive summam tecum familiaritatem affectaverint, sic te semper adhibe, quasi existimares: aliquando eos ex tibi amicis inimicos evasuros; ita non committes, ut consciros illos habebas ullius facti dictive, quod si unquam, iræ indulgentes, protulerint, vel erubescere traductio ne tui, vel incommodo aut damno negotiorum te dolere sit necesse. Exigit hanc à te irremis-

sæ custodiæ vigiliam pravitas hujus sæculi nequam, cuius filii lucis suspicacibus semper oculis observant: debes eandem tuo ipsius in spiritu profectui, haud parvis incrémentis processuro, si totam ad quidvis agis aut loquens, prudentiæ moderatricis attentionem adverteris.

6. Præmunies sic etiam adversus periculum mutationis, leves amicorum animos; & in quo-cumque eventu defensores apud eos tibi parabis, memoriam observatæ in Te rectitudinis, & natam ex eâ verecundiam tui, quæ ubi à te desiverint, confundi eos sit necesse. Simul ista reputatio in tabilitatis hominum efficiet, ut Deum intuearis, ut te intimè despicias, ut ubique præsenti Numini demissione infirmâ, suavitate magnâ semper adhæreas: qualium intermissione officiorum multa nobis obrepunt, spectantium oculos laudentia, & illorum à nobis sensim abalienantia voluntates. Istius curæ partem explebit examen, quod particulare dicimus, quod ne bis, aut semel saltem, quot diebus, ritu nobis solito, usurpes, cave ulla unquam quantavis impeditat occupatio.

7. Ante omnia primam ac potiorem curam tuæ mundandæ, atque innoxiae præstandæ conscientiæ impende: alienarum præservandarum aut sannandarum posterior tibi esto diligentia: nam quisibi malè consulit, quomodo prodesse aliis poterit? Concionare ad populum omnino quām poteris frequentissimè: latissimè quippe se porrigit hujus utilitas ministerii, nec uberior ex alio quovis ad Dei obsequium profectumve animarum fructus expectandus.

8. In concionibus cave unquam proponas argumenta dubia, contrariis perplexa sententiis Doctorum. Certa & perspicua seligi oportet quæ populo tradantur; ad morum informationem & reprehensionem vitiorum ferè pertinentia: demonstretur peccati foeditas, exaggeretur atrocitas læsæ ab homine culpam consciente supremæ Dei Majestatis, incutiatur horror fulminandæ in convictos reos judicio supremo extremæ damnationis, graphicè depingantur acerbissima tormenta æternum infligenda detrusis in Tartarum. Mortis denique, præsertim inopinatæ ac subitæ, metus intentetur, maximè incuriosis obsequii Divini, & conscientiæ gravissimorum criminum indormire supinâ negligentiam nihil pensi habentibus. Inserenda his opportunè commemoratio Christi Crucis, vulnerum, ac mortis, quibus nostra peccata dignatus est luere. Sed hoc faciendum oratione affectibus quam maximis incensâ, per figuræ & colloquia admotus animorum ciendos accommodata, quibus dolor intimus de peccatis, ob Deum per ea læsum, excitetur, usque ad lacrymas ex oculis audientium expressas, sequentibus hinc propositis eluendæ quantocyùs per confessionem conscientiæ, reconciliationisque cum Deo per Eucharistiæ perceptionem ritè celebrandæ. Hanc veram & unicam, quam intuens effingas, propositam tibi velim Ideam fructuosarum concionum.

9. Cave sis unquam personam personasve insignes dignitate, præsertim gerentes magistratum, nominatim pro concione objurges aut perstringas. Si quid in iis displicerit quod significandum putes,

tes, privatim conventis indica, vel ultrò ad confessionem accendentibus in arcano Tribunali Pœnitentiæ ad aurem insusurra. Ab iis palam traducendis omnino abstine: nam hoc genus hominum anceps & irritabile, in comitiationibus istiusmodi adèo non solet corrigi, ut harum aculeo, velut oestro Tauri, efferari consueverit, ruereque perniciosius in præceps.

10. Ac ne privatas quidem admonitiones talium temerè attentes, usus tibi primùm aliquis & prævia familiaritas, cum iis contracta, que semendare vis, aditum ad illas muniat; deinde increpationis quasi tonum intendi aut remitti expedit, pro gratiæ apud amicum quem arguis tuæ autoritatisque mensurâ; ut liberiùs & districtiùs tibi magis obnoxioni, parcìus & timidiùs minus familiarem arguas. Semper autem censuræ supercilium, frontis serenitate, arrisu oris, blanditiâ obtutuum mitiges: multò autem magis humanitate veiborum, & declaratione amoris, qui te unus ad molestum, sed necessarium, eximendæ ab amico deformans illum labis conatum impellat. Inserendi quinetiam colloquio amplexus, demissæ venerationes, cæteraque benevolentiae synceræ, reverentiæ non fucatæ, signa idonea; quorum, velut mellis aut sesami, admixtione amarities condiantur nanseosi per sese remedii, &, si merum respuentibus obtrudatur, insalubris evasuri: nam si ad odium tristi negotio innatum asperitatem vocis, austeritatem vultus, frontis ac rigidi aspectus minas adjunxeris; vereor equidem ut stomacho imperent delicati fastidii & tenerarum ho-
mi-

mines aurium ; quos potentia subnixos , assuetosque adulationibus , verisimile potius est , excusuros frænum omne moderationis , & censorem importunum convicio repulsuros .

11. In istis partibus , ubi peccandi magna licentia , pœnitendi rarissimus est usus , sacræ confessionis cum à te suadendæ , tum ab aliis exercendæ , hanc arbitror rationem optimam : quem velle videris onus ex longo exaggeratum prægravatæ conscientiæ , in tuis auribus deponere ; eum fac adhorteris primùm , ut bido triduove in id sumpto , se totum excutiat , inde usque ab ultimâ pueritiae recordatione , per omnes ætatum & occupationum gradus , relegens vestigia viræ decursæ , & cuncta perperam acta , dicta , cogita ta in summam contrahens , ac , si opus est ad memoriæ subsidium , scripto sublegens : sic paratum pœstquam audieris , plerumque juverit non continuò absolvere , sed agere cum illo , ut boni consulat , per duos tresve dies abducere à curis familiaribus animum , & idoneis ad dolorem peccatorum ex amore Dei offensi ciendum commentationibus , comparare se ad fructum uberiorum è Sacramentali absolutione percipiendum . Eo triduo pœnitentem exercebis aliquot meditationibus primæ mensis ascetici hebdomadæ , quarum illi capita edisseres , modum commentandi & orandi trades ; suadebis etiam , ut pœnâ quapiam ultrò susceptâ , puta jejunio aut flagellatione , se ipsum ad veram detestationem criminum intimè concipiendam , & per lachrymas etiam prodendam , juvet .

12 Præterea hoc spatio curabis, ut si quam
injustè isti detinent alienam rem, Dominis resti-
tuant: si famam cuiuspiam læserunt, dictum re-
vocent: si amoribus inconcessis implicati vixe-
rant, flagitiosa cum quibusvis commerciis abrum-
pant, occasionesque jam nunc amoveant culpa-
rum. Talia in posterum quantumvis prolixè ac
seriò pollicentibus, haud tutò creditur sine pigno-
re. Fac repræsentent in antecessum quo se præ-
stituros asseverant: nullum est tempus aptius his
officiis, quam necessariis tam difficultibus; ubi ar-
dor commoti animi refixerit, & illecebræ fami-
liares male-suadâ dulcedine dudum assuetos in
tantisper omissa retrahere flagitia cæperint, fru-
stra reposcas promissorum fidem. Ergò antequam
illos salutari sententiâ culpis solutos omnibus di-
mittas, hæc ut prævertant, omnino exige. Aliàs,
quæ humana fragilitas est, brevi relapsos in præ-
cipitium, à cuius lubricâ declivitate non satis eos
longe submoveras, inutiliter dolebas.

13. In causis sacri pœnitentiæ fori cognoscen-
dis, cave præproperâ severitate deterreas qui de-
tegere sua vulnera cæperunt: quantumvis atrocia
memorent, non modò patienter, sed clementer
etiam ausulta; quin pudorem ægrè fatentium sub-
leva, ultro commiserans, nec mirari præteferens, ut
qui graviora his fœdioraque cognoveris, ac ne des-
pondeant veniam Immensaæ Dei misericordiæ
divitias prædica. Interdum quod magno æstu a-
nimi, piaculum confessi sunt, haud esse tam gra-
ve quam putant, suggerere: Te capitalioribus etiam
noxis, ex Dei Gratiâ, posse remedium afferre;
per-

pergant fidentes , nec quidquam proferre vereantur . Hâc maternâ quadam indulgentiâ velut obstetricari opus est miseris animabus , ærumnosissimo nisu parturientibus spiritum salutis , quoad conscientiæ sentinam exhauserint .

44. Erunt quos ætas aut sexus infirmior' acridibus verecundiæ stimulis à declaracione fœdissimarum , quibus se inquinarunt , libidinum repellent . Hoc ubi senseris , obviam benignè prodi , memorans nec solos , nec primos eos in id cœnum prolapsos ; longè atrociora in eo genere nosse te , quâm esse ista demùni possint quæ fateri vereantur . Partem culpæ magnam , vehementiæ tentationis , pellaciæ occasionum , innatæ cunctis hominibus concupiscentiæ imputa : quin (ajo tibi) eò interdum in talium occursu descendendum est , ut quò ista relaxemus noxii vincula pudoris , linguas infelicium astu mali Dæmonis constringentia , nostras ipsi ultrò generatim vitæ præteritæ labes indicemus , ut sic eliciamus necesariam enunciationem premendorum à reis alioqui , cum irreparabili pernicie , criminum ; nam quid vera & ardens Dei caritas recuset pro salute animarum Christi emptarum sanguine pacisci ? Id tamen quando & quatenu , quibusve cautionibus administrandum sit , in rerum articulis præsentium ipsa te unctio spiritus & experientia docebit . Invenies interdum aliquos (& utinam ne multi occurrant tales) qui dubitent de vi & efficacâ Sacramentorum , ac præsertim de verâ præsentia Christi Corporis in Eucharistiâ . Id illis accidit ex infrequentia par-

participandi sacra illa mysteria , & assiduâ familiaritate cum Idololatris , Mahumetanis , aut Hæreticis , ex misùs rectis exemplis quorumdam Christianorum , etiam ex nostro (quod fateri piget & pudet) Sacerdotum Ordine , quorum nonnullos cum videant ē nihil sanctiori quam vulgus profanum vitâ , temerè ac ludibundè prosilire ad aram , suspicantur vanè à nobis prædicari præsentiam in Missæ Sacrificio Divini Christi Numinis , quod utique si adesset , contrectari se impune à tam impuris haud sineret manibus .

15. Horum curandorum hanc inire debebis rationem . Primùm comi sermone ac blandis modis insinuans te in ipsorum amicitiam , elicere , familiariter rogando , conaberis intimos animi sensus , & si errores quos dixi deprehenderis , errorum causas , occasiones , principia scrutabere . Sic intelliges ubi applicandum remedium sit ; ad quod impigrè te accinges , allegando quæ ex usu , pro re natâ , videbuntur ; & magnoperè incubendo ad clarè demonstrandam sacri ejus Dogmatis veritatem ; nec absistes quoad perverseris , ut fide certa citrâ ullam dubitationem , persuasissimum se habere protestentur : verissimè Christi Domini ac Redemptoris nostri corpus ac sanguinem sub panis & vini ritè consecrati residere speciebus . Inde videlicet non ægrè attrahentur ad purgandum bona fide per confessionem animum , & devotione congruâ sacrâ Divinæ mensæ frequentiùs epulas gustandas .

16. In sacro Tribunali ubi quæ præmeditati pœnitentes de suis peccatis narrant , plenè cognoscens ,

ris, ne rem continuo factam arbitrere , aut te defunctum curâ omni : indagare ulterius oportet , & percontando exculpere , quæ cognitu curatunque necessaria , etiam ipsos , præ ignorantia , pœnitentes fallunt . Interroga ergo unde , qua ratione quæstum faciant ? quam in commutationibus , præstationibus , & totâ fide pactorum , formulam sequantur ? reperies plerumque sordere usuris cuncta , & maximam pecuniæ partem per rapinas congestam iis ipsis , qui se tamen præfidenter ab omni contagione iniqui lucri asseverabant puros , vero , ut ajebant , conscientiæ nusquam ipsos reprehendentis testimonio : quippe multis ita occaluit conscientia , ut rapinarum in sinum corrassarum vastis etiam molibus , aut nullo , aut per exiguo urgeantur sensu .

16. Hujus generis diligentia adhibenda major etiam tibi fuerit , quoties se sistent in Sacro Tribunali Ministri Regii , Præfecti , Quæstores , scribæ , redemptores vectigalium , & ad quos quocumque nomine Fiscalis pecuniæ ac jurium procuratio tractatiove aliqua pertinet . Peraccuratè ab his omnibus exquire quâ ratione ex sui magistratus aut ministerii functione proventuque rem augeant ? & si dicere cunctentur , arte blandâ indaga , odorare , non longe percontando circumduxeris , quin vestigiis haud dubiis pervenias ad cubilia ipsa fraudum & monopoliorum , quibus emolumenta publica in privatas domos pauci homines avertunt , præementes regiâ pecuniâ quod statim dispergiant lucro sibi seposito ingenti , augmento immanni prætii luendo mox à singulis quos suæ
Tom. II. D ra-

rationes coegerint ad ejus mercis licitationem accedere. Interdum etiam morâ & elusionibus cruciant eos quibus à Fisco debetur: ut sic eos cogant ad secum decidendum, remissâ pensionis parte; quam illi sibi, fructum industriæ, ut vocant, hoc est, rapinæ improbissimæ prædam habent.

17. His & horum similibus ex ore ipsorum variè ac cautè rogitando expressis, longè scilicet statuē certius quantum alienæ rei detineant apud se, quantumque, ut cum Deo in gratiam redeant, refundere defraudatis à se necesse ipsos sit; quam si queras ex iis: eccei se meminerint injuriam fecisse: negabunt enim statim, quoniam usus istis pro lege est, & quæ fieri vident, rectè fieri non dubitant: nempe malū jam mores, quandam quasi præscriptionis auctoratatem à consuetudine sibi trahere videntur; quod tu jus neutiquam admittes: sed seriò convictis denunciabis, si mederi animorum vulneribus veillint, planè ipsis abstinenter possessione injustâ rerum malâ fide acquisitarum. Simul quænam iliae sint, haustâ ex confessione ipsorum peritiâ, monstrabis.

18. Fac majorem in modum te obedientem atque ad omnia morigerum Proëpiscopo præbeas. Simul Armuziam perveneris adibis illum, & positis humi genibus, ei supplex osculaberis manum. Nonnisi eo volente concionaberis, confessiones audies, Doctrinæ Christianæ declarabis elementa, & cætera Instituti nostri ministeria obibis: nunquam quacumque ex causâ cum eo contendes, aut

aut ab illo dissidebis, quin dabis operam omni sedulitate obsequii, ut cum tibi devincias amicitia, cuius illicio persuaderi sibi sinat usum commendationum Asceticarum, te tradente, capessendum: sin minus universarum, earum certe quæ ad primam hebdomadem pertinent, omnes item alios Sacerdotes cunctis veræ benevolentiae officiis impensè ambies; vitabisque cane pejus & angue qualemcumque cum ullo ipsorum occasio-
nem dissensionis ac conflictus; summa potius veneratione universos & exquisitâ significatione honoris colens, quod scilicet amorem tibi vicissim concilies eorum, ex quo sponte nascatur, ut illi à culturâ suarum animarum tibi permittendâ non abhorreant, nec aspernentur invitationem ad Exercitationes Asceticas, si non plenè per mensem integrum nostro ritu obeundas; saltē secessu dierum aliquot in suis ipsorum ædibus degustandas, te illos quotidiè visente, & argumen-
ta meditandi explicante, ex iis quæ in primam digesta hebdomadam sunt.

19. Præfecto majorem item in modum te obsequiosum & subjectum exhibeto, humillimis ante ipsum demissionibus fidem intimæ reverentiæ fâciens. Cave autem quocumque obtentu simultatem cum eo suscipias; neque si clarè videas illum, in rebus etiam gravissimis, delinquere. Tunc verò, duntaxat postquam senseris tuis tibi erga ipsum obsequiis, convenire hominem privatim aude; atque idonea præfatus de tuo in eum amore, salutisque ipsius & honoris zelo, cum summa modestia, vultu sereno significabis acrem quo

intimè ureris dolorem, dum ejus animæ periculum, & bonæ famæ jacturam, ex factis his & illis parùm in vulgus probatis increbescensem intelligis. Hic commemorabis qui de ipso sint hominum sermones, quos etiam in scripta transituros, & longè quò nollet mittendos verisimile videatur, nisi mature prævertat offensioni publicæ satisfacere. Hoc tamen ipsum ne officium suscipias, priusquam satis certis indiciis cognoveris, sic eum esse affectum, ut boni consulturus admonitionem, & ex eâ profecturus non temerè putetur.

20. Multo autem minùs facilè annuas precibus plurimorum, perferri te internuntio suas ad Præfectum querimonias poscentium. Recusabis id ministerium quàm poteris constantissimè, excusans occupationem assiduam concionandi, docendi, confessiones audiendi, tum ad hæc studio & commentatione te parandi: quæ res spatii nihil relinquant ad operosum, longumque negotium terendi summatum liminis, & otiosâ in aulis patientiâ, difficilium admissionum rara momenta præstolandi. Addes, neque si vacaret, & copia ultro daretur audientiæ, satis scire te quantum proficeret admonitio: nam si talis sit Præfectorus qualem ipsi accusantes memorant, frustrâ speretur hunc, qui nec Dei respectu, nec officii curâ, ut ipsi ajunt, tangatur ullâ, tui recta suggestoris rationem habiturum.

21. Conversioni Gentilium ad Christi Religio-
nem totum tempus quod tibi à quotidianis neces-
sariis officiis erit reliquum impende. Vide autem
in

in delectu ministeriorum , ut semper ea præver-
tenda ducas cæteris, quorum manifestè latius pa-
tet utilitas . Hæc te regula docebit , nunquam
præferendam concioni publicæ auditionem con-
fessionis , nunquam intermittendam statâ quo
diebus horâ Scholam Catecheticam , ut aliquem
unum privatim adhortere ; aut simili vaces offi-
cio singulari personæ profuturo . Horâ porrò quæ
præcedit constitutum tempus lectioni Catecheti-
cæ . Tu vel tuus socius forum plateasque civi-
tatis percursabitis , voce magnâ invitando cunctos
ad audiendam explicationem sacræ doctrinæ .

22. Scribes identidem ad Collegium Goanum ,
quæ ministeria divinæ gloriæ promovendæ apta,
quo ordine , quo fructu animarum , Deo fortunant-
te tuos imbecilles conatus , exerceas . Fac autem
accuratæ scriptiones istæ sint , quas nostri Goen-
ses rectè mittere in Europam possint , specimen
illic futuras , nostræ in his partibus industriæ , fa-
vorisque Dei tenues minimæ Societatis labores
successu aliquo dignantis . Nihil in eas irrepat quo
jure quisquam offendatur , nihil quo legentes pri-
mo ipso aspectu ad Deum laudandum ipsique ob-
sequendum impellendos , non appareat verisimile .
Missib[us] etiam ejusdem argumenti , accommodata
tā ad personas cautione , proprias litteras ad D.
Episcopum , & ad Cosmum Agnezium ; utrum-
que impertiens faustis nuntiis fructus per Dei
benedictionem existentis ex culturâ isthic ani-
marum .

23. Cum primùm Armuziam perveneris , visas
censeo privatim quos maximè probos ac veraces ,

simulque morum urbis ac commercii peritos illic homines repereris : ab his sedulò exquire , quæ ibi vitia dominantur ? quæ fraudum genera in pactis & fœnerationibus vigeant ? quó his planè ac certò compertis , parare ad expeditum usum possis aptas rationes & accommodata verba iis vel dedocendis , vel increpandis , qui se tibi , vel in familiari congressu , vel in Confessione Sacramentali offerent palliatarum usurarum aut captiosorum rei contractuum , vel alterius cuiuspiam affines usitatarum in illo tam frequenti ex cunctis gentibus Emporio omnis generis pravatum .

24. Singulis noctibus domos urbis obambulans , commendabis suffragiis viventium animas defunctorum , in Purgatorio noxarum reliquias luentium , verbis ad hoc utens paucis , sed aptè delectis ad commovendam miserationem audientium , & religionis sensum quandam iis ingenerandum . Addes voces quibus excitare cunctos coneris ad orandum pro animabus peccati lethalis maculâ foedatis , impetrandamque ipsis à Deo gratiam è statu tam infelici emergendi : utramque commendationem finies indictâ , & primoribus vocabulis inchoatâ recitatione Orationis Dominicæ & Salutationis Angelicæ .

25. Continuâ in id attentione dabis operam ut omnibus semper quibuscum ages , vultum benignum & serenum exhibeas ; torvitatis , superciliosæ arrogantiæ . mœstitiæ suspiciosæ , aut iræ minacis , cunctis indiciis procul amoris . Alioqui si te infestum his intemperiârum signis qui te adeunt de-

A
3

EPISTOLARUM. Lib. III. Ep. VII. 55

deprehenderint, haud dubiè contrahentur, & se avertent; nec eam tui fiduciam admittent, quæ necessaria fuerat, ut ex tuo congressu proficerent: multò autem studiosius affectare comitatis amabilis speciem, arrisu & affabilitate blandissimis, debebis, quando aliquem privatim, culpa ejus id exigente, reprehendes: tunc enim vel maximè omni ope conandum est, ut emineat ex ore atque oculis humanitas & caritas, quâ te unâ præ te feras urgeri ad benè merendum de illo quem admones, labe ipsum inquinante detergendâ: non autem aversione ullâ, instinctûve odii ad eum objurgandum erumpere.

26. Quos sacerdotes, clericos, aut laicos adscribi Societati, & asceticis commentationibus exerceri cupientes, idoneos ad hoc judicaveris, mittere poteris Goam cum epistolâ quæ quid sint & velint indicet; vel etiam si eorum isthic auxilium tibi utile putabis, in convictum ibi tuum admittere, & consuetis, prout res feret, experimentis tyrocinii probare.

27. Dominicis & festis diebus horâ pomeridianâ secundâ, vel paulò post, concionaberis aut apud Sodalitium Misericordiæ, aut in templo, declarans articulos Symboli servis ancillisque ac Christianis liberis, filiisque ac filiabus Lusitanorum: misso antea per vicos Civitatis socio cum nolâ, qui addito ad tintinnabuli sonum vivæ vocis invitatu, cunctos admoneat, ut ad audiendum capitulorum Christianæ Fidei explicationem conveniant: nisi per te ipse isto per plateas præconio defungi mavelis. Tolies porrò domo te-

cum in locum concioni delectum profiscens, summam Doctrinæ Christianæ & expositionem articulorum sacri Symboli, itemque quam scripto digessi vitæ quotidianæ christianæ ac sanctè transigendæ formulam, quâ traditur, quo ordine ac modo animæ Christi religionem profitentes & salutis æternæ cupidæ, singulis diebus venerari, & invocare Deum debeant, præmunire que se à lapsu, & ea quæ ad finem optatæ gratiæ ac felicitatis certò adipiscendum conferunt, exequi.

28. Hujus exemplum formulæ iis trades quorum confessiones audies, poenæ loco injungens, ut quod in eâ præscribitur, certo dierum numero factitent. Eo nempe usum contrahent, ac postea ipsâ consuetudine ducente, facilè per se tenebunt quod mandato spiritualis patris semel arripuerint: gustatâ videlicet interim rei utilitate ac suavitate illecti, nam valdè bonas ea formula exercitatiunculas suggesterit: experientiâque dicimus multos sub peccatorum Confessionem eâ uti aggressos, ingenti animi sui fructu in ejus usurpatione perseverasse: quocirca optimum factu censeo, non iis illam solum a te tradi qui prioris vitæ maculas tuo ministerio expiaverint: sed quibuscumque salutis propriæ non penitus incuriosis, utcumque aliis a te conscientiæ arbitris utantur, communicari & commendari. Ac quoniā exempla ejus scripti, numero idoneo ut tam multis dispertias, habere te facilè non posse video: suadeo ut illam formulam in tabula descriptam defigas loco publico: puta in Æde

Sa-

Sacra Nostræ Dominæ de Misericordiâ, ut eam
inde qui ejus commodis frui volet, queat per se-
se describere.

29. Quos ad Societatem juvandam aptos a te
judicatos ritè in eam admiseris; eos post men-
sem exercitiis spiritualibus de more impensum,
eo experimentorum genere probabis in quo nihil
admodum ridiculæ traductionis ipsorum ad vulgi
ludibrium appareat. Jube illos sanè ministrare
languentibus in Nosocomio, & ad omnia loci ac
curationis ejus, quantumvis humilia & stomacho-
sa, obsequia descendere. Impera vincitos in cu-
stodiis adire; seque iis miseris solandis ac recre-
andis impendere omni sedulitate religiosæ carita-
tis; tum si quæ sunt ejus generis sui depressio-
nem cum studio benemerendi de hominibus con-
jungentia, ipsis ut palam exerceant injunge.

30. Spectacula sui gratuitam insaniae speciem
habentia dare illos in populum nec præcipe, nec
tolera: nolo derideat eos vilis plebs; & horum,
quasi personatorum in scenâ, mimica traductio-
ne delectetur: sed admoneatur officii, & ad re-
ctum laudabili exemplo, visis iis, provocetur. Id
eveniet si nunquam compareant nisi in apparatu
ad opus quoddam bonum accommodato, puta cum
suspensis ab humero manticis ostiatim pro ege-
nis mendicabunt, & quæ collegerint ad carce-
rem aut Prochotrophium palam deferent. Ejus-
modi de se victorias deque munlo referant, qua-
rum specie, vulgus intuens ad bonum excitetur,
fructu pauperes juventur.

31. Porrò ad hæc ipsa experimenta à quibus
na-

natura abhorret plurimum, ne cunctos eos indiscriminatim adigas; sed explorato prius quid quisque habeat animi, quid commodè possit: non enim eadem sunt vires omnium; dispar indoles, diversa educatio, dissimilis in virtutibus profectus, discrimen Tyronum magnum efficiunt: in primis considerandum ipsorum moderatori, ut statuat, quænam exercitatio cuique conveniat, hoc est quæ in re quisque ita tentari possit, ut merito speretur facturus cum tentatione proventum, pro mensurâ illi communicatæ Divinæ gratiæ. Absque hâc discretione Rectoris Tyronum, facile continget eos qui gravabuntur supra vires, despondere animum, & retrò respicere, pedemque referre; cum potuissent, si peritiori uterentur dulce, ad magnos olim in religione progressus pertingere.

31. Præterquamquod ista inconsulta præscriptio mortificationum captum ac statum tenerorum in via spiritus novitiorum excedentium, aversionem iis ingenerat à magistro, fiduciamque demit pandendi ei cordium intima. Atqui omni ratione providendum est Tibi, & omnino cuivis instituteri Juvenum ad Religionem, ut quas in animo sentiunt depravatæ naturæ aut maligni spiritus suggestiones à recto avocantes, confessim ut exoriuntur enuntient, summâque ingenuitate fateantur: quod ni faciant nunquam earum se laqueis expedient, nunquam ad perfectionis apicem trans insidiarum obstacula perrumpent; quin è contrario ista prima mali semina ab iis infeliciter suscepta, & incauto fota silentio, in pertur-

turbationes sensim inquietiores adolescent, quoad obducto tandem tædio disciplinæ salutaris, respectare unde venerant victos animi coegerint, & iugum Christi excusso ad veterem resilire licentiam.

32. Quos aut confessione ipsorum, aut signis aliis cognoveris ad inanem gloriationem, ad subsequendum cupiditatibus sensuum, aut ad quævis alia vitia vehementius impelli, iis hac commodâ ratione suggestere auxilium in tali opportunum periculo poteris. Jube illos dato ad id spatio conquirere argumenta omnis generis, quibus efficacissime posse sibi viderentur aliquem vel arrogantiâ turgidum, vel intemperantiæ deditum, vel si quo alio ipsi tentantur, animi morbo laborantem, aut curare jam effectum, aut præmunire perichitatem: te ipso loca liberosque indicante, ac manuducente ad inventionem rationum huc facientium: ubi farraginem congesserint, præcipe ut ex his orationes concinnent, quasi pronuntiantur, vel ad concionem in templo aut plateâ, vel ad convalescentes in valetudinario, vel ad vincitos in carcere: tum re ipsâ da operam ut sermones ejusmodi perorent. Licebit sperare quæ aliis remedia præscripserint, ipsos ultrò sibi sumptuos: & hæc antidota venenorum mentis vim priùs suam exertura in animis quibus intimè admota studio attento & acri commentatione fuerint, quam in auditoribus obiter aliena sensa inopinatò proposita cognoscentibus, pudebitque ipsos haud dubiè in eo labi, unde alios tanto conatu retrahere contenderint.

33. Similem cum proportione adhibere artem
pe-

poteris ad sanandos propè desperatæ perversitatis peccatores, qui negant imperare se sibi posse, ut aut occasiones flagitorum à se amoveant, aut rem alienam quam malâ fide detinent, restituant, ideoque volentes in criminum conscientiâ persistunt, exortes Sacramentalis absolutionis, quâ se meritò privari non ignorant: & tamen propter infamiam spontanei cujusdam anathematis, quo se cum publicâ offensione irretitos norunt, sentiunt quædam interdum suæ ipsorum tædio nequitiae, nec non periculi æternæ damnationis, cui subjacent, quosdam identidem horrores.

34. His blandâ insinuatione tibi conciliatis suggerere-sis, ut pro suâ prudentiâ secum ipsi exigant quid dicturi amico forent cum iisdem difficultibus luctanti, ut eum ad emergendum è luto illo, & saltum è foveâ expediendum excitarent. Ac comiter roga ut vel exercitationis ludricæ gratiâ, sermone tecum familiari, ne graventur experiri quantum ingenio valeant in excogitandis ad tales suasiones argumentis. Audita probataque quæ afferent in ipsos suaviter retorque orans pro amicitiâ, ut velint sibi quoque ipsis idem officium præstare, intimè admovendo, vulneribusque applicando propriis quas morbis amicorum depellendis salubres medicinas autumant. Miserans animas quas ad se laudandum, & sic felicitatem assequendam à se conditas, beneficentissimus Deus noster ruere in perniciem per abrupta vitiorum cernit, hanc iis adjectit qua retraherentur quasi ansam propensi ad salutem aliorum studii: ut qui veram in se pri-

primum ipsos caritatem habere pro mensurâ debuerunt amoris in proximos : ex hoc adhuc vigente, in necessarium salutis propriæ studium, quod male negligunt, reflectantur , arte non omittendâ nobis, quos , nihil intentatum in reducendis ad sui Creatoris obsequium animabus, æternoque ipsarum exitio prævertendo, quo ad ejus rei per, hanc vitam tempus est , relinquere convenit.

35. Sistent tibi se interdum in Sacro Tribunali pœnitentiæ impliciti fœdis amoribus homines, aut prædis raptu congestis , quibus avarè incubant, redundantes, quos ad abigendas è contubernio pellices, ad resarcienda rapinarum spoliatis , per restitutionem , damna , nec Dei amor aut reverentia , quas funditus perdiderunt , nec metus mortis aut inferni , ad cuius sensum occal luere , queat adducere . Hos una ratio terrendi est , intentandis minaciter malis , quæ horrent sola, vitæ hujus . Ergo istis denuncia , brevi , ni Deum iratum placare properent , superventuras ipsis jacturas naufragiorum , insectationes Præfectorum , columnias litium , damnationes judiciorum , carcerum longas ærumnas , morborum incurabilium in summa egestate ac destitutione , nullâ consolatione mitigatas acerbitates ; inter infamiam , ipsos & posteros eorum indelebili maculâ deformantem , inter odium & execrationem publicam ; qualia his & illis probè ipsis notis , nec magis quam illi meritis, evenisse meninerunt. Deum quippe nunquam impunè contemni: & eò irrevocabiliùs sævire, quò patientius expectaverit . Taliū certò imminentium imagine cladium percuslos facile primus con-

concutiet impulsus timoris Domini, qui miserè hactenùs dementatis initium sapiendi sit futurus.

36. Quotiescumque te accinges ad tractandum cum quolibet de rebus Dei cultum & salutem æternam attinentibus, adhibe hanc prudentiam, ut non priùs verbum facias, quām odoratus sis, ac quibus poteris signis exploraveris, statum intimum ejus animi. Tranquillus ne an turbatus vehementi affectu: paratus sequi viam ad rectum ostensam, an scienter aberrans, & irrevocabiliter affixus studiis humilium curarum, quibus officia religionis posthabere cùm hactenùs solitus, tūm certus videatur in posterum: oppugnatus diabolicis insectationibus, an sibi & naturæ relictus: denique paratus monimentem audire; an tactu asper & irritabilis, erupturus timeatur in furiis, si concrectetur incautiùs.

37. Ad quamcumque de his præsumptam notitiam tua deinde accommodanda fuerit allocutio: ut iratis mansuetè, turbatis placidè, præoccupatis, arte aptâ sese insinuet; in benè dispositos, & ad quidvis honestum dociliter sequaces se liberiùs effundat: nullum tamen inaniter oblectans, aut in assentationem desinens meram: sed salubris semper aliquid antidoti ægris quamlibet fastidientibus scitè immiscens, quo per gradus ad sanitatem disponantur. Ergo cu' piam odio ardentì ex acri sensu recentis injuriæ: factum de quo queritur, si pravum est, & ipse improba, sed autorem imprudentiâ prolapsum, non deliberatâ peccasse malitiâ, quibus poteris argumentis doce: ubi audiri te, nec planè displicere senseris, adjunge:

ge: permisisse forsitan hoc Deum in pœnam similis olim ab ipso commissæ culpæ.

38. Hic familiariter interroga: ecquid unquam se facto aut verbo læsisse alium meminerit? num saltem in pueritia rabiosulus aliquando in parentes, contumax magistris, iracundus æqualibus, justam quibusdam de se querendi causam dederit? ubi assenserit, vicem sibi rependi, ut æqui consulat, mone. Hanc enim ipsi nunc offerri divinitùs veteris expiandæ noxæ occasionem pretiosam. Si non justè queritur, sensim adrepens dilue rationes falsas quibus siði persuadet quod longè à vero est: tum crescente paululūm fiducia, merenti molliter succense: denique ubi tutò posse te senseris, fortius increpsa. Emineat inter hæc serena quædam & amoris mixta indiciis in vultu dicentis alacritas. His Dei benedictione adjutis artibus interdum excantantur intemperiaz perturbatarum mentium, & quasi quidam quo tenebantur, fascinus solvitur, liberas jam eas, & recti capaces sinens: sic explanata velut via fidenter ingrediens, promote ad perfectum quām potes maximè, totas effundens habenas studio Deum honorandi, conciliando ipsi amore ac veneratione summa creatarum ad eum diligendum & laudandum mentium.

39. Quod præcepi superiùs, ut quæ peccata, quæ commerciorum fraudes Armuziæ frequentantur, è peritis disceres: nec ad eum locum, nec ad ista specierum capita restringas velim: ubicumque fueris, etiam obiter & peregrinando, à viris bonis & vita communis experientibus stu-

de

de semper quām exactissimē cognoscere , non crīmina solūm , aut rapinarum ibi usitatas artes ; sed usum universum populi , p̄persuasiones vulgares , studia gentis , peculiares regionis consuetudines , modum regiminis , Fori stylum , litium formulas , Pragmaticorum cavillationes , & quidquid omnino in Reipublicæ ac civilis Societatis ratione versatur : nihil enim horum (experto credas mihi) non utile scitu est medico animorum , ut citò morbos intelligat , facile remedia expediat , promptam semper ac paratam cunctis occurrentiū necessitatibus opeim habeat in manu .

40. Hinc scies quid creberrimē in concionibus inculcandum sit , quid confitentibus magnoperè commendandum . Hæc te notitia ad promiscuos cum hominibus congressus instruet . Ea præmunitus , nihil ut novum mirabere , nullo improvisi occūrsu æstuabis . Hinc animi præsentiam in varietate subnascentium casuum , hinc dexteritatem in multiplici tractatione cum quibusvis , hinc autoritatem ad omnes hauries . Sæculi homines cum à Religiosis admonentur , ferè contemnunt ; quod eos iimperitos rerum putant . Si quem non minus quām ipsi versatum ac tritum in usu vitæ civilis experiendo cognoverint , hunc mirabuntur , huic se permittent ; eo autore non dubitabunt etiam sibi vim facere , ac quidquid , quamvis arduum , suaserit , exequi . Vides fructum istius scientiæ ingentem ; in qua ideo parandâ , non minùs tibi nunc , quām alias in scholis , in Doctrina Philosophica vel Theologica quærenda elaborandum existima . Ea porrò non è

è libris moituis in chartâ descriptis , aut membranâ ; sed è vivis Codicibus , viris scilicet experientibus negotiorum , morum popularium callentibus , petenda tibi est . Cum illâ plus proderis quâm si totas speculationum Bibliotechas in turbam effunderes .

41. Memento autem in iis apud quos pondus tibi aliquod dignationis ac meriti facultas ista comparaverit , primum autoritatis tuæ istius experimentum ostendere , procurando efficiendoque omnino . ut totius vitæ noxas accurato examine recognitas per Sacramentalem Confessionem in tuis auribus deponant : tûm ut ad earum veram detestationem , rationibus ex Dei Majestate , & ei à suis creaturis debito amore , ductis , per secessum & commentationes eò accommodatas excitare se conentur , sic habe ; fundamentum hoc est bonorum omnium , hoc caput , hoc cunctis prævertendum .

42. Da deinde operam , ut eos controversiarum forensium tricis , odiorum nempe ac calumniarum seminariis , expadias . Suade igitur ut amicorum arbitrio lites finiant , magno pecuniæ , curarum , existimationis compendio ; nec cognitionem , si detulerint , recusa ; cui vacare tuo & illorum commodo poteris , Dominicis aut alioqui feriatis à negotio diebus : querelas aut petitiones litigare parantium singillatim audiens , & compositionum temperamenta proponens , in qualia convenire conducibiliùs longè sit , quâm sumptu , tædio , periculo ingenti , per mendacia emptorum testium , fraudes impostorum , legulejorum innu-

merabiles insidias , inter labyrinthos irremeabiles cavillationum , judiciorum æstu , ac quadam irrequietâ reciprocatione quasi vorticum Euripi , misserrimam quotidie aleam jaccere statûs . atque honoris funesto naufragio perdendi . Talia disserens litigandi pruriginem vadimonia meditantibus excuties : multò autem facilis expertis jam Prætoriorum auram , & tumultus Tribunalium pertäsis , approbabis consilium ab inchoatis certaminibus sponte desistendi .

43. Scio ingratum hoc futurum Scribis , Advocatis , & cæteris variorum nominum hirudinibus fori , quibus quæstus ingens comparatur ex frequentiâ & longitudine causarum . Tu verò istorum de te hoc nomine querelas partim contemne ; partim quos poteris horum tuis artibus aggredere , deterrens à noxio artificio trahendarum in moras interminabiles litium ; tum admononens de periculo ipsis instanti æternæ felicitatis amittendæ : & quod tantæ rei prospiciant , invitans ad secessum dierum aliquot in asceticas commentationes expendendorum .

44. Hærebis Armuziæ quoad à me litteras acceperis , quæ migrare aliò jubeant . Scribes ad me per naves Armuziâ Malacam ituras , inscribens fasciculum Francisco Perezio . Volo iis litteris singillatim ac minutè , quidquid operæ pretii ex tuis laboribus extiterit , exponas , eas Franciscus Perezius Malacâ in Japonem ad me curabit , si cordi Deo fuerit me ad ejus Divinæ Majestatis obsequium ad Japonem tendere . Si à me spatio trium annorum nullas litteras acceperis ,
to-

toto tamen hoc tempore Armuziæ persevera, quantumvis à quocumque aliò inviteris, aut voceris, nam hoc triennio te manere illic ad Dei Gloriam opportunum judico, & planè impero.

45. Post evolutum triennium, si nihil à me litterarum perlatum ad te sit, persistes ibi tamen quoad Rector Collegii Sanctæ Fidei inde te migrare jusserrit: quare tunc fusè perscribes ad illùm quod eatenus Armuziæ feceris, quem fructum Dei ope reportaveris, quem in posterum spares; quid distinctè mandatum tibi à me discedente fuerit de commoratione illic triennii, quantumvis eo intervallo à Goano Rectore evocareris: de cæteo profitebere, quando jam præfixum id tempus elapsum sit, in ejus arbitrio te fore, paratum ad nutum exequi quod præscriperit; sugerens tamen quæ post omnia coram Deo expensa, digna consideratione videbuntur ad statuendum quod è re fuerit circa opportunitatem aut etiam necessitatem tuæ ulterioris in eâ statione moræ. Ad eas litteras quidquid ille rescribens mandaverit, sine ullâ excusatione aut dilatione facies: quod dixi de litteris ad me tuis, Malacam Armuziâ mittendis, non sic intelligas, ut semel in anno id factum satis sit: nolo sinas navem omnino ullam illinc Malacam solvere, sine tuâ ad me epistolâ, Francisco, ut dixi, Perezio commendatâ.

46. In nave quâm concendis proficiscens Armuziam, fac, oro te, curam ingentem habeas sœcularis tibi in comitem adjuncti, pelliendo illum ad confessionem peccatorum;

& ubi se ad frugem tuis hortatibus receperit , diligenter præcavendo ne iterum à recto deficiat. In nave concionabere Dominicis diebus , aliisque quibus tibi opportunum videbitur . Arbitrio enim tuo , circumspectis cunctis quid in re præsentि magis expediat statuendi , id totum permitto . Ne in concionibus eruditionem ac memoriam ostentes , recitandis magno numero testimoniis , & autoritatibus Scriptorum veterum . Pauca , sed lecta , & ad rem apta sufficiant , magna pars dictionis consumatur in graphicè depingendo statu interiori ac tumultu animarum peccantium ; inquietas machinationes , articia callida . spes & cogitationes vanissimas , consilia fraudolenta quæ mente versant fac in oratione recognoscant tuā , & velut in speculo palam cernant . Addes funestos harum molitionum exitus ; dilues sophismata captiosarum suggestionum capitalis inimici Diaboli , modum iis se laqueis extricandi trades , ni faciant terrores accumulabis .

48. Attente nimirum homines illa potissimum audiunt , quibus intimè convenitur conscientia ipsorum . Speculationes sublimes , quæstiones perplexæ , scholasticæ controversiæ , ut captum , sic & curam humi repentium prætervolant , inani sonitu detonant , nullo fructu evanescunt . Ipsos ipsis clarè ostendas necesse est , si tenere ipsos exte loquente suspensos velis : ut autem exprimas quæ penitus sentiunt , nosse illa prius opus est ; noscendi verò unica ratio , multum cum illis esse , explorare , rimari , observare . Hos itaque vivos libros volve plurimum , hinc rationes ad efficaciter

ter docendum : hinc facultatem agendi, ferendi, ac quod ad illorum salutem conveniet, flectendi movendique peccatores trahes.

49. Non voto tamen lectionem mortuorum librorum. Sacræ Scripturæ, Patres Ecclesiæ, Sacri Canones, libri Ascetici, quiue officiorum jura & differentias tradunt, suis sanè temporibus diligenter consulantur. Ex his enim remedia tentationum, argumenta persuasionum, stimuli heroicorum affectuum, exempla laudis omnis ex Sanctorum actis saluberrimè ducuntur : sed frigida ista sunt, & parum juvant, nisi priùs aperiantur iis profundè admittendis auditorum animi : horum porro reserandorum certa clavis est, ista quām dixi repræsentatio status interni cuiusque, peritè a consuetudinis humanæ bene gnaro Concionatore facta, & in bono lumine cuiusque sensibus objecta.

50. Quandoquidem pro suâ munificentâ constituit Rex, ut illic tibi necessaria ad victum è suo Fisco præberentur, utere illâ optimi Principis gratiâ ; & à solis ipsius Ministris accipe viæ subsidia quibus indiges ; ab aliis ultiro etiam oblata rejiciens, nam ad autoritatem libertatemque curatoris animarum, insignis est momenti, nemini eorum quos dirigere in salutis viâ, & ubi aberraverint corripere retrahereque debet, esse obnoxium titulo præbitionis alimentorum, hoc est, vitam & spiritum debere ; verèque de hoc genere donorum dici solet, qui capit, capitur : fiduciā videlicet amittit quidquam jure censorio agendi cum eo, cuius patronali reverentiaz clien-

tis humilitate se adstringi passus est . Hinc est quod æstuamus in verbis reperiendis quibus castigemus , quando merentur , qui nos pascunt : aut si vim verecundiæ zeli atque officii imperio facimus , minus tamen proficiimus , apud despicientes nos quodam supercilio dominii , beneficiorum in nos impensorum pretio sibi , ut putant , legitimè parati .

51. Atque hoc cum universè verum est , tum magis locum habet in certis hominibus , de quibus te præmunire necessarium duco , qui flagitiis demersi , tecum tamen familiaritatem affectabunt , certatimque civilibus officiis amicitiam tuam ambient , non ullo desiderio proficiendi ex congresu sermoneque tuo ad emendationem nequitiae , in quâ perdurare ad extremum decreverunt ; sed ut tibi os obstruant & linguam vinctant , cuius pertimescere censuram suæ ipsos conscientia improbitatis admonet . Hos ne planè repellas censeo , aut eorum obsequia prorsus aspernere : ne invitationes quidem ad mensam , aut munera rejicias , si modica sunt , nec magni pretii , ut aqua , fructus recentes , & quæ sunt ejus generis , qualia recusari , offerentes probro ducunt , more inter Lusitanos hîc in Indiâ recepto : cæterùm præte fer & liberè denuncia , eâ te conditione muscula ipsorum admittere , si vicissim illi tuas admonitiones & adhortationes boni consulere sint parati : promittere quoque ad cœnam , cum ab illis vocaris , istâ demùm lege , si pariter ad confessionem peccatorum , & participationem Eucharistici epuli , ipsi , te invitante , se accingant :

gant: porrò ista quæ dixi non debere rejici metu amicitiæ lædendæ munuscula esculentorum , simul acceperis , continuò ad ægros in Nosocomium , ad vinctos in custodias , aut egentes alios trans- mitte . Probabit & commendabit videns populus talem acceptorum à te munerum usum , & omni te deliciarum , aut quæstuosæ gratiæ suspicio- ne absolvet .

52. De diversorio tibi , quando illuc pervene- ris , eligendo , prudenter inspecto statu rerum præsentium , decernes , ut aut in publico Xenodochio , aut in Ædibus Sodalium Misericordiæ , aut in domunculâ templo vicinâ , prout magis expedire videbitur , habites . Si contigerit te à me in Japoniam vocari ; scribes continuò ad Rectorem hujus Collegii , idque duabus tribusve viis per naves totidem isthinc Goam versus solventes , ro- gans eum ut provideat aliquem è nostris idoneum juvandis & consolandis civibus istius Urbis , quem in eâ tibi statione successurum quā primū destinet .

53. Ad extremum te ipsum tibi ipsi præ omni- bus impensissimè commendō : nunquam tibi exci- dat memoriâ te membrum Jesu Societatis esse . In singularibus quæ se illic offerent occasionibus gerendarum rerum , quid magis è Dei Domini nostri obsequio sit , ipse te usus & præsens ex- perientia docebit : non est hâc ulla melior & cer- tior prudentiæ magistra . Fac quotidianis tuis & tuorum quos in Religione diriges , precibus com- muni me Domino commendas diligenter . Postre- ma longæ Paræneseos hæc præscriptio sit : Sin-

gulis saltem semel hebdomadis hanc Scripturam
attentè totam relege: ne unquam in eâ præce-
ptorum ulla te subeat oblivio. Dominus utinam
Deus noster, te comitetur & isto itinere dedu-
cat: idemque tamen permaneat hîc nobiscum.
Vale.

Goæ Mense Martio An. CICICXLIX.

Franciscus.

E P I S T O L A V I I I .

P. Paulo Camerti.

*Regendi finibus Paulum inter et Antonium Gomez
constitutis mutuam pacem inculcat; caritatem,
suavitatem, sedulitatem in omnes præsertim Mis-
sionarios: virtutis studium relegendis mandatis,
et literarum commercium, de Sociis opportûne di-
spergendis, et ab stationibus Sociis non evocan-
dis.*

I. **P**roficiscens in Japoniam te Goano Collegio
Præpositum, per quantum Deo Domino no-
stro gratificari studies, perque amorem quo P.
Ignatium & Jesu Societatem universam ample-
cteris, primùm ac super omnia obsecro atque ob-
testor, ut infima demissione, attentissimâ circum-
spectione, summâ semper in omnibus adhibendâ
maturitate recti judicii, enitaris tranquillè, con-
corditer, amanter vivere, cum Antonio Gome-
zio, cumque omnibus nostris variè per Indiam
dis-

dispersis . Evidem pro intimâ , quam habeo notitiâ omnium Societatis Jesu Operariorum qui hodiè per hos tractus Deo & Ecclesiæ inserviunt, facile judico non indigere illos moderatore à quo in viâ Divini obsequii dirigantur : tamen ne illis plus merendi per obedientiam desit occasio ; & quia disciplinæ ordo sic postulat ; opportunum censeo aliquem ipsis cui obtemperent imponi : quare fretus tuâ modestâ , prudentiâ & doctrinâ , factu optimum judicavi te iis Curatorem Duceisque præficere , cuius imperio , cum limitationibus mox indicandis , subsint quicumque , vel Socii , vel externi Alumni , Goæ aut alibi , Rectoris Collegii Sanctæ Fidei respicere nutum & sequi autoritatem hactenùs consuevere . In hos eam potestatem exercebis , quoad ejus legitima revocatione tibi significata ritè fuerit .

2. Vide tamen quibus exceptionibus eam , iustis de causis , restrictam velim . Primùm Antonio Gomezio jubeo plenum absolutumque arbitrium jure quām optimo competere in externos Seminarii Alumnos , sive Lusitanos , sive Indigenas . Eidem liberam attribuo administrationem vectigalium & totius pecuniæ Collegii , ut eam exigat à debentibus , & in usus familiæ necessarios expendat , prout ipsi videbitur : nihil igitur intercedas quominus sic agat , aut facti rationem exigas : quæ item ad emissionem vel admissionem Alumnorum Lusitanici aut Indici generis pertinent , cuncta ipsius cognitioni ac judicio relinque ; boni consulens quidquid statuerit , nec in ullâ rerum talium autoritatem interponens tuam .

Si

Si quid de his secus quam ipse, senties, conveni eum consilio aut prece; pro imperio nihil in causis hujusmodi prescribas. Castigationes etiam puerorum utriusque generis, uti & totum Ordinem disciplinæ ipsorum domesticæ, ac distributionem officiorum, assignationem, electionem, rejectionem Ministrorum Convictus, illi uni committo, ut iis sine interpellatione aut contradictione tuâ, vel cujusquam, securè fungatur, jubo.

3. Atque hic te iterum pro rei momento rogo, perque obedientiam quam Patri nostro Ignatio volens promisisti, cuius vi tibi haec mando, adjuro & obtestor quam possum efficacissime, ne ultra Te inter & Antonium Gomezium extet unquam animorum dissensio, altercatio verborum, similitatis initium aut species; sed mutuis potius significationibus conjunctissimæ semper voluntatis, summi invicem amoris, testatissima germanitas, & in commune bonum familiæ totius suâ cuiusque ex parte omni sedulitate promovendum, unanimis conspiratio, quæ sui semper declaratione manifestâ, offensioni ac murmurationibus intra & extra Domum ansam præcidat omnem.

4. Quoties Fratres nostri qui Promontorii Comorinensis incolas, assidue vices eorum concursando, excolunt, vel Colano Nicolaus, Meliapore Cyprianus, Melchior Gonzalez Bazaino, Franciscus Perezius Malacæ. Joannes Beira cum Sociis è Molucco scripserint ad te, implorantes tuam apud Prætorem aut Episcopum gratiam, quorum ipsis favor in occursu negotii cujuspam nec-

cessarius fortè sit , aut aliud quidvis officii vel
subsidiī spiritualis aut corporei , quo egere cum
que ipsos contigerit , petentes ; fac omnibus omis-
sis , diligentia & caritate summā efficiendis quæ
postulant te impendas ; agens etiam cum Anto-
nio Gomezio ut quod suarum est partium in id
strenue ac largè statim conferat . Litteris porrò
quas ad ærumnosos illos in sole ac pulvere pon-
dus æstus ac diei sudore suo multo portantes scri-
bis , cave stillam unquam vel minimam acerbita-
tis ullius inspergas : omnes potius apices amorem
& suavitatem spirent .

5. Objurgationis , querelæ , mentionis cuiusvis
unde offendì aut contristari queant , odor omnis
& umbra quam longissimè abesto . Ad victimum ,
vestitum , tuendam , restituendam valetudinem ne-
cessaria quæ postulant promptè , prolixè , libera-
liter suggerite ; misereat enim vos laborum con-
tinorum atque ingentium quos in Dei obsequio
summā vi annitentes tollerant , & diù noctuque ,
sine humani ullius admixtione solatii , exantlant :
quod de iis potissimum dixero qui Molucenses
& Comorinenses Ecclesias curant , nam hi verè
Crucis gravissimæ onere molestissimo premuntur ;
qui ne sub fasce gemant , curate , per Deum ,
quantâ maximâ solicitudine potestis , ne frustra ,
ne bis requirant quæ illos desiderare intelligitis ,
vel ad animorum solatia , vel ad subsidia corpo-
rum , quorum defectu languere ipsos quoque ac
faticere animos certum est . Hoc ego , juvando-
rum Fratrum in acie stantium per vos castra ser-
vantes , tam æquum , tam cunctis prævertendum of-

ficium judico , ut non dubitem adjurare vos , & Dei Domini nostri & Patris Ignatii nomine , ne ad summam ejus alacriter exhibendi , cumulate defungendi , diligentiam , reliqui vobis quidquam extremâ contentione faciatis .

6. Te verò propriè quod attinet , rogo etiam atque etiam , Frater , ut continuis in virtutem profectibus accrescas , exemplo cunctis prælucens salutari , uti semper hactenùs fecisti , nullam ad me scribendi elabi occasionem sinas . Expecto autem copiosas litteras quæ multa jucunda de te doceant ; de familiâ hâc universâ , de consensione mutuâ , individuâ te inter & Antonium Gomezium caritate , de singulis nostrorum Comorini promontorium excoletibus , de Cypriano Meliapore degente , de Sociis quos naves hoc anno è Regno appulsuræ exposuerint : qui & quot in iis sint dicendi ad populum insigni facultate prædicti , qui Sacerdotio iniciati , qui Laici . Genera horum distingui , numerum ac species apponi , nomina , dotes , vires , virtutesque singulorum fusè perscribi postulo . Hujus tui necum literarii commercii duæ saltem viæ certè suppetent'. Solet enim bis quotannis navis regia Goâ solvere , Septembri quidem Bandam petens ; Aprili autem ad Molucenses Insulas cursum intendens . Sed utraque obiter attingit Malacam ubi noster Franciscus Perezius litteras mihi inscriptas accipiet , & non defuturis commoditatibus rectè ad me in Japonem curabit . Fac , amâbo te , hanc tibi à me relictam abeunte chartam semel quavis hebdomade relegas , ut sic non tantùm meorum man-

da-

datorum, sed mei quoque absentis memoriam reflices; quâ te velim incitari ad propitiandum mihi Deum tuis, Goensium nostrorum, & devotorum devotarumque tuarum precibus.

7. Antonio Gomezio mandavi, ut si Concionatores è Lusitanâ venerint, quosdam eorum in circun-
sitas stationes mittat; uti Cocinum, ubi adeo de-
sideratur bonus è Societate Ecclesiastes; item in
partes Cambajæ; puta in urbem Dium. Id ipsum
tibi commendo: quare si naves hoc anno appul-
suræ exercitatorum in dicendo Sociorum quandam
copiam attulerint, age cum Gomezio de iis op-
portunè dispergendas, ut ii omnino à vestrûni al-
tero, quò indicavi destinentur. Quoniam vereor
ut in tuis magnis regiminis multiplicis occupatio-
nibus satis liberum tibi facilè contingat otium ad
me tot ista quæ scire cupio, tam minutè ac di-
ligenter scribendi; eam curam demandes cœleo
Dominico nostro, aut alteri cuipiam è Lusitanis
domesticis; quem jube sedulò colligere, & in
Commentarios referre quæ variis occasionibus de
nostris per missiones aut stationes sparsis, præ-
sertim de Gaspare Arinuziæ degente, subinde Go-
am scitu digna nunciantur. Ea tu scripta sub na-
vium statis vicibus Malacam potentium discessum,
in fasciculum compinges mihi inscriptum, cui
manu tuâ adjicies si quid arcando mihi significan-
dum habebis.

8. Quid in variis ex isto Collegio pendentibus
Sedibus geratur, quive sit locorum status, quia
præsenti spectare tibi nondum contigit; nec ex-
perientia te docuit quomodo vivatur in orâ Co-
mo-

morinensi, Meliapore, Colani, in Moluccis, Malacæ, Amuziæ, neminem ex iis qui per ea loca operantur, ad te accerses absolute imperio: fieri enim posset ut propter ignorationem rerum quæ tunc fiunt, securim benè cœptis infligeres, & negotia proximè successum diù optatum magno molimine promoto, importunâ Ministeriorum evocatione disturbares, detimento non facile reparabili salutis animarum & Dei Gloriæ. Hæc mihi causa est scribendi (quod modò faciam) ad P. Antonium Criminalem, ne aut ipse leco se moveat cujuscumque accitu, aut quemquam ex iis qui cum illo Christianos Comorinenses in sacris erudiunt, de statione decedere, quocumque revocante, patiatur, nisi ei rebus præsentibus inspectis, id sine incommodo fieri posse videretur. Idem aliis mando Stationes alias tenentibus: ne aut ipsi cœpta omittant, aut Socios laborum illicit necessarios ab opere abripi sinant, alioque abire, sic corrupturos spes magnas, & occasiones pretiosas perdituros dilatandi Christi Regni, recessu intempestivo & Divini obsequii rationibus apprimè noxio. Consultius igitur fuerit tuam in his autoritatem non interponere; nec aliquid pro imperio jubere quod an expedit exequi haud sagis compertum habeas.

9. Porrò ut nominatim acciri Goam à te quemquam è nostris peregrè laborantibus veto, nisi prius explorato judicio ipsorum, & consensu perspecto; ita si qui eorum, causis urgentibus, injussu ad te venerint, benignè accipi & singulari caritate tractari jubeo; adeoque perbenevolè curari,

EPISTOLARUM. Lib. III. Ep. VIII. 79

rari. seu remediis aut subsidiis egeant corporum: seu male affecti animis, suâ ipsi, proprio consu- lente periculo. voluntate, aut Sociorum de ipsis fraternè sollicitorum suasu, missuve, quæsitum spi- ritualem medicinam venerint, pœnitentiæ ac cor- rectionis secessusve per dies aliquot ascetici: quæ tu illis officia impendes, paternâ caritate, ne pereant aut detrimentum capiant, providens. Hactenus dicta ut observes sedulò, te vehemen- ter, carissime Frater Paule, oro.

Mense Aprili Anno CICICXLIX.

Totus tuus.

Franciscus.

E P I S T O L A I X.

Joanni III. Regi Lusitanæ.

Consilium Japonicæ expeditionis sibi divinitus injec-
ctum: trium Japonum, viæ comitum, pietas, et
Malacensis Præfecti erga se suosque humanitas
et munificentia, quibus se Regi devinctum pro-
fitetur; eundemque hortatur ad prævidenda no-
vissimorum jacula, ut prævisa minus feriant.

A Uditis, Domine, ac sæpe multumque consi-
deratis, quæ à variis, iisdemque idoneis,
Autoribus, quippè in re præsenti versatis, plurima & mira referuntur de insigni quadam dispo-
sitione quæ in Insulis Japoniæ cernitur ad acci-
piendam nostram Sanctam Religionem; putavi
mihi vehementer atque instanter à Deo nostro
Do-

Domino petendum, ut dignaretur sensu quodam intimo in animum meum immisso significare, ecquid ipsi cordi esset, me illò proficisci; simulque daret vires ad perficiendum quod juberet. Piacuit Divinæ Majestati, ejus me voti compotem facere. Plane siquidem in animo meo sentio, & penitus persuasus sum, expedire ad Dei obsequium me in Japoniam tendere. Ergo alacri vigens fiduciâ, moras abrUPI omnes ex India solvens; ut jam haud dubiè vocantem, crebrisque ac vehementibus incitantem ad istud iter impulsibus Deum sequerer.

2. Eo cursu hunc Malacæ Portum tenuimus duo Socii mecum, & tres Japones Christiani recentes, sed valdè boni, qui post plenè percepta Jesu Christi Domini nostri vitæ ac doctrinæ mysteria & dogmata, Goæ in Collegio Sanctæ Fidei baptizati sunt. Omnes legere more nostro, ac scribere didicerunt, recitantque Ecclesiasticas preces, ac statis horis divina meditantur. Movet illos atque afficit præcipue consideratio laborum & dolorum Christi, Crucisque ac mortis ejus recordatio, in quâ sepè magnis animorum sensibus & teneris affectibus versantur. Meditationibus asceticis Patris Ignatii mentem excollerunt attentione summâ, miroisque inde fructus reportarunt clarioris Dei notitiæ: frequentant sponte Sacmenta Confessionis & Communionis; & ad hoc nobiscum iter ingentibus desideriis urgenter adducendorum ad Christi Religionem popularium suorum.

3. Pervenimus huc, sex quos enumeravi, Ma-

la-

EPISTOLARUM. Lib. III. Ep. IX. 81

Iacam pridie Kalendas Junias Anni CICICLXIX.
Accis Malacensis Præfetus excepit nos omnes
eximâ caritate: prolixèque detulit quidquid à se
optari studii & favoris posset ad expediendum
& promovendum hoc nostrum iter, quod magna
spe Deo inserviendi, & Majestati Tuae gratifi-
candi, suscepimus: mox verborum humanitatem
officiorum sedulitate superavit. Ita enim elabo-
ravit in quærendâ nobis nave commodâ, cæterâque
opportunitye procurandâ tutò & facilè pergendi
quod tendimus, ut quæ quo primum die huc appuli-
mus liberaliter & benignè multa promiserat, cumu-
latissimè repræsentaret: quidquid ejus potestatis fu-
it, in eo prompte. benevolè, ultrò nobis offerendo
nihil sibi ad summam humanitatem reliquifecit; quæ
vero ambitu & gratiâ exorianda ab aliis fuere,
in iis e blandiendis omni studio, conatu omni effi-
ciendis, tantum elaboravit, tamque insigni tene-
ræ in nos caritatis demonstratione nostrâ causâ
contendit, ut facilè sentiamus nos semper impa-
res fore isti ejus remunerandæ beneficentia; quâ
majorem efficacioremque ne à fratre quidem ger-
mano expectare poteramus. Per quo Deum Do-
minum nostrum complecteris, amorem, oro ob-
secroque Te, Domine, ut quæ plurima hoc no-
mine Petro de Silva debemus, rependere vice
nostrâ Majestas Tua dignetur. Largè suppedita-
ri jussit quidquid nobis opus fuit, non modo in
viaticum navigationis hinc in Japoniam; sed in
sumptum etiam & victum commorationis illic lon-
giusculæ, & ædificationem Sacelli ubi sacrum
Missæ Sacrificium offerre Deo possimus: quam

Tom. II.

F

pro-

propriè in rem largitus nobis est triginta modios piperis optimi electi ex omni copiâ quæ Malacæ fuit. Addidit multa speciosa & magni pretii munera, Regi Japoniæ offerenda: ut iis ille delinitus faciliorem se admittendis nobis, & in Regno suo tolerandis præbeat.

5. Hæc ità minutè narro Majestati Tuæ, quò intelligas quibus me beneficiis & honoribus afficiant Fideles tui subditi qui in Indiis sunt. Evidem, Domine, verè mihi dicturus videor, neminem umquam in Indiam venisse, cui tantum vel honoris vel gratiæ tribuerent degentes illic Lusitani, quantum mihi detulerunt. Totum hoc debo Majestati Tuæ, crebrisque tuis illis & efficacibus commendationibus mei ad eos quos negotiis Regni tui Præfectos habes per Indicos tractus. Quos inter quoniam Dominus Petrus de Sylva Præfector Malacensis in me juvando, collendo, ornando insigniter excelluit, iisque me sibi beneficiis obstrinxit, quibus inopin & imbecilitas mea parem à me umquam referri gratiam prohibent, peto ut me sinas constituere in liberalitate tuâ supplementum egestatis meæ. Id consequar si dignabitur Majestas tua & huic, & aliis de me optimè meritis largiter in mei gratiam beneficiendo, ea cuncta repræsentare, quæ ego ipsis cum debeam, exsolvere non possum.

6. Deus Dominus noster per suam infinitam pietatem & misericordiam illuminet plenè ac penitus mentem Majestatis Tuæ ad clarè cognoscendum suam sanctissimam voluntatem; addatque gratiam perfectè exequendi quæ ipsi placere no-

ve-

veris: sic prorsus ut fecisse gauderes in momen-
to mortis tuæ, quando sistêris ante Dei Tribu-
nal redditurus rationem omnium quæ per univer-
sam vitam egisti. Vehementer etiam atque etiam
obsecro Te, Domine, ne pigreris jam nunc præ-
parare in illud ultimum periculum decretorii mo-
menti quidquid expediri modò ac præverti potest.
Morbus enim supremus & mortis ingruentis vici-
nia, ita mentem languentis in angorum dolo-
rumque, qui plurimi acerbissimique tunc sœviunt,
præsenti sensu miseram defigit, ut illi nequaquam
vacet aliis curis aut cogitationibus attendere,
quam quas illa horribilis scena rerum animo se
se tum primum objiciens, tristissimas & inutili-
ter cruciantes incutit, quarum informare speciem
nemo potest qui non sit expertus.

Malacæ die Festo Corporis Christi Anno
CICICLIX.

Majestatis Tuæ servus inutilis.

Franciscus.

E P I S T O L A X.

PP. Paulo Camerti, Antonio Gomezio,
Balthasar Gago.

De itinere Malacensi, ac de matura profectione
Japonensi; de primo P. Alfonsi sacrificio, de-
scribendi sedulitate, precandi studio, et de qui-
busdam a se Regi Lusitanæ commendatis. Reli-
giosos omnes, plebem ipsam, fratres nostros, Epis-

*copum & Regem eximiè colendos. Accuratas a
Gago litteras, infelicium curam a Gomezio, &
quotidianas preces profligandæ superstitioni ab om-
nibus exposcit.*

Gratia & pax Domini nostri Jesu Christi
sint semper in nostris Anima-
bus. Amen.

1. **H**Os paucos versus cursim vobis exaro, quo-
niam scio deesse non posse, quin vos de-
lectet nosse, ut se iter hoc nostrum habuerit,
& de nostro Malacam appulsu. Cocino solvi-
mus VII. Kal. Majas, incredibilem illic priùs ex-
perti humanitatem Franciscanorum Patrum, ex-
ceperunt nos summā, nec fuci ullius suspectā,
demonstratione caritatis; quo illis nomine & de-
bemus, & semper debere fatebimur plurimū.
In cursu Malacensi cconsumpsimus dies non to-
tos quadraginta. Pervenimus Malacam valentes
ac vegeti, cùm ego, tum Pater Cosmus Turria-
nus & reliqui, nullo languente, nullo ne nau-
seâ quidem, aut tenui commotiunculâ tentato.
Tempestate usi sumus toto cursu percommodâ.
Piratarum Acenorum nec periculum nec suspicio
fuit. Adeò fortunare usquequaque navigationem
istam Deo Domino nostro placuit; cui maximas
eo nomine & habemus & agimus, & rependi à
vobis quoque poscimus, laudes & gratias. Pridie
Kal. Junias in hunc portuī Malacensem exscen-
dimus.

2. Excepit me Præfectus & universa civitas
à

à summis ad minimos, ingenti & benevolentissimâ significatione lœtitiae. Primis ipsis congressibus Præfecto commendavi Japoniense nostrum iter. Obtulit ad id prolixè quantum in se foret; moxque promissa in rem contulit non exigua diligentia. Hoc ille tam benevolo studio & nos, & societatem universam sibi mirificè devinxit. Tantus enim eâ totâ curatione ejus eminebat in nos amor, ut suo sumptu, nostrâ propriâ causâ, Lusitanam navim armare mittereque in Japonem voluerit: fecissetque, si reperiri navigium ad hoc aptum potuisset. Exclusus isto consilio, applicuit animum ad navem Sinensis formæ, quam *Juncum* vocant. Cujus navarchus Sina, Latro nomine, licet Idololatra, familiam tamen Malacæ habet. Ab hoc pollicente se nos rectâ perductum in Japoniam, Præfectus haud temerè credendum ratus homini ethnico; syngrapham exegit, quâ volens declarabat: se in istius promissi fidem opponere pignori uxorem cum re familiari universâ, eâ conditione, ut nisi nostris ipsorum litteris è Japoniâ relatis constitisset, rectè nos illuc fuisse perductos juxta pacta, conjux quam relinquebat Malacæ, & quidquid in Lusitanâ ditione possidebat, Fisco manciparetur. Præterea nos idem Præfectus cunctis rebus ad navigationem istam usque Japonem, & ad ibi domicilium figendum, necessariis, providentissimè. ac liberalissimè instruxit. Impendit quinetiam numeros aureos ducentos in munera offerenda Regi Japoniæ, quò eum conciliare nobis, & propitiū habere in Evangelii promulgatione possimus.

Imus continuo cursu in Japonem , sine ullâ in quoquam è Sinarum portibus morâ . Fortunabit, ut speramus, Dominus Deus noster navigationem istam ; nosque salvos illuc perducet, ubi sanctum ejus nomen glorificetur , primùm per nos inno- tescens cæcis illis gentibus.

3. Alfonsus die Sanctissimæ Trinitati sacro , primum Deo Sacrificium ritè obtulit , cum cantu & apparatu solemni , Diacono & Subdiacono ministrantibus . Processit ordinata in pompam lin- teata multitudo Clericorum usque ad Ædes So- dalitatis Misericordiæ , in quibus diversabamur , novumque Mystam , nobis quoque prosequenti- bus , ad majus urbis templum abduxerunt ; redu- xeruntque post Sacrum peractum eodem . In ip- sâ functione mysterii ei adstiterunt Proëpiscopus & noster Franciscus Perezius , Diaconi partes o- biit Pater Franciscus Turrianus . Ego eodem die ad concionem dixi : mirificè delectavit , & vene- ratione affecit intimâ populum tam augusta spe- cies sacrorum , quod nunquam viderant primitias Divini Sacrificii adeò exquisitâ ceremoniâ offer- ri .

4. Expecto litteras à vobis fusè ac diligenter scriptas , quæ me planè ac singillatim doceant , cùm de universo statu Collegii , tum de singu- lis Patrum ac Fratrum illic degentium ; ut quis- que valeat , quid agat , quantum proficiat , quâ industriâ , quo fructu , elaboret . Invidebitis mihi jucundissimum fructum animi , si me ullâ parte optatissimæ istius notitiæ fraudetis . Præterea sci- re aveo , quot qualesve Socios è Lusitanâ pro- fe-

fectæ naves exposuerint: qui numerus in iis Sacerdotum, Clericorumve, quis adjutorum Laicorum sit, ecquid illorum aliqui valeant concionandi facultate? quanta? & quibus ii aliis polleant dotibus? Hoc propriè argumento duo triave folia majoris chartæ velim expleri. Postremò de omnibus nostris in Comorino, Colani, Meliapore, Armuziæ, Bazaini degentibus, facite ut sciam cuncta, sic tanquam oculis præsens subjicerem: ultrà istas à vestrûm altero, P.P. Paule & Antoni, dandas ad me litteras, cupio significetis singulis Patrum Fratrumque nostrorum vobiscum viventium, petere me majorem in modum, ut ne graventur mihi propriis epistolis exponere statum animæ ipsorum: juvabit, pro meo in singulos peculiari affectu, cognoscere quibus quisque à Deo cœlestibus recreetur donis, quâ pace gaudioque fruatur animi, quâ alacriter, obsequendo Deo Domino nostro, ad perfectiōnem tendat. Velim etiam, ut nomine omnium Indigenarum alumnorum unus aliquis ipsorum, puta Jacobus à Mosambico, ad me scribat: nec nostri expectent dum mutuas ab ipsis eliciam præmittendis ad unumquemque meis; ad quod sicut mihi caritas abundat, ita (prout facile omnes vident) otium non suppetit. Hanc epistolam communicari cunctis ipsis volo, rogoque ut quisque velut sibi nominatim inscriptam accipiat. Istæ porrò chartæ universæ, prout alias monui, mittantur Malacam ad Franciscum Perezium, cuius curâ recte in Japoniam ad me destinabuntur.

5. Cum ipsi vos quæso mementote, tum date,

amabo vos , operam , ut omnes Patres Fratresque nostri meminerint , Deo impensè commendare quotidianis Sacrificiis ac precibus , planè uti meipsum , Dominum Præfectum Malacensem , cuius tam luculenta in nos ac Societatem universam extant beneficia , ut iis rependendis planè impares simus , nisi succenturiemus Dei Domini nostri omnipotentem beneficentiam in supplementum egestatis & imbecillitatis nostræ , ne turpisimam ingrati animi consciscamus labem . Litteras quas Ulyssipone , Conimbricâ , Româ , P. Simonis aut aliorum è Societate recipietis inscriptas mihi , scitis jam mittendas esse Malacam nave Bandam versùs soluturâ : sin ad tempus ad id non occurrerint ; imponantur certè Regiæ celoci Ternaten Aprili Mense destinandæ , quâ etiam occasione non prætermittetis Molucenses nostros latè de omnibus quæ in Europâ & per Indias memorabilia geruntur , certiores facere . Cæterùm quas in fasciculo Europæarum ad me literarum observaveritis sigillo regio insignes , de illis hoc peculiariter mando : resignate exemplaria earum quæ primâ viâ venerint & legite , tum in fascem iterum compacta Malacam , ut dictum est , mittite . Cur has litteras velim à vobis , Pater Paule , & Pater Antoni , prælegi ; ea causâ est , quod mentionem in iis futuram arbitror duorum negotiorum , ad quorum plenam expeditionem , me absente , vestra erit opera necessaria .

6. Scripsi ego dudum ad Regem de Dominâ Isabellâ olim Reginâ Molucarum (fuit enim Mater ejus qui ante Regem hodiernum illic regnabit);

vit); quæ matrona, meo cum ibi essem ministerio, Christianam suscepit Religionem. Scripsi pariter de Balthasare Velozo affini intimo Regis Molucensis (habet enim ejus in matrimonio Sororem) homine nostræ Societatis amantissimo, & qui promovendæ conversioni ethnicorum ad Christum, operam studiosissimè utilissimam nnavat. De his capitibus duobus responsurum mihi Regem, pro cæterâ ejus benignitate, sperare debeo; quinetiam verisimiliter expecto, quædam regia diplomata; quæ istis ambabus de religione optimè meritis personis impetrare sum conatus, istis ad me litteris jungenda. Si mea me opinio non fefellerit, oro etiam atque etiam vos, ut ista diplomata per navim regiam Mense Aprili ad Molucas Goâ profecturam, summâ curâ nostris Moluci degentibus commendetis. Sin Regis de his literæ tacebunt: nec ulla útrique, aut saltem alteri horum inscripta charta regia toto fasciculo cernetur: tum vos amabo, Pater Paule & Pater Antoni. convénite confestim Dominum Prætorem, eumque magnoperè orate, ut inspici jubeat num in fasce novissimè perlato Chartarum ad ipsum Régiarum reperiāntur decreta pensionis annuae Reginæ Isabellæ persolvendæ, aut certi honoris, vel imminutatis Balthasari Velozo, Regis gratiâ, concessæ. Ea si fuerint inventa, impetrare à Prætore, cum ut cætera cuncta quæ ad plenum regiæ liberalitatis effectum repræsentandum opus erunt ex se conferat; tum ut ipsa diplomata vobis committat, curaturis ut iis ad quos attinent, reddantur. Horum quod Reginam Isabell-

bellam spectat, sufficiet commendare nostris stationem Molucensem obtinentibus: Balthasari Velozo suum censeo vos ipsi proprio fasciculo cum litteris yestrīs, omni grati & obsequiosi animi significatione insignibus, inscribatis; id sedulō agentes, ut intelligat: se cum præsentes nostros beneficiis amplectitur, omnium ubique Sociorum mutuam sibi gratiam, efficacibus semper in occasione officiis testandam, obstringere.

7. Tibi jam Antoni Gomezi, maximoperè, ac quām possum efficacissimè, commendo ut impensè reverendis, ac Beatorum propè dixerim, honore prosequendis, Patribus Ordinum Sancti Francisci, & Sancti Dominici, summam semper caritatem, demississimam reverentiam, studium obsequiosissimum in omnibus exhibeas, non modò universos eximiè colens, seu singul's, ut quisque occurriterit, per humanissima officia plenam fidem faciens veri ac syncerissimi amoris. Omnem autem ab eis dissensionem, aut simultatis initium quodvis ac speciem, cane pejus & angue tibi cunctisque nostrorum vitandam statue. In quo sic habete: prævertendis odiis, invidiæque ac suspicionibus seminatricibus discordiarum in ortu ipso extinguedis, efficacissimam fore operam conspectæ semper in singulis nostrorum minimè fucatæ, sed ex intimâ demissione mentis in externam humilitatem propensæ modestiæ. Hos autem sensus atque affectus erga spectatissimos illos tam illustrum Religionum professores, nolo teneatis conclusos mentibus: exerite in opus viendis illis subinde officiosè, & quocumque per

occasiones , etiam studiosè , captatas , licebit ; honoris atque obsequii genere demerendis , sitque horum ipse populus testis ; ut spectator alioqui cupidus contendentium inter sese Sacerdotum , nullum à vobis , aut vestrâ ex causâ sperandum sibi tale spectaculum intelligat . Sed & ipsam plebem aut quidquid ibi cuiusvis generis hominum est , ut vobis adjungatis , benevolosque reddatis , ipsorum causâ curandum est : sic enim duntaxat prodesse ipsis ad salutem animæ poteritis , istius porrò non quæstuosæ , sed religiose popularitatis , ars spesque præcipua in eo sita est ; ut nullis non verbis , factis , gestibus in quotidianâ conversatione demonstretis modestissimam compositionem sese aspernantis animi , & verè fraternam inter vos mutuò , tum promiscuè ad omnes fuci expertem & promptam ad opus caritatem .

8. Hoc , quantum ad amorem erga nostros attinget ; tibi præsertim Pater Paule , qui cunctis isthic præes , dictum puta , & boni consule orari te hîc quoque , & obsecrari à me , ut nihil prætermittas , quo reddere te amabilem Fratribus nostris qui à te reguntur possis , plurisque referre putas diligi te ab illis ex animo , quàm tibi eos ad nutum obsequi . Quod sequitur ad omnes isthic nostros pertinet , quos jam nunc moneo , stent parati animis , intentique ad signum , si forte animadversâ rei melius in Japoniâ , quàm isthic gerendæ facultate , ad uberiorem eos messem evocavero frequentes . Auguror equidem deesse vix posse quin quamprimum à me illuc accersantur aliqui ; cæteris , ubi pignus spei primis successibus .

bus accesserit, haud longo post intervallo securus.

9. Date universi sedulam operam, ut Domini Episcopi vivam semper & ex animo propensam erga vos gratiam servetis: nolo autem contentos esse vos vestram ei clientelam approbare meritis honoris signis, & sterili declaratione reverentiae, ultra omnes significaciones venerationis infimae, procedite, quantum ipse sinet; ad communionem laborum ipsius, & molis quam prægravatur, solicitudinis Ecclesiarum, parte, quancam volet in vos deonerare, alacriter humeris tollendâ, sublivate cautiem Patris Optimi, Christianæ Religionis in his partibus supremi Moderatoris: in cuius exhaustiōnē omnis generis mandatis, atque adeò exequendis vel nutu subosteis voluntatibus, non aliam volo vos obedientiæ vestræ metam figere, quam qui virium vestrarum extrema contentione conantur, ultimus finis est.

10. Impertiam vobis deinceps curam quæ me coquit rependendi, pro mediocritate facultatis nostræ, quantum debemus optimo & liberalissimo Regi nostro pro magnis quibus non cessat nos afficere beneficiis; quantum Lusitanis in Indiâ degentibus pro studio quo nos ingenti prosequuntur. Facile video haud opis esse nostræ, aliam illis referre gratiam, quam procurandæ Lusitanorum, ubicunque sive peregrinantur, sive domicilium habent, æternæ saluti, per Ecclesiastica Instituti nostri ministeria, solerter & constanter insistendo. Ad hoc, opus præsertim est, Concionatoribus bonis, quales jampridem doleo
in

in multis Lusitanorum, satis alioqui frequentibus & talis auxilii multum egentibus, miserè desiderari coloniis: cui necessitati, ut grati animi officium non cogeret, instinctu communi caritatis succurrere deberemus.

11. Èâ nunc præ cæteris inopiâ laborant Cocinum, & Bazainum. Hæc me causa subigit imperare tibi Pater Antoni Gomezi, in virtute sanctæ obedientiæ, ut eorum qui è Lusitaniâ proximè venturi expectantur, Concionatorum, unum confestim Bazainum, alterum Cocinum destines: etiam si duo tantum advenerint; & reliquus postea nullus sit vestro Collegio Goano, nam isthic eas partes tu sustinere adhuc, ut fecisti hactenus, poteris. Vide ne moram in hoc interponas ullam. Nam præterquamquod ex animi mei sententiâ & certo judicio sic jubeo; etiam fidem in hoc meam obstrinxí Domino Episcopo, cui scribo; me, ut id fiat, omni exceptione posthabitâ, mandasse. Deus Dominus noster pro suâ infinitâ Misericordâ imprimat penitus mentibus nostris claram notitiam suæ sanctissimæ voluntatis; & simul vires spirituales nobis subministret ad ei ootemerandum, non minori perfectione obsequii, quâm quâ illi obedivisse, in momento mortis nostræ gauderemus.

12. Exposui vobis scriptis Cocino litteris quâm necessarium sit assignari Colani Societati Domum, in quam recipere se possint, & ex quâ prodire Patres nostri qui excolendis per oram Comorensem Christianis insudant: in quam etiam congregari Seminarium, & ubi schola institui pue-

rorum illius tractus, valeat; quo denique deponentur, & ubi curentur Operarii, qui succumbentes oneri laborum illius missionis immensorum, viribus subinde fatiscentibus, in morbos incident gravissimos. Age, oro te, mi Frater Antoni Gomez, cum Domino Prætore, cumque primario Quæstore, ut viam aliquam expediant tam non differendi operis ræpresentandi; mittendâ quamprimum ad Patrem Nicolaum Colani diversantem aliquâ pecuniâ, vel alio subsidio, quâ protinus inchoare rem tam urgentis usus queat.

13. Quæ mox subjungam te petunt Pater Balthasar Gage, egeo enim quadam in re tuâ operâ. Mandavi superius Patribus Paulo & Antonio, ut me certiorem faciant de rebus domesticis (hoc enim appellare vocabulo possum, quæ ad Personas, Domos, Acta, Sociorum qui sunt in India, pertinent.) Atqui vel necessaria, vel utilis certè, mihi est notitia eorum quoque quæ aut peregrè, aut ab exteris geruntur. Hanc tibi ego Provinciam seposui, multâ fiduciâ caritatis in me tuæ: ne igitur, oro te, gravêre scrutari chartas & commentarios è Lusitanâ perlatos Europæarum rerum, sciscitari etiam ex appulsis inde, sicque ex lectis auditivse mihi excerpere, quæ referuntur ad hæc capita. Qui sit status Romæ Societatis nostræ? Conimbricense Collegium quatenus creverit? An & quinam è nostris utrobique sese offerant ad veniendum huc adjutum nos? Negotium Missionis Æthiopicæ vigeat-ne adhuc, an omissum sit? designatus-ne jam fuerit eò mittendus Patriarcha: & quâm mox

mox soluturus nuntietur? Simon noster quid cogitet, quid agat? per Indiam quid moliantur Reverendi Patres Ordinum Sancti Francisci & Sancti Dominici? quo fructu in animarum culturâ elaborent? utrum ipsis ex Europâ supervenerint supplementa suorum, præsertim Concionatorum? velim etiam peculiariter me docreas ecquid valeat, ut floreat optimus amicus noster Cosmus Agnezius? quibus domum ejus ac familiam Deus Dominus noster favoribus fortunet? Addas ad extremum de te ipso, quibus cognitis gaudeam, de valetudine, de progressibus in viâ Spirituș, de desideriis agendi magna, patiendi dura, pro Christi gloriâ. Etsi hæc te sponte ac libenter meâ causa, pro tua humilitate, facturum scio; addo tamen, ne merito obedientiæ frauderis, præcisum sic agendi imperium. Moneo ad extremum, ut proficisciendi signum à me promptus ac procinctus expectes: accersam enim te huc citoius quam opinaris.

14. Iterum te compello, Pater Antoni Gomezi, enixè commendans, ut si nostri Comorinenses ad te preces querelasve suas, vel Christianorum quos curant, detulerint, miserè interdum oppressorum vi & injuriis Præfecti; ad illos sublevandos omissis omnibus, incumbas; utarisque ad id opera Ruyzii Gonzalis, qui Patronus & Pater cum sit infelicium illorum, idemque apud Prætorem gratiâ valeat, multum ad illos protegendos & poterit & volet. Superest ut in hoc periculo ancipitis, longæ, laboriosæ navigatio-
nis nostræ Japonicæ, corroborari debilitatem no-
stram

stram vestris universorum precibus exposcam .
Oro igitur vos pariter omnes , quotquot Goanum
istud Collegium incolitis , dignemini quotidianis
orationibus & sacrificiis opem Divinam implora-
re Patri Cosmo Turriano , Joanni Fernandi , Pau-
lo Japoni , & Sociis ejus duobus Manuela Sinen-
si , & Amatori , tum postremò mihi .

15. Audimus hic multa de Japone quæ spe
optima nos implant operæ pretii ingentis ex no-
stra illuc profectione proventuri : narrant quippe
albas ibi latè cerni ad messem fruges : tædere mul-
tos illic superstitionum avitarum : cupere non pau-
cos audire de Christi Lege , cuius ad illos , cum
non exigua commendatione , fama pervenit .
Monstrantur literæ quorumdam negotiantium in
Siami Regno , testantes ; appulsos illuc Japonas
aliquos , auditos fuisse cum dicerent : cupere po-
pulares suos adventum in suas terras , Europæo-
rum Sacerdotum , qui tradant ipsis veram de Deo
doctrinam . In tantæ occursum spei advolamus
alacres , gestientibus animis . & quodam augurio
præ sagæ fiduciæ , successus sibi despondere quan-
tosvis audentibus . Utinam modò donorum au-
xiliorumque coelestium , sine quorum affluxu co-
pioso vanus omnis ad conversionem Gentium la-
bor est , peccata nostra ne intercipiant uberes al-
lapsus . Valete .

Malacâ die Festo Corporis Christi Anno
CICLO XLIX.

Vester in Christo intimus Frater .

Franciscus.

EPI-

E P I S T O L A X I.

Joanni Beiræ.

*De Sociis, et secum in Japoniam, et cum Alfonso
in Molucum proficiscentibus. Accuratas ad se et
in Europam exigit de laborum fructu litteras et
paratam ad omnia voluntatem; formamque præ-
scribit ob recusatam obedientiam e Societate di-
mittendi.*

Gratia & Amor Jesu Christi Domini nostri
adsit semper nobis auxilio & favore.
Amen.

1. **D**E nostris Fratribus variè per Indiam di-
spersis, & ubique per Dei Gratiam in
propagando Christi Regno non inutilem ope-
ram navantibus: itemque de iis qui in Lusitanâ
rem gerunt: quo fructu omnes elaborent, copio-
sè vos docebunt qui profiscuntur isthuc Patres:
quæ mihi fiducia lucrifacit non parvum laborem
scribendi permulta, commodiùs otiosiusque per
nostros, plenâ instructos talium notitiâ, familia-
ri vobis coram sermone referenda: de me narro
tibi: deliberatum mihi ac planè jam certum est
navigare in Japoniam: quoniam idoneis autoris-
bus comperi, optimè ad excipiendam cum spe
fructûs, Evangelicæ Doctrinæ promulgationem
dispositas videri gentes illas.

2. Proficiscimur unâ sex numero, tres Europæi,
totidem Japones. Hi & homines in primis pro-
Tom. II. G bi,

bi, & Christiani sunt perboni. Christi Religio-
nem suscepérunt Goæ ; littéras nostrates ibidem
in Collegio Sanctæ Fidei cùm legere tum etiam
scribendo formare didicerunt. Mensem quisque
ipsorum integrum Asceticis commentationibus im-
pendit, fructu animi maximo; quem quotidianis
huc usque nec parvis cumulare augmentis per-
gunt. Incitantur omnes ad redditum in patriam de-
siderio ingenti communicandi cognatis & fami-
liaribus thesaurum quem invenerunt; & à vanis
superstitionibus abductos populares, Christo, qui
lux salusque unica mundi est, conciliandi. Ajunt
cogitare illic aliquos è Potentibus rerum, desti-
nare legationem ad Regem Lusitanæ, quâ Sa-
cerdotes promulgatores legis Christi ad se mitti
postulent. Imus universi magnâ gestientes fidu-
ciâ fructus non vulgaris. (adjuturâ pro suâ mi-
sericordiâ debiles nostros conatus Dei Domini
nostrî omnipotentiâ) ex hac profectione prodi-
turi. Ego satis jam gnarus quantum in his par-
tibus possit profici; si ultimas in illas appulsus
Insulas, plus illic meritò sperari ex ministeriis
nostris operæ pretii clarè sensero, evocaturus vos
illuc ad me sum, & ad messem uberiorem Ope-
rarios tracturus: quare comparete animos, & ex-
pedite impetum jam nunc, ut nihil vos teneat
quominus visis meis in Japonem evocantibus lit-
teris, sine ullâ cunctatione pareatis.

3. Pater Alfonsus ad vos proficiscitur statio-
nem habiturus in arce Molucensi, concionatu-
rusque illic, cum ad Lusitanos eorumque servos
& ancillas, tum ad Indigenas Christianos libe-
ros :

ros : explicatūrusque quotidiè Doctrinam Christianam, quomodò ego solebam dum isthic essem ; ac semel quavis Hebdomada ad uxores Lusitanoru*m* congregatas, Articulos Symboli & Decalogi præcepta declaraturus ; traditurusque præterea rationem salubriter frequentandi Sacra*m*ta Pœnitentiæ & Eucharistia*m*. Mihi repetenti memoriâ quæ isthic præsens vidi , opportunum vicebatur, Patrem Alfonsum per annum saltem in arce Ternatensi commorari ; quin & , si Tibi ex usu præsentि rem æstimanti utile apparebit , per spatium etiam longius : nam huic , ut dexter & gnarus est , plenè perfuncto ministeriis ad curam animarum , nec otium , nec industria , nec gratia videntur defutura , quibus vestra Christianorumque , quos variis per istas Insulas stationibus excolitis , negotia rectè transigat : providens tempestivè ex emporio illo ea quibus egetis ; ac quoties usus inciderit , vestris amicorumque vestrorum causis Reguli Ternatensis , aut Præfecti Quæstorisve Lusitani , favorem concilians .

4. Manuél Morales & Franciscus (*) Gonzalez ad Te proficiscuntur ; ibi sub tuo imperio futuri . Est quod gaudeas cùm hos duos , tūm Alfonsum prius memoratum isthuc mitti . Sunt enim omnes iis prædicti dotibus , è quibus multum sperare auxilii debeas . Expecto à te litteras quæ messem überem à te isthic in Ecclesiæ horrea congestam nuncient , & utinam narrarent Regis Filium jam factum Christianum ; (nam tale aliquid parare illum cognoveram) : de Mauri verò Insulanis , quid docebunt ? num spem ostendi redi-

(*) al. Fernandez .

euros eos ad frugem, & reconciliandos nobis ? de vestris quidem Molucensibus scire cupio ecquam ad credendum Evangelicæ Prædicationi inclinationem aut dispositionem monstrant. E finitimus etiam terris si quid ejus generis læcum ad vos perferetur, eo ne quæso me defraudes: quam me delectaret si rescirem ex te, pandi ostium Evangelio apud Macasarem, Tollem aut Celebes à Christi Religione videri non abhorrere ? de Regulo certè Molucensi ne omittas indicare, ut se cum Christianis gerit ; ecquid & quantum Ministris Evangelicis & Religionis negotio faveat, cuncta ejusmodi diligenter exequere, ex quibus possit statui quam proportione fructus isthic labori respondeat, & an expediatur operariorum in istis tractibus numerum, submissis augere supplementis. Fac etiam per te sciant Romæ Pater noster Ignatius, Ulyssipone Pater Simon Rodericus, quot apud vos ex Idolatriâ conversi ad Christum sint, quantum Neopyhti profecerint, quam in persecutionibus constantiam ostendant : quam concionum & Sacmentorum frequentia : quo quæstu animarum, quave assiduitate ac contentione Sacerdotes sacris ministeriis insistant : tum cætera ejus formæ, quibus illic vulgatis ad Deum laudandum provocentur qui audiunt.

5. Sed ad eam scriptiōnem & delectus adhibetur rerum, omittendis quæ suggillatione aliquorum aut aliâ ingrata mentione queant offendere, & tota styli ratio ad Ecclesiasticam gravitatem prudenter accomodetur: ut tales ejusmodi narrationes sint, quæ simul perlatæ in Europam

pam fuerint, spargi per manus, & publicis editionibus communicari etiam exteris possint: nolo enim te fugiat expeti Commentarios illic tales ex tam longinquis partibus, & cupidè per Hispaniam, Italiā, alibi que legi, quod magis convenit peculiari à nobis accurratione ac cautione hæc quæ illuc mittimus conscribi, ut quæ in manus non amicorum solūm, sed paucum etiam æquorum, interdum & invidorum infensorumque ventura sunt, omnibus, si fieri potest, satisfaciant, omnes ad Deo & Ecclesiæ sanctæ gratulandum provocent: certè nemini offensionis aut sinistræ interpretationis ansam præbeant legitimam. Simili quoque argumento des velim Encyclicas ad cunctos Fratres nostros per Indiam, quæ illos impertiant faustis nuntiis rerum apud vos ad Dei Gloriam feliciter gestarum.

6. Cum verò usus inciderit postulandi aliquid à Domino Prætore, aut à Domino Episcopo; ut id tibi suo interventu conficiat, privatis litteris rogas Antonium Gomezium; à quo etiam, quod ad victum vestitumque nostrorum tibi erit necessarium, petes: huic quippe mandavi, ut vobis ad talia præstò esset; ac vitæ subsidia, quibus vos egere significaretis, per navem Goâ Molucum mitti quotannis solitam, rectè isthuc perferenda omnia curaret. Postremò me de cunctis quæ circa labores vestros, circa Prædicationis Evangelicæ successum, circa disciplinam domesticam, progressumque in virtutibus omnium nostrorum, benè aut secus evenient, certiore facere curabis, epistolis minimè per-

functoriis ; quas uti & superius præscriptas omnes ritè obsignatas & inscriptas mittes Malacam ad Patrem Franciscum Perezium , cui præcepi ut frequentibus in illo celebri Emporio navium quoquoversum solventium opportunitatibus diligenter uteretur ad necessarium gubernationi Societatis inter nos commercium fidâ literarum transmissio-ne committendum .

7. Si quis Sociorum eam volens culpam consisceret , ob quām ejici è Societate mereretur (scis autem talem in primis esse præfractam recusationem obedientiæ) huic , juxta ea quæ tibi anno superiori communicavi à me cum Domino Episcopo constituta , imperabis in virtute Sanctæ Obedientiæ sub poenâ excommunicationis , ut se quamprimum sistat Domino Episcopo , ejus deinceps arbitrio gubernandus , quoniam illum de cætero Societas non agnoscat suum . Hoc sic à me decretum , tibi injunctum esse clarè profitere singulis nostrorum quos isthic habes , ut quisque intelligat quo suo periculo peccaturus sit : nec ullus sibi blandiatur , quasi utcumque remittat studium adipiscendæ perfectionis , & in obtemperando tardus ac pervicax sit , nihil se tamen minus perseveraturum in Societate certum habeat . Deus nos in suâ sancta Gloria conjungat , nam in hac quidem vitâ tam diversi peregrinamur , ut occursuros aliquando invicem , haud verisimiliter appareat . Vale .

Malacâ XII. Kal. Julias Anno CICICXLIX.

8. Venit in mentem vereri , occupationes isthic

h̄c reputanti tuas , ut tibi satis vacet , quas dixi Pa-
 tri Magistro Ignatio & Magistro Simoni ac So-
 ciis universis per Indiam , propriété de vestris
 necessitatibus Goam , litteras scribere : quare
 quod nunc occurrit ejus operæ tibi compendium
 suggero . Habebis , ut dictum est , Ternate Al-
 fonsum nostrum . Ei censeo mitti jubeas è cun-
 ctis per Moluçenses Insulas stationibus nostrorum ,
 narrationes , utcumque tumultuarias , modo ve-
 ras & exactas reruin gestarum , quibus exprima-
 tur quæ ministeria nostri Sacerdotes , quâ con-
 tentione , quo fructu animarum exerceant : an &
 quas , à quibus insectationes patiantur , quâ ad-
 versus illas constantiâ , quo victoriæ per Divinum
 auxilium successu : quinam per illas Gentes ha-
 bitus ac dispositiones animorum sint ; atque in-
 de quæ spes in posterum . Ex his ille , ut est non
 modò prudens , sed etiam disertus , idemque sty-
 lo ac manu valet , litteras formabit vestro om-
 nium nomine in Europam & Indiam quales il-
 luc mitti expedit : prætereaque vestra domestica
 negotia partim expediet cum Præfecto Ternaten-
 si , partim per Antonium Gomezium Goæ con-
 ficiet ; unum tibi duntaxat , quem deonerare in
 alium non potes , reliquum laborem faciens , scri-
 bendi ad me (quod planè volo & necesse est)
 de statu , progressu in spiritu , talentis , virtuti-
 bus , aut imperfectionibus singulorum è nostris
 qui tuo isthic ductu militant . Occisum te fuisse
 in Mauricâ , h̄c dicitur ; sed sine certo autore :
 nec nos vano scilicet rumori credimus , speramus
 que à Dei Domini Nostri favore te in multos

adhuc annos ad ejus obsequium vitam propagaturum. Si tamen contra quām opinamur aut volimus, de te quidquam aut factum esset aut fieret, tum sane nostros omnes qui vel in Moluccis jam sunt, vel eo postmodum pervenient, Patri Alfonso parere jubeo: quā de re mandatum hīc adjungo rite promulgandum in hæc verba: Pater Riberus & Nicolaus, si Joannes de Beirā ex hac vitâ migrasset, obedient Patri Alfonso. Manuēl de Morales & Francisce Gonzalez qui estis in Molucis Insulis, mando vobis in virtute Sanctæ obedientiæ, ut si Joannem Beiram mori contigerit, Alfonsum de Castro Superiorem agnoscatis, eique obtemperetis. Si vero, quod potius reor & opto, Joannes Beira vivat adhuc, ei ut vestro legitimo Præposito, ambos vos ad nuncum obsequi volo & jubeo.

Franciscus.

EPISTOLA XII.

Societati Romam.

Japonum Neophytorum laudes, de confessione et Eucharistia sensus, suorumque popularium salutis studium. Lemures in Japonia Crucis signo abacti. Xaverius divinæ fiduciae plenus timores depellit omnes, summisque vitae periculis se committit: Bonziorum in cœnobiis meditationes, et concionum argumenta.

Gra-

Gratia & Charitas D. N. &c.

Scipi ad vos Januario mense anni superioris, quam uberes animarum fructus ex his locis percipientur, quantumque vel in Lusitanorum, vel in Ethnicorum oppidis propagetur Christiana religio; idemque ceteros Socios, qui in hisce locis versantur, pro sua quemque parte facturum arbitror. Ego ex India Japoniam versus Aprili mense discessi, comitibus duobus è Societate, altero Sacerdote, administro altero, ac præterea Japonibus Neophytis tribus, qui post jacta Fidei fundamenta in Collegio S. Fidei Christianaque mysteria satis percepta, Baptismo rite expiati humanarum divinarumque rerum meditationibus summo studio parique fructu exercuere sese. Nam singulari Dei benignitate adeò ad cœlestis erga se largitatis cognitionem excitati, divinisque virtutibus cumulati sunt, ut meritò vos omnes tot, tantorumque bonorum, quæ Deus in illos plena. ut dicitur, congesit manu, participes esse cupiamus. Et quoniam apud nos legere & scribere didicerint, precatio[n]es ex scripto recitant sanè diligenter.

2. Percontanti mihi, in quo potissimum generi meditationis reperirent sensum gustumque pietatis. In Christi cruciatibus, atrocissimaque nece responderunt. Itaque in hanc lectionem, meditationemque præcipue incumbunt. Quamdiu sunt in spiritualibus exercitationibus versati, tantum inde cœlestis letitiæ, piarumque hausere lacrymarum, ut in multos deinceps menses redundaret.

Sym-

Symboli Apostolici capita , causas , cur Dei Filius humanitate indutus genus humanum ab interitu vindicabit , ceteraque Christianæ religionis mysteria , per otium eis tradidimus . Interrogati à me səpiùs , quod tandem inter Christiana instituta potissimum ducerent , ac maximè salutare; primas semper detulerunt Confessionis & Eucharistiae Sacramentis . Et simul illud adjecerunt , neminem , suâ quidem sententiâ , rationis compotem fore , qui cognitis Christianæ religionis mysteriis ac legibus Christi non amplectatur Fidem . Unus ex his Paulus S. Fidei nominatur ; hunc ego audiui , cùm ingemiscens , crebròque suspirans diceret : O vos miseros Japones ! qui pro diis ea colitis , quæ Deus ad usus effecit humanos . Tum ego : Quid ita ? inquam : & ille , Rogas ? inquit : An non cæci sunt , qui solem ac lunam famulos Christianorum numerant Deos ? quid enim aliud illa mundi lumina efficiunt , nisi diem noctemque distinguunt ? ut videlicet mortales tanto splendore excitati , præpotentem Deum , Patrem luminum , Deique Filium , Jesum Christum , agnoscant & colant . His comitibus pridie Kalendas Junias anno post Christum natum M. D. XLIX. perveni Malacam .

3. Vix è navi descenderam , cum Lusitanorum mercatorum litteras ex Japonia accepi , ex quibus agnovi , principem quemdàm Japoniæ virum fieri velle Christianum . Itaque legatos ab eo ad Prætorem Indiæ missos cum mandatis , ut aliquot nostræ Societatis homines postularent Christianæ legis magistros . In iisdem litteris illud quoque erat scriptum , in quodam Japoniæ oppido merca-

to-

tores Lusitanos jussu Regis in hospitium dæmonibus infestum, ac propterea desertum, esse deductos. Ibi cùm ignari totius rei Lusitani laciniâ retraherentur, & conversi nihil omnino cernerent, attonitos quid tandem id esset, requisisse.

4. Nocte autem quâdam, cum famulus, spectro nescio, quo exterritus, exclamasset, eo clamore reliquos excitatos arripuisse arma, aliud quippiam esse existimantes: quibus tumuliū causam requirentibus respondisse puerum, se nocturno spectro perculsum in clamasse. Inde famulum illum complures disposuisse cruces in ædibus. & spectra illa evanuisse: denique incolas enuntiasse Lusitanis, in tectis illis diabolos habitare, & simul quæsisse, quò tandem remediō fugarentur; tum respondisse Lusitanos: Nullum remedium cruce præsentius inveniri. Itaque posteaquam eam domum Lusitani crucibus in vestibulo positis munierint, exemplum incolis secutis, ante domos passim excitas cruces. Ad hæc nuntiabatur, in Japonia latissimum Evangelio patere campum: gentem enim prudentem esse atque ingeniosam, rationi obtemperantem, discendique percupidam. Quocirca in spem venio (nisi nostra peccata impedian, quò minus nostrâ Deus operâ uti velit) non paucos ex omni Japonia ad Christi Fidem accessuros.

5. His ego nuntiis etsi vehementer excitatus, tamen, utrum ed me conferrem, nec ne, diu mecum multumque cogitavi. Verum ubi certis indiciis Japonicam profectionem è gloria & voluntate divina esse perspexi, si hoc iter omittem,

næ ego viderer mihi longè Ethnicis Japonibus deterior. Humanæ salutis hostis profectionem nostram summa ope impedire conatus est. Cur tantoperè à nobis sibi metuat, nescio, sed aliquid profectò est. Proficiscentes in Japoniam suppellectilem ad Sacrum faciem lumen necessarium nobiscum deferemus. Proximo anno (nisi Deo secùs videbitur) quæcumque illic gesta erunt, faciam, ut sciatis.

6. Simul atque Japoniam attigerimus, certum est nobis Regem ipsum Japoniæ rectà adire, ei- que si lenter mandata, quæ à Jesù Christo Regum Kege habemus, exponere. Imus spei divinæque fiduciæ pleni, confidimusque, nos Deo duce de ejus hostibus triumphaturos. Neque verò certamen cum Japoniæ litteratis reformidamus. Quid enim beni nosse potest, qui Deum Christumque ejus Filium ignorat? qui autem nihil spectat a liu 1. nisi divinam gratiam, Evangelii prædicacionem, animorum salutem, quid tandem recuset, aut pertimescat? si enim versabimur non modò in terris barbarorum, verùm etiam in dæmonum regno; tamen nulla, neque barbaria, neque dæmonum rabies quemadmodum nocere nobis poterit, nisi permisso concessuque præpotentis Dei.

7. Unum omnino timemus, ne Deum ipsum offendamus, cuius offensionem si vitaverimus, exploratam de nostris hostibus victoriam nobis, illo propitio, pollicemur. Et quoniam Deus ad suum obsequium & peccatorum fugam satis auxilii tribuit omnibus, speramus fore, ut pro sua benignitate nobis non deneget. Quippe in eo res

res vertitur, utrūm rectè utamur divinis beneficiis. Itaque magna nos spes tenet, Ecclesiæ matris nostræ, ejusdèmque Christi sponsæ, ac speciatim nostræ Societatis, ejusque studiosorum preces, hoc nobis impetraturas, ut Dei beneficiis, uti par est, ad divinam gloriam utamur.

8. Illud nos magnopere delectat, quod Deus nostri itineris consilium ac propositum intuetur, vidètque nihil nos spectare aliud, nisi ut animæ ad Dei similitudinem effectæ Conditorem agnoscant suum: eique divinum honorem cultumque tribuant; & simul, ut Christianæ religionis fines longè latèque proferantur. Itaque non dubitamus, quin itineris conatusque nostri eventus felix lætusque sit futurus. Duo sunt, quæ maximam nobis spem afferunt satanæ impedimenta perrumpendi; præclaræ consilii conscientia, & providentia divina, cujus nutu non homines modò reguntur, sed etiam dæmones. Satanæ quippe, nisi facta à Deo potestate, Jobo quicquam detrimenti inferre non potuit. Video autem nobis non solùm labores plurimos ac maximos, sed etiam perspicua mortis pericula in ipso itinere subeunda.

9. Japonicum iter sanè periculosum est, tum ob piratarum ac syrtium multitudinem, tum verò ob magnitudinem tempestatum, quæ tam atrocæ existunt, ut præclarè agatur cum iis, qui Japoniam petunt; si tertia quæque dumtaxat navis intereat. Ac mihi quidem sæpè venit in mentem vereri, ne nostræ Societatis homines doctrinâ exculti, si in hæc loca venerint, plenum te-

me-

meritatis negotium putent, quod videatur tentari Deus tam apertis periculis adeundis, quibus tot depereant naves. Verum ut me collegi, vereri desino, quippe cum Societatis nostrae litteris literatisque inhabitantem Domini spiritum moderaturum esse confidam. Alioquin litterae haud paulo plus detrimenti afferrent, quam commodi.

10. Evidem illud semper ferè propositum habeo, quod ex optimo parente nostro Ignatio saepius audivi, nostræ Societatis hominibus omni ope atque operâ enitendum esse, ut se ipsi vincant, timoresque depellant omnes, qui impedimento esse solent, quod minus spem omnem reponant in uno Deo. Etsi enim spes & fiducia divina ad Dei arbitrium tribuitur hominibus, plerumque tamen impertitur iis, qui se ipsi omniratione superare conantur.

11. Etenim ut multum interest inter eos, qui rebus necessariis instructi Deo confidunt, & eos, qui confisi eodem, Christi imitandi studio, spoliant se rebus etiam necessariis; ita qui spem habent in Deo extra mortis periculum, multum differunt ab iis, qui Dei praesidio freti, divinæ gloriæ causâ sponte capitris discrimen subeunt, quod utique vitare possint, si velint. Ego vero sic censeo, qui in perpetuis vitæ periculis unius Dei causâ versentur, his brevi vitam acerbam fore sic, ut mori expertant, ut cum Deo vivant, & regnent semper in cœlo. Hæc enim quæ dicitur vita, nihil est, nisi perpetua quædam mors, & exilium à cœlesti felicitate, ad quam procreati natique sumus.

Ja-

12. Japones comites mei sic mihi denuntiant fore, ut Bonzii (hi sunt in Japonia sacrorum antistites) offendantur, si nos viderint carne aut piscibus vesci. Proinde nobis fixum ac decretum est cito per perpetuam inediā perpeti, quām cujusquam incurrere offensionem. Idem magnam in Japonia Bonziorum multitudinem esse narrant, eorūque maximam apud omnes ordines auctoritatem. Quod ego idcirco adjeci, ut intelligatis quantopere vestrā Societatisque universae depreciation egeamus, quibus tales adversarii sint parati.

13. Malacā solvemus ipso S. Joannis Baptistæ natali die. Sinas ita prætervehemur, ut nusquam portum terrāmve capiamus. Absunt Sinæ à Japonia millia passuum ad DC. Confirmat Gubernator navis, nos Augusto ferè medio in Japoniam perventuros. Illinc de terræ conditionibus, de gentis ingeniis, moribus, institutis, de erroribus, in quibus versantur, de litterarum monumentis, quibus utuntur, de disciplinis atque exercitationibus, quæ in Gymnasiis vigent, ad vos quām accuratissimè scribam. Interim illud me valde delectat, quod ex Paulo S. Fidei nostro comite accepi; in ejus patria cœnobium esse sancè frequens Bonziorum, qui certis meditationibus exerceantur.

14. Quippe cœnobii Præses (is doctrinâ ceteris præstat) domesticis omnibus unum in locum convocatis, ad eos quasi concionem habet; tum certam cuique per horam commentandi materiam proponit. Exempli causâ. Cùm extremo jam spi-

spiritu mors vocem intercludit, si tum animæ ex corpore discedenti loquendi facultas detur, quibus tandem verbis in illo digressu corpus aliquatur suum. Itèmque si quis existat ab inferis revocatus in vita, quidnam ceteris videatur esse dicturus. Exacto deinde meditandi spatio, rationem meditationis reposcit à singulis, quem boni quipiam proferre videt, collaudat, quem secùs, objurgat. Eosdem Bonzios ait, quintodecimo quoque die sermonem ad populum habere, frequenti sanè ac secundâ concione.

15. Namque inter dicendum atrocissimos inferorum cruciatus in tabula depictos ostentare: horrendaque illa specie fanum cùm populi universi, tum verò mulierum plangore ac lamentatione compleri. Hæc, ut dixi, Paulus mihi narravit; qui rogatus, ecquam ex concionibus illis sententiam memoriâ teneret, hanc unam respondit, improbum hominem esse diabolo ipso capitaliore: quod ille complura scelera, ut furtum, perjurium, & alia ejusdem modi per consceleratos viros ac feminas committat. quæ per se non posset. Idem mihi confirmavit, gentem universam esse sciendi avidissimam uberioris. Deus nos in cælesti patria jungat: nam in hujus viæ exilio an umquam nos revisuri simus, ignoro. Verumtamen ea vis est obedientiæ, ut facile ea quoque efficiat, quæ perdifficia videantur. X. Kalendas Julias.

M. D. XLIX. Malacâ.

E P I S T O L A XIII.

PP. & Fratribus Collegii Conimbricensis.

Eadem fere, quæ in præcedenti, aliquanto uberiori, præsertim de gratia Dei sufficienti, & animi constantia in periculis.

Gratia & Amor Christi Domini Nostri
adsit semper nobis auxilio &
favore. Amen.

1. ET scripsi ego vobis fusè mense Januario superiori, & cunctos in his tractibus variè sparsos, è stationibus quemque propriis, prout singulis mandaveram, scripsisse confido, quàm uberes & lætos animarum fructus Indica ferat vinea; & non in regiis modò præsidiis, verùm etiam in reliquis oppidis barbarorum, Sanctissima Christi Fides quàm feliciter adolescat.

2. Japonicæ in Malacensi portu navigationis capessendæ gratiâ profectus huc sum ex Indiâ mense Aprili, duobus è Societate nostri comitibus, altero sacerdote, altero laico, itemque Japoniis neophytis tribus, quos priùs satis instructos fundamentali mysteriorum Christi Domini Nostri ac Fidei Catholicæ notitiâ, sacro ante lavacro tingendos Goæ curaveram. Imbuti sunt elementis Christianæ doctrinæ in nostro Collegio Sanctæ Fidei, ubi & legere nostrates literas, & manu formare didicerunt. Exercitiis quinetiam spiritualibus dederunt menstruam operam,
Tom. II. H atten-

attentione summâ, studioque maximo ex illis proficiendi: nec Deus defuit bonæ ipsorum, quam præparaverat, voluntati; quippe intimis mentes eorum affectis sensibus beneficiorum ingentium, quæ se à liberalissimo sui Creatore accepisse, tūm primūm grātē recolebant, damnantes lugentesque priorem suam in iis agnoscendis cæcitatē: unde in tales exardescabant mutuæ in Deum caritatis, religionis, virtutumque similium affectus qualibus omnes nos qui cum ipsis agebamus, si pariter afficeremur, præclarè nobiscum agi putaremus.

3. Nunc legendi ac scribendi more nostro peritiâ quam pararunt expeditè utuantur, cognoscendis plerunque scriptis Mysteria Christi declarantibus, & Psalmis ac cæteris Ecclesiasticis precatiōnibus statâ quot diebus horâ è sacro libro recitandis: quod agentes cum interrogassem aliquid, quam istiusmodi voluminum partem maiore animi gustu è chartâ oculis subjectâ pronunciarent; responderunt: historiam tormentorum, & necis Christi, & fidem dicti facit, quod eos vidimus non solùm omnia teneræ commiserationis signa edere ad quamvis fortè oblatam Domini Jesu dolorum ac mortis mentionem aut recordationem, sed ultrò etiam eō animum referre, subindéque recurrere, & eā consideratione nunquam non commoveri vehementer. Tempore illius menstrui, de quo dixi, Goæ secessus, miris illos cœlestium suavitatum perfundi gaudiis, & in dulces sæpe lacrymas resolvi videbamus.

4. An-

4. Ante porrò quām in eā commentationum Asceticarum palæstrâ exercentur, pluribus illis mensibus tenueramus in memoriæ mandandis Articulis Christianæ Fidei, Mysteriis vitæ Christi; causâ Incarnationis Filii Dei in utero Mariæ Virginis, ac totâ ratione reparationis humani generis, Domini Jesu morte spontè susceptâ perpetratae, mente comprehendendâ. Sæpiùs ex eis percontatus sum, quānam ex omnibus Legis Christianæ Sacramentis, usu ipsis salubriora viderentur? constanter responderunt, palmam præstantiæ, ob causam utilitatis & universalitatis ad omnes conditionum ac temporum opportunitates extensarum, se duobus maximè tribuere mysteriis, Sacramentalis Pœnitentiæ & perceptionis Christi Corporis in Sacrâ Eucharistiâ. Adæbant, tam aptè sibi videri cohærere intersese cuncta Religionis Christianæ dogmata, universamque disciplinam, ut neminem sani iudicii putarent, postquam ea cognovisset, posse non probare. Audivi unum ex ipsis, cui nomen est Paulo à Sanctâ Fide, cum altè suspirans exclamaret: O vos infelices Japoniæ Populos, qui creaturas adoratis quas Deus, ut vobis servirent, fecit! Tum ego illi, quid ita, inquam, Paulè isthuc loqueris? Ille ad me: misereor, nempe, reposuit, Populares meos, qui Soli ac Lunæ Divinos honores habent, cum isthæc sidera ministri sint agnoscentium Dominum Jesum, jussu ejus diù noctuque lucem hominibus præferentia, quâ illi scilicet utantur ad gloriam intellegendam Jesu Christi Dei Filii.

5. Sed ut ad iter nostrum revertamur , per-
venimus in hanc Civitatem Malacensem tres è
Societate , cum Japonibus totidem , pridie Kal.
Junias hujus anni CICICXLIX. Occurrerunt ex-
scendentibus consentientia dicta plurimorum , mi-
ra certatim de spe optimâ successum habituræ
in Japoniâ Prædicationis Evangelicæ nunciantium
è literis quas monstrabant ab amicis Lusitanis
mercatoribus illic negotiantibus novissimè ac-
ceptas . Horum in unis legebatur ; Dynastam
quendam in illis laponum Insulis sanè opulentum
ac potentem , cupere Christianum fieri , jamque
destinasse ad Prætorem Indiæ , Legatum , qui
nomine suo ab illo peteret , mitti ad se Docto-
res Christianæ Religionis , à quibus ad Fidem
erudiretur .

6. In aliis ad me propriè datis scriptum repe-
ri : Lusitanis aliquot negotiatoribus , recens ap-
pulsis in certam Japoniæ regionem , & hospitium
ubi diversarentur quærentibus , loci Regulum
obtulisse quasdam ædes idcirco habitatoribus
vacuas , quòd esset experientiâ compertum , eas
à lemuribus infestari solere vehementer . Ingres-
sos è Lusitanos , ignaros ejus vitii (nam id Ja-
pones astutè dissimulaverant) mirari per noctes
aliquot solitos , sibi decumbentibus vestes &
lectulorum pallia detrahi , nemine dum circumspí-
ceret apparente . Tandem aliquem ex ipsorum
familiâ puerum nocte intempestâ viso spectri
horrendi conternatum , voce maximâ paris per-
turbationis indice cunctos excitasse ; ita ut ex
stratis exilientes , cum armis ad vociferantem
accu-

accurrerent, quasi vim nocturnam à furibus illatam repulsuri. Sed cum obseratas fores, in columem ac solum reperissent famulum, ex eo percontatos, cur exclamasset? audisse nihil aliud, nisi visum sibi terrificum oblatum, quod tamen ad Crucis signum à se formatum evanisset. Hinc deinde idem puer multas Crucis formas variis per ædes locis, & ad ostia conclave apposuit. Explorabant interim consciī rei vici-ni, ut se in infestā domo advenæ hospites haberent; & videlicet mirabantur, tandem eos illic innoxie degere. Itaque nocturno illo pueri clamore ac strepitu accurrentium cum armis fortè audito, postridie quærebant, quam ob causam eâ nocte trepidassent? Lusitanis verò rem uti contigerat referentibus, fassos ultrò Japonas, ædes illas pridem haberi malo quopiam Dæmonie insessas, etiam rogasse, quoniam hæc pestis frequens esset in illis tractibus, ut si quid contra eam parati remedii afferrent, indicare aut communicare ne gravarentur. Ad quæ Lusitanis reponentibus: nihil esse signo Crucis ad maleficos abigendos Dæmonas efficacius; mox tum experimenti, tum responsi famâ passim latè diditâ, Cruces è chartâ, ligno, aut simili materiâ formatas in ferè cunctarum ejus oppidi domum ostiis esse conspectas: videlicet Indigenis, larvarum stygiarum incursus sæpe pati molestissimos solitis, ostensem contra illas amuletum cupidè usurpantibus.

7. His adjungebant eadem inscriptæ mihi literæ: videri optimè dispositam excipiendæ Præ-

dicationi Evangelicæ Gentem illam: quoniam circumspecta sit & prudens; è momentis rationum res æstimans, eademque in primis curiosa cognoscendi quidquid affertur novi. Quocirca magnam equidem, Divino fretus auxilio, spem ingredior fructūs ingentis in aliquibus, & fortè in universis exituri Japonibus; magnâ vi errantium illarum animarum, ad Ecclesiæ Sanctæ se gremium aggregaturâ; nisi nostra peccata obstiterint, quominus Deus Dominus Noster, nobis suæ gloriæ ministris uti dignetur. Neque his tamen ego tam lætis auspiciis in hanc expeditionem vocantibus statim parui: multum exinde diuque deliberavi mecum explorans, omnibusque vestigiis indagans Divinæ circa id signa Voluntatis.

8. Postquam autem intimis animi liquidò percepī sensibus, planè Deo cordi esse, & ad ejus obsequium expedire, proficisci me in Japoniam, totus statim in id consilium incubui tam irrevocabiliter, ut mihi viderer, si à cœpto desisterem, ipsis quoque Idololatris Japonibus nequior ac detestabilior futurus. Et me in proposito confirmat, quod hostem humani generis multa movere video, ut me ab hac cogitatione dimoveat; ex quo non obscure scilicet illum apparet, magnam inde rebus suis cladem perniciemque formidare. Sed quidquid ille tumultuetur ac contra objiciat, imus tamen inanum securi terriculorum, jamque stamus in procinctu solvendi, convasato instrumento incruenti Sacrificii, quod litanda primùm illiç Sacra Hostia, Christi Regis

gis nostri nomine terrarum ac Gentium illarum
quasi possessionem adeamus: qui primi successus
cæpto responderint, anno vertente (si Deus de-
derit) meis inde perlatis ad vos literis plenè
cognoscetis.

9. Constitui jam nunc, à primo statim appulsu
Regem ipsum totius Japonis, ubicumque fuerit,
adire; exponereque ipsi quæ mandata ad ipsum
habeam summi Gentium omnium Imperatoris
Domini Nostri Jesu Christi. Audio in comitatu
Regis illius magnam semper adesse Literatorum
manum, ingenti subnixorum ingenii, doctrinæ,
facundiæque fiduciæ. Horum obstituram nobis
eruditionem Deo fretus, non sanè reformido:
nam quid boni scire possunt qui Jesum nesciunt?
qui verò nihil omnino aliud nisi Dei Gloriam &
Christi manifestationem in salutem animarum,
curamus aut quærimus, quid tandem damni aut
periculi magnoperè pertimescere debemus? ut-
cumque nos nudos & inermes, inter infestas
non Gentis modò feræ, sed Dæmonum etiam
irritatissimorum acies, & tegere ne lædamur, &
adjuvare ut vincamus, Deo, si voluerit, est fa-
cile: sin ei aliud placeat, nihil quod ipsi libue-
rit, ducimus acerbum.

10. In his bellis, etiam cadens, vicit, si
occumbente duntaxat corpore, non succubbat
animus: una planè quæ per consensum in cul-
pam accipitur, pertimescenda plaga mentis est.
Sed cum Deus Dominus Noster det omnibus
gratiæ sufficientem ad sibi serviendum, absti-
nendumque à peccato, confidimus de Divinâ
ejus

ejus misericordiæ tale haudquaquam nobis ab eo auxilium negandum: ac quia totum bonum aut malum nostrum in benè aut malè utendo Dei gratiæ situm est, multam collocamus fiduciam, primum in meritis Sanctæ Matris Ecclesiæ Sponsæ Jesu Christi Domini Nostri; deinde peculiarter in meritis omnium qui in Jesu Societate censentur, ac universorum utriusque sexûs, quotquot iis suadentibus aut dirigentibus Deo serviantur: ita ut horum simul omnium amplectente nos patrocinio, suffragiisque apud Dominum juvantibus, speremus nos fidei cooperatione, benè usuros offerendâ nobis in tempore Dei Domini gratiæ.

11. Ingenti solatio nobis est quod Deum scimus, intimorum cordis humani sensuum arbitrum, clarè perspicere, quid cupientes, quid spectantes, quo voto, aut cuius rei desiderio ad iter hoc Japoniense moveamur. Cum enim nobis simus consciî, nihil planè nos aliud istâ expeditione sequi aut captare, nisi ut animas hominum ad imaginem Dei creatas ad sui Conditoris agnitionem perducamus: utque supremus Autor rerum omnium, à creaturis, quas in similitudinem suam condidit, prout dignus est laudetur; postremò, ut imperii Sanctæ Matris Ecclesiæ sponsæ Jesu Christi limites promoveantur, & spatia laxentur; imus alaci vigentes fiduciâ, & velut accepto spei pignore, certâ expectatione præsumere audemus, omnino successuram in lætos exitus hanc Japoniensem peregrinationem nostram. Adversus porrò minas omnes

omnes apparatusque Diaboli , haud dubiis jam quasi clarigationibus bellum acre , quò nos hoc cursu dejiciat , denunciantis , duo quædam me sustentant . Prius certa , ut modò dixi , persuasio perspectissimæ Deo rectitudinis mearum in hoc itinere cogitationum . Alterum indubitatisima notitia absolutissimi dominii Divinæ voluntatis in res creatas universas ; ita ut nulla earum quidquam agere , nisi Deo permittente , queat : quâ lege teneri Dæmonas ipsos , nec quantumlibet cupiant , posse nocere cuiquam , nisi licentiâ sæviendi a Deo impetratâ , in Jobi cernitur historia , cui viro Sacræ Litteræ testantur , hostem licet immanissimum Diabolum , ne minimum quidem , si- ne Dei nutu atque arbitrio , incommodare potuisse .

12. Hæc eò dissero quod exploratissimum habe-
tur , hunc quem mox tentare constituimus , Ma-
lacâ in Japoniam trajectum , præsentissimis diræ
mortis esse periculis obnoxium , ob sævam vim
atrocium procellarum & inobservabiles insidias
latentium scopulorum ac Syrtium ; denique ob fe-
ros incursus infestantium illud mare Piratarum ;
quæ discrimina quâm non ex vano timeantur ,
exemplis naufragiorum & servitutum . pro experiri
cursum istum audentium numero increbescientibus ,
perspicitur ; ut jam tertiam quamque è solventi-
bus ex hoc aut finitimo quopiam portu versùs
Japonem navibus , aliquo è tribus memoratis exi-
tio absumi , pro re usu compertâ , nec ferè hu-
manitùs evitabili vulgò celebretur .

13. Hæc sæpe mihi reputanti veniebat in mem-
tem

tem vereri, ne plerique Societatis nostræ plenī literarum homines, ubi has in partes ad Evangelizandum missi, præsens in experimentum venerint gravium laborum ancipitiumque discriminum capitis ac vitæ, qualium aleam frè quotidie jaceere, negotii quod tractamus, & rerum ut hīc se habent, conditio subigit, religione quadam animi tangantur, quasi temeritatis in hoc culpa conciscatur, & quod sacræ litteræ vituperant Deus quodammodo tentetur. Sed postquam de re totâ cogitavi otiosius, facilè me revoco, deponoque metum istum omnem; confidens, à paternâ Dei Domini nostri erga Societatem providentiâ suaviter procuratum iri, ut illustria talenta eruditionis & eloquentiæ, quæ isti ad Societatem attulerint, ita nostris disciplinis domesticâque institutione temperentur, ut semper in potestate sint Divini Spiritus, ipsos, uti & cætera membra Societatis, animaturi. Quod nī fieret, multū equidem illis metuerem, nec possem animo conquiescere. objectum continuò mentis oculis circumferens, quod à Beato Patre nostro Ignatio audisse me recordor: Véros Societatis Jesu Filios, multum in eo contentionis ponere debere, ut seipsos vincant, modosque exquirere excutendi à se terrores formidolosarum rerum, qui homines impediunt à constituendâ in Deo plenâ spe ac totâ fiduciâ. Ersi enim viva fides ac spes ejusmodi, gratuitum Dei donum est, quod ille quibus est ipsi libitum tribuit; tamen plerumque id illis indulget, qui sibi acriter ipsis imperant, nihilque omittunt quo possint consequi plenam affectuum om-

omnium suorum subjectionem , ex verâ caritate ,
sub Divini obsequii gloriæque rationes .

14. Latum est , mihi credite , disciimen inter eos qui Deo fidunt , instructi tamen cunctis rebus ad victum usumque necessariis , & eos qui idem istud faciunt , in summâ destituzione & extremitate egestate , in quam se ultrò Christi causâ imitandi , conjecerint , vitæ subsidiorum omnium . Ac quod est inde consequens , multùm item interest , inter eos qui fidei spem fiduciamque in Deo collocant extra mortis pericula , & eos qui Deo fidunt , & in illo sperant , dum sponte ac volentes , quôd ei gratificantur , in discrimina se mortis evidentia objiciunt , horum vitandorum aut adeundorum potestatem & plenum arbitrium habentes . Sane mihi videtur qui sic elegerit in continuis vitæ periculis vivere , ex mero studio Deo serviendi , omni alio respectu aut fine rejecto , brevi tempore sensurus tedium vitæ præsentis , & desiderium mortis , quâ citè transferatur ad vitam meliorem , & regnet cum Deo in Cælis ; quando hæc quam vocamus vita , mors potius longa est , & exilium à Gloria , quâ ut fruamur , sumus conditi .

15. Dicunt mihi Fratres nostri ac Socii Japones qui nobiscum in Japoniam proficiscuntur , fore ut offendantur qui sacris illic præsunt , si nos videant carne aut pisce vesci : quare imus certi , quantavis opus fuerit diætæ severitate , talis offensionis occasionem tollere . Ajunt qui illinc veniunt magnam esse ibi multitudinem istius generis hominum quandam Religiosæ Vitæ speciem ,

ascesi severâ , præferentium . Eosdem confirmant , autoritate pollere ad populum maximâ ; ita ut ex horum nutu pendeant summi juxtâ infimique , promptis ad omne mandatum obsequiis . Hæc vobis referto , ut ex his pro vestrâ prudentiâ æstimetis , quantæ nobis quamque vehementes dimications in Japoniâ paratæ sint , & pro vestrâ caritate contendatis impetrare nobis à communi Domino , quotidianis vestris Sacrificiis & Orationibus , auxilium necessarium ad tam acres adversarios vincendos . Evidem sic spero , sustentatum illic iri nos meritis & suffragiis omnium Filiorum Sanctæ Societatis Jesu .

16. Die Natali Sancti Joannis Baptistæ hujus Anni CICICXLIX , aut nocte illum diem præcessurâ , soluturos nos ajunt : decretum est cursu recto uti , & per ducentas ferè leucas ex alto spectare famosum Sinarum Regnum , nusquam exscendendo , aut terræ admovendo navem , quoad Japonem tenuerimus : quod nautæ loquuntur fieri posse die decimo aut quinto decimo consequentis mensis . Id ubi , Deo favente , contigerit , expectate longas meas & plenas litteras , quibus vos certiores faciam , de terræ illius situ ac qualitate , de Gentium illam colentium naturâ , indeole . moribus , legibus , superstitionibus , erroribus , studiis , Academiis , Doctrinâ , ejusque descendæ exercitiis , ac tradendæ methodo .

17. Delectavit me aliquando Paulus noster , narrans de quodam Cœnobio suæ patriæ , ubi soiales permulti litteris dant operam : his ajebat præesse Seniorem quendam , excellere sapientiâ in-

inter omnes visum , qui ad domesticos idemtideā in unum cōētum coactos verba facit : tum jubet seorsum unumquemque per spatiū horae unius commentari super præscripto argumento , hoc videlicet , aut simili : quid dictura videri posset anima corpori , in extremo suæ ab illo disjunctionis articulo ? quid cogitatura , cum jam soluta nexu materiæ , Tartari aut purgantium sub terris ignium (nam harum & hi rerum notitiā sunt perfusi quādam) acres cruciatus experitur ? Herā talibus considerandis impensā , solere magistrum illum discipulos singillatim percontari , quid quisque meditando invenerit : & pro rei merito quam protulerit , laudare plus minusve ; vel etiam si parūm memorabile prompserit quidpiam , reprendere . Addebat Cœnobitas istos perorare ad populum solitos quintodecimo fermè quoque die , audiisque magno concursu virorum ac mulierum , parique attentione ac sensu animi ; lacrynari quinetiam inter audiendum plenosque non raro , præsertim fœminas : maximè cum , quod sœpe fit , Orator pictam ostentat tormentorum inferni tabulam . Hæc Paulus , quæ coram spectaverat referens .

18. Quæsivi ex illo , num recordaretur alicujus sententiæ , quam ex hisce concionibus excepisset ? Respondit : affirmasse aliquanto quendam ex ipsis Oratoribus , cui dabat operam : Virum improbum ac mulierem nequam , pejores Diabolo esse , quoniam quod Diabolus per se non posset , per malos viros & fœminas ageret , ut in furtis , falsis testimoniis , similibusque sceleribus cer-

cernitur, quæ Diabolo duntaxat suadente, pravis hominibus exequentibus, fiunt. In eo fermè omnes conveniunt qui de Japonibus quæ viderunt narrant: esse Gentem cupidissimam sciendi. Ego quæ me usus & experientia præsens de iis docuerit, copiosè vobis disseram. Deus Dominus noster per suam infinitam Misericordiam nos in suâ Gloriâ conjungat, nam in hac vitâ haud sanè scio quando aut quâ ratione, conspectum sperare mutuum possimus. Obedientia tamen id efficer posset: nam quæ difficillima videntur, facile obedientia quando vult, expedit. Valete.

Malacâ X. Kal. Julias Anno CICICLXIX.

Servus inutilis omnium Fratrum meorum Societatis Jesu.

Franciscus.

E P I S T O L A X I V.

PP. Paulo Camerti, & Antonio Gomezio
Societatis Jesu, Goam.

P. Franciscum Perez pudore suffusus mirifice laudat,
uti et Oliveiræ industriam et discipulos. De sup-
petiis Malacam mittendis, de P. Nicoldo ali-
isque sociis juvandis.

Gratia & Pax Domini nostri Jesu Christi
sint semper in nostris Anima-
bus. Amen.

Admiratione huc modò appulsum me per-
culit majori quam ferè queam verbis ex-
primere, præsens conspectus messis ingentis quam
ex

ex hâc civitate Malacensi, velut ex latifundio segetis uberrimæ, Christi horreis infert sudor atque industria unius coloni Evangelici Patris Francisci Perezii. Cunctis diebus Dominicis ac Festis manè concionarur ad Lusiçanos in templo urbis maximo: Vespere ibidem rutilioribus liberis aut servis utriusque sexus, Articulos sacri Symboli diligenter exponit. Semel per hebdomadam in Æde sacrâ Divæ Domînæ Nostræ Deiparæ, congregatis magno numero uxoribus, tam Lusitanorum, quâm Indigenarum Christianorum, orationem habet accommodatam ad earum captum ac statum. Præter hæc diebus omnino singulis, in Æde sacrâ Sodalium Misericordiæ tradit atque inculcat laboriosissimè elementa Christianæ doctrinæ multitudini permagnæ puerorum. Ultrà ista quæ sufficere poterant uni homini abundè occupando, pœnitentium non facile numerabilium confessiones unus excipit.

2. Ergò hic non deses aut iners in vineâ Domini operarius est; utique cuius tam indefessam tamque assiduam videmus contentionem, ut cibi somnique capiendi spatio necessario fraudetur. Spero equidem non auditurum illum à Domino illam è Sacrâ Parabolâ increpationem: *quid hic statis tota die otiosi?* quippe quem nullâ ferè diei ac noctis horâ quisquam inveniat non intentum operi extrahendarum è cœno peccati animarum, & promovendarum ad ritè serviendum Deo Domino nostro, qui eas condidit. Ad eum è sacro pulpito dicentem tantus concursus fit, ut concionem tempora vastissima non capiant. Idem por-

porrò in consuetudine familiari mirabiliter comis atque affabilis , cunctos obviōs occursu primo allicit , populo universo summis æquè ac infimis singulariter gratus , Præfecto juxta civib[us] que universis in deliciis est , ac propter insatiabile studium lucrardarum Christo animarum , viri passim Apostolici , ac Deo in primis chari , existimatione commendatur . Fateor vobis , Fratres mei ; puduit me mei cum hæc vidi : & subjicien tem oculis quantum opimorum spoliorum Ecclesiæ Thesauris homo unus imbecillus & continuè semilanguidus , Deo juvante , indesinenter adjungat , sensu quodam verecundiæ me intimè confudit propriæ ignaviæ conscientia . Sic enim habetote : tantam assiduè vim hominum Francisci Perezii privatis aut publicis sermonibus ad vitam serio emendandam excitari , quanta detinere sati s occupatos posset sex ipsos benè exercitatos confessionibus audiendis Sacerdotes , totâ die nihil aliud agentes . Et tamen idem vir super hæc omnia in Sodalitio Misericordiæ partes cumulate implet omnes Capellani (ut vocant) domestici : quod spissum ac multiplex scitis esse ministerium . Quid hic dicam , nisi confitear iterum , pudore non dubio suffundi me oportere , meique similes , qui sani & valentes parùm agimus , interim dum infirmi ac valetudinarii , tot eruptarum ex orci fauibus prædâ locupletantur animarum . Perezii socius Rocchus de Oliveirâ , non minùs & ipse strenuè atque utiliter operam navat . Scholam regit numerosam puerorum , quorum alios legere nostrates literas ac manu pingere , alios Gramma-
ti-

ticam Latinam docet: idque tam dudum cœpit, ut jam emeriti permulti, percurso doctrinæ, cuius sunt capaces, orbe, redierint domum, candore morum, & rectis omnis generis exemplis demonstrantes, non sine gratulatione parentum ac popularium, quanta sit differentia benè institutæ, & incultæ pueritiae. Legunt illi expeditè, ac quantum opus est intelligunt vulgatas summulas doctrinæ Christianæ, & preces Ecclesiasticæ è libro recitant; modestiâ jam eâ quæ spectantes ad Deo laudes gratesque reddendas provocet: nam nihilò minus vultu habituque compositi incedunt, quam isthic Novitii Religiosorum Ordinum Juramentum aut verbum inconditum, ne levissimum quidem, & ex iis quibus facilius ignoscitur, ex ore ipsorum quisquam audierit. Inter alia multa quæ in hoc genere laudabiliter Rocchus noster instituit, hoc valdè probatum est: quod sæpe producit in pompam longâ serie dispositos, per binaria sibi altrinsecus respondentia, discipulos suos, demissis oculis, passu gravi & lento, alternis cantantes Litanias, aut ejusmodi sacra carmina. Expetuntur vulgo hæ visu gratissimæ supplications, cohonestandis præsertim funeribus, quoties hic mori Christianum accidit. Feretrum defuncti adultiores ipsorum humeris subeunt, & usque ad sepulturæ locum portant: nullus non eorum Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolicum, alias aliquot Christianarum precuin formulas ad ungem calleth, ac è memoriâ quavis occasione reddit inoffensè: nullus non Missæ Sacrificio (cui quotidiè summâ

reverentiâ omnes intersunt) decorè ministrare nō vit. Primo mane ad Scholam conveniunt , sub meridiem post auditam in templo , quam Perezius quot diebus iterat , explicationem doctrinæ Christianæ , ludo iterum se reddunt , Oliveræ magistro daturi operam . Auditâ redditâque lectione , cæterisque perfuncti Scholasticis exercitiis , omnes simul genibus positis , altâ & consonâ voce , precationes sacras pronunciant . Hæc mihi coram spectanti consolatione incomparabili perfundunt animum. Orate , quæso vos Deum ut jam parta conservet , benè cæpta promoveat , principia incrementis cumulet , ad laudem & gloriam sui Sancti Nominis , majusque obsequium ipsius Divinæ Majestatis .

3. Alfonsus in Molucas proficiscitur , unus ibi facturus quod hîc duo jam memorati Perezius & Olivera faciunt . Ægrè quidem hinc eum amoveo , quod ut satis ex modò dictis confido vos intelligere , pernecessaria hoc loco fuerat ejus opera . Sed cum prævertendum sit quod magis urget ; vos oportet quamprimum supplemento desideratissimo huic opitulari stationi . Ergò huc mittite sine morâ Sacerdotem è nostris unum , causis conscientiæ dijudicandis tritum , qui Franciscum Perezium tot diversis negotiis oppressum , parte saltem oneris audiendarum quotidiè Confessionum levet : non facile alia per Indias Lusitana colonia plus hâc Urbe Malacâ confessariis bonis indiget . Incredibilis quippe undique confluit , occasione variâ commercii , multitudo cum Europæorum , tûm Indorum ; quorum illi omnes , hi
ma-

magno numero Christianam profitentes Religio-
nem, opus habent pro humanâ fragilitate reme-
dio Sacramentalis pœnitentiæ, cuius ministros ni-
si nanciscantur opportunè, in maximo & præ-
sentissimo versantur salutis animarum æternæ dis-
crimine. Itaque si intra hunc annum millesimum
quingentesimum, quadragesimum nonum quidam
appulerint è Lusitaniâ Sacerdotes noctri, facile
vobis fuerit, quendam è vestris, cuius isthic lo-
cum recens appulsi suppleant, anno sequenti
quinquagesimo, nave quæ mense Aprili Goâ Ma-
lacam tendit, huc mittere. Mense, inquam, A-
prili, nam etsi scio esse aliam Mense Septembri
solvere solitam huc Goâ navem; nolo tamen hoc
tam necessarium in hâc urbe supplementum in
secundam differri navigationem.

4. Videte præterea num domi sit aliquis fra-
trum nostrorum, utcumque laicus, hactenus tin-
ctus litteris, ut & legere & formas elemento-
rum pingere calamo, docere pueros queat. Ta-
lem magnoperè euperem ei quem priùs designavi
Sacerdoti huc venturo assignari socium, qui sup-
plere quadamtenus vices posset Rocchi Oliveræ,
cui anno sequenti necessarium Goam iter est,
sumendo ibi Sacerdotio, quo instructus quam-
primum Malacæ se reddat. Quare mandatum hic
relinquo solvens in Japoniam, ut anno millesi-
mo quingentesimo quinquagesimo, navi quæ men-
se Novembri statum Goam versùs solvendi tem-
pus habet, imponatur modò in memoratus Rocchus
de Olivera, cum Joanne Bravo Novitio, quem
isthic Grammaticæ studiis vacare cupio. Igitur

omnino volo , atque adeo vobis, Pater Paule Camers, & Antoni Gomezi in virtute obedientiae impero , ut mense Aprili anni proximi, aut si vis improvisa ineluctabiliter obstaret, quo primum tempore fieri poterit , duos quos dixi , Sacerdotem audiendis confessionibus aptum , & alium è sociis idoneum scholæ regendæ , Malacam destinetis .

S. Scribo ad Patrem Nicolaum , ut præsit invigiletque nostris Meliapore degentibus , iis item qui per oram Comorinensem , quique Colani , morantur : ac pariter Comorinensibus mando , ut Patri Nicolao obtemperent , ad eumque referant de rebus suis , quoties aut pro se subsidio , aut pro Christianis quos curant favore ac patrocinio opus habuerint , scriptis ad illum Colanum , vel Cocinum litteris (nam ultrò citròque per illas urbes negotiorum causâ commeat .) Eidem porrò Patri Nicolao imperavi , ut quæcumque desiderari cognoverit à Comorinensibus , continuò Goà petat . Te verò Pater Antoni Gomezi , volo quæcumque is poscet statim exequi , commendandoque & injungo quām possum enixissimè , ne quidquam in eo Tibi ad summam diligentiam & officiosissimam caritatem reliqui facias . Pater Nicolaus subdit Patri Paulo , prout illi præscriptum inde abiens reliquisse memini . Alumni Goenses , sive Lusitanii , sive Indigenæ arbitrio Patris Antonii Gomezii regantur . Antonius verò ipse Gomezius , prout mandavi , Patri Paulo Camerti subiectus sit : cui eidem qui Bazaini , quive Armuziæ stationem habent , quatenus jussi & distinctius explicui , obedient ; ut res isthic hoc ordine ac disciplinæ te-

tenore procedant , curare impensè vos ambos jubeo , & me de cunctis quæ contingent certiorem facere . Valete . Malacâ X. Kalendis Julias Anno XIXCICII .

Vester in Christo intimus Frater .

Franciscus.

E P I S T O L A XV.

Eisdem .

De nuptiis Christophoro Carvallio conciliandis.

Gratia & Amor Domini nostri Jesu Christi
adsint semper nobis auxilio &
favore . Amen .

I. **E**X quo scripsi vobis satis fusè , causa incidit cur expedire judicarem convenire vos iterùm paucis his versibus ; unde intelligatis occurrisse hîc mihi veterem amicum in paucis carum , nomine Christophorum Carvallium . Homo est cœlebs , virtutis apprimè studiosus , locuples , honestus , optimarum artium & partium . Hunc ego , pro studio quo profiteor procurandæ omnium salutis , institi hortari , per nostram amicitiam , per que Dei amorem obsecrare , desineret aliquando tumultuosam & desultoriam vitæ vagæ rationem , periculis frequentibus cùm rei familiaris ac capitatis , tûm , quod longè pluris interest , æternæ sa-

Iutis gravissimis expositam: quousque semper peregrinus, ubique hospes, nusquam nisi precario diversaretur, nunquam in suo quiesceret? nullum colligendi sui, rationesque componendi conscientiae vacuum spatium haberet? Ad ea ille ostendit haud se aspernari benevoli monitum: quin & sibi jam subnaci tedium fassus est infiniti erroris. Sat se habitasse in navi, portumque ac stationem tranquilli status cum desiderio respicere. Velle denique domicilium alicubi figere, & quæ multa variâ nec infelici negotiatione comparasset colligere sub familiare tectum, ubi opes abunde congestas in eos usus verteret, quos misericordia, religio, gratusque in largitorem Deum animus, denique conveniens deflexæ jam ætati quies, & corporis cura poscerent.

2. Dum hoc sermone proveheremur, opportunè recurrit animo memoria bonæ illius Matronæ, quam ob maternum in societatem nostram affectionum quotidianâ officiorum sedulitate testatissimum, matrem vulgò nostram consuevimus vocare. Ergo Carvallio proposui conjugium cum hujus filiâ: Puellæ bonam indolem, virtutem ac morum honestatem ex vero commemorans, haud surdo cantatum, movit hominem plurimùm mea, laudes ac dotes virginis sine fuco exequentis, oratio: quid multa? promisit se illam conjugem ducturum: nec dubito quin, pro suâ ceterâ veracitate, jure que amicitiæ, quod sanctè semper mecum coluit, fidem polliciti facto repræsentet. in re præsertim, quam sibi amplam, utilem, honorificam, ad pacem tranquillitatemque vitæ accommodatam planè agno -

agnoscit. Itaque non dubitavi totam rem scriptis litteris communicare Matri nostræ, uti minimè dubiam, si ipsa annuerit; quod quin sit factura, atque adeo tam splendidam viri probi & divitis affinitatem in felicitatis parte numeratura, nullus dubito.

3. Etsi ita ut videtis promotum negotium est; quia tamen multa semper executioni destinorum interveniunt; facilè provideo haud in expedito rem isthic futuram, nisi pro virili admittamini. Oro vos ambo atque obsecro, ut memores prolixii semper in nos animi, quotidianæ liberalitatis, benevolentissimæ charitatis matris nostræ, sic apud vos statuatis: hanc vobis divinitùs offerri pretiosam occasionem rependendi tot ejus beneficiis unam quidem, sed sui momento instar multarum habituram, grati nostri vicem ac remunerationem officii. Satagite ergò cum per vos ipsi, tum imploratâ atque adhibitâ eodem primarii Quæstoris gratiâ & opera, ne successu tam prosperæ opportunitatis afflita illa familia frustretur: efficite, inquam, omni conatu, ut solitudini honoratissimæ viduæ, orbitati optimæ atque innocentissimæ orphanæ, modo isto quem Divina utrique consulens providentia offert, subveniatur.

4. In adducendo quò erit opus Christophoro Carvallio, non puto multum vobis operæ futurum: novi ejus constantiam & fidem: nec time-re possum ne dictum revocet, aut præstare abnuat quod est mihi pollicitus. Quæstori ut in partes attrahatur, sufficiet allegare, quod verè potestis, dignum esse negotium in quo perficiendo autoris-

tatem experiatur suam , quippe quod ante omnia Dei Domini nostri ad laudem obsequiumque pertineat : deinde ex quo Domus ipsius curæ commendatæ , spectatissimæ fœminæ ipsi propinquæ , pupillæ Virginis lectissimæ opem ab eo & patrocinium expectantis , status , salus , quietis ac spei rationes universæ pendeant . Confido equidem adjuturum pro sua bonitate Deum Dominum nostrum , ut cum hæc illi probo & sapienti dicetis homini , persuadeatis facile quod volumus .

5. Jam quoniam probè scitis habere in manu matrem nostram diploma regium ritè consignatum , quo ei conceditur ; ut quam functionem publicam (officium vulgò dicunt) vir ejus Didacus Froëz (cuius anima Dei gloria fruatur) dum viveret exercuit , eam cum suis omnibus emolumentis transferre in eum possit , cui filiam dare conjugem voluerit , & videlicet hoc ipsum in partem dotis imputare ; impetrare oportebit à Prætore , ut id Officium assignari alteri permittat , numerata in ejus pretium pecunia quæ ad summam dotis puellæ absolvendam conferatur . Causa cur id necesse sit , hæc est : quia Christophorus Carvallius ea claritate iisque est opibus , ut infrà suam dignitatem existimet ea functione implicari , præsertim cum jam illum , ut dixi , tumultuum & tricarum tædeat , otiumque in coniugio , & à præteritis laboribus vacationem captet . Verebar equidem ne hic nodus esset negotii , non defuturis fortè isthic , qui verbis , prout sonant , diplomatis hærendum , & pro scripto contra scribentis mentem ac manifestam æquitatem standum

con-

contenderent; istaque calumnia, Regis beneficium intercipere, & orbam virginem cum matre vi-
dua fortunis evertere niterentur. Ejus generis si
quid intervenerit, agite, oro vos, contra incum-
bite, conamini, omni contentione certate, per
vos ipsi, per Quæstorem, & si cuius alterius fa-
vor ad id suffragatioque futura putetur utilis, ut
Prætorem, & quorum ea potestas est, Regios
Ministros pertrahatis ad benignè interpretandam
Regis in hoc privilegio concedendo voluntatem.
Quis enim non videt id solum spectasse Majesta-
tem ejus, ut filia Froëzii ex mercede patri debi-
ta proficeret? nec voluisse, si viro eam despon-
deri contingeret minus apto ad paternam admi-
nistrandam Præfecturam, idcirco pupillam inopem
parte magna patrimonii mulctari. Obtinebitis spe-
ro equidem, Deo defensore viduarum, et Patre
Orphanorum adoperante, causam æquissimam;
quam ita vos capessere tantaque urgere instantia
cupio, ut non putem sine flagitio & turpi labo
ingrati animi, quæ in Societatem universam fœ-
dè redundaret, vos posse in hoc tanto matris
nostræ negotio quidquam industriæ ac diligentia
omittere: quoad istas Deo probatas confici nu-
ptias, & per has Matronæ de nobis insigniter
meritæ, Virginisque modestissimæ statui, securi-
tati, dignitati optimè consuli, perruptis quibus-
cumque obstaculis evincatis.

6. Facili & morigero ad omnia quæ in rem
opus erunt utemini Carvallio, nam is præterquam,
ut dixi, mihi promisit, & est fidei vir integerri-
mæ; etiam satis indicavit, plurimi se facere af-

finitatem istam : atque adē magnam spem cæteræ quietis , per quantum vitæ ipsi superest desideratissimæ tranquillitatis , in isto matrimonio constituere. Satis , opinor , vobis & declaravi , & ni fallor , approbavi votum hoc meum ; cuius me factum per vos compotem si vestris litteris cognovero , lätissimo me impertitum à vobis nuntio , & magno affectum beneficio putabo . Deus nos in sua gloria conjungat , nam utrūm in hac iterum vita visuri mutuò simus , in ambiguo nunc quidem est . Valete . Malaca , Pervigilio Natalis Sancti Joannis Baptistæ Anno CICICXLIX .

Vester in Christo Frater .

Franciscus .

E P I S T O L A X V I .

Joanni III. Regi Lusitaniae .

Duartis Barreti Regii Procuratoris industria et fides ; qualesque Regum ministros esse oporteat . Præfecturam Malacensem non esse Duarti in locum mercedis imputandam .

I. **Q**uoniam Regiis isthinc missis literis jussisti me , Domine scripto referre ad Majestatem tuam de iis qui per hos tractus cum fide ac diligentia commisso à Te sibi munere funguntur ; sic velim habeas : Duartem Barretum , qui negotia Regni tui nuper procuravit Malacæ , nihil in

in eâ functione omisisse quod ab homine gnavo, industrio, fideli expectari posset. Ita enim prospexit rationibus fisci, ita negotiatoribus favit, jure, sine personarum respectu ex æquo dicundo, ita denique in omnibus se gessit, ut ejus iste magistratus honori apud has gentes Majestati tuæ fuerit, quippe cum ex hoc specimine judicantes homines vulgò crederent, te ministros huc Imperii tui tales mittere, quos virtutibus quæ tibi maximè probarentur, quibusque ipse abundares, instructissimos scires.

2. Evidem sic arbitror, Regum ac Principum latè imperantium in eo verti gloriam, si, quas ipsi per se administrare non possunt suæ ditio- nis partes, iis committant quorum existimari similes honestum ipsis sit; quosque populi cum vi- derint, cumque fidem, gravitatem, æquitatem ipsorum usu perspexerint, studio amplexi fuerint, expressam effigiem laudum ac decorum Principis absentis in præsentibus ab eo missis ejus Vicariis, spectare sibi ac tenere videantur. Horum de nu- mero ac genere optimo ministrorum, qui sum- mā sibi felicitatis ponunt in perfectè obsequen- do Regi suo, vel in primis est Duartes Barretus: hoc nomine dignus quem Majestas tua re ac di- gnitate auctum velit; cujusque, ob egregiè tibi ac Reipublicæ navatam operam, remunerandi quæ- rendas occasiones putas. Ea quæ dixi ut faceret, mulcùm illi laborum exantlandum fuit; multæ (quæ copia hic improborum est) contentiones susci- piendæ, certandaque certamina .

3. Nec imputari potest in locum idoneæ mer- ce-

cedis, pro sedulâ diligentia tot annorum, Præfectura, cuius memini, Malacensis. Primùm quia casu quodam factum est, ut parum ipsi quæstuo-sa foret; deinde quia tempus ejus totum explere non potuit: quare hinc pauper discedit. Dignare Domine, ei consulere, utique homini quantamvis à majestate tua gratiam merito. Adjungat precor Deus Dominus noster multos annos ad vitam florentem & felicem Majestatis Tuæ: concedatque per suam clementiam tibi, ut in hâc vitâ cognoscas Sanctissimam ejus Voluntatem; benignèque suppeditet vires animi abundantes ad ea sensibus, operibus, affectibus agenda quæ su-premo tempore fecisse te gauderes.

Malacâ IX. Kal. Julias Anno CICICXLIX.

Majestatis tuæ servus inutilis.

Franciscus.

E P I S T O L A X V I I .

Joanni Bravo.

Forma vitæ religiosè ducendæ.

I. **C**Arissime Frater: velim te singulis diebus hunc religiosæ vitæ Ordinem constantissimè tenere. Manè cum primum evigilaveris mysterium vitæ Christi, incipiendo à sancta ejus Nativitate; & sic continua serie procedendo usque ad ejusdem triumphalem in cœlos Ascensum. Argu-

gumenta meditationum habes ordine digesta in libro Exercitorum Spiritualium. Per dimidiæ saltem horæ spatium in hac sacra commentatione versaberis, ea prorsus attentione devotioneque animi, cæterisque observationibus ac formulis quibus te meministi Asceticas inensis unius exercitationes obivisse. Procedes diebus singulis ad novam considerationem; ita ut ubi (exempli causa) feria secunda Christi Natalem fueris contemplatus, feria tertia Circumcisionem ejusdem consideres: & ita consequenter, quoad mensa vertente universis percursis Domini Jesu Actis, ad omnium clausulam, gloriosam ipsius Ascensionem pervenias. Hinc porrò revolves iterum orbem eundem à principio, gradum faciendo ab uno mysterio ad aliud contiguum; & sic dies mensis instantis per omnia vestigia prioris trahens. In fine cuiuslibet horum Exercitorum renovabis vota quæ semel emisisti; præsertim tria illa præcipua castitatis obedientiæ & paupertatis. Ea, inquam, iterum concipies, Deoque offeres, instaurando inflammandoque eodem affectu intimo, quo ea primùm nuncupasti. Hac iteratione votorum, præter alios fructus, hebetabuntur impetus concupiscentiæ ac stygii hostis ad orava te impellantium: quare nunquam illam omittas, censeo.

2. Post prandium & brevem à meridie quietem, repetes meditationem matutinam, in eaque per spatium horæ dimidiæ, idem mysterium expendendo, consumes; adjungenda similiter ad finem instauratione votorum. Hoc tibi fixum atque immobile in diurnorum actuum varietate duret semper, nec ulla tanti avocatio vel occupatio sit, quæ te pro-

prohibeat solidam quot diebus horam Christi Domini nostri vitæ Sanctissimæ piè recolendæ addicere: in quo, habebit commoditatem hæc quam institui partitio, ut horæ dimidiuni ex antemeridiano tempore, tantumdem è pomeridiano in id seponas. Expeditum ad hoc fore præ cæteris videtur, id spatium quo, vergente ad vesperam die Pater, quicum degis, Franciscus Perez scholam habet Catecheticam: tunc tibi vacabit vespertinæ isti orationi attendere.

3. Noctu antequam somno te dedas, voca conscientiam ad calculos, inquirens in cogitata, dicta, facta diei totius, explorans quoque num quid omiseris quod debuisset à te fieri. Sic cuncta discutiens quasi mox Sacramentali Confessione apud Sacerdotem purgaturus animum, acrem etiam poenitentiam perperam actorum aut malè prætermissorum, ex causa Dei, quem summè diligas, offensi concipiens; tum Christum Jesum enixè orans ut ignoscat tibi, emendationemque pollicens, denique recitato *Pater & Ave* sic te compones ad quietem, ut Divina cogitanti, diemque posterum transigere sanctius paranti, sopor obrepatur.

4 Exergiscens postridie, mente continuò sursum erecta, dum vestes sumes, dum manus a faciem lavabis, memoria repetitis lucis hesternæ lapsibus, petes à Christo gratiam eos hodiè visitandi. Inde meditatione matutina defungaris, ut pridiè feceras, atque ad eundem modum reliqua continenter exequare; in hocque vitæ ordine tam constans esto, ut nullo alio quam valetudinis impe-

pedimento , fas tibi putas vel tantulum de illo remittere ; ac cuius tandem cumque intervenientis obtentu causæ , sanus modò ac valens , vel distuleris , vel non expleveris præscriptorum quidpiam , Religioni ducas , & culpam in Patrum conventu fatearis , poenam ultrò infligi postulans negligentiae quâ rem tanto tibi opere à tuo Moderatorre commendatam vel præterieris , vel perfunctoriè transmiseris .

5. De cætero quidquid ages , quocumque tendes , qualicumque in occupatione vel remissione versaberis , acri semper conatu arrectæ mentis vires totas in tui ubique vincendi contentionem exere , cupiditates frange , à quo sensus abhorrebit amplectere ; appetitum in primis innatum laudis & excellentiæ contunde , nihil usquam parcens , quoad superbia radicitus evulsa , infra omnia deprimi te libens sustineas , contemni etiam gaudeas . Ac sic habe : sine ista demissione , sine hoc in pravos animi motus imperio , nec tibi nec aliis te bonum esse , nec Deo placere , nec in Societate Jesu perseverare posse .

6. Patri cum quo vivis in omnibus obtempera , exequens alacritate summa quidquid , quantumvis molestum operosumve , mandaverit : nunquam illi obstans , aut contrà quidquam excipiens qualibet ex causâ : planè sic illum semper audiens , sic ad nutum dirigentis te per omnia inflectens , ut si præsens Pater Ignatius eadem juberet . Quibuscumque cuiusque generis ac modi tentationibus pulsari te senseris , eas statim ingenuissime universas Moderatori tuo enuncia ; unicam eam

es-

esse vitandi ne iis succumbas rationem, certissimè persuasus. Præter quam utilitatem inest etiam magnus animi quæstus isti perspicuitati fatendi motus arcanos cordis: magna enim, & magnæ mercedis pignus afferens, per eam initur à Deo gratia, propter laboriosam plerumque victoriam naturalis pudoris: magna etiam securis infligitur spebus & insidiosis machinationibus hostis Tartarei, cuius præcipua nocendi facultas in latendo sita, exarmatur si pertrahitur in lucem, planèque ipse perversis suis optatis excidens, iis ipsis, quos captabat, in columibus & securis ludibrio est. Vale.

In Sacello Sanctæ Mariæ de Monte prope Malacam, nocte quæ diem præcedit Natali Sancti Joannis Baptistæ sacrum An CICICLXIX. mox soluturus versùs Japonem. Tui amans ex animo.

Franciscus.

E P I S T O L A X V I I I .

Societati Goam.

Magnis in itinere Japonensi defunctus laboribus et periculis Cangoximam tenet: ubi plurima de Japonum moribus, cœnobiis, academiis, urbibus. Ejusdem cum Bonziis certamina, et incensa ad summam virtutum hortamenta. v. Chronotaxim.

Gratia & Charitas D. N. &c.

¶. **D**E nostro Malacensi itinere post nostrum ex India discessum, dèque rebus Malacæ ge-

gestis, quamdiù ibi substitimus, pluribus ad vos scripsi Malaca: nunc reliqua accipite: in Japoniam, divino Numine obsecundante, appulimus mense Augusto (die 1), cùm Malaca solvissemus ipso natali S. Joannis Baptistæ die (sub vesperam.) Navigio vecti sumus Ethnici mercatoris Sinæ, qui Malacensi Præfecto nos in Japoniam transmissurum promiserat. Ac Dei beneficio secundis sanè ventis usi sumus. Verùm (ut in barbaris perfidia dominatur) navarchus mutato consilio, omittere Japonicæ navigationis cursum cœpit, ac temerè in occurrentibus insulis terendi temporis gratia commorari.

2. Duo erant, quæ nos præter cetera moles-tissimè ferebamus. Primum, quod secundissimo vento divinitus oblato abuteremur; qui si defecisset, nequaquam posseñus Japonicum cursum tenere, sed in Sinarum finibus hiemare, & idoneam rursus tempestatem expectare necessariò co-gerenur. Deinde quod navicularius, & nautæ idolo, quod secum navi (ad puppim) vehebant, passim nobis invitit, & frustrà impedire conantibus, execranda facerent sacra; sortibùsque dæmonem identidem consulerent, utrùm ex usu esset in Japoniam pergere necne: & simul exquirerent, an secunda navigatione cursum tenere possemus, ac sortes (ut ipsi ajebant) modò lætæ, modò tristes edebantur.

3. Millia passuum CCC. proiecti, ad insulam quamdam applicuimus navim; ibique materiam atque armamenta comparavimus adversus atrocissimas Sinici maris tempestates. Inde illi sacrificiis

multis superstitione factis, eductisque denuò sortibus, sciscitari ex dæmone, utrum ventis secundis usuri essemus. Fortè sors exiit, quæ ventum nobis polliceretur secundissimum (neque ibi diutius hærendum .) Itaque nullâ interpositâ morâ, sublatis anchoris gratulabundi vela fecimus. Illi idolo suo freti, quod in puppi cereis & odoribus ex Aquilano ligno incensis summè venerabantur; nos Deo cœli, terrarum marisque moderatori, ac Jesu Christo ejus Filio confisi, cujus religionis propagandæ causâ Japoniam petebamus.

4. In cursu cùm essemus, visum est illis rursus ductis sortibus exquirere ex dæmone, num ea navis ex Japonia Malacam incolumis esset redditura: edita sors est, in Japoniam quidem eam perventuram, sed nequaquam reversuram esse Malacam Tum verò illi hærere: demum omisso in præsentia cursu Japonico, apud Sinas hibernare. & Japonicam profectionem in proximum annum differre statuunt. Quid nobis tum animi ac sensus in ea navigatione censem fuisse, cùm de Japonica profectione consuleretur dæmon à suis, & navis Gubernator ad ejus nutum atque arbitrium rem totam administraret? Ergo cum lentè proveheremur, ad Cocincinam Sinarum portum duo uno die (pervigilio) sanè graves nobis casus inciderunt.

5. Nam die S. Mariæ Magdalena sacro (*) sub vesperam, intumescente fluctibus, ventisque agitato vehementius mari, cùm navis jactis anchoris fluitaret in salo, Emmanuel Sina, unus è nostris comitibus, navis jactatione prolapsus in aper-

(*) Cut. *pervigilio.*

tam

tam sentinam præcipitavit. Omnes illum mortuum credidimus, quod & altè ceciderat, & sentina aquæ plena erat: verùm Dei beneficio mortem evasit. A capite obrutus umbilico tenus aliquantis per hæserat in sentina, itaque ægrè ac magno labore hominem extraximus gràviter in capite vulneratum. Diu exanimis jacuit; sed Dei benignitate demum revocatus est ad salutem. Sub primâ hujus curationem, ecce tibi pâri navis jactatione navarchi filia excutitur in mare; cùmque propter vim tempestatis frustra ei opitulari conati essemus, in parentis ipsius, atque omnium oculis propter navim obruitur fluctibus. Ergo tantî ejulatus ac gemitus diem illum, noctemque insequentem tenuerunt, ut species esset admodum flebilis ac miseranda, vel ob nœrorem barbarorum, vel ob nostrum omnium periculum. Inde barbari ad idolum sacrificiis ac cæremoniis placandum versi, diem, noctemque totam, nuliâ quietis parte captâ, mactandis avibus apponendisque idolo epulis consumpserunt. Tum navarcho, cur filia sua interiisset, sortibus percontanti sors editur, si Emmanuel noster in sentina periisset, ejus filiam nequaquam fuisse peritaram.

6. Videtis pròfectò quanto in periculo versaremur, quorum vita ex diaboli sortibus penderet, ejusque satellitum voluntate. Quid tandem nobis futurum fuerit, si Deus acerrimo hosti permisisset, ut nos ad suam libidinem acciperet. Tantas ego ac tam apertas injurias Christo Domino execrandis illis sacris fieri cùm viderem, neque eas ullo modo possem prohibere, sæpius à Deo pre-

catus sum , ut prius quam tempestate illa interremus , illos homines ad suam imaginem procreatōs tantis tamque impiis erroribus liberaret ; aut si in iisdem versari erroribus sineret , certe communi hosti illarum superstitionum auctori graviores constitueret cruciatus , quoties navarchum ad sortes ducendas , atque ad se pro Deo colendum impelleret .

7. Eo ipso , quo nobis haec incommoda acciderunt , die , ac nocte insequenti , multa Dei beneficio sentire mihi atque experiri contigit de maximis terroribus , quos diabolus facultatem nactus , Dei permisso , timidis expositisque hominibus incutit . Itemque de praesidiis , quibus tali in re ac tempore contra hostis impetus sit utendum . Quae quidem etsi non inutilia sunt cognitu , tamen brevitatis causâ prætereo . Summa illa est , certissimumque præsidium , ut contra hostem magno præsentique animo sis , tibi penitus diffidens , & freatus Deo ; ut videlicet in illo spes omnes ac vires tuas locatas habeas ; ac nullo modo committas , ut tali ac tanto defensore ac patrono timere , aut de victoria dubitare videaris . Ac mihi persæpè veniebat in mentem , si Deus meo rogatu dæmonis supplicia ac poenas auxisset , facile illum posse in me odium ac rabiem expromere : saepius enim mihi minitans denuntiabat , venisse tempus ulciscendi doloris sui .

8. Verum cum nihil ille nocere cuiquam possit , nisi quoad Deus ipse permittat , magis eo tempore Dei diffidentia timenda est , quam impetus inimici . Etenim hosti permittit Deus , ut eos-

eos sollicitet atque divexet, qui timiditate adducti nequaquam suo Conditori confidunt, neque vires ab eo sumunt ulla, neque suam in eo spem reponunt. Hæc pestis (timiditatem dico) facit, ut complures eorum, qui Deo inservire cœperunt, mœstam ac solicitam vitam degant: quippe cum suave Christi jugum & crucem ferentes, nequaquam fortiter constantèque progrediantur. Atque hoc tantum, tam exitiale ac perniciosum malum affert timiditas, ut cum tuæ niti imbecillitati cœperis, ubi majoribus viribus opus esset, præsidiisque planè divinis, cadas animo magnis in rebus, quod minus bene utaris cœlesti ope, quæ te ad bene sperandum vocat. Audaces vero, qui fiduciâ sui inducti plus æquo suis viribus fidunt, & minora certamina, etsi minimè in his se ad victoriam exercuerint, contemnunt; in majoribus periculis atque ærumnis imbecilliores etiam sunt, quam timidi. Nam cum minus ex sententia successerint, quæ susceperunt; parvis in rebus pariter, ac magnis animos contrahunt, atque demittunt.

9. Proinde ita repugnanter ac timidè ejusmodi certamina subeunt; ut magnum discrimen adeant salutis, aut certè tranquillitatis. Etenim cum suam ipsi infirmitatem non agnoscant, atque idcirco Christi crucem nimis gravem existiment ad preferendum; profectò solicitam atque acerbam vitam ducant necesse est. Quid tandem nobis, Fratres, in extremo spiritu futurum putamus, nisi ad bene sperandum, atque ad Dei fiduciam nos exercuerimus in vita? Siquidem tum majori-

bus undique nos cinctos periculis , temptationibus, ærumnis vel animi , vel corporis visuri sumus, quam umquam antea. Quocirca par est eos, qui divini obsequii studio tenentur, parvis in rebus elaborare, sèque quām maximè demittere atque exinanire, ut sibi vel minimum fidant, Deo vel plurimum : ut scilicet in magnis , tum vitæ , tum mortis periculis , atque incommodis , in divina bonitate atque misericordia spem habere consuecant. Id adeò consequentur, si , quamvis parvis in rebus, à quibus abhorreant, sui victores extiterint : summòque Christianæ humilitatis studio sibimet penitus diffidentes , ad maximam Dei fiduciam animos erigant suos.

10. Neque enim imbecillus est, qui scienter ntititur ope divinâ . Atque ut multa communis hostis impedimenta perseverantiæ ac perfectioni virtutis objiciat, majus tamen discrimen adeas , si in magnis ærumnis ac discriminibus Dei auxilio diffidas, quām si pericula subeas, quæ capitalis hostis opponit. Utinam viri pii objectos terrores ac metus, quibus eos dæmon à divino obsequio deterrere studet, converterent in Dei Conditoris sui metum , si fortè destiterint ab incoepto ! sibique planè persuaderent , longè plus mali futurum , si divini Numinis voluntatem neglexerint, quām si dæmonis impotentiam contemserint. Id si facerent , Deus bone , quām jucundissimè viverent, quantum iu virtute procederent, cùm ipsi usu docti planè sentirent , nihil ipsos per se posse ; contràque omnia posse adjutore Deo ; aduersarius autem noster quām fractus

ctus ac perturbatus hæreret, cùm victum se cerne-
ret ab iis, quos non semel antè vicisset?

11. Sed ut jam ad iter nostrum revertamur: cùm maris tempestas remisisset, sublatis anchoris vela fecimus, & lacrymabundi intermissum iter perrexiimus. Paucis diebus Sinarum portum (Cantonium ipsi appellant) cùm tenuisseimus, nautæ, atque ipse navarchus ibi hiemandum esse censuerunt. Nos illis adversari partim rogando, partim minitando, de eorum perfidia cum Præfecto Malacæ, ac Lusitanis expostulatueros. Itaque Deus pro sua bonitate eis mentem dedit, ut in Cantonis insulis non hærerent, sed sublatis anchoris Cinceum peterent. Quocirca secundo vento, qui nos Dei benignitate perpetuò prosequebatur, proiecti, paucis diebus Cinceum, alterum Sinarum portum, accessimus. Jamque portum subituri erant eo consilio, ut ibidem hibernarent, quoniam jam cursus Japonici tempestas pene exacta erat; cùm subito navicula a nobis advolat, portum illum prædonibus obsessum esse nuntians, actum fore de nobis, si propius accederemus. Hoc nuntio commotus navarchus, & simul quod cerne-
ret Cinceorum prædonum myoparones non amplius quatuor millia passuum à nobis abesse, ut præsens periculum vitaret, portum illum vitare constituit. Cùmque ventus Cantonum portum repetenti adversus, Japoniam petenti secundus es-
set, invito navarcho, nautis, ipsoque diabolo, Japonium cursum tenuimus. Ita ad has regiones, tantoper à nobis exoptatas, Deo aspirante per-
venimus, ipso die Beatæ Mariæ in cœlum assu-

ptæ sacro anno M. D. XLIX. Et quoniam alium portum capere non licuit, Cangoximam, quæ Pauli S. Fidei patria est, applicuimus; ibi tum à Pauli cognatis atque affinibus, tum etiam à ceteris oppidanis perbenigne excepti sumus.

12. De Japonia (quod usu assequi potuimus) ea ad vos perscribemus, quæ ipsi cognovimus. Primum gens ea, qua cum versati sumus, nationes omnes nuper inventas probitate præstat; ut barbarorum nationem, quæ Japones naturæ bonitate vincat, nullam esse omnino putem. Facili est ingenio, et minimè fraudulentio, honoris ac dignitatis mirum in modum avida: quippe honorem rebus omnibus anteponit. Eorum quidem plerique sunt pauperes; sed paupertas nemini dedecori est. Unum autem est apud eos, quod haud scio, an usquam apud Christianos factitetur.

13. Nobilibus quamvis egentibus non minor habetur à ceteris honor, quam si essent opulentiores: neque nobilis quisquam, quamvis pauper & egens, ullâ conditione adducitur, ut cum plebejo vel ditissimo jungat connubium. Quod èd faciunt, quia descendendo ad plebeiorum affinitatem, existimant se multum dignitatis atque existimationis deperdere; adeò præ dignitate divitias contemnunt. Idem sunt inter se perofficiosi: armis mirificè delectantur, in iisque plurimum præsidii ponunt. Omnes summi æquè insimique suo quisque gladio ac pugione succinti prodeunt, etiam pueri annorum quaterdenūm. Nullum neque factum, neque dictum contumeliosum ferre solent.

14. Atque ut plebeji magnum honorem habent
no-

nobilibus; ita nobiles ipsi Regibus ac Dynastis inservire, ac dicto audientes esse, sibi præclarum putant. Idque mihi facere videntur honoris studio magis, quam dominorum metu; ne si contraria faciant, dignitatis aliquid amittant suæ. Parci sunt ac frugales in cibo, in potu non item. Vinum potant ex oryza expressum, nam his locis vinum præterea nullum est. Ab aleâ ludique tamquam à rebus turpissimis abhorrent, quod lusores appetentes sint alieni, & ad furandi studium à studio lucrandi vocentur. Si quando jurant, (quod tamen perrard faciunt,) per solem jurant. Eorum plerique litteras norunt, quod magno adjuvamento est ad solemnium precationum formulas, & religionis nostræ capita facile comprehendenda. Singulas habent uxores. Pauci inter eos fures existunt; idque propter poenarum, quibus furtæ vindicantur, atrocitatem: fures quippe omnes morte mulctantur; itaque nullum furtorum genus non mirificè oderunt. Sunt ad omnem honestatem mirum in modum propensi, cupidissimè discendi.

15. Sermones de Deo, rebùsque divinis audiunt avidissimè; præsertim cum satis ea, quæ dicuntur, intelligunt. Ex omnibus, quas vidi, gentibus nullam unquam, neque Christianorum, neque barbarorum nationem, tam à furto alienam vidiisse me memini. Animantium specie deos nullos venerantur. Plerique priscos quosdam homines colunt: qui (quantum ego cognoscere potui) veterum Philosophorum more vivebant. Plurimi solem, nonnulli lunam colunt. Res naturæ ac

rationi congruentes libenter audiunt. Et quamquam ipsi à flagitiis ac sceleribus non vacent; tamen si id, quod peccant, contra rationem esse ostendas, facile assentiantur, & imperio pareant rationis.

16. Minùs impuros, magisque naturæ obtemperantes profanos homines reperio, quām Sacerdotes, quos Bonzios vocant. Hi nefario libidinis generi usque eò dediti sunt, ut etiam pālām id profligateantur. Jamque adeò communis omnium virorum, pariter ac mulierum hæc pestis est, ut tam tetri flagitii odium atque horrorem ipsa jam sustulerit consuetudo. In hoc nos nefarium scelus sæpe invehimur: cūmque ostendimus, quam scelerati sint. Deòque invisi, qui tantam impunitatem suscipiant, secundis quidem ceterorum auribus atque animis utimur; sed Bonzii ipsi à nobis admoniti, ut à tam fœda libidine sibi temperent, risu ac facetiis objecta elevare conantur: & quamvis graviter objurgentur, quasi callo ad turpitudinem obducto, etiam ad pudorem obdūruerunt.

17. Bonziorum secta quælam est, cultu corporis haul sanè absimilis cœnobitis nostratibus, vestitu cinerei coloris: barbâ & capite semper raso, ut tertio aut quarto quoque die radi videantur. Horum est disciplina ac vitæ ratio laxior. Mulierum ejusdem sectæ cœctus sunt, quibuscum illi promiscuè vivunt. Itaque apud populum, qui tantam eorum cum mulieribus consuetudinem non probet, vulgò malè audiunt. Fama est, eas, ubi se gravidas sentiant, partum medicamentis abigere

gere. Ac mihi quidem (quantum ex hoc illorum cœnobio judicare possum) non injuria videtur multitudo malam de eis opinionem habere . Porro hi Bonzii odio quodam dissident ab iis , qui nostratum ferè clericorum ornatum usurpant.

18. Duo sunt , quæ hic obstupescam : unum est , quam nefaria flagitia pro nnilo habeantur : quod quidem majorum vitio accidit , qui hac ipsi peste corrupti , tam fœdæ libidinis exemplum posteris reliquerunt suis . Et sanè consuetudo vitiorum ejusmodi diuturna corruptit depravatque naturam ; sic assidua incuria ac virtutis remissio perfectam vitam sensim labefactat . Alterum est , quod cum Bonzii flagitosius vivant quam ceteri ; itaque constet inter omnes ; tamen tanto apud eos in honore sint . Multi præterea sunt Bonzionrum errores : sed ne multis vos teneam , ut quisque maximè inter eos sapit , ita errat turpissimè .

19. Sæpè congressus sum cum quibusdam eorum , qui sapientiâ ceteris præstant , ac præser-tim cum eo , quem in his locis , cum propter doctrinæ famam & amplitudinem sacerdotii , tum vero propter affectam ætatem (jam enim est octogenarius) omnes observant atque suspiciunt . Is apud eos instar Episcopi est , & Ninxit (quod Japoniorum linguâ significat Cor veritatis) appellatur . Felix planè , si hoc nomen in eum quadraret . Hunc ego in sermonibus , quos cum illo plurimos habui , nutantem atque incertum offendit ; utrum animus noster immortalis esset , an simul cum corpore interiret , neque enim sibi constabat ; sed tum ajebat , tum negabat . Malè me tuo ,

tuo, ne hujus ceteri similes sint litterati. Incre-
dibile est, quām is me unicē diligat, vulgōque
omnes, tum Bonzii, tum alii, nostra consuetudi-
ne delectantur plurimum. Illud autem maximē
mirantur, nos inde usque ē Lusitania in Japoniam
(quod iter est leucarum ampliū sex millium)
contendisse hanc unam ob causam, ut cum eis
de rebus ageremus divinis; & Christi Fide pro-
positā. æternæ salutis iter errantibus monstrarc-
mus. Atque hanc nobis mentem divinitus profec-
tō dataī esse prædicant.

20. Unum est, quod scire vos vehementer vo-
lo, ut ingentes Deo gratias agatis; hanc insulam
ad excipiendum Evangelium satis idoneam ac pa-
ratam esse. Ac si nos linguam calleremus Japo-
nicam, non dubito, quin plurimi fierent Chris-
tiani. Faxit Deus, ut eam brevī addiscamus; si-
quidem jamdudum gustare cœpimus. Quadraginta
diebus (favente Deo) tantum profecimus, ut
jam decem præcepta Japonicē explicemus. Hæc
ego ad vos ob eam maximē causam uberius scri-
bo, ut Deo Domino gratulemini, novas aperiri
regiones, ubi vestra excurrere possit industria:
utque soli iis virtutibus ac studio quām plurima
pro Christo preferendi vos interim instruatis. At-
que illud perpetuō vestris hærere mentibus velim,
propensam plēnamque humilitatis demissionisque
voluntatem, quā te, caputque tuum divinæ glo-
riæ devoveas, gratiorem Deo, acceptioremque
hostiam esse, quām vel plurima & maxima ob-
sequia sine ejusmodi voluntate.

21. Vos igitur parati estote; fortassis enim in-
tra

tra biennium plurimos vestrum in Japoniam per litteras evocabo. Proinde meditamini interea, ac diligenter colite humilitatem: omnibus in rebus, à quibus depravata natura abhorret, vos ipsi vincite: summòque studio elaborate, ut divinâ ope vos ipsos penitus cognoscatis. Nam sui cognitio nutrix est divinæ fiduciaæ, ac parens Christianæ humilitatis. Quippe ex nostri dissidentia Dei fiducia nascitur, quæ vera est atque germana fiducia. Hæc demum vobis ratio intimam illam animi submissionem pariet, quæ quidem cùm ubique, tum verò in hisce locis longè magis, quām putatis, necessaria est. Illud autem vos moneo, ne bona hominum de vobis opinio vos nimium oblectet, nisi fortè, ut hoc magis vestri vos pudeat. Siquidem inde oritur sui ipsius negligentia, quæ nonnullis interiorem illam animi submissionem quasi per præstigias intervertit, arrogantiāque substituit. Itaque multi, cùm diu quantum damni fecerint, eos fallat, paulatim etiam studium pietatis, animique tranquillitatem amittunt; ac solicii seipseratque anxiæ, nulla neque intus solatia inveniunt, nec foris.

22. Quare vos oro, quæsòque, ut omni vestrum virium, humanæque sapientiæ & existimationis fiduciâ abjectâ, vestras omnes spes cogitationesque defixas habeatis in uno Deo. Ita demum vos adversùs omnia, quæ accidere possunt, vel animi, vel corporis incomoda, satis vos armatos paratōsque existimabo. Deus quippe humiles erigit ac roborat; eos præsertim, qui in rerum etiam humilium atque abjectarum tractatio-

tione , tamquam in speculo , infirmitatem intuentur suam , sèque ipsos in eisdem egregiè vincunt . Hi scilicet vel in maximis laboribus atque æcumnis virtutem constantiamque præstabunt : neque Satanas cum suis administris , neque maris tempestates , neque immanes gentes ac barbaræ , neque res ulla eos paterit separare à charitate Christi .

23. Exploratum enim habent , pro sua Dei fiducia ac spe , nihil omnino sibi nisi ejusdem permisso , nocere posse . Cùm enim hoc persuasum eis sit , res omnes Dei nutu consiliòque regi atque gubernari , divino præsidio tecti nihil habent , quod metuant , nisi hoc unum , ne ipsum offendent Deum . Quòd si quando à diabolo , ab hominibus , à rebus aliis , cœlesti Numinis permissu , exagitentur atque vexentur , tum sibi persuadent , aut virtutem suam exerceri , aut vitia & delicta expiari ; ita vel meriti accessionem fieri , vel humilitatis . Quare debitas Deo pro tantis beneficiis gratias agunt , ac ne iis , qui materiam sibi dant virtutis ac præmiorum , ingrati sint , summis precibus pacem eisdem à Deo ac veniam orant . Tales ego vos , Deo bene juvante , confido futuros .

24. Evidem hominem novi , qui , cùm etiam in ipsis periculis omnem in Deo spem ac fiduciam habere consuèsset , cœlestibus donis , quæ longum esset percensere , mirè cumulatus est . Et quoniam discrimina adita adeundis leviora censenda sunt , venturos in Japoniam per Jesum oro atque obtestor , ut ad sunima se comparent , suasque cupiditates , quæ tantum bonum impediunt ,

fran-

frangant ac doment . Attendite vobis , Fratres charissimi ! multi enim nunc apud inferos cruciantur , qui cùm suis sermonibus aditum ad cœlestem beatitudinem multis aperuerint , ipsi , quòd falsâ fallacique sui opinione inflati , germana animi submissione vacarent , ad sempiternas illas poenas sunt devoluti . Nemo autem omnino est apud inferos eorum , qui , cùm hujus vitæ æruntis afflarentur , id egerunt , ut interiore illa humilitate animum munirent suum .

25. Meimentote semper illam cœlestis Magistri vocem : *Quid prodest homini , si universum mundum lucretur , animæ verò suæ detrimentum patiatur ?* Cavete , ne quam vestri fiduciam habeatis , & quòd sitis in Societate antiquiores , idcirco recentioribus vos anteponatis . Ego verò lætitiam caperem multo majorem , si (quod exopto) intelligerem , antiquissimum quemque Socium sæpiissimè secum animo reputare , quam parvos progressus fecerit , tot annis in societate consumptis ; quantum temporis contriverit , non modò cessando , sed etiam regrediendo : siquidem *in via perfectionis non progredi , regredi est* . Nam qui hujusmodi cogitationes suscipiunt , hos profectò suæ inertiae ac nequitiae pudet ac piget , sic ut interioris magis , quam externæ submissionis stimulis excitati , ad detrimenta facienda animos ac vires recipient . Ita demum exemplo sunt iis , quibuscum versantur , tum novitiis , tum ceteris .

26. Agite igitur , exercete vos omnes assidue hisce meditationibus , quando in Christi Domini nostri castris insignes esse concupiscitis . Ac mihi cre-

credite , eorum . qui in hæc loca venerint , virtutem satis exploratum iri : utque in cujusque generis virtutibus quærendis diligentissimi fueritis , nihil tamen vobis supervacaneum futurum . Nec verò hæc eò oerinent , ut ostendam difficile atque arduum esse Deo servire , cuius constat jugum leve esse ac suave . Nam si quœras Deum in veritate , atque iis , quibus ad eum pervenitur , itineribus strenue ingrediaris ; profectò tantum ex ejus obsequio lætitiae manare sentias , ut quicquid est in sui victoria acerbatis atque amaritiei , facile mitiget ac leniat . Deus bone , non intelligunt homines , quantâ , quām liquidâ voluptate careant idcirco , quod minus fortiter dæmonis conatibus obsistant ; quæ quidem res imbecillas mentes , non divinæ bonitatis cognitione solùm , sed etiam ærumnosæ hujus vitæ solatiis privat : præsertim cùm ejusmodi vita divinæ expers dulcedinis continua mors sit magis quām vita .

Vereor , ne quem vestrum dæmon solicitet , propositis maximis quibusdam (præclarisque(*) facinoribus , quæ vos in aliis & locis & occupationibus in obsequium Dei faceretis .) Quid ille faceret , si vos opportuniore loco nascisceretur ? Nimirum huc spectant illius consilia , ut vos solicieti atque anxi , neque vobis ipsi , neque aliis , quibuscum versamini , emolumento sitis . Itaque illud insusurrat : Quid agitis ? an non videtis vos in vestris contibus

(*) Al. loco parenthesis : *Instituta vita difficultatibus* .

tibus oleum & operam perdere? Hujusmodi cogitatione eorum, qui se ad Dei obsequium conrulerunt, plerique tentantur: cui quidem ut fortiter constantèque resistatis, vos vehementer etiam atque etiam rogo.

28. Usque èd enim hæc pestis pietati perfectionique virtutis perniciosa est, ut non modò nos ab instituto cursu retardet, verùm etiam cum magna animi molestia atque angore deducat. Proinde quisque vestrum, ubicumque est, se primùm, deinde alios juvare studeat, inducatque in animum, nusquam se meliùs, quàm ubi à Præposito constitutus sit, operam Deo navare posse. Et simul confidite, Deum, ubi tempus fuerit, hanc iis, qui præsunt, mentem daturum, ut èd vos potissimum mittat, ubi vester labor fructuosissimus sit futurus. Ita læti atque alacres magnos in virtute progressus facietis, & tempus rectè collocabitis; cuius pretium etsi multis ignotum, tamen maximum est. Siquidem tam accuratè otii ratio est Deo reddenda. Nam anxii homines & ancipites neque in iis locis, ubi esse cupiunt, quicquam proficiunt, quòd absint; neque ubi sunt, sibi aut aliis prosunt, quòd aliò cogitent.

29. Quicunque in isto S. Fidei Collegio versamini, in vestræ imbecillitatis cognitione diu multùmque vos exerceatis censeo, vestraque vitia hominibus, qui vos consilio & auxilio juvare queant, (cujus modi vestri Confessarii sunt, aliquie domestici satis experti) penitus aperiatis. Nimirum ut isthinc emissi, & vos psi, & alios pro usu & scientia, quam à vitæ præceptoribus habetis, curare possitis. Sic enim ha-

betote, novis vos temptationum generibus solicitatum iri, cùm bini aut etiam singuli terâ marique vos cinctos videbitis barbarorum aut tempestatum periculis, quæ nunquam antè ne cogitastis quidem. Quid si qui in pravis animi motibus edomandis, versutissimique hostis insidiis cognoscendis non se multum ac diu exercuerint, ipsis cogitandum relinquo, quantum periculi adituri sine, cùm lacessent mundum, *qui totus positus est in maligno.*

30. Qui tandem, nisi submissione multum valeant, adversarii petitiones eludent? Iila etiam me cura solicitat, ne dæmon per suas præstigias, *transfigurans se in Angelum lucis*, vestrum aliquem decipiat; & eximi. is. Dei erga vos meritis, itemque miseriis (è quibus vos in Societatem Filii sui vocatos eripuit) propositis, in vanam fiduciam ac securitatem inducat, ut expetatis isthinc ante tempus emitti: quippe qui ita vobiscum ratiocinemini: Si adhuc Deus tam brevi, tam multa ac magna vobis in isto domicilio dedit beneficia, cùn primùm isthinc ad conversionem Ethnicorum dimissi eritis, multò & plura & majora eum utique daturum. Quâ quidem dæmon cogitatione injectâ, facile persuadeat, vos isthic sedere otiosos.

31. Verùm ista adversarii petitio duabus propulsari modis potest: primum, si vobiscum reputetis, complures esse homines facinorosos, qui si abstersâ superioris vitæ quasi fuligine, in eadem, ubi vos estis, schola virtutis divinitus collocarentur, non modò vitæ rationem commutarent, sed etiam vos sedulitate, ac virtute, non sine

ve-

vestro pudore, præcurrerent. Hoc eò dico, ut in animum inducatis (id quod ita est) vos idcirco à gravioribus flagitus abstinere, quod isthic occasions Deum offendendi desint, suendi adsint. Nam qui nesciunt, unde tantum boni proveniat, quod loci & domesticorum beneficium est, virtuti tribuunt suæ: proinde negligunt ea, quæ parva videntur, cùni tamen sint per se magna: qui autem ea temerè contemnunt, parvi ipsi sunt, ac meritò contemnendi. Deinde faciendum est diligenter, ut vestras voluntates ac judicia ad vestros Præpositos rejiciatis, planè confidentes fore, ut Deus pro sua benignitate eam illis iniciat mentem, quæ vestris rationibus conauacat maximè.

32. Cavete porrò, ne importunè quicquam ab illis flagitets; quod nonnulli faciunt, qui usque eò Superiores urgent suos, dum quod concupierunt, quamvis perniciosum, extorqueant: quod si denegatum sit, palam queruntur vitam sibi insuavem & acerbam esse. Neque intelligunt in seri, acerbitatem illam ac molestiam ex eo nasci & augeri, quod voluntatem suam Deo semel addictam ac devotam neglecto voto intervertere, ac sibi vendicare conentur. Enimverò isti quò magis suis voluntatibus obsequi student, hoc magis anxiis & solicitis animis vitam vivunt. Itaque non pauci istorum sunt adeò sui juris, voluntatis ac sententiæ, ut numquam ferè sponte pareant Superioribus, nisi cùm jubentur facere, quod volunt.

33. Cavete per Deum immortalem, ne ex hoc

numero sitis. Quare in domesticis rebus, quæ vobis à Præpositis imperantur, summo studio exequimini: & divinâ ope instinctum eludite dæmonis, persuadere conantis, vos in alio munere plus proficere posse: ne scilicet munus, cui præpositi estis, recteobeatis; quo insidiarum genere ille etiam eos, qui litteris ac bonis artibus dant operam, petere solet.

34. Oro vos etiam atque etiam per Christum Jesum, ut in abjectis atque humilibus officiis dæmonem egregiè superare nitamini. Ac multò etiam magis elaboretis in temptationibus vestri muneris propulsandis, quam in suscipiendis laboribus corporis, ut imperata faciatis. Neque enim desunt, qui extrinsecus suo officio satisfaciant, intrinsecus non item; quod pravos animi motus coercere, & impedimenta à dæmone contra officium injecta ad retardandum virtutis cursum removere minimè student. Atque isti ferè tristem & solicitam vitam agentes, nihil in pietate ac virtute progrediuntur. Nemo se ipse fallat; non potest quisquam magnis in rebus excellere, qui non priùs excellat in parvis.

35. Nam cùm multi multorum in hoc genere versantur errores, tum præcipue eorum, qui id agunt, ut per speciem pietatis ac studii convertendorum animorum, obedientiæ crucem sanè levem subterfugiant, ut longè grayorem suscipiant. Neque cogitant miseri, qui parvo oneri ferendo non sit, multò minus magnum esse laturum. Etenim isti, qui exiguis virtutibus & obsequiis viribus magna suscipere negotia gestiunt, ubi se rerum mo-

mole sentiunt opprimi, tum verò se stultitiae dam-
nantes onus abjiciunt. Atqùe etiam ex iis, qui
Conimbricā transmittent in Indiam, vereor, ne
nonnulli sint, qui simul atque videant se atro-
cissimis oceani tempestatibus periclitari, in Co-
nimbricensi Collegio, quām in navi esse malint.
Itaque fervores quidam virtutis sunt, qui refri-
gescunt in ipso Indico cursu.

36 Quod si qui in Indiam ardorem pertulerunt;
ubi barbarorum regiones peragrantes cœperint quā
ærumnis premi, quā periculis urgeri; profecto,
nisi altas in eorum animis radices virtus egerit,
facilè succumbunt, ac demum ardore illo, quem
attulerant, restincto, qui modò in Lusitania cùm
essent, Indiam adamaverant, in India desiderio
tenantur Lusitanæ. Idem aliquibus vestrūm usu
venire potest, qui istius domicilii bonis & com-
modis assueti, nunc magno animi ardore conce-
pto. ad venandas animas emitte gestiunt: at ve-
rò ubi in medium certamen, quod tantopere ex-
petunt, ventum erit, & ardor ille refixerit, for-
tassis istius Collegii desiderium ferre non poterunt.
Videtis, quo tandem evadant subiti isti & im-
maturi fructus charitatis? quām periculosi magni
conatus sint, nisi conatibus vires respondeant?

Nec verò hæc è spectat oratio, ut mirificos
vestros ad pietatem impetus comprimam, ardorēm-
que animorum à rebus arduis deterream, quòd mi-
nùs eximios vos præbeatris Christianæ religionis
propagatores, atque illustria virtutis ac sanctitatis
exempla posteris relinquatis: sed tantùm ut in
rebus etiam parvis magni ipsi existere conemini;

& ex temptationibus ac certaminibus cum dæmone, quantum in vobis virium sit, perspiciat: omninoque omnem spem, fiduciam, præsidium in uno Deo collocetis. In quo si constantia à vobis perseverantiæque adhibita erit, non dubito, quin submissione ac pietate in singulos dies aucti, maximum barbarorum numerum Christo sitis aggregaturi; idque summa æquitate ac tranquillitate mentis, ubicumque denum terrarum versemuni.

37. Par enim est eos, qui animi sui perturbationes ac morbos norunt, curantque diligenter, aliorum quoque vulnera benignè curare, periculisque vel cum capitisi periculo subvenire. Nam qui suas ipsi pravas affectiones agnoscere & curare student, nullo negotio agnoscent & curant alienas: & qui Christi Domini nostri cruciatibus permoventur, facilè ad eumdem sensum alios permovent. Neque enim video, qui fieri possit, ut motum ullum alteri adhibeas, nisi idem in te impressus ante sit atque inustus. Sed ad institutam rerum Japonicarum narrationem, unde digressi sumus, aliquando revertamur.

38. In patria Pauli S. Fidei, quem verum nobis germanumque amicum experti sumus, Pæfectus urbis, cives primarii, (*) cunctaque civitas benignè admodum nos exceperit. Novos quippe è Lusitania Sacerdotes magna omnes cum admiratione visebant. Haud iniquo animo ferunt, Paulum factum esse Christianum, sed eum potius suspiciunt; eidemque cum cognati omnes, tum ceteri, qui aliqua eum necessitudine attingunt, gratulantur, quod Indiam accesserit, èisque res vi-

(*) Cut. Saxumæ Principes.

derit. quas indigenarum nemo præter ipsum Abe-
rat Regulus leucas à Cangoxima sex : is , cùm ad
eum Paulus venisset salutatum , magnoperè de ho-
minis reditu est lætatus , magnùmque illi hono-
rem habuit : multa etiam de moribus, de virtu-
te , de opibus Lusitanorum sciscitatus . Cui cùm
Paulus omnia exposuisset , maximopere visus est
ejusmodi sermone delectari .

29. Attulerat secum Paulus egregiè pictam in
tabula B Mariæ & pueri Jesu in Matris gremio
sedentis imaginem , quam ex India advexeramus .
Hanc igitur cum Regulus ab illo prolatam aspe-
xisset , obstupuit scilicet : confestimque & ipse
positis genibus piè admodum veneratus est , &
omnibus , qui aderant , idem ut facerent . impe-
ravit . Eandem tabulam deinde Reguli mater con-
templata , mirificam cepit admiratione mistam
voluptatem : paucisque diebus , quibus Cangxi-
mam Paulus reverterat , certum hominem misit ,
sanè honestum , qui inde sumendum quoquo mo-
do curaret exemplum . Verùm cùm ejus rei Can-
goximæ facultas deesset , negotium confici haud
potuit . Eadem mulier per eundem postulavit à
nobis , uti sibi Christianæ religionis capita litteris
consignata traderemus . Itaque Paulus cùm in ea
re dies aliquot posuisset , multa de Christianorum
mysteriis atque institutis conscripsit patriâ linguâ .

40. Illud mihi credite , & simul Deo gratule-
mini , latissimum vobis campum aperiri , ubi ve-
stra concitata jam vietas excurrat . Nos Japoni-
cè si sciremus . jam dudum hanc vastitatem non
sine magno animorum fructu coluissemus . Paulus

quidem propinquis aliquot & amicis dies noctesque Evangelium sedulò prædicans, conjugem, filiam, cognatòsque, ac necessarios complures ad Christi Fidem adduxit. Neque, ut nunc est, consilium eorum, qui Christiani sunt, vulgo improbatum. Atque ut Japonii maximam partem litteras sciunt, brevi nostras precationes addiscunt.

41. Faxit Deus, ut ad divinarum explicacionem rerum Japonicam linguam condiscamus quamprimum, tum demum aliquam Christianæ rei navabimus operam. Nam nunc quidem inter eos tamquam mutæ quædam statuæ versamur. Multa enim illi de nobis & dicunt & agitant, ad quæ scilicet obmutescimus, patrii ipsorum sermonis ignari. In præsentia in lingua hujus percipiendis elementis repuerascimus; atque utinam imitemur simplicitatem candoremque puerorum: nos certè infantium similitudinem sequimur, cùm in vernacula lingua percipienda, tum verò infantium simplicitate meditanda.

42. Quare vel hoc nomine Deo plurimum debemus, quod nos in has barbarorum terras deduxit, ubi nos ipsi penitus obliviscamur. Nam cum Ethnicis, & veræ religionis hostibus, omnia teneantur, in quo spem habeamus. ad cuius præsidium confugiamus, præter Deum habemus neminem. Etenim domi nostræ, ubi Christi Domini religio viget, nescio, quomodo homines ipsi, ac res creatæ, veluti parentum, patriæ, (*) peregrinorum amor, amicorum consuetudines, vitæ commoda, morborumque remedia nobis impedimentoa sunt, quod minùs spes omnes nostras in

(*) Cut. Propinquorum.

uno Deo fixas & locatas habeamus . Hic verò tam procul ab domo , atque inter barbaros , ubi nos omnia præsidia subsidiâque humana deficiunt , unâ Dei fiduciâ nitamur , necesse est . Hæc tantorum erga nos Dei beneficiorum cogitatio non vulgarem nobis pudorem ac verecundiam affert.

43. Divinam enim in nos largitatem pene oculis cernimus . ut qui in hæc loca divinæ religio- nis amplificandæ studio venientes aliquam à Deo gratiam inire nos arbitraremur , nunc demum planè videamus , id ipsum summum Dei esse bene- ficium . Etenim ille , cùm nos perduxit in Japo- niā , rerum humanarum amore , quo irretiti mi- nimum in Deo spei habebamus , penitus expedi- vit , ut toti apti ex ipso penderemus . Vos quæ- so me ad gratias pro tantis meritis divino Numini agendas adjuvate , ne ingrati animi vitium incur- ram . Enimverò hoc vitium fontes divinæ largi- tatis avertit , ne dona majora accipiat qui in mi- noribus fuerit ingratus .

44. Nèc verò de aliis beneficiis , quæ divinitus nobis tributa sentimus , vos celando putamus , ut scilicet unâ nobiscum illi largitori Deo immor- tales gratias agatis . Ceteris in locis cibariorum copia cupiditates excitat , atque alit adversus fru- galitatem ac temperantiam ; ex quo vulgo mul- ta graviâque accipiuntur vel animorum detrimen- ta , vel corporum . Nam intemperantes cùm mul- ta & gravia à medicis patiuntur , tum verò vi- tam suam affligunt , aut etiam extinguunt ; lon- gèque plus deinde molestiarum ex medicamentis capiunt , quàm antea voluptatis ex epulis cepe- rant .

rant . Ex his porrò molestiis in cruciatus dela-buntur haud paulò acerbiores : vitam enim suam sæpè medicis credere coguntur , qui vix demum post multos errores & inanes curationes morbis faciunt medicinam .

45. Itaque magnum Dei beneficium duco , quod nos in loca ab his deliciis vacua abduxit , ubi , ut maximè velimus , corpori indulgere non possumus . Etenim hic altiles aves nec mactare , nec comesse solent : vulgo oleribus & oryzâ victitant : triticum , pisces , poma , ceterique arborum fructus in deliciis numerantur . Ergo plerique temperantiæ beneficio prospera admodum utuntur valetudine ; senes passim cernuntur plurimi : ut vel hinc facile appetaret , naturam nostram , quæ cetero-quin insaturabilis videatur , paucis esse contentam . Nos hic corpore optimè valeamus ; utinam æquè animo valeamus .

46. Est quiddam præterea , quod vobiscum communicare pœne cogimur : videtur enim Deus magnum nobis ostentare beneficium , ad quod im-petrandum vestris nos precibus ac sacrificiis juvetis velim . Japonii magna ex parte Bonzii sunt , qui valde observantur à populo , etsi eorum flagitia minimè obscura . Causa cur in tanto honore habeantur , singularis quædam ciborum abstinentia videtur esse . quippe suis legibus carne , piæce , vino prorsus abstinent ; oleribus tantum , pomis , oryza vivunt , sic , ut semel dumtaxat in die cibum capiant .

47. Bonzii , ut dixi , plurimi sunt , eorumque cœnobia parum à vectigalibus instructa . Verum pro-

propter eximiam illam frugalitatem , & simul quod ii præsertim . qui (*) clericorum utuntur ornatu , à mulierum consuetudine (capitalis enim ea noxa est) longè refugiunt , & historias quasdam aut fabulas potius suarum religionum diligenter exponunt , magnam apud Japonios venerationem habent . Itaque cum pravis horum opinionibus atque erroribus Christiana veritas vel maximè adersetur , periculum est , ne ubi primùm cæperimus Evangelium prædicare , eorumque commenta coarguere , infensis animis in nos impetum faciant universi .

48. Nimirum illud unum propositum est nobis , ut Japonios ad Christi Domini notitiam Fidemque perducamus ; idque ejusdem ope , cui operam navamus , nos effecturos confitimus . Atque à multitudine quidem ipsa nihil nobis periculi videtur esse , nisi fortè illa in nos à Bonziis concitetur . Nos verò neque ulla cum Bonziis certamina temerè suscipiemus ; neque tamen divinæ gloriæ deerimus , & animorum saluti . Exploratum quippe habemus , illos nobis nisi Dei permisso nocere non posse . Quod si accidat , ut intam pia honestaque causa vitam ponamus . næ nos in maximis id Dei beneficiis numerabimus . Iposis etiam gratiam habebimus . qui continuæ hujus mortis finem initiumque beatæ ac sempiternæ vitae nobis attulerint . Certum est . nulli eorum minis aut terroribus à pronuntianda veritate desistere . Si quidem Deus vitam nostram alienâ animi salute posteriorem habere nos jubet : fixum est divino præcepto parere , Deo utique ipso be-

(*) Cut. nigro instar .

ne juvante, & animos virèsque suppeditante, ut Japonios à tantis superstitionum tenebris in Evangelii lucem evocemus.

49 Magna in spe sum, divinam nobis opem in tali re non defuturam: quippe cùm nostris diffisi viribus, spem omnem in Christi Domini vi ac potestate summa, sanctissimæque ejus Parentis, Angelorum omnium, ac præsertim Michaelis Archangeli Præsidis Ecclesiæ militantis patrocinio desixerimus. Multum etiam spei in eo Archangelo ponimus, cuius in clientela tutelâque Japonia est; eique nos, itèmque reliquis Angelis hominum custodibus nostrum negotium quotidie nominatim commendamus; uti non desinant pro Japonum clientum suorum conversione ac salute Deum deprecari. Atque etiam beatorum omnium auxilium imploramus assiduè; in tanta animorum calamitate, ac pro tot Dei imaginum conservazione, earum Conditori tot talesque deprecatores allegando supplicamus; nec dubitamus, quin quicquid in hac ipsa cælestium imploratione à nobis per incuriam ac negligentiam delinquitur, à beatissimis illis Sociis nostris compensetur, qui nostra qualiacumque studia gratificandi Deo, sanctissimæ Trinitati studiosissimè cupidissimèque offerunt.

50 Hisce nos tot tantisque præsidis haud paullò magis excitamur ad spem victoræ, quàm dæmonum intidiis ac minis, quamvis multis ac magnis, ab hac dimicatione deterremur. Nimirum stultissimè faceremus, si nostrâ vi ac sapientiâ niteremur. Sed Deus pro sua providentiâ tantos terrores, ærumnas, pericula ab hostibus opponi,

poni, ed videlicet sinit, ut nostros spiritus frangat, animos demittat, nosque ad submissionem animi, humilitatem erudiat; ne quid unquam imposterum nostro consilio, sed divino plane praesidio confidamus. Qua quidem ille in re & suam benignitatem, & nostri memoriam facile deciarat: nostros enim animos interioribus praceptis docet, quam nihil per nos ipsi valeamus, cum patitur animos nostros parvis saepe incommodis ac periculis solicitari, ne nobis ipsi fidentes, optimi parentis negligamus auxilium. Nam si qui sui si iucia quipiam aggrediuntur, his saepe parva impedimenta molestiora ac difficilia sunt ad superandum, quam vel maxima pericula & calamitates iis, qui sibi omnino diffisi, spem omnem suam positam habent in Deo.

51. Magni ad solatum nostrum refert, vos gravis cujusdam nostrae curae ac solicitudinis ignorans non esse, quo nos vestris vel precibus, vel sacrificiis adjuvetis. Nam cum Deum delicta nostra & multa & magna non lateant, illa nos cogitatio valde solicitat, ne divinæ opis aura conatus nostros ad fines non provehat optatos, nisi magna quedam morum vitæque emendatio in nobis extiterit. Quam ad rem deprecatoribus utendum est omnibus nostræ Societatis hominibus ac studiosis, ut per eos Ecclesiæ universæ Christi Domini nostri sponsæ sistamur; quam sua nobiscum merita innumerabilia communicaturam confidimus, nosque sponso suo, eidemque Patri nostro Jesu Christo, ejusque sanctissimæ Parenti commendaturam.

52. Ita fiet, ut hi rursus æternum Patrem, bonorum omnium fontem atque auctorem exorent, ut nos continenter in officio contineat, & nostra delicta suâ infinitâ bonitate obruens, cælestia in nos dona congerere non desistat. Etenim ejus dumtaxat causâ in hæc loca demigravimus, (ut ipse mihi optimus est testis, cui mentes nostræ consiliâque perspecta sunt) & studio vindicandi animos hominum ex diuturna dæmonis servitute, qui pro Dœ coli studet in terris, quoniam id assequi nequivit in cælo, unde deturbatus, in homines atque hos miseros Japones odium expromit suum.

53. Sed jam faciendum est nobis, ut de Cangoximana commoratione vobis exponamus. Cangoximam appulimus, cum adversus jam ventus esset potentibus Meacum, quæ urbs totius Japanæ maxima est, & Regis ac Dynastiarum domicilis celeberrima. Post quintum dénum mensem dicitur idonea tempestas ad Meacensem cursum redditura: tum nos Deo bene juvante solvemus. Abest Meacus Cangoxima leuis trecentis. Mira nobis de illius urbis magnitudine narrantur: tec-tis eam amplius 50 (*) millibus constare perhibent: inibi Gymnasium esse celeberrimum; quinque item præcipua discipulorum Collegia, & plus (*) 200. cœnobia Bonziorum, aliorumque instar cœnobita-

(*) Tursellin. *nongentis*: Cut. 190 millibus. v. Proleg. pag. CXIX. XXII.

(*) Turs. *viginti*. v. Proleg. ib.

tarum, quos Legioxos appellant: itemque ejusdem generis seminarum, quas Hamacutas nominant.

54. Aliæ præterea sunt (excepta Meacensi) in Japonia Academiæ præcipue quinque, Coya-na, Negruensis, Fissonia, Homiana (quæ circa Meacum modicis intervallis sitæ, MMMD. circiter auditoribus singulæ celebrantur) et Banduensis Japoniæ totius longe maxima ac celeberrima, à Meaco remotissima. Est Banduensis (*) regio sanè ampla, quam obtinent Reguli sex, ex quibus unus opibus excellit, cui reliqui parent; ipse autem Japonio Regi, qui Magnus Rex Meacensis appellatur. Harum de Academiarum atque urbiū amplitudine ac celebritate adeò mira prædicantur, ut ea priùs ipsi oculis cernere ac perspicere, ac tum demum cognita atque explorata ad vos p̄scr̄bere cogitemus.

55. Præter hasce, quas diximus Academias, minores alias ferunt esse complures. Nos si horum populorum animos ad Evangelii culturam aptos paratōsque viderimus, fortassis ad omnia præcipua Christianorum Gymnasia litteras dabimus, ut religionem & scrupulum nobis exemptum illis injiciamus: quando virtutum suarum ac doctrinarum præsidiis faciliè tanto incommodo obviam ire possent, & barbaros innumerabiles ad Conditoris Salvatorisque sui cognitionem & cultum traducere. Nimirum ad illos, tamquam ad superiores ac parentes scribemus, ut nos habeant in minorum

(*) Cut. regnum Bandau.

rum fratrum loco & simul exponemus, quām lātex
atque uberes animorum fruges hinc per ipsos per-
cipi queant.

56. Quamobrem ab eis etiam atque etiam (*) pe-
timus, ut si qui huc venire ipsi non poterunt,
saveant certè iis, qui pro divina gloria, animo-
rūmque salute sese deoverint; quos quidem hīc
majora & solidiora, quām isthic, animorum so-
latia divinitus manent. Atque etiam, si negotii
magnitudo postulabit, ipsum Pontificem Max. non
dubitabimus de tota re facere certiorem. Ete-
nī ad eum, quippe Christi Vicarium, omnium
gentium parentem, pastorēmque Christianorum
ii quoque pertinent, qui parati sunt ad Christi
cultum, & Ecclesiæ gremium, Pontificisque ditio-
nem venire. Et simul pias omnes Deoque acce-
ptas Religiosorum familias, quæ Christiani nomi-
nis amplificandi studio flagrant, invitabimus dili-
genter, ut ad divinam illam suam animorum si-
tim explendam in has Japoniæ insulas convolent,
itèmque in regionem Sinarum hac longè majo-
rem; quò sine ullo injuriæ ab indigenis metu adi-
tus patere dicitur, acceptâ fide publicâ Regis
Japonii; cuius secundâ voluntate speramus nos,
si Deo cordi erit, usuros.

57. Rex enim Japoniæ amicus est Sinarum Re-
gis, & amicitiæ causâ ejusdem annulum ac si-
gnum apud se habere fertur, ut Japonibus in Si-
nas proficiscentibus fidem publicam regio obsigna-
tam annulo tradat. Complures autem Japonum
naves in Sinas dierum decem aut duodecim trae-
iectu navigare dicuntur. Magna nos spes tenet,

(*) Cut. petemus.

si

si vel decennii vitam Deus nobis suppeditet, multa nos præclara visuros effecta, partim per eos, qui isthinc advenerint, partim per eos, quos hic iudein ipsi aī veræ religionis cognitionem & obsequium excitaverint. Intra annum hujus sæculi quinquagesimum de rerum Meacensium, Academiarumque statu, quod ad Christianam rem attinet, copiosius ad vos multa scribemus. Hoc ipso anno Bonzi duo. in Meacensi ac Banduensi Gymnasio eruditæ, & cum his alii Japones complures, ad religionis nostræ mysteria cognoscenda veniunt in Indiam.

58. Die, qui S. Michaeli festus fuit, cum Regulo Cangoximano congressi sumus, qui nos per honorificè acceptos commonefecit, ut monumenta Christianæ legis quam diligentissimè custodiremus: quam si veram probamque esse perspexisset, enim verò futurum, ut diabolus disrumperetur. Paucis autem interjectis diebus, potestatem fecit omnibus, qui in suo imperio ac ditione sunt, Christianam religionem suscipiendi. Hos ego vobis lætos nuntios in epistolæ clausula illigavi, quod magis & gaudeatis ipsi, & Deo gratulemini. Hanc hiemem (ut opinor) in Symboli capitibus Japonicè paulò copiosius explicandis consumemus, eo consilio, ut explicationem typis imprimamus, quod quamplurima loca (neque enim ipsi omnibus præsentes subvenire possumus) litterarum beneficio, quarum plerique Japones gnari sunt, Christiana religio pervagetur.

59. Paulus quidem noster fideliter in patriam linguam convertet omnia, quæ ad animorum

salutem necessaria videbuntur. Nunc verò vos (quoniam tantus virtuti vestræ campus aperitur) egregios vestros ad pietatem impetus Deo ac cœlestibus probare oportet. Id assequemini, si intimam animi submissionem factis & vitâ declarabitis, omnèmque existimationis vestræ curam Deo permittetis. Is enim suapte sponte existimationem vobis auctoritatèmque apud homines conciliabit ; aut si id facere omittat, vestrâ utique causâ omittet, quòd periculum esse intelligat, ne fortè quæ Dei sunt, ea vobis tribuatis. Illa me cogitatio valde consolatur, quod in annum induco meum, vos in vestris animis tot semper vitia animadvertere, quæ reprehendatis, ut magnum vos capiat odium arrogantiarum : & simul summum teneat desiderium absolutæ cumulatæque virtutis ; sic prorsus, ut nullum relinquatis alienæ reprehensioni locum. Quo fit, ut humanam laudem crucis instar habeatis, quippe quæ vestrorum vos admoneat vitiorum.

60. Sed finem aliquando scribendi faciam ; quamquam nullus esse finis potest, meæ erga vos vel universos, vel singulos benevolentiarum declarandarum. Ac si divino inter se amore diligentium animi oculis cerni possent, vestras, Fratres, effigies utique expressas in animo cerneretis meo. Quòd si fortè in eo, tanquam in speculo vos ipsos intuentes vestras minimè agnosceretis imagines ; id scilicet eveniret idcirco, quòd cùm ego maximè vestram virtutem suspiciam, vos contrà vestram contemnatis infirmitatem, pro vestra egregia humilitate haudquaquam vos ipsos in animo meo agno-

EPISTOLARUM. Lib. III. Ep. XVIII. 179

agnosceretis, quanquam ipsas vestras imagines in mente nostra cerneretis impressas. Obsecro vos, Fratres, ut vero germanoque amore inter vos complectamini, neque ullam offenditionem animorum exoriri aliquando sinatis; præclara illa vestra studia agenai patiendique pro Christo ad vos inter vos diligendos, & offendiones, si quæ forte extiterint, tollendas sedulè conferatis. Neque enim vos fugit divina illa Christi Domini vox: *In hoc cognoscent homines, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis inter vos.* Christus Dominus suam mentibus nostris voluntatem declarat, virèsque ad eam perfectè exequendam pro sua bonitate suppeditet. III. Non. Novemb. M. D. XLIX. Cangoximæ.

Totus vester in Christo.

Franciscus.

E P I S T O L A X I X.

PP. Gaspari Barzæo, Balthasari Gago, et Jacobo Carvallio.

Eos, Gaspare duce, in Japoniam vocat.

Gratia & Amor Domini nostri Jesu Christi
adsit semper nobis auxilio &
favore. Amen.

1. **C**um in his Japoniæ Regnis præsens animadvertam dispositionem optimam ad insignem profectum nostræ sanctæ Fidei, & aliunde memoriâ repetam inflammata desideria quibus dum æstuatis Divinæ promovendæ gloriæ, adjuvandis proximis in suarum inveniendâ salute animarum; in eam fiduciam ingressus sum ut sperarem, pro ea quam vestri habeo notitiâ, non defuturam vobis, Deo Domino nostro juvante, virtutem atque humilitatem interiorem, quarum ope ac præsidio possitis efficere quod cupitis, & antiquorum aliquando fieri compotes votorum. Mando itaque vobis in virtute sanctæ obedientiæ, ad vestrum majus meritum, ut nisi quemquam vestrum valetudo impedit, vos Magister Gaspar, Balthasar Gage, & Jacobe Carvalli, veniatis in Japoniam, ubi ego sum mox iturus, Deo juvantœ, Meacum, ubi, ut spero, me reperiatis. Vos verò Balthasar Gage & Jacobe Carvalli, toto itinere obedietis magistro Gaspari, de cuius prudentiâ & humilitate confido, functurum illum tali Præfecturâ, quâ par est attentione ac diligentiâ. Quia certissimum habeo, vos, statim ut hæc videritis, nullam moram hùc proficisciendi facturos, sic suadente perspectissimâ mihi vestrâ omnium religione, ac perfectione mentis ad obediendum, vel cum mortis periculo, paratissimæ, amore illius, qui prior factus est pro nobis obediens usque ad mortem, nihil jam dictis addam, quod ad vos & iter hoc vestrum attinet, sperans vos, Deo deducente, salvos hic mihi atque incolumes brevi sistendos. Scribebat hæc manu-

pro-

propria vester ac vestri amantissimus in Christo
frater. Cangoximæ III. Non. Novembris, Anno
CICLIX.

Franciscus.

E P I S T O L A X X.

Societati Goam.

*Assiduè probis moribus ubique concionandum. e sug-
gestu Sermonे vernaculo. De propriæ salutis cu-
ra, et de duobus Bonziis benignè tractandis.*

Gratia & Charitas D. N. &c.

I. **S**I tanta vos tenet mei memoria, quanta
me vestri, utriusque desiderium corporum le-
vius feremus, cùm semper ferè animis præsentes
adsimus. Lusitana Indiæ præsidia, quæ Sociis
nostris carent, sic vobis commendō, ut majore
studio commendare non possim, idque pro ma-
ximinis Regis Lusitaniæ in nos omnes, qui in In-
dia versamur, beneficiis atque promeritis Si So-
cii Goam Concionatores Olyssipone pervenerint,
per hos illis consuletis; sīn minūs, alios submit-
tetiis Socios, quorum virtus animique submissio
Lusitanos juvet confessionibus audiendis, sermo-
nibus habendis, pueris servisque ad Christianam
pietatem erudiendis, ceteris per pias meditatio-
nes ad honestatem excitandis, reliquisque nostræ
Societatis muneribus obeundis. Et sanè boni a-

pud improbos vitæ exemplo assiduè concionantur , atque adeò plus quām concionatores è suggestu sāpe proficiunt : quippe cùm longè plus momenti ad permovendum in factis sit , quām in dictis .

2. Si Goano in Collegio Socii sunt ad christianam doctrinam in omnibus urbis templis teneræ ætati tradendam idonei , solitis horis mittendos censeo , ut Catechismum quidem doceant quotidie , Dominicis autem ac Festis diebus , appositam etiam ad ea , quæ explicantur è Catechismo , cohortationem habeant ; & simul sancti alicujus viri præclara facta commemorent . Collegii porrò istius Rector idem faciat in maximo urbis templo . Si alii præterea Concionatores domi sunt , qui pueros Christianæ disciplinæ rudimenta docere queant , pergratum mihi fecerint , si eos docuerint , ac suæ virtutis odore atque exemplo reliquos excitaverint ad studium pietatis . Verùm sermone omnes utantur apud Lusitanos vulgari ac vernaculo , quali indigenæ Christiani ac mancipia uti solent ; quod ego quoque , cùm isthic essem , sequebar ; quoniam is sermo facilius in aures atque animos influit auditorum . Quid in hoc genere fiat , facite identidem , ut sciam .

3. Magnopere hortor , ut vobis ipsi (quod caput est) primùm attendatis : *Qui enim sibi nequam est , cui bonus erit ?* qui alios curare potest , qui se ipsum negligit ? qui tandem attentus ac diligens erit in alienis rebus , qui est dissolutus in suis ? Jam Collegii alumni , ut maximam partem Sinæ aut Japones sint , curate ; eos bonis mo-

ribus ac litteris imbuite; in Lusitano sermone utique exercete, ut hic, ubi magno usui esse possunt, interpretum munere fungantur. Evidem unde majores animorum fructus percipi queant, quam ex Japonia ac Sinis, orbis terrae partem esse arbitror nullam. Venient isthuc in Collegium hoc anno Bonzii Japones duo, qui omisso illo sacrilego sacerdotio, ad Christi Fidem sese contulerunt.

4. Curate, ut eos comiter benignèque tractetis, item ut ego, cum apud vos essem, Paulum Japonem à S. Fide tractabam. Etenim Japonum ingenia ejusmodi sunt, ut nullâ re flectantur ac regantur aliâ, nisi humanitate ac benevolentia. Tres illos quos poposci Socios ad me mittetis. Epistolam autem de interioribus animi sensibus, quam in eundem fasciculum conjeci, circum alias Sociorum sedes, quæ in India sunt, mitti ac recitari placet. Christus Dominus noster pro sua bonitate ac misericordia nos omnes in sua felicitate conjugat. Amen.

Datæ III. Non. Novembris. M. D. XLIX.
Cangoximæ.

E P I S T O L A X X I.

Societati Jesu Coimbricam.

Eadem fere, quæ epistola 18, resecatis plerisque ad virtutem incitamentis. v. Chronot.

1. **J**aponem Deo aspirante attigimus Augusto mense, die Assumptioni Mariæ Virginis sacro, cum festo ipso Divi Joannis Baptiste die natali, Malaca sub vesperam solvissemus. Navigulario usi sumus ethnico, mercatore Sina, qui suam in id operam præfecto Malacæ detulerat: ac primo sane feliciter navigavimus: sed mox (ut sunt barbarorum ingenia ad levitatem atque inconstantiam prona) profectionis mutare consilium navicularius cœpit, et in occurrentibus passim insulis tempus frustra conterere. Nobis autem in eo itinere cum alia multa, tum illa duo præcipue molestissima contigerunt: alterum, quod oblata divinitus tempestate nautæ per nequitiam abuterentur; qua elapsa, ad oram Sinarum appellere, ibique totam hiemem, cursum expectantes posse cogebamur: alterum, quod in eadem navi simulacrum vehebatur dæmonis, cui nautæ, quamquam invitis nobis et inspectantibus, patrio ritu sacrificabant. Ab eodem etiam per sortes de ipsa navigatione petebant responsa; quæ (ut aiebant, credebantque barbari) modo læta, modo tristia reddebantur. Centum à Malaca leucas, Sinas versus proiecti, quandam ad insulam stetimus: ibique adversus maris illius sœvitiam, navalibus instrumentis, aliaque materia comparata, post multas cærimonias et sacrificia quæsitum est ab idolo, prosperam deinceps fortunam essemus habituri, necne; cum valde prosperam respondisset, proinde ne moraremur diutius; sustulimus ancoras, velaque gratulabundi fecimus omnes: illi, simulacro quod in puppi locatum candelarum

rum luminibus, odoramentisque ex incenso ligno quodam Aquilano venerabantur; nos conditore cæli, terræque Deo, et ejus filio domino Jesu Christo confisi, cuius cultum religionemque amplificandi studio in ea loca deferebamur. Cum jam essemus in cursu, placuit nautis a dæmone percontari, utrum navis qua vehebamur, Malacam esset Japone redditura: cum in Japonem quidem per venturam omnino, sortilegi retulissent, verum ex Japone Malacam minime reversuram, tum vero institutæ navigationis pœnitere barbaros cœpit, satiusque iis videri apud Sinas hiemare, et Japonicam profectionem in alterum annum differre. Noster autem quis animus, quis tum esset dolor, cogitare vobiscum potestis ipsi, cum de tota itineris nostri ratione consulteretur dæmon: mox in oram terræ quam Cocincinam vocant, delati: duo, uno eodemque die (qui fuit Divæ Mariæ Magdalenæ sacer)(*) vespere, sane quam adversa pertulimus. Etenim exasperato vehementius mari, ingentesque volvente jam fluctus, cum jactis ancoris agitaremur in salo, avertum in ostium sentinæ unus e comitibus nostris Emmanuel Sina forte præteriens decidit. Mortuum credidimus: nam et alte ceciderat, et a capite pene ad umbilicum obrutus aliquancisper in aqua jacuerat. Veruntamen extractus magno cum labore, exanimis licet, graviterque caput sauciatus, adhibita curatione, paucis diebus, Deo fa-

(*) Itala versio, *vigilia*: Cut. ep. 18. *vispera*, per vigilio, seu pridie.

favente, convalescens. Nendum hujus plane curatum erat vulnus: ecce tibi eodem ferme casu, eademque navis jactatione, filia navarchi in mare delabitur, et in omnium oculis, frustra consonantium opitulari, submergitur. Cujus interitum tanti sunt ejulatus ac lacrimæ consequutæ, tanto præterea, quotquot in navi eramus, vitæ in discrimine versabamur; ut admodum digna miseratione res esset. Barbari ad propitiandum per sacrificia dæmonem versi nulla capta quiete, diem noctemque totam mactandis idolo avibus ferculiisque apponendis operam dederunt, per sortes etiam quæsiere causam infortunii. Responsum est si is qui prius in sentinam ceciderat Emmanuel fato functus fuisset, puellam in mare non fuisse lapsuram. Cernitis ipsi profecto quantum nobis eo responso dæmon ab suis ministris crearit periculum: et nobis quid futurum fuerit, nisi futuris rabiem Dominus compressisset. Sed me tamen in primis graves illæ in Deum injuriæ, & barbarorum sacra illa sacrilega permovebant. Itaque fusus in preces, Deum rogavi sæpius, ut priusquam fluctibus operiremur, homines ab se ad ipsius imaginem & similitudinem conditos, tam falsis opinionum erroribus, impiisque superstitionibus liberaret: teturum quippe spectaculum, & indignum est facinus. Dei vice ab hominibus, ad unius Dei laudem factis, adorari perpetuum ipsius humani generis inimicum. Cujus de minis atque terroribus, quibus ille mortales, nactus occasionem, aggreditur, quod multa mihi eo die noctuque Dei beneficio contigit experiri, quam

quam ea sane cognitu utilia sunt, tamen brevitatis causa cætera prætermittam: unum illud summatim attingam: hujusmodi ipsius petitiones eludi nulla ratione facilius, quam animi magnitudine quadam ac securitate præstanda, non illa quidem, quæ propriis viribus, sed quæ unius Dei tutela, præsideoque nitantur, venisse tempus ulciscendi doloris sui, crebro mihi ponebat ob oculos. Sed magis tali in re ac tempore nobis timendum est, ne fixam in Deo fiduciam, quæ debet esse firmissima, remittamus, quam ne ab hoste (qui nihil valet nisi Domino permittere) vincamur. Porro quid nobis in extremo spiritu futurum est, fratres; cum debilitatis corporis animique viribus, graviori quam unquam antea tentatione vexabimur, nisi per otium prius spem totam in Deo reponere, atque ad eum tempestive confugere didicerimus?

2. Verum ut ad rem redeam, lenita paullum tempestate, vela ventis mœrentes dedimus, paucisque diebus in portum Sinarum quem Cantonium vocant, pervenimus. Ac nautis quidem non dubium fuit, quin hiemandum esset ibidem; quamvis nos partim rogando, partim etiam eam injuriam cum Lusitanis, et cum præfecto Malacæ expostulaturos minando, frustra eos revocare a proposito niteremur. Sed nescio quomodo factum est, ut stationis mutandæ petendique portus Cincei (qui in eadem est insula) subito consilium caperent. Eo cum jam apropinquaremus, navarchus a quibusdam præter navigantibus repente fit certior, Cinceum portum a piratis pluribus obside-
ri.

ri. Præsens omnino periculum imminebat , eratque ventus Cantonem revertenti , adversus : Japonem petenti , secundus . quo circa subita re perculti nautæ , volentes , nolentes , cursum in Japonem dirigere , et nos quo polliciti fuerant (& quidem reliquæ portibus in ulæ exclusi) recta Cangoximam , quæ Pauli nostri patria est , invito dæmone perducere sunt coacti Ibi cum a Pauli cognatis , tum a reliquis oppidanis amicissime excepti sumus .

3. Japonia gens (quantum perspicere hucunque potuimus) cæteras nationes , quæ nuper inventæ sunt , virtute ac probitate antecellit omnes : tractabili admodum est ingenio , atque , ut plurimum , a fraudibus abhorrenti : dignitatis verò mirum quam studiosa : sic prorsus , ut eam reliqui rebus omnibus anteponat Rei familiaris inopia patet illa quidem in hac gente latissime , sed ea nulli est dedecori (quamquam eam alioquin ægerrime ferunt) nec sane minus iecirco qui nobiles sunt , a plebe coluntur : neque vero eorum quisquam , pauperrimus licet , connubio cum plebeis ulla mercede jungatur : usque adeo existimationem divitiis præferunt . Magnum sibi invicem habent honorem . Armis plutimum tribuunt iisque præcipue delectantur : et simul ac quartum decimum ætatis annum attigerunt , ense ac pugione præcincti , plebeji æque atque optimates incedunt , injuriam nullam , nec verbum paullo contumeliosius ferunt . In victu sane sibi temperant : sunt tamen in potu libiores . Usum vitis ignorant : oryza exprimunt vinum . Aleam lusus- que

que omnino refugiunt, quod nihil homine indignus putent, quam rebus iis vacare, quæ animum alieni appetentem ac rapacem efficiant. Si quando jurant (quod perraro fit) per solem iucant. Literas norunt plerique, quo etiam facilius christianis ritibus imbuuntur. Unica singuli sunt uxore contenti. ad omnem honestatem atque ad humanitatem sunt valde propensi natura, discendi que percupidi. Sermones qui de Deo habentur (præsertim cum probe, quæ dicuntur, intelligunt) audiunt libentissime. A furtis vero tam avercum nec de Christianis nec de barbaris populi quemquam videre me memini. Veterum quorumdam, instar philosophorum, maxima pars opiniones sequuntur. Solem multi: Lunam alii adorant. Ut quidque naturæ maxime consentaneum est, ita facillime assentiuntur, et acquiescent, si peccati cujuspiam, ratione probabili convincuntur. Multo minus impuros, & rectæ rationi magis obtemperantes laicos, quam sacerdotes invenio, qui ipsorum lingua Bonzii appellantur: ii cum reliquis flagitiis, tum præposterae libidini turpiter adeo dediti sunt, non modo ut id non celent, sed etiam profiteantur palam: et longo jam usu virorum æque ac mulierum aures calum ad tam nefarii sceleris nomen obduxerint, quod tamen vitium nos vulgo cum reprehētimus, & quam sit grave Deoque invisum ostendimus; cæteri sane lœtantur, & approbant: Bonzii ad quos potissimum reprehensio pertinet, tantum abest ut aut erubescant, aut doleant; ut etiam aperte derideant nos, & illudant. Permul-

tos

tos habent in cænobiis filios optimatum , instituen-
dos literis : horum ætatis flore abutuntur . De
Bonziis quidam sunt cultu corporis nostris mona-
chis non absimiles , vestibus utuntur cineritii co-
loris : tertio vel quarto quoque die capillum ac
barbam penitus videntur abradere : horum laxior
etiam est disciplina : muliebres (quibuscum vivunt)
ejusdem ordinis habent cætus : quas fama con-
sentiens est , prægnantes , partum medicamentis
abigere : itaque ob eam rem apud multitudinem
admodum audiunt male : nec sane (quantum e-
gomet , ipsorum aliqua ex parte jam cognitis mo-
ribus , judicare possum) injuria . Hos inter , &
alios quos dixi sacrificulos (ii clericorum ferme
utuntur ornatu) minime convenit . Duo pæcipue
in hac terra mihi pæne stuporem incutiunt . Al-
terum quam gravia quamque nefanda peccata ,
quam nihil fiant , atque id nimirum accidit ma-
xime patrum culpa : qui traditam sibi tum a na-
tura , tum aliquam fortasse etiam a majoribus
normam recte vivendi , corruptam ipsi deinceps
ac depravatam posteris reliquerunt : ut ex hoc ,
obiter illud etiam appareat , quemadmodum in-
communi vita , naturalis igniculi probitatis , pu-
gnantibus cum natura vitiis paullatim penitus ex-
tinguuntur : sic in vita perfecta , virtutum habi-
tus licet jam constitutos , nisi assidua ac diligens
cura adhibita sit , remissioribus officiis labefacta-
ri sensim , ac destrui . Alterum est , cur hi sacer-
dotes , cum nec integritate nec innocentia sint
cum secularibus comparandi , tanto nihilominus
apud eos in honore atque existimatione sint . Et
quam-

quamquam in magna omnes pravitate summaque opinionum perversitate versantur: tamen qui sapientia praestare videntur ceteris, præcipuum dignitatis obtinent locum. Horum cum aliquibus congregdi n̄ hi s̄æpenumero contigit: cum uno præsertim, cui tum ob eruditioñis famam, & munieris quo fungitur amplitudinem, tum etiam ob ætatem, quæ annorum est 80., cuncti plurimum tribuunt: eumque sui lingua, N̄nxit, appellant, quod vocabulum, veritatis cor, si interpretare, significat. Is inter Bonzios, est veluti Episcopus. Felix utique, si ipsius nomini facta consentiant. Eum ego in sermonibus quos habuit mecum, de immortalitate animorum valde incertum offendī: quam ille, parum sane sibi constans, modo assent, modo negat. Quam vereor, ne reliqui sint huic similes literati. Ise autem dici vix potest, quanta me benevolentia prosequatur. Neque vero ceteri omnes & Bonzii, & iaci, non admodum nostra consuetudine delectari videntur. Atque illud mirantur in primis, Divinoque prorsus affirmant factum esse consilio, ut eam unam ob rem quo de rebus Divinis verba faceremus, tam remotas in regiones (omnino leucarum sex milium et eo amplius iter est) ab ipsa usque Lusitania contenderimus. Mirantur etiam vehementer, cum audiunt, gentibus iis quæ in Jesum Christum crediderint, ejusque præceptis obtemperaverint, certissimum sempiternæ beatitudinis præmium esse propositum.

4. Ad summam scire vos volo, quo magis gratulemini Deo Domino, magnam in hac insula pa-

paratam esse Christianæ rei bene gerendæ materiem. Itaque nos Japonice si nossemus , dubium mihi non est, quin multi fierent Christiani. Veruntamen brevi (Deo favente) discemus . Quadragesimus dies est, ex quo ad eam rem animum adjecimus : præcepta decalogi Japonica lingua jam exponimus . Hæc ego fusius ad vos eo perscribo, ut vehementius gaudeatis in Domino , pares omnium vestrum industriæ studiisque aperiri provincias : & simul, ut diligentius interea cum reliquas virtutes , tum præcipue patientiam meditemini . Illud vero semper animis vestris memoriæque fixum inhæreat, gratiorem esse Domino victimam, plenum Christianæ humilitatis animum, quo se visitamque suam quis illi studiose devoveat , quam permulta , licet præclara , sine humilitate , facinora . Nec multum aberit fortasse , quin e vobis complures hoc intra biennium evocem . Proinde estote parati : summissioni vacare . vobis ipsi, ubicumque opus est, resistite fortiter : omnem curam , cogitationem, laborem in vobis pænitus cognoscendis insumite: hinc nimirum & fides in Deum . & charitas crescat in proximum : hinc perspicietis quotidie clarus, quam nullum vobis perfugium in vestris viribus esse debeat constitutum: porro inani sublata spe, quæ una vera ac solida est in Deo fiducia consequetur . hinc intima illa denique existet humilitas : quam vos , terrarum ubicumque fueritis, sed præcipue si in hæc loca mittemini , magis etiam quam fortasse putatis, necessariam vobis intelligetis . Quocirca vos rogo, ut omni prorsus humana spe, vel carnis prudenter

tia, atque elatione deposita, omnibus vestris in actionibus uno Deo nitamini. Hoc tam firmo præsidio si muniti fueritis, tum nec quod ad corpus, nec quod ad spiritum attinet, res erit ulla tanta tamque difficultis, quam vos meo judicio non ex suscipe, & sustinere possitis.

5. Cangoximæ (quam Paulli nostri patriam esse docuimus) tum a magistratibus, tum ab universo populo accepti sumus comiter admodum ac benigne, novos e Lusitania Sacerdotes cunctis non sine quadam admiratione visentibus. Paulli vero ipsius officium erga nos ac fides egregia constitit. Qui quod se ad Christi gregem adjunxit, nequaquam offenduntur in illo Japonii. Quinimo suspiciunt hominem, quod Indiam peragraverit, quod ipsis incognita multa didicerit. Regulus quidem ipse, cum ad eum Paullus, quinque procul ab oppido leucis commorantem, salutatum accessisset honoris causa, pictamque in tabula (quam ex India adveximus) Christi Domini nostri, & sanctissimæ Virginis Matris secum attulisset imaginem; magnopere ipsius adventu congresuque lætatus est: multaque de Lusitanorum inoribus deque imperio quod obtinenc in India percontatus, denique prolatam a Paullo, quam dixi, imaginem, nixus genibus adoravit supplex: atque id ipsum fieri ab omnibus qui aderant, imperavit. Eandem contemplata mox Reguli quoque mater, magnam cepit admirationem simul ac voluptatem. Itaque paucis post diebus quam Paullus Cangoximam rediit, misit mulier qui desumendum ejus exemplum aliquo modo curaret,

Tom. II.

N

ve-

verum defuit artifex. Petuit etiam a nobis ut sibi fidei Christianæ capita literis ederemus. In eam rem Paullus dies aliquot diligenter incubuit, & Japonice multa conscripsit. Idem cognatos animosque homo impiger dies ac noctes ad salutem hortari ac docere non destitit: brevique uxorem & filiam, multos præterea utriusque sexus in ovile Domini compulit. Nec sane (ut initia sese dant) consilium eorum improbatur in vulgus: & quia plerique legere & scribere jam ante didicerant, perfacile Christianis precationibus assuescunt. Cum linguae subsidium nobis (ut speramus) accesserit, tum res multo melius (Deo bene juvante) procedet. Nam nunc quidem inter eos veluti quædam simulacra versamur. Multa illi de nobis loquuntur; & conferunt inter se: nos videlicet obmutescimus: dumque hujus linguae elementa percipimus, cogimur quasi repuerascere. Cujus ætatis quemadmodum mores imitamur, sic utinam candorem ac simplicitatem recuperare possemus: quam tamen ad rem multum nos loci opportunitas adjuvabit. Etenim remotis adeo in regionibus, inter impios dæmonum cultores ab amicorum conspectu longissime positi, omnique pene mortalium ope ac solatio destituti, nimirum nostrimet paullatim obliviscimur: nosque in Deum totos necessario effundimus. Quod secus, ubi Christiana viget religio, fieri consuevit: parentum quippe vel patriæ caritas, affinitates, necessitudines, amicitiae, ad omnes corporis animæque usus parata subsidia, Deum inter & homines interponunt fere sese: atque inde sensim ipsius

sius Dei subrepit oblio: quocirca eximiam in nos, hoc etiam nomine, Dei benignitatem experimur: qui cum, hac suscipienda peregrinatione aliquod præstare nos illi putaremus obsequium; ipsi nos potius singulari ejusdem beneficio affectos, multisque vinculis solutos agnoscimus, quæ spem nostram ac fidem quo minus cresceret, distinebant, quæ ipsius in nos tanta merita, ne male locata sint, neve nostra culpa, ingratique animi vitio divinæ erga nos beneficentia exarescat flumen, vos etiam isthic, quæso, nobis in agendis gratiis subvenite. Ad hæc illud quoque non leve commodum accedit, quod deliciis iis, quæ alibi carnis stimulos irritare, animique & corporis vires solent infringere, hic caremus omnino. Etenim Japonii nullum altile mactant vel comedunt. Pisces vescuntur interdum, oryza & tritico non abundant. Herbis & arborum fructibus ut plurimum vicitant. Et quidem ita prospera valitudine ad multam usque senectutem utuntur, ut facile appareat, quam paucis sit, eadem quæ alioquin est insatiabilis, natura nostra contenta. Nos quoque corpore valemus recte: utinam perinde animo valeremus.

6. Eorum qui nefaria hujus insulæ sacra procurant, magna est multitudo: ii carne, pisce vinoque suis legibus abstinent: semel tantum quotidie cibum, et eum quidem exiguum capiunt: complures etiam, clericorum ferme retinentes ornatum, capitalis metu supplici a mulierum consuetudine prohibentur. Quibus illi rebus, & antiquitatis peritia quadam, & superstitionum suarum

fabulis enarrandis , magnam sibi autoritatem apud Japonios compararunt . Horum decretis atque institutis quod vehementer adeo , Christiana quam profitemur doctrina adversatur ; valde suspicamur fore , ut licet in præsentia nobis favere videantur , tamen cum res pavillatim progrederi cæperit , nostram in perniciem tum sœviant ipsi , tum vero populum concitent , alioqui per se minime nobis infestum . Fixum autem ac certum est nobis , sicuti ab omni prorsus contumelia & jurgiis abstinere , ita ab gentibus ad cognitionem conditeris liberatoris que nostri Domini Jesu Christi vocandis nulla ratione desistere . Quod si evenerit , ut in causa tam honesta , tamque pio ac salutari negotio vitam ponamus ; næ nos id in magni beneficii loco accipiemus a Domino , cuius præceptis animarum salutem corporis nostri jactura mercari jubemur .

7. Sed jam reddenda nobis est ratio , Cangoximæ cur tam diu substiterimus . Cum in animo nobis esset Meacum (quæ regia urbs est insulæ totius opulentissima) sine mora contendere , adverso vento Cangoximæ sumus ietenti . Post quintum , non minus mensem dabitur cursus : tum denique Deo volente proficiscemor . Abest Meacus hinc iter leucarum 300 . : multa nobis de ejus urbis magnitudine mira narrantur . Tectorum plus 90. millibus habitari , cum Academia per celebri , & Collegiis quinque præcipuis : & sacrificulorum quos Bonzios vocant , & monachorum quos (*) Leguixil , et ejusdem ordinis fæminarum quas Hammata nominant , cænobibus plurimis . Præter hanc Mea-

(*) Ital. *Leguixu*.

Meacensem, quinque præterea sunt in Japonia
admodum insignes Academias: Cojana, Negruen-
sis, Homiana, (*) Frenojama, Banduensis. Pri-
ores quatuor circa Meacum sunt. quarum singulæ
auditoribus ter mille & quingentis, et eo amplius
celebrantur; postrema vero, longe omnium
nobilissima & frequentissima, distat longius. Est
autem Diœcesis Binduensis perampla. Sex eam
obtinent reguli, e quibus uni reliqui omnes parent:
ipse vero Japonio Regi, qui magnus Rex Mea-
censis vocatur. Ad hæc, multa quoque minora
gymnasia toto regno esse dicuntur. Denique in
hoc genere tot sunt quæ audimus ac tanta, ut
ea prius oculis ipsi cernere, quam aliis referre,
vel affirmare cupiamus. Cum ita esse re ipsa no-
bis compertum fuerit, tunc cuncta fusius prescri-
bemus. Quid si provinciæ statum ejusmodi cognos-
erimus, ut in convertendis ad Dominum genti-
bus multum profici possit; ad omnes præcipuas
Christianorum Academias, religionis & officii cau-
sa forsitan literas dabimus, ut in eis quicunque
ingenio virtuteque excellunt, vel in hæc loca ve-
niant ipsi, vel certe alios ad veniendum pro-
pensos, impellant: nostrum qui hæc sumus obse-
quium atque assiduitatem ad omnia fore sibi pa-
ratam intelligant: majora quam isthic fortasse per-
cipiunt spiritalia gaudia sibi Dominum impertitu-
rum esse confidant. Si vero operæ pretium esso
videbitur, ipsum quoque Summum Pontificem to-
ta de re certiore facere non dubitabimus; quan-
doquidem ad eum utpote Christi Vicarium in

N 3

ter-

(*) Ital. Frizzoz.

terris. & pastorem omnium qui ad Christianam Fidem, & spiritalem Ecclesiæ ditionem accedunt, ea cura potissimum pertinet. Neque vero cœteros quoque aliorum ordinum religiosos fratres, qui salutem animarum & Christi gloriam sitiunt, non invitabimus. Qui ut frequentissimi veniant, supererit tamen multorum præterea conatibus ac labori locus. Nam præterquamquod Japonis regnum per se amplum est, aliud etiam multo majus, nempe Sinarum, abest hinc non plus decem, duodecimve dierum trajectu: magna vero sumus in spe (si tam diu suppetet nobis vita) partim per eos, qui iethinc venerint, partim per eos, qui ex his populis ad Christi cultum fuerint traducti, nos intra decennium in his regionibus confecta multa præclare, visuros. Sed de omni conditione rerum Meacensium & Academiarum, quod ad Christianam rem pertinet, ante exitum anni 1551., volente Deo, explorata ad vos omnia, compertaque perscribam. Hoc anno Bonzii duo, in Meacensi & Banduensi Academia versati, et cum iis complures Japonii, ad christiana mysteria cognoscenda proficiscuntur in Indiam. Die qui fuit Divo Michaeli sacer, cum Regulo Cangoximano collocuti sumus, qui nos admodum honorifice exceptos admonuit, ut Christianæ legis volumina diligenter asservaremus: (*) *Quam si veram sanamque perspexerit; enim inverro fore ut Diabolus disrumpatur.* Paucis deinde post diebus edixit, licere omnibus, qui sub ejus

(*) Itala versio: quæ si vera sit & sana, enim vero fore ut diabolus ditionis suæ partem amissam doleat.

ejus imperio sunt, impune fieri Christianos. Hæc ego lætiora in extrema epistola adscribo, quo magis gaudeatis. & gratulemini Domino Deo nostro. Nobis (ut arbitror) hæc hiems in articulis fidei copiosius explicandis ponetur. Quam explicationem Paulius carissimus frater noster cum Japonice verterit (vertet autem fideliter quidquid ad suorum salutem necessarium fuerit) typis tradere cogitamus, ut cum nos ubique coram adesse nequeamus, literarum beneficio, quas norunt plerique, veritas christiana latius propagetur.

8. Nunc vos (quoniam tanta patefit vobis provincia) omni studio industriam pietatemque vestram in theatro cælesti probare contendite. Id assequemini, si in hoc sæculo humilitatem, & sensibus intimis colueritis, & moribus expresseritis, ac vita: quod ad existimationem autoritatemque attinet, totum id Domino permittentes, qui vobis eam ipse per se conciliabit profecto. Quod si facere omiserit, vestra causa videlicet, ne, que Dei sunt vobismet arrogetis, omiserit. Illud vero vos ego etiam atque etiam obtestor, ut veram inter vos pacem atque concordiam omni ratione retineatis: summaque ope nitamini, ut ne qua in vobis semina dissensionis existant: præclaros illos vestros conatus ac studia patiendi pro Christo, conferatis interim ad omnem discordiæ spiritum debellandum, memores affirmasse Christum, ea re suos cognitum iri, si se diligenter invicem. Gratiam suam Dominus Deus noster ac voluntatem animis nostris insinuet, quo ex ea quam maxime cuncta faciamus.

Cangoxima . Nonis Novemb. 1549.

Totus vester in Christo Jesu Dominō nostro

Franciscus Xaverius.

E P I S T O L A X X I I.

P. Antonio Gomezio Societ. Jesu.

Præcipuam suimet curam , & accuratas prolixasque de sociis literas exposcit . De Sociis in Japoniam mittendis , de idoneo eorumdem trajectus tempore , ac de Lusitanis quæstu Japonico illiciendis . De Comorinensibus ceterisque sociis singillatim , de Bonziis illo proficiscentibus , de observantia in Superiores , humanitate in subditos , acri omnium cura , summa sui .

*Gratia & Amer Christi Domini nostri
adsit semper nobis auxilio &
favore . Amen .*

1. **Q**UONIAM epistola quam III. Nonas , hoc est nudius tertius , ad vos communiter omnes qui è Societate Goæ degitis , dedi , tam prolixa est , tamque distinctè persequitur singula , vix quidquam superest quod ad te propriè scribam præter hoc unum : obversari te continuò menti memorięque nostræ : nec unquam cessare affectum meum ab ardenter optando tuæ animæ plus gratiæ ac profectus spiritualis , quain fortas-

fortasse tu ipse tibi cupias. Omnia quidem Fratrum nostrorum per Indiam sparsorum, quos tibi commisi, gerere te curam velim, ut ad perfectionem indefesso contendant studio: ceterum præ cunctis scito commendare me te ipsum tibi: nihilque magis velle aut majoris momenti ducere, quam te toto conatu incumbere ad promovendum provehendumque semper in melius tuum animum: quo in negotio si vigiliam etiam acerri-
mam remitti vel paululum à te scirem, haudqua-
quam te idoneum arbitrarer cui salus aliorum,
aut omnino quilibet rei majoris recte commi-
teretur. Si verò (quod potius reor, & Dicū, ut annuat, veneror) tu alacris & strenuus ad
scopum semper animo propositum summæ Dei
Gloriae tui perfectione procurandæ. irrevocabili
perges impetu currere, obstaculis quibusvis elu-
ctandis, idque mihi certò nosse contigerit; haud
desperarem posse fieri, ut te aliquando huc ac-
cessam, mittendum Meacum aut Bandum, hoc
est in arces ipsas ac castra Japonicæ superstitio-
nis, ubi amplam nanciscereris facultatem tua san-
cta desideria explendi.

2. Cave omittas scribere mihi fæcē ac prolixē de cunctis Fratribus nostris qui vivunt per Indias, deque iis qui in Lusitanâ, quique Romæ degunt, exponens quid quisque agat, quo fructu in vi-
neâ Domini laborent. Magnam constituo spei
fructus animi, solatiisque ingentis in tuarum ejus
argumenti lectione literarum: quo ne me defrau-
des oro te; nec chartæ in hoc parcas aut operæ:
utique cum me non otiosissimum, ut satis nosti,
tam

tam verbosis literis, quales sunt hesternæ illæ, vos de omnibus quæ vobis grata utiliaque fore autnmo, haud pigeat certiores facere : cujus à vobis diligentiae vices gratas expecto sc̄ibet ac flagito. Quos isthinc huc in Japonem advoco, ut se quamprimum. remotis omnibus expediant, præstōque ad conductum sint, dare te voio sc̄duam operam; atque autoritate ad hoc urgendum ea uti quam tibi plenam rerum istiusmodi contuli. Scis modos id efficaciter & suaviter efficiendi, accommodatè ad cujusque captum ac genium.

3. Pater Cosmus Turrianus tui amantissimus scribit tibi, ac, pro suo vehementi erga te affectu, multa optat, quæ tibi ut conducibilia modò sint, vereor: maturescent adhuc cruda, suo tempore, articuli opportunitatum expectentur. Interim sic habe: majora me tibi & ampliora destinare, quām tu ipse, aut hic perstudiosus tui Pater, cupiatis: adedque vix aberit, quin ante quām tertius ab hinc annus evolvatur, literas à me accipias quibus huc evoceris ad aliquam ex celeberrimis horum Regnorū Academiam iturus, ubi fortasse uberioribus quām autumnas Divinarum consolationum illapsibus frueris, & aliquantò numerosiora congeres animarum lucra quām quantum istud est, quod ex tuis in excolendâ Indiâ laboribus percipis. Verum hæc aliàs. Quod nunc instat, quia verebar ne quis in aliquem è Sociis, quos huc accerso, tuus fortè tibi tenerior affectus obreperet, ut specioso prætextu fas putares excipere ac retinere isthic quempiam, alio in ejus subrogando locum, etiam atque etiam edi-

edico : cave attentes quidquam tale , ac persuasum habe , fore , si , quod absit , hoc faceres , ut graviter in re momenti maximi contrà tui Præpositi disertum imperium , contra tuum ipsius officium , delinqueres ; & culpam conscisceres haud leviter à Deo vindicandam . Id quod ego tuâ etiam causâ studens prævertere , mando tibi in virtute Sanctæ Obedientiæ , ut planè omnes ad quos scribo nominatim huc evocans , nemine prorsùs quocumque obtentu prætermisso , aut mutato , confestim expediās , & ut ad tempus solvendarum in has terras navium procincti ad cursum præstò sint cures . Per naves quæ Goâ in Armuziam non ferè ante Martium solvunt , fac mittas illuc exemplar Epistolæ meæ longioris scriptæ III. Nonas , ante hoc triduum , simulque quam scribo propriè ad Magistrum Gasparem , jubens eum venire ad nos quamprimum , ut eâ ille maturè acceptâ comparare se possit ad occurrendum isthuc tempestivè ante Aprilem anni sequentis , navibus usurus illo tempore Orientem versùs vela facere solitis : nam & nos eodem Aprili mense ad hunc cursum Goâ solvimus .

4. Si quem ex à me vocatis mori contingere , age de alio ei substituendo cum Patre Paulo : & quem concordi judicio ad id ambo probaveritis , huic in virtute Obedientiæ à me præcipite , ut cum aliis veniat . Singulis enim illorum ne mercenaria obedientiæ fraudentur , præceptum huc navigandi , pro potestate imponendum censui . Videlicet mihi expedire , ut ii ducant secum duos adjutores laicos , aut saltem unum . Hos oportet

teret, præterquam industrios ac strenuos ad necessaria ministeria domestici usus, quantumvis humiliam, etiam esse homines perspectæ virtutis, quos satis confidai posset, in quibusvis occasionibus peccandi, tutos à lapsus periculo futures. Atque id pro rei momento iterum inculco. Eligantur, inquam, ad id viri constantiae in bono probatissimæ; quorum innocentia securè queat exponi vel pellacissimis illecebribus temptationum, quales utique abundant in terrâ, ob lubrica pietatis civitatis, supplantatrice non cautè per eam gradientium, parumque aut attentorum ad vitandos, aut tertium ad frangendos, dum occurunt, insidiosissimè passim sparsos laqueos animarum.

5. Porrò dum hi parantur ad discessum, vos per otium transigere vellem cum Piætore, ut is literas scribat ad Regem Japonis, muneraque, quæ ejus nomine cum epistolâ reddantur, adjiciat. Valebit id ad commendandum istis Gentibus Pædicationem Evangelicam, cuius, præter insitam divinitus vim, etiam externis hisce testimoniiis adiutæ, tantum non temerè fluctum expecto, ut florentem in Japone Christi Ecclesiam conversione plurimorum brevi coalitaram existimem. Quia verò suâ quisque allectans escâ est; nec assuetos rationibus putandis temporalium lucrorum perinde ostentationes spiritualium utilitatum movent; facite ut diligenter exponatis curatoribus isthic Fisci Regii, non vulgare m se præbere facultatem novorum vectigalium magni quæstus ac pretii Regi è Japone parandorum. Siquidem facile impertrari poterit, ut in urbe maritimâ Sacajo, quod est

est princeps emporium totius Japoniæ, domus publicè assignetur Procuratoribus Regis Lusitaniæ, cum apothecis mercium Europeanarum, quæ cum auro argentoque probatissimis, quorum illuc metallorum è fodinis hujus terræ uberrimis, magna vis importatur, grandi quæstu permutentur, constituto ibidem portorio & scriptura, ingenti utique compendio Fisci Regis Lusitanici.

6. Absque hâc objectâ spe male metuo (quam vellem vanam hanc meam & falsam suspicionem esse!) valde inquam vereor, ut ad lucantur, qui regias isthic utilitates curant, ad expediendam Japonem versùs navem magnam Regis nomine, unâ propriè de causa importandorum eò Prædicatorum Evangelii: nos porrò gaudebimus, vel per occasionem Christum annunciarí; etiam in lucro posituri, quòd saltem in accessorio terrenæ pecuniaæ Regnum cœleste computetur: ministris hic necessariis salutis animarum tucd, ubi matura messis vocat, invehendis, navigio præcipue destinato ad constitutionem humani commercii: quin si haud prona isthic res esset, pro præsenti forte Indiæ statu, mitti Legatum ac návem Reg's, aut Proregis nomine, posset Prætor de suorum cognatorum aut necessariorum aliquo benemerri, concedendâ huic legatione liberâ cum privilegio Japonici mercionii quæstuosissimi. Hic verò, nisi fallor, perlitter sumptu privato bonam onerariam armaret in istum cursum, unde verisimillimè, ac quasi certò, expectaret emolummentum omnino maximum.

7. Videtis qui sunt isthic locupletes institores,
quæ

quæ facultates, quæ vota singulorum: horum cui-piam ut salivam Japonici quæstus moveatis reli-gionis rationibus nunc utilcm, offerte, immo & quibuscumque conducibile creditis, quem his ad-junctum mitto catalogum mercium magno hic statim vendibilium, quibus isthic abundatur. Ha-rum numerum congeri quām maximum oporteret in navim hūc mittendam, cujus dominus si pi-gretur se discrimini committere, procuratorem ei præficiat, cui rectè fidat: nos quoque pro virili annitemur ad cooperandum citæ distractioni re-rum apportatarum; & pro præsenti notitia spon-demus, ingens planè sic negotianti lucrum osten-di. Hæc si aptè in tempore quibus oportet alle-gaveritis, existet nempe qui excitetur indicio pa-rabilis thesauri, ad quidvis pro spe tali paciscen-dum. Actum periculum non erit ne navis minùs firma deligatur. Eam utique cui tantam rem com-mittent suam, vel omnium instructissimam stu-debunt esse, nihil curæ ac sumptui parcentes; nos verò sic consequemur ut Præcones Evangel-i ci eidem impositi navigio, quam potest fieri tu-tissimè, quò nunc opus est mittantur.

8. Habes cogitationem meam de modo procu-randi trajectus commodi Sociorum isthinc in has insulas: de quo illud præterea moneo, quod ex-perientia nos docuit. Tuto ac citò transmittere inde hūc volenti, solvendum esse Gcâ mense Aprili, Malacâ verò mense Junio: quare date operam, ut navis huc ventura cum toto onere, ac copioso viatico, annonâque omnis generis, cùm Gcâ iùm Malacâ vela faciat tempore quod in-

indicavi; nec qui eam regent, ullâ se ratione induci patientur ad deflectendum obiter ad portus ullos Sinarum, quo cumque pretextu negotiationis quæstuosæ, aut comeatum inde parandorum, quos aliunde copiosè providisse oportuit: ac ne in insulas quidem obvias excedant mercaturæ gratiâ; nisi necessitate urgente aquationis cursum ac citrâ moram festinandæ. Sic enim habeant, & expertis credant iecto nec interpellato statione ullâ cursu navigari debere Malacâ in Japonem à periclitari gravissimè nolente: qui secus faxit, aleam jaciat, præter quâm damnosissimæ tædiosissimæque moræ, capitalium etiam discriminum. Temporis quidem quanta jactura sit ex utriusque viæ comparato successu cognoscite. Quatuor mensium cum dimidio, in summâ tarditate, cursus est rectus Goâ in Japonem: Si deflectatur ad Sinas, vix mensibus septendecim postquam Malacâ solverit navis Japonem tenebit.

9. Ac quia scio quantum avaritia sub spei præsentis illico apud institoruim animos valeat ad subita consilia securis promissorum objicenda, è re putarem arte quadam subtrahi materiam negotiationi Sinicæ: curarique à vobis nè plus piperis onerariæ imponatur, quâm quantum Japonico absuniendum commercio satis isti norunt. Alioqui si consciî sibi sint tantæ mercis illius copiæ, ut profligatâ Sinensibus parte redundante, abundè supereret quod Japonibus vendatur. vix tenebuntur in viciniâ Sinicorum portuum, quin cupiditati obsequantur, & cursum interpellent;

quid-

quidquid contra suadeat tempestas, & vectores
reclament. Ergo cum navigium, quo Patres ve-
hendi sunt, onerabitur, impetrare ab iis, quorum
hæc potestas est, ne pipeis supra octoginta ca-
psas imponatur. Is fermè numerus est qui Sacajî
citò & iucro maximo potest distrahi.

10. Aliud præterea præmuniri vellem ad tantò
efficacius frænandam naviculariorum aviditatem.
Oiate Dominum Pætorem, qui vobis id non æ-
grè gratificabitur, ut diplomati, quo rectori na-
vis hùc venturæ nostros in Japonem deportandi
curiam demandabit, disertè adscribi jubeat: ve-
tare omnino se, ne mercimonii causâ in Sinarum
portus exscendat: quia enim extrema tempesti-
vitas cogitantibus Japonem Sinis, in Kalendis
Augusti defixa est; adeout nisi saltem eo die ve-
la dent Etesiis inde adhuc in menstruum ferè spa-
tium spiraturis, rerum illic maritimarum periti
desperent Japoniam illo anno tangi posse: ma-
nife-tum esse Malacâ solventes sub finem Junii,
si negotius se implicent in emporiis Sinarum, haud
expedtos ad navigationem fore sub initium Au-
gusti. mora enim illic necessaria occasionem ab-
sunderet viæ Japonicæ, cogeretque rursùm expec-
tar, usque ad annum vertentem, quam vocant
muii nem, hoc est auram & tempestatem accom-
mo latam ad eum trajecum, stato duntaxat illo
tempore recursuram: quod quia gravi Prædicati-
onis Evangelicæ, quæ Regi præ omnibus cordi-
sit, documento fieret, seriò se denunciare: qui
id committat, noxam incursum quali subjacent qui
Regis imperio scientes adversantur: utique cum
eâ

ea scilicet ritè stipulatâ conditione recti cursus
sine diverticulo tenendi, Patres in Japoniam per-
vehendos acceperit, alteri, ex Regis mente, na-
vi & navarcho commendandos, nisi hoc iste re-
cepisset.

11. Sociis qui versantur in Promontorio Como-
rinensi mittes exemplum descriptum epistolæ pro-
lixæ, quam 111. Nonas ad vos dedi. Simul aliquid
affulserit certæ spei è Meaco, statim scribam ad
vos fusè, uti & nostris Fratribus Conimbricensi-
bus, & Patribus Romanis. Si Dominicus Carval-
lius nondum sit initiatus Sacerdotio, petes à Do-
mino Episcopo ut illum ordinet. Fac amicum ti-
bi teneas, & omnibus officiis demerearis, Rui-
zium Gonzalem, nam illum habere benevolum
nostra interest, cum ejus curæ commissi sint Chri-
stiani Comorinenses, unde Patres Societatis no-
stræ, qui in illo Promontorio res Ecclesiasticas
curant, quotidie in multis, ejus yiri favore indi-
gent. De Melchiore Gonzale, deque Collegio
Bazainensi, ac de Franciscanis qui illud prius te-
nebant, an fratres eorum Ordinis recens è Lusi-
taniâ venerint; denique an id Collegium, uti se-
mel nostræ Societati est traditum, ita adhuc ab
eâ gubernetur, & porrò in perpetuum gubernan-
dum speretur, scire cupio ex te: quare fac pri-
mis literis, me de his omnibus plenè doceas. Ad-
des de Patre Nicolao; quo fructu Colani labo-
ret: atque an sedulò urgeat rem quam illi eni-
xè commendavi, summe necessariam ad erudien-
dos in literis filios Christianorum Comorinensium,
& juvandos Patres nostros qui in partes illas mit-

tur: quibus quidem Patribus, ut nullâ in re quâ indigeant desis, te etiam atque etiam rogo. quin ultrò invigila petitiones & desideria illorum occupans, cunctisque occasionibus apud Prætorem & Præfectum ærarii Regii, ut eis subministrentur quæ opus sunt satagens: quin etiam ubi urgente necessitate expeditior eis subveniendi ratio aliunde non occurret, è re familiari Collegii iustius illis interim consulens. Cupio præterea discere tuis literis, ecquid expectati è Lusitanâ Societatis nostræ Concionatores adhuc Goam appulerint, quot ii sint, quibus singuli dotibus præditi? Si verò advenerint; in eorum distributione, ante omnes habeatur ratio Civitatis Cocinensis, quæ quantùm boni Oratoris operâ egeat, scio. Hæc omnia quæ tibi scribo, scripta etiam putentur Patri Paulo, cui communicabis; ad quem spectabit assignare Concionatoribus loca in quibus prædicent, & eos illuc pro potestate mittere.

12. Isthuc proficiscuntur Bonzii Japones duo, qui versati sunt in Academiis Meacensi & Banduen-si. Facite illos in cunctis omni benevolentiae significatione demereamini. Amore quippe atque humanitate Japonica ingenia conciliantur. Omni ratione satage, ut multâ sis apud Dominum Episcopum gratiâ, itemque apud ejus Vicarium, summum eis amorem veneratione conjunctum exhibens, eis ad nutum inserviens, & in cunctis obtemperans: sunt enim Majores nostri: ac quidquid conficiendum cum illis erit, incomparabiliter facilius & citius obsequio ac demissione peragetur. Iterum oro te: in expediendis huc consti-

stituto tempore quos advoco Patribus, nihil tibi ad summam diligentiam reliqui facias. Si consiliis nostris Deus faverit, & labores adjuverit, accipietis aliquando à me literas ante annum vertentem Meaco scriptas. Dominus noster cumulet vos tantâ hic gratiâ, tantâ in Paradiso gloria, quantiam ipse mihi cupio. Cangoximâ Nonis Novembriſ An. CICICIX.

13. Superioribus à me dictatis, hæc adscribo manu propriâ. Per Domini Dei nostri amorem, obsecro te, da sedulam operam, ut te omnes ac singuli nostriæ Societatis fratres ament plurimum. Id consequeris, præsentes bonis verbis & benignis officiis, absentes crebris & perhumanis consolans literis. Magnoperè te velim statum habere locum ac tempus, quo doctrinam Christianam continuè rudiibus explices, ac cupereim id à te fieri in templo Episcopali; ibidemque præterea Dominicis ac festis diebus, mane te dicere ad populum è sacro pulpito, post meridiem ad mancipia & pueros Christianorum, articulos Fidei declarare lingâ ipsis notâ, prout ego faciebam cum isthic essem. Et hoc, ut exemplo sis aliis. Vehementer oro te, ut ad me minutatim scribas de statu interiori tui animi. Scis quantum gauderem, si cognoscere me isto indicio continget quæ anxie ac cum acri solicitudine cupio de progressu ad perfectionem tuo! Inter multa quæ mihi nuntiari lætissima possent, illud vel in primis numeraverim, si multorum concordibus testimonii discerem, impensè amari te à cunctis Societatis nostræ Fratribus, sive qui tecum sub eodem te-

cto vivunt, sive qui alibi propè aut procul in aliis domiciliis aut missionibus versantur. Caros illos omnes esse tibi si audiam, gratum quidem fuerit; sed dimidium tantum afferet gaudii: ut id plenum sit persuadear oportet, tum te in eos omnes affici tenerrimè, tum ab iisdem vicissim impensè diligi. Vale.

Tuus in Domino.

Franciscus.

E P I S T O L A X X I I .

D. Petro de Sylva Præfecto Malacensi.

Xaverii ad Japoniam adventus Petro adscribendus:
Pauli Japonis zelus, Japonum ad fidem congruentia. De Meacensi itinere, Sacaji commercio, et compendiosissima nundinatione: de liberalitate in neophyto, et de Dominico Diaz.

I. IN Japoniam denique non venti magis propitiis, Domine, quām tua nos beneficia perduxerunt, quippe ad fortunandum istum cursum, secundum Dei Domini nostri benevolam providentiam, plurimum (quod grātē fatendum est) valuit tua in nos ad hoc procinctos iter humannissima liberalitas, quā non solum viaticum amplum, nayigium ex præsenti copiā optimum, cunctaque id genus quæ erant ex usu amantissimè providisti, nodos interim omnes & moras negotii,

tii, eminente semp̄r autoritatis tuæ favore amputans; sed ad gratiæ cumulum dona præterea multa pretiosa adjecisti, quibus hujus terræ principum necessariam nobis benevolentiam pararemus.

2. Cum his salvi atque incolumes, Deo juvante, XVIII. Kalend. Septembris fausto, & auspicio die, videlicet Assumptæ in Cœlum Deiparæ Sacro, appulimus Cangoximam, patriam Pauli Sanctæ Fidei; cuius gratiâ à Præfecto loci, & Ædile, universoque populo sanè amanter sumus excepti. Pauli ejusdem fidi nostri comitî statim emicuit Religionis haud fictè susceptæ zelus. Noctes diesque totas parentibus, cognatis, amicis, omnisi ætatis, sortis ac generis proponere Christi doctrinam ac suadere institit, tam efficaciter, ut jam quando hæc scribo, matrem & uxorem, cognatos cognatasque ac consanguinitatem universam utriusque sexus, cæterorūmque amicorum ac veterum familiarium non exiguum numerum, Christianos effecerit.

3. Est hæc terra, quantum hactenus potui perspicere, ita nunc aptè ac tempestivè disposita ad excipiendos cœlestis doctrinæ satus, ut ex eâ, si cultura non desit, uberes jure optimo sperentur fructus animarum. Natio hæc est hominum in quâ vel plurimum supra perturbationes ratio valet. Nec quæ peccant plurima contra recti iudicii autoritatem præscribunt; errant enim ferè per ignorantiam, ut appareat emendaturos, si doceantur. Itaque imperium rationi suum mali etiam mores quodammodo integrum relinquunt:

dum non palam contra ejus interdictum usurpan-
tur: sed precard & furtum, ac quasi citra præ-
judicium obrepunt: quare licentia obsequendi vi-
tiis, nequidquam reclamante ratione, non adeo
in hâc Gente usu invaluit, ut ubi scienter, in-
verecundâ passim malitiâ peccatur.

4. Iremus jam nunc Meacum, ubi Japoniæ Im-
perator & præcipui Gentis Principes degunt, si
tempestivitas ventorum ferret. Ajunt, post quin-
que hinc menses statum expectari Etesiarum eò
ferentium exortum. Tunc, si Deus dederit, il-
luc navigabimus: quæ multa & mira de illâ Re-
gia Japoniæ civitate celebrantur, iis plenam adjan-
gam fidem, si præsens perspexero. Sex & nona-
ginta millia (*) domuum in eâ censerî referunt.
Duo Lusitani qui ibi fuerunt, quorum unus ad-
huc in Japoniâ versatur, ajunt sibi videri Mea-
cum Urbem Ulyssipone ampliorem. Ædes omnes
è materiâ sunt, contignationibus & tabulatis mo-
ré nostrate surgentibus extrectæ. Anno, si Deus
annuerit, sequenti ex præsenti de his experientiâ
copiosis ad Te literis disseram. Magna mihi spes
è Christi Jesu propitio favore animum compleat,
fore ut magna Japoniæ pars, ob eam, de quâ
dixi, rationis ad liquidum perspectæ in hâc gen-
te autoritatem, nostram sanctam Religionem
amplectatur.

5. Atque hujus, qui tam verisimiliter expecta-
tur, ingentis fructus bona pars liberalitati & hu-
manitati illi tuæ imputabitur, quâ nos & voce
atque operâ coram, & scriptis quod fuit opus ef-
fica-

(*) Cut. Ultra centum.

ficacibus mandatis, & donis ex tuâ copiâ speciosis conferendis. quibus Regis Japoniæ gratiâ blandiamur, hoc nostrum consilium Christi legis in hoc Regno promulgandæ, ex infinitis & nostræ imbecillitati insuperabilibus difficultatibus explicasti: quæ res facit, ut cum Dei auxilio confidam, per Te absolvendum & in pleni successus promovendum lucem, quod Dominus Comes Almirantes Pater tuus olim inchoaverat; tanto majori apud Deum tuo merito, quod ille navigationum ad Orientales hos populos vel institutârum vel frequentatarum non alium ferè quam quæstus temporarii Lusitano Regi fructum attulit: Tu longè felicior hâc nostrâ tam benevolè navigatione juvandâ, æternam amplificationis Regni Christi & propagationis Divinæ gloriæ utilitatem procurasti. Hoc scribo ut intelligas, quam obstrictus Deo sis, qui te ad rem tantam elegerit; & istud tam laudabile nostræ Sanctæ Religionis per has oras dilatandæ propositum menti penitus tuæ inseverit. Nec deerit, mihi crede, quin primum quærenti Dei Regnum humanæ accunulentur opportunitates. Regi enim quoque, nisi fallor. & Regno, quorum rationes summâ fide ac diligentia procuras, uberes proventus nostra hæc Japoniensis expeditio promittit.

6. Sacajum est civitas maritima, princeps emporium Japoniæ, itinere bidui Meaco distans. In eâ urbe, Deo juvante, facile impetratu erit, ut detur jus domicili procuratoribus Regis Lusitaniæ, facultasque ædificandi apothecas ubi merces Indicas Europæasque custodian, donec eas per otium commutent cum pretiosissimis qui-

busque Japonicæ terræ metallis, artificiis & fructibus, argento præsertim atque auro, quæ ex omnibus ferme hisce insulis in hunc ditissimum illorum tractuum portum maximâ copia venum importantur. Id quò faciliùs commercium utrumque quæstuosum ineatur, suadere conabor Regi Japoniæ ut Legatum in Indiam mittat, qui spectatâ illic abundantiâ rerum ad vitæ usum opportunitissimarum, quibus caret Japonia, desiderium earum suis rediens moveat: & sic eos proniores ad mutui mercatus conditiones admittendas reddat, unde fiat, ut non ægrè inter Indiæ Proregem & Regem Japoniæ conveniat, tum de cæteris legibus commercii, tum propriè de portorio ac scripturâ Lusitanici Fisci, Sacaji, uti dictum est. constituendis.

7. Multùm confido in Domino Jesu fore ut ante duos annos scribam Tibi, habere nos Meaci templum Deo dicatum in honorem Sanctissimæ Deiparæ Dominæ nostræ; ut qui deinceps in has insulas navigabunt, in horribilibus illis Sini ci Archipelagi procellis invocare possint Divam Virginem Meacensem. Quod si tantum mihi fidei tribueres, ut sumere me sineres officium procuratoris in his locis tui, spondere ausim effectum me ut quamcumque rei ac pecuniæ tuæ partem mihi commendatam hoc nomine volueris, eam tibi plusquam centuplicato fœnore auctam præsentem; idque lucro à periculis itinerum & naufragiorum planè seculo: certæ mercaturæ felicitate, quali nullus ante Te Præfector Malacæ innocentius uberiorusque lucrum fecerit. Scire aves
quod

quod hoc genus sit compendiosissimæ nundinationis? Missis ambagibus dicam. Induc sodes in animum largiri nobis quod dividamus egentibus harum terrarum Christianis, qui modò sunt, & qui mox fient. Hujus sic collocatæ sortis, præsto, fideiussore Christo, plus quam centuplum in cœlo tibi reddendum, non obnoxium ventorum aut fluctuum incerto, neque armis insidiisve piratarum. Hæc scribens verebar ut satis parato in præsens esses animo ad istam jaciendam sperrandæ commutationis aleam; quâ nihil tamen est securius. Scio vos Præfectos Malacenses excellsis animis, quamquam satis alioqui expperrectis ad lucrum, hanc tamen certissimam artem utilissimi compendii plerumque negligere solere.

8. Latro navarchus noster hic Cangoximæ diem obiit. Inservivit nobis ex animi ferè nostri sententiâ navigatione totâ; nec nos tamen ei reddere vicem in portu atque in morte potuimus. Ipsi enim mori libuit in superstitione suâ: neque illud saltem nobis reliquum fecit, quo aliis amicis in Christianâ professione defunctis referre post mortem gratiam possumus, commendando eorum animas Deo; quando miser suam animam in Infernum projectit, ubi nulla est redemptio. Multi hinc Japones ad vos navigant, ad id consilium impulsi sermonibus Pauli nostri mira de Lusitanorum virtutibus narrantis. Oro & obsecro Te per quantum Deo debes & tuæ nobilitati, excipe illos honorifice ac liberaliter, & da operam ut apud Lusitanos copiosos & honestos, à Te jussos omnem illis humanitatem exhibere, splendi-

didè commodèque diversentur . Magno id illis
(mihi crede) invitamento erit ad Christi Re-
ligionem amplectendam , si vera de Lusitanis re-
tulisse Paulum , experimento ipsi proprio com-
pererint .

9. Dominicus Diazius cui has committo tibi
reddendas litteras , amicus meus summus est , nec
minus mihi carus quam ipse me diligit . Humanita-
tas enim ejus & in nos benignitas per assiduam
consuetudinem longæ navigationis , continuais of-
ficiis perspecta mihi est . Singulari me beneficio
affeceris , si homini de me optimè merito , quam
deberi à me profiteor , nec exolvere possum , tu
gratiani rependeris . Deus Dominus noster dies
viræ tuae in multos propaget annos , teque sal-
vum & florentem , ut tu & domira uxor tua
opratis , in Lusitaniam reducat . Vale .

Cangoximā Nonis Novembris Anno. CICICXLIX.

Tuus in Christo .

Franciscus .

E P I S T O L A X X I V.

Societati Goam .

Res a se Cangoximæ et Amangucii gestæ , iter Mea-
cence , et Amangucium regressus ; ubi devictis
Bonziis prefigatisque questionibus Christianam fi-
dem egregiè tuetur , probat , persuadet . Japones
discendi avidissimi ; Sinarumque sapientiæ proba-
tores .

Su-

1. **S**uperiore anno, Fratres charissimi, de nostro itinere, advenerūque in Japoniam, rebusque ē re Christiana gestis ad vos scripsi Cangoxiā; nunc quid ex eo tempore D- us per nos gesserit, exponam. Ad Pauli nostri patriam cū pervenissemus, ab eius cognatis ac necessariis accepti sumus perhumīniter. Hi Pauli sermonibus adducti, Christo se aggregarunt omnes. Itaque ut nostrae religionis veritatem perspicerent, annum totum ibideim, eoque amplius commorati sumus, quo temporis spatio ad Christi ovile compulsi amplius centum. Ac reliqui idem facere si vellent, sine ulla ferè parentum ac propinquorum offensione potuissent.

2. Verū Bonzii Regilum (is est multorum oppidorum dominus sanè potens) commonefecerunt, elque denuntiārunt, si suos populares Christi religionem suscipere pateretur, ditionem ejus universam interituram: patrios Deos (Pagodes vocant) in contemptum indigenarum esse venturos. Legem quippe Divinam Japonicis legibus esse contrariam: quocirca futurum, ut, qui eam amplecterentur, sacrosanctos avitarum legum latores repudiarent. Id verò sine magna oppidi ac ditionis pernicie fieri non posse. Quare respiceret sanctissimos illos Japonicarum legum auctores: & quoniam divinam legem avitæ adversariam atque inimicam esse sentiret, ediceret morte proposita, ne quis in posterum fieret Christianus. Hac oratione commotus Regulus, uti Bonzii postulārant, edixit.

3. Hoc interim spatio nos in neophytis erudierunt,

dis, Japonicâ linguâ discenda, Christianæque Fidei capitibus Japonicè vertendis operam posuimus. Ac de mundi procreatione breviter attingebamus ea, quæ hisce hominibus opportuna videbantur: veluti Deum hujus universitatis opificem ac procreatorem esse; quod illi funditus ignerabant: itemque cetera ad salutem necessaria, præcipue verò Deum humanam induisse naturam. Quamobrem omnia, quæ in Christi vita eluent mysteria, usque ad ejus in cœlum ascensum, novissimique Judicii rationem, tradebamus diligenter. Eum jam librum, Japonicè magno labore consumum, nostratibus litteris mandavimus. Hinc deinceps illa, quæ dixi, ad Christi Fidem accidentibus recitamus; ut neophyti rationem teneant Dei ac Jesu Christi pè ac salutariter colendi. Ea nos secundâ concione cùm exponeremus, magnam ex iis Christiani ceperunt animis voluptatem: qui ope qui ea, quæ à nobis dicerentur, plane vera esse inteligerent. Omnino Japonum ingenia eximia sunt, & mirè obedientia rationi. Divinam legem veram, avitam ipsorum falsam esse planè vident: sed à Christiana religione suscipienda Reguli metu deterrentur.

4. Vertente anno, cùm oppidi dominum nostræ religionis amplificationi omnino adversari videremus, constituimus aliò demigrare. Itaque neophytes valere jussimus, qui pro suo erga nos amore singulari, flentes, maximèque nobis agentes gratias, quod tanto labore nostro æternæ salutis iter eis commonstrâsssemus, ægrè admodum nostrum discessum tulerunt. Reliquimus apud eos

Pau-

Paulum eorum civem, eumdemque Christianum egregium, qui neophy whole Christianis praceptis expoliret. Inde nos in aliud oppidum profectos Dynasta perhumaniter accepit: ubi dies aliquot commorati, Christo adjunxiimus ferè centum. Nemo tamen nostrum Japonicè sciebat; nihilo secius seini Japonico illo volumine recitando, & sermonibus ad populum habendis, eorum complures ad Christi cultum traducebamus.

5. Cosmo Turriano his neophy whole præsidere jussso, ego cum Joanne Ferdinando Amangucium, Regis (ut captus est Japoniorum) sanè opulentí sedem contendimus. Ea urbs familiarum amplius decem millibus continetur; tota domibus ligneis constat. Hic plurimos offendimus tum è plebe, tum è nobilitate Christianæ legis cognoscendæ percupidos Itaque cùm optimum factu statuissemus in compitis ac triviis bis in die concessionari, nostri illius libri capita pronuntiantes, de Christi religione ad populum verba faciebamus.

6. Dynastæ etiam nonnulli domum suam nos invitabant, ut commodiùs de nostra religione cognoscerent: atque ulti pollicebantur, eam se suâ meliorem si censuissent, sine ulla dubitatione suscepturos. Ac multi nostros sermones de Lege Divina sanè libenter audiebant; alii contraria inquis ferebant animis; ulti etiam quæ dicebantur, irridebant. Ergo queties per urbis vias ibamus, toties nos magna puerorum atque infimæ fæcis multitudo irridens, atque illudens ejusmodi vocibus prosequebatur: *En qui divinam nos*

nos Legem, ut salvi simus, suscipere jubent; propter ea quod ab interitu vindicari nisi per omnium rerum Effectorem ejusque Filium non possimus. En qui plus una uxore haveret nefas esse prædicant. Consimili modo reliqua nostre religionis capita inculcabant per ludum ac jocum.

7. Dies jam aliquot posueramus in hoc concionatorio munere, cùm Regis. qui tum in urbe erat, accessitu ad eum venimus. Percontanti unde tandem essemus. cur in Japoniam venissemus; respondimus, nos Europæos esse eò missos divinæ Legis prædicandæ gratiâ: quippe cùm nemo, quin Deum ejusque Filium Jesum Christum omnium gentium vindicem ac salvatorem castè pièque coleret, salvus atque incolunis esse posset. Tum ille divinam sibi Legem exponi jussit. Quare bonam voluminis partem recitavimus; & quandiu de scripto diximus (diximus autem horam. eoque amplius,) diligenter ab eo attenèquè audití sumus. atque ita dimisi. In ea urbe dies permultos morati, in viis ac triviis verba fecimus ad populum. Complures avidè præclara Christi facta audiebant: cùn que ad acerbissimam ejus cædem ventum erat. lacrymas tenere non poterant. Veruntamen Christianis sacris initiantur admodum pauci.

8. Ergo cùm exiguis nostrorum laborum ibi fructus extaret, Meacum, urbem totius Japoniæ (ut dixi) celeberrimam, perrexiimus Menses in itinere posuimus duos: multis periculis quod per regiones bellis flagrantes transeundum erat, perfuncti sumus. Mitto summa locorum illorum fri-

frigora, & vias frequentibus latrociniis infestas. Meacum ut venimus, dies aliquot expectavimus, dum facultas esset adeundi Regis, petendique ab eo, ut divinam Legem in suo regno nobis licenter divulgare; sed omnes ad eum aditus penitus clausos offendimus. Itaque ut Regis imperia à Regulis & Dynastis contemni solita accepimus, consilio veniae ejusmodi petendæ abjecto, civium animos ac sensus tentare atque explorare placuit, ut perspiceremus, quām esset ea civitas ad Christi cultum, recipiendum accommodata. Verūm quod cives in armis essent, graviqne urgerentur bello, tempus ab Evangelii prædicatione alienissimum judicavi. Meacus uib⁹ olim fuit amplissima; nunc propter assiduas bellorum calamitates, magna ex parte eversa atque vastata est. Qondam (ut ajunt) tectorum millibus CLXXX. coastabat. Id sanè mihi verisimile videtur: murorum enim circuitus longè maximam fuisse urbem declarat. Nunc etsi magna ex parte eversa est, tamen domorum milia continet amplius centum.

9. Cūm neque pacatam, neque ad Evangelium paratam, sensissemus esse Meacensem civitatem, Amangucium remigavimus, Regique literas, ac munera amicitiae causā ab Inde Prorege, & Goano Episcopo missa reddidimus. Rex, & donis & literis admodum delectatus, ut nos remuneraretur, magnum nobis auri argenteique pondus obtulit. Quous nos muneribus remissis, eum rogavimus, ut si quod munus advenis hominibus gratum dare vellet, divinæ Legis in sua ditione nobis promulgandæ, suis popularibus

su-

suscipiendæ faceret protestatem ; huc munere nihil gratius accidere nobis posse . Id ille libentissimè largitus est .

10. Eigo edicta celeberrimis urbis locis propo-
suit , quibus edicebat placere sibi cælestem Legem
in sua ditione promulgari ; eamdem iis , qui vel-
lent , suscipere licere : & simul vacuum cœnobium
nobis ad habitandum attribuit . Huc ad nos
no.æ religionis cognoscendæ causa multi venti-
tabant . Bis concionabamur in die : concionem
semper excipiebat concertatio de religione bene
longa . Proinde perpetuò aut in sermonibus ha-
bendis , aut in quæstionibus profligandis eramus
occupati . Concionibus sæpe intererant Bonzii mul-
ti , aliquique è nobilitate ac plebe quamplurimi .
Semper ferè domus erat hominibus referta , sic
ut interdum nonnulli loci angustiis excluderentur .
Percontantium tanta vis fuit , ut ex responsis
planè & legum suarum , latorumque falsitatem ,
& Christianæ legis veritatem intelligerent . Post
multorum dierum certamina & interrogations ,
denique yicti manus dare , & ad Christi Fidem
se conferre cœperunt .

11. Omnium autem principes extiterunt ii , qui
in concertationibus , percontationibuscque acerri-
mos sese præbuerant adversarios . Horum permul-
ti honesto erant loco nati , qui Christi religione
suscepta , usque eò nobis amici repente exis-
tabant , ut nullis verbis id exequi possim . Ac no-
vi Christiani fidelissimè Japonica mysteria , aut
ineptias potius , enuntiabant . Nam , ut initio di-
xi , sectæ Japonicæ sunt numero novem , quæ
præ-

præceptis atque institutis valde inter se discrepant. Perspectis earum sectarum opinionibus, ad eas refellendas argumenta conquerere cœpimus. Ergo quotidie interrogationibus & argumentis Bonzios veneficos, ceterosque Christianæ legis hostes acriter urgebamus, sic prorsus, ut illi demum adveisus redarguentium voces hiscere non auderent.

12. Christiani cùm Bonzios viderent convictos reticere, gaudebant scilicet, & quotidie magis confirmabantur in Christi Fide. Ethnici autem, qui concertationibus aderant, in suis religionibus valde nutabant, cùm avitas disciplinas labore cernerent. Enimverò id Bonzii iniquo ferebant animo; cùmque ipsi concionibus interessent, ac cernerent multos fieri quotidie Christianos, eos graviter accusabant, quòd avita religione deserta sequerentur novam. Quibus illi respondebant, se Christianam legem amplecti, quòd eam judicarent magis naturæ consentaneam esse, quàm suam; quòdque nos ipsorum interrogationibus satisfacere viderent, eos nostris non item.

13. Sunt omnino Japones naturâ curiosi, descendique avidi ut qui maximè. Itaque cum aliis de suisinterrogationibus, nostrisque responsis nunquam agere desistunt. Res novas, de religione præsertim; audire vehementer expetunt. Atque ante nostrum quidem adventum perpetuò, uti accepimus, pugnabant inter se, cùm suam quisque sectam optimam esse contenderent: sed posteaquam nos audierunt, certamine de suis disciplinis ac religionibus omisso, de Christiana lege

certare cœperunt universi . Ac permirum est , in tam ampla civitate omnibus in tectis ac locis di- vinam Legem omnium sermone celebrari . Ho- rum ego percontationes persequi si vellem , finem scribendi nullum facerem .

14. Magna est Japonum opinio de Sinarum sa- pientia , vel in mysteriis religionis , vel in mori- bus atque institutis civilibus . Itaque illud præ- cipuè urgebant , si ita res esset , uti nos prædi- caremus , qui fieret , ut id Sinarum ignorarent ? Post multas percontationes ac disputationes , Aman- guciani ad Christi Ecclesiam aggregari cœpti par- tim è plebe , partim è nobilitate . Ac mensium duorum spatio facti sunt Christiani facilè quin- genti , atque hic numerus augetur in dies : ut magnopere lœtandum , Deoque gratulandum sit , tam multos esse , qui Christi religionem amplectan- tur , quique Bonziorum fallacias , librorumque suorum atque sectarum mysteria enuntient . Nam qui Christo se adjunixerunt , alii aliam disciplinam sequebantur : ex quorum numero eruditissimus quisque exponebat disciplinæ suæ instituta ac præcepta nobis . Horum studia si mihi defuisserent , haudquaquam nefarias Japonum religiones satis co- gnosse & oppugnare potuissem . Christiani incredi- bile est , quām nos diligent : domum ad nos venti- tant . rogatum ecqua in re ipsorum operâ uti veli- mus . Sanè Japones omnes naturâ officiosi videntur : Christiani quidem certè (quæ ipsorum benignitas est) humanissimos se nobis & officiosissimos præ- bent . Deus , & illis pro sua misericordia referat gratiam , & nobis pariter cœlestem impertiat fe- licitatem .

An.

An. M. D. L. (1) Amangucio. (2)

E P I S T O L A X X V.

Quibusdam Mercatoribus.

Officiosa epistola, et commendatitia mercaturæ omnium quæstuosissimæ.

1. **Q**uod hujus inscriptio epistolæ vestra qui-
bus mittitur de more nomina non præ-
fert, minus mirabimini cum quod res est, scietis:
hanc ipsam m.hi fuisse scribendi causam, ut ea
cognoscerem. Oro ergò vos ne gravemini edere
qui sitis? quo nomine vocetur quæ vos huc ad-
vexit navis? aveo etiam nosse Malacæ quid a-
gatur? pacata ne illic & tranquilla cuncta reli-
queritis solventes? Hæc brevi ad nos re:cripto,
peto, dignemini exponere: atque interim quæso
boni consulatis, sugerere me vobis, ut aliquan-
tum temporis occupationi vestri negotii suffure-
mini quod recognitioni conscientiæ impendatis.
Mihi credite, ista demùm est mercatura longè
omnium quæstuosissima, ex quâ lucrum prove-
nit haud paulò & uberius & certius, quâm ex
commutatione mercium Europæarum cum velle-
ribus aut pannis sericis Sinensium; utcumque is-
tâ negotiatione fructus pecuniæ ipsi sorti ac ca-
piti æquetur. Cogitabam si Deus annuerit, ve-
stris acceptis continuò isthuc excurrere ad salu-

P 2

tan-

(1) V. Prolegom. p. CXXII.

(2) Cut. Vester in Christo carissimus frater Franciscus.

tandos vos. Deus Dominus noster pro suâ Immensa Clementiâ teneat nos semper omnes suâ Divinâ manu, & nos conservet in hac vitâ per suam gratiam constantes & fixos in obsequio suæ supremæ Majestatis. Amen. Amangucio Kal. Septembris An. CICLI.

Frater in Christo vester.

Franciscus.

E P I S T O L A X X V I .

Sociis Malacam.

De accuranda sua in Indiam navigatione.

Gratia & Charitas D. N. &c.

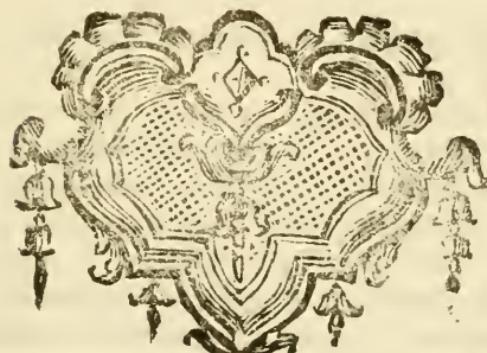
QUadragesima lux est, cùm ex Japonia (*) solvimus, ubi res Christiana. Deo favente, mirandum in modum propagatur. Quos mecum adduxeram Socios, omnes Dei beneficio incolumes Amangucii (quæ urbs per ampla est, regni caput) præsidio reliqui Amangucianis, quorum plurimi jam ad Christi Fidem accesserunt, multi etiam accedunt in dies. Reliqua coram vobis exponam: comparete, quæso, aliquid nobis ex iis, quæ sunt ad Indicam navigationem necessaria: & simul curate, ut aliqua ex Indicis na-

(*) Cut. Ex Fiñensi Japonia portu solvimus in Indiam.

navibus nostrum præstoletur adventum. Permag-
ni enim refert ad Christi Domini gloriam, sa-
lutemque animarum, me protinus isthinc in In-
diā pergere. Joannem Bravium cum responsis
ad mea mandata huc ad me mittite quāmprimum.
Mox ego vobis res Japonicas commemorabo,
quas gratissimas iucundissimāsque fore certò scio.
Sed hactenus Deus nobis adsit omnibus. Amen.
Anno post Christum natum M. D. L. I. ex fre-
to Syncapulano. (*)

(*) Cut. Vester minimus Frater.

Franciscus.

S. FRANCISCI XAVERII
SOCIETATIS JESU
INDIARUM APOSTOLI
EPISTOLARUM
Liber IV.

EPISTOLA I.

(*) Meo in Christo Sancto Patri Ignatio.

Ignatii literæ Xaverio jucundissimæ: Xaverii de se animi sensus, et Ignatium videndi desiderium. Rectorem Goano Collegio, et Japonii Academiis virosmittendos virtute ac doctrina præstantes Aërumnæ, labores, pericula in Japonia: Amanguciana Ecclesia, Japonum, et Sinarum indoles, doctrina, literæ, religio. Ignatii et Societatis universæ preces implorat.

Gratia & Amor Christi Domini nostri
adsit semper nobis auxilio
& favore. Amen.

I. Ve-

(*) Inscriptio exterior in Autographo. Amy en Christo Santo Padre Ignatio.

1. **V**erissime Pater mi, accepi modò Malacæ; hùc appellens è Japoniâ literas tuæ sanctæ charitatis, quæ quoniam de vitâ ac valetudine tam cari ac venerabilis mihi capitîs quod optabam docuerunt, scit Deus Dominus noster quantâ meum animum voluptate compleverint. Multas equidem in iis jucundè legi suavitatem spirantes tuam pietatemque sententias; quas & identidem, fructu animi mei præcipuo, retracto mente versans, & quodammodo regusto; præsertim autem illa extrema verba, quibus velut charitatis quodam sigillo epistolam obsignasti: *Totus tuus, adeo ut nullo unquam tempore oblivisci tui possim. Ignatius.* Quæ ego ut illic cum dulcissimis lacrymis legi, ita & flens hîc describo, revocans suavissimam memoriam temporis elapsi, & illius synceri ac sancti amoris, quo me semper amplexus, nunc quoque prosequeris; prætereaque reputans, me ex tot illis atque ingentibus laboribus periculisque Japoniæ, à Deo, tuis potissimum precibus infexo, votisque in me paternis obsecundante, fuisse liberatum.

2. Nunquam exprimere scribendo possem quantum debeam Japonibus, quandoquidem in eorum gratiam Dominus noster clarâ me notitiâ intimè imbuit innumerabilem culparum mearum. Nam hactenus evagans extra me, quamdam velut abyssum malorum in meâ conscientiâ penitus conditam non perspicerem: quoad in illis ærumnis & angoribus Japoniæ, apertis aliquando mentis oculis, dedit mihi bonus Dominus manifestè cernere, ac quasi præsentis expe-

rientiæ sensu tangere, quām valdè necessarium mihi sit existere aliquem qui perattentam perque sedulam mei curam gerat. Videat igitur quid agat tua sancta charitas, dum tam sanctas animas patrum ac fratum Societatis qui in his degunt regionibus, gubernationi meæ subjicis: mihi vero per solam Dei misericordiam modò evidenter innotuit, tam malè me paratum rebus ad istam Præfecturam benè fungendam necessariis, ut sperare potius debuerim commendari à Te curæ ac providentiæ fratum meorum, quam ipsos mihi committi regendos.

3. Adjungit deinde tua sancta charitas, ingenti desiderio teneri te videndi me adhuc semel ante finem hujus vitæ. Novit qui mei pectoris intima pervidet Dominus noster, quām vehementem quamque dulcem impressionem teneri affectus animo penitus meo insinuaverit hæc ita blanda significatio præstantis amoris erga me tui. E quidem quoties tua illa verba mente reputo (reputo autem sæpiissimè) injussæ mihi lachrymæ oculos complent: nec possunt teneri quin suaviter erumpant ad solam illam mihi jucundissimam speciem quæ obversatur cogitanti fieri posse ut te iterum amplectar: quod etsi video difficillimum; tamen nihil est quod sancta obedientia efficere nequeat.

Per studium quo ardenti flagras obsequendi ac gratificandi Deo Domino nostro, unam à te petto gratiam, quam si præsens adessem, positis humili ante tuos sanctos pedes genibus supplex rogarem; ea autem est, ut huc mittas virum aliquem

quem tuæ sanctæ charitati penitus perspectum & plane probatum, Rectorem præficiendum Collegio Goano: nam homine quem tu elegiris, quemque manu, ut sic dicam, istâ tuâ idoneum formaveris. vehementer eget id Collegium.

5. Cur omnino arbitrer necessarium destinari huc à te viros præstantes & supra vulgarem modum virtute ac doctrina præditos, ad Academias Japonicæ mittendos, hæc causa est, quoniam qui sunt illic expertes literarum, sed alioqui prudentes homines, cum de suis erroribus conciuntur, eò se recipiunt, ut dicant, esse in suâ quoque gente doctorum virorum copiam, qui totam vitam exquisitis commentationibus & infinitâ lectione transegerunt. (1) Eos, quoniam quæ nos affirmamus, pernegant, prus esse revincendos adjungendosque nobis; ut sic rectè possint, qui eorum autoritate nituntur, & ipsi accedere. En cur literis ac doctrina opus sit.

6. Constantia vero ac patientia insignis (2) virtutemque cunctarum cumulus, plane requiritur in iis qui tantis se dimicationibus (3) objecturi sunt. Venient siquidem pauci & inopes advenæ contra nomen universum ac famam gloriosæ, ac multâ sui rerumque suarum admiratione subnixæ nationis, quæ tota in ditione Bonziorum est, primas illic dignitatis existimationisque tenentium: quod qui

(1) *Cut.* Quare opus est cum magistris illis decertare.

(2) *Cut.* Profunda humilitas.

(3) *Cut.* Et contradictionibus, præsertim Bonziorum.

qui audeant, palam est multa passuros, ubi eos undique quos irritaverint crabrones incesserint; neque laturos impunè simul, quod primùm & necessariò faciendum. Bonziorum sophismata dissolverint, mendacia redargu erint, sordes & arcanas artes, quibus plebem credulam pecunia emungunt, in lucem protrahere publicam cœperint.

7. Evidem ex iis quæ sum expertus illic præsens, videre jam hinc videor, væsanæ Sacrificuli quam impotenter erupturi sint, cum aderit coram, qui negare in os iosis sustineat: posse illos, quod gloriantur, arcanis sacris, eruere flammis, addictas jam Orco animas: cuius ridicu'æ jactantiae, si palam falsitas coarguatur, quætus eorum pars maxima perierit. Cum veio Sedemita flagitia, quam illi abominandam obscenitatem in ludi ac propè laudis parte numerant, meritis objurgationum aculeis configentur, nempe istos velut compunctos stimulo in suis lutulentis lacunis immanes aplos, ruituros impetu væsano ad eos dirumpendos. qui margaritas ante ipsos projecerint, est consentaneum. Quare, ut dixi, horum hisque similiūm promulgatores illic dogmatum, deesse non poterit, quin acriter oppugnentur, dirèque vexentur, ut animæ ipsis suæ, juxta Evangelicum verbum, in suâ sibi duntaxat possidendæ patientiâ sint: quâ propterea egregiè instructos, firmiterque præmunitos esse oportet, qui ad ea discrimina se objicient. Scribo itaque ad Patrem Simonem, aut eo absente ad Rectorem Collegii Conimbricensis, ne ullos huc ad Japonicas Academias ituros mittat, quos tua sancta charitas non

non viderit , planèque perspectos probaverit :

8. Iterum atque iterum dico ; majoribus quām vulgo creditur certaminibus & ærumnis exercebuntur. Adibuntur importunissimè : nullam diei , nec interdum noctis horam à molestissimis interpellatoribus vacuam habebunt : interrogationibus aliis super alias sine fine urgebuntur : vocabuntur à principibus viris , quibus negare nefas sit . Subrahetur per hæc quotidianis orationibus , meditationibus , receptui mentis ad Deum . & spiritualibus id genus exercitiis tempus ; non vacabit Missam celebrare . Saltem primis , quibus ibi conspici cœperint diebus , præ turba sciscitantium , quos repellere non expedit , vix persolvendi pensi Ecclesiasticarum precum . vix cibi somnique capiendo spatium erit . Nationis id vitium ejus est , nullâ verecundiâ negotium facessere . hospitibus præsertim & peregrè appulsis , qualibus ferè contemptim utuntur , & protervè illudunt ; etiam innoxii , & nullâ re molestis .

9. Quod si jam iidem , quæ Japoniis sunt sanctissima , insectari & incomitiare audeant ; si in seclas superstitionum invehantur ; si vitia publica sale satyrico non parcè defricent , virgulâ censoriâ non perfunctoriè feriant : simul præfraciè negaverint eos , qui semel Infernis addicti sint ignibus , ex iis ullo posse piaculo , ulla viventium amicorum aut parentum largitione aut religione liberari ; magnam statim procellam invidiæ subeant necesse est , indignaturo passim optimo quoque in eos qui de carorum ipsis jam defunctorum animabus tam durè sentiant ; plerisque novam religionem vel-

velut infirmam imperfectamque contempturis quod ultrò fateatur, nihil se remedii semel damnatis habere quod afferat. Talium curæ rerum & hujus generis ibi quæstiones agitantur, idcirco quod in illius Gentis literis & traditionibus antiquis multa inferni mentio est: Purgatorii, admodum nulla.

10. Hæc cum ita sint, res ipsa loquitur, opus illuc esse robustis ingenis, exercitatis in dialecticâ, populari facundiâ disertis, agilibus ad quocumque sequendum & prævertendum errantes; qui plausibiliter valeant fucatis veri specie mendacis larvam detrahare, retexendis sophisticis argumentationibus, & falsorum dogmatum inconstantia, ac secum collisione demonstrandâ. Eubescunt enim & incredibiliter confunduntur isti Bonzii, ubi male cohærere ac pugnare inter se ea quæ docent, palam ostenditur; aut quando ita constringuntur ratiocinatione necessariâ, ut expedire se nequeant.

11. Ad has dotes animorum, accedat oportet robur corporum, par ferendis algoribus rigidissimarum hyemum. Nam Bandus, Academiarum Japoniarum primaria, in partibus earum insularum maximè septentrionalibus sita est, nec multum inde absunt Academiæ cæteræ, compertumque illic est, solertiâ ingenioque ferè præstare, qui sub cœlo frigidiori nascuntur. Victum quod attinet, unica ferè oryza annonam conficit: etsi reperitur & aliquantum tritici, nonnullaque olera, legumina, cibique ejus generis, tenuis omnes, nec valdè salubris, succi: vinum aliud non ha-

habent, quām quod ex oryzā exprimunt arte quadam, perrarum, & idcirco supra modum carum, maximum tamen incommodorum est anxietas continua in periculis vitæ quotidianis.

12. Non sunt apti ad hujus terræ culturam senes, utique quibus deessent vires ad necessarios labores; nec adolescentes, nisi si quibus defectum ætatis virtutum magnitudo manifestis experimentis perspectarum, suppleret: alioqui potius quām aliis prosint, se ipsos perderent Peccatorum omnis generis irritamenta illic & occasiones sunt. Præterea teneriores ibi quam usquam animi hominum facillimè offenduntur quavis specie minus recti exempli, in iis extante qui se aliorum censores ferunt. Hæc ita minutim, ut dixi, scribo Magistro Simoni, aut ejus vice Rectori Conimbricensi.

13. Gratissimum mihi esset si tua sancta charitas scribere Conimbricam dignaretur, ut quos destinarent in Japoniam prius ad te Romam mitterent. Veniebat mihi in mentem, aptos ad eam expeditionem videri fore Belgas, aut Germanos, qui Castellanam aut Lusitanam linguas noscent. Utrumque id genus tollerans laborum est, tum naturali habitu & educationis usu duratum ad patientiam Bandensium frigorū. Verisimile putabam non paucos ex hisce naticibus duabus, in variis Hispanæ Collegiis, & Italæ vivere, in quibus forte multū utiles non sint: quod nativâ elegantiâ popularis linguae careant; qui si transferrentur in Japoniam, excellenter ibi operam navarent, & magnis se fructibus commendarent.

14. Pu-

14. Putavi præterea suggestendum sanctæ charitati tuæ , ut , si tibi videretur , juberet haberi se- veriorem delectum eorum , qui ex Collegiis His- paniæ , & Lusitanæ mittuntur in Indiam ibi victuri . Præstaret duos tantum anno quolibet huc solvere , dum tales essent , quales hæ regiones requirunt , primùm satis provectos in perfectione spirituali ; postea & doctrinâ & facundiâ præditos quantâ opus est ad concionandum , & Confessiones audiendas . Et hos cuperem tuo jussu peregrinari Romam , antequam ad nos navigent . Nam & istæ itinerum probationes ad eos formandos con- ferunt : quid possint ipsis ostendunt ; ad labores durant ; adversus pericula futura , præteriorum innoxie aditorum recordatione , confirmant . De- nique sic consequemur . ut hic in concursationum Apostolicarum sudoribus novi non sint : quales deprehenduntur qui sedentes huc nave delati è patrâ , unde nunquam exierunt , campestrium pe- rigrinationum usum nullum habent .

15. Sanè tot hic illecebræ ad mollitiem , tan- ta tamque pellacia , non modo ad cessationem , atque desidiam , sed etiam ad nequitiam invita- menta sunt , ut eorum virtus qui hisce animarum periculis objicendi sunt , exquisitis priùs experi- mentis probanda videatur ; ne si qui minus idonei obrepserint , pro sperarâ nobis consolatione ipsorum adventus & convictus , negotium potius molestissimum facessant , ea committentes , ob quæ ipsos è Societate amandare sit necesse . De his videat quæso tua sancta charitas , an è re sit Magistrum Simonem per te admoneri .

16. Neque qui è societate nunc sunt Amangucii, neque qui, cum hic jam versentur in Indiis, anno proximo, vel aliis consequentibus, si Deus volet, in Japoniam ituri sunt, idonei mihi videntur, qui mittantur ad illas Academias. Verum hi vacabunt interim addiscendæ linguæ, cognoscendisque dogmatibus Sectarum, ut cum venerint ex Europâ, quos expectamus è sinu tuo Patres, domesticis ipsis & fidis uti possint interpretibus in concertationibus adversus Bonzios.

17. Verisimilis mihi spes est profecturam plurimum. & largè amplificandam Amangucianam Ecclesiam. Sunt enim iam ibi Christiani multi, & inter illos non pauci valde boni; ac novi quotidiè plurimi catechizantur, & baptizantur. Vivo in spe magnâ, fore ut Deus Dominus noster nobis servet Patrem Cosmum Turrianum, & Joannem Fernandez, nec sinat ab Idololatris interfici, primùm quia prima, & præsentissima petulorum iam videntur evasisse, furiis illis Bonziorum primâ offensione inflammatis, morâ deinceps mitigatis, & sensim consenescientibus. Deinde quia multi, ut dixi, ibi Christiani sunt, & inter eos non pauci dignitate & autoritate præstantes, qui magno studio invigilant diu, noctuque conservationi nostrorum. Joannes Fernandez, etsi nihil nisi laicus est; tamen, quod expedite utitur lingua Japonica, & quidquid illi suggestum Pater Cosmus Turrianus, aptè ac disertè in eam transfert, utilissimus est illic. Nunc totus est in explicandis, quotidianâ ad populum dictione, omnibus Mysteriis vitæ Christi.

18. Quoniam eam perspexi in Japonibus indolem, ut & Religionem Christianam satis ipsis ostensam facilè probaturi, & semel susceptam tuituri constanter, atque in posteros perpetuaturi videantur, in eorum culturâ quantosvis labores benè collocatos puto. Quo in sensu reficit ac consolatur me spes quam in tuâ sanctâ charitate repositam habeo, confidere me jubens mittendos huc à te sanctos aliquos Patres, quos rectè Japonicarum superstitionum magistris possimus opponere. Id faciendi præcipua tibi causa sit excellentia quædam nationis Japonicæ mihi perspecta suprà cæteras hactenus in hisce tractibus detectas. In quarum nullâ, quæ quidem suis legibus vivat, & Regi Lusitaniæ non sic subdita, satis verisimiliter videtur sperari posse Christi Religionem perenni firmitate radicandam. Una ex omnibus, & sola, quantum sapio, Japonia videretur inconcussam, æternamque servatura Christianæ sanctitatis professionem, si eam semel arripuerit: quod utique non sine ingentibus Evangelicorum Praeconum ærumnis, ac contentiobus eventurum est.

19. Sina, quæ regio est patens latissimè, pacatissima, temperata magno numero exquisitum legum, uni paret Monarchæ, cui ad nutum obeditur. Opulentissimum est Regnum: cunctis ad vitam humanam necessariis abundans. Fretum modico dirimitur à Japoniâ. Gens pollet ingenio & studiis insudat, legum præsertim, & Jurisprudentiæ humanæ, politicæque rationis, cuius exquisitè pernoscendæ ingenti plerique cupiditate fla-

flagrant. Vultus illis candidi , imberbes , oculi parvi . Liberalis plerisque indoles , pace in primis gaudent , quæ fundatissima , sine ullo belli metu , inter ipsos viget . Nisi quid novi obstaculi supervenerit quod iter destinatum intervertat , spero me hoc anno , secundo & quinquagesimo supra sesquimillesimum , navigaturum ad Sinas , quo me vocat spes operæ ad ingens Dei obsequium navandæ , in magnam utilitatem cum Sinicæ Gentis , tum Japonicæ . Nam simul innotuerit Japonibus , Sinas Christi Legem fuisse amplexos , verisimile est multum illos remissuros de pertinaciâ , quâ pravis suis sectis adhærent . Adeoque magna me spes tenet , tam Sinas , quam Japonios operâ Societatis à suis Idololatrîcîs superstitionibus abductos , adoraturos Christum Jesum omnium Gentium Salvatorem .

20. Obiter quiddam referam quod in usu mutuo istarum Gentium singulare , ac mirum observatur . Sinica , & Japonica diversæ linguæ sunt ; adeo ut qui iis utuntur , invicem non intelligant : quod tamen Sina scripserit , legit , & percipit literatus Japon ; sed cum sono scriptum exprimit , ne ab ipso quidem scriptore , si præsens adsit , quid dicat cognoscitur . Nempe literæ Sinicæ non vocis humanæ sonos varios , ut nostri literarum characteres , sed res protinus ipsas exprimunt , ideoque sunt innumerabiles . Discunt autem , qui doctrinæ nomen affectant Japones , literarum iistarum potestatem ; hoc est , non quod verbum aut vocabulum indicent ; sed quam rem designent . Sublevando autem elementariorum , &

Tom. II.

Q

Ma-

magistrorum labori hoc excogitarunt compendium. Proponunt in tabulâ literas Sinicas , cuique imponendo pictam effigiem ipsius rei , quam significat . Exempli gratia , qui character homini designando institutus est , ei forma expressa hominis incumbit . Sic in cæteris . Inde fit ut admoniti conspectu signi Japones lectores , easdem quidem res cogitationi subjiciant , quas Sina scriptor in mente habuit ; sed dum voce quod legunt efferunt , vocabula Japonica res illas denotantia pronuncient : quæ Sinæ audientes , quid sibi vellint prorsus nesciunt : uti nec vicissim si coram Japone Sina eandem scripturam voce adhibitâ legens exprimat , Japon haud intelliget quid verba sonent .

21. Scripsimus linguâ Japonicâ librum explicantem origines Mundi , & cuncta vitæ Christi Mysteria . Eundemque deinde librum Sinicis characteribus descripsimus , quod exemplar cogitamus ferre nobiscum eentes ad Sinas ; ut interim dum linguæ notitiam paramus , specimen possimus dare Sinis scripto ipsis noto expressum eorum quæ afferimus . Oro , atque obsecro sanctam charitatem tuam , per quo Deum amore prosequeris , quoque ejus obsequii studio flagras , fac tam ipse tu , quam universa societas , quotidianis me vestris sacrificiis , & precibus Deo impensè commendetis . Peto inquam , & rogo , interprete ac conciliatrice sanctâ charitate tuâ , patrum omnium , præsertim professorum , procurari mihi suffragia , & efficaces intercessiones ad communem Dominum , quæ junctæ cum totius militantis Ecclesiæ me-

meritis, cumque precibus omnium Beatorum, qui
dum viverent de Societate fuerunt, & cum universæ
triumphantis Ecclesiæ conspirantibus in idem vo-
tis, impetrant mihi à Deo Domino nostro gra-
tiam intelligendi clarè in hâc vitâ quid sanctissi-
ma ejus Voluntas à me optet, simulque auxilium
ac vires, integrè ac perfectè, quidquid innuet
aut injunget exequendi.

Cocino IV. Kal. Februarii Anno CICICLII.

Minimus filius, idemque in exilio maximo.

Franciscus.

E P I S T O L A II.

Societati in Europam.

De Japonia, rebusque ibidem a se gestis eadem fere,
quæ in præcedenti epistola; verum in hac fusius
de Bonziorum vita, et moribüs: de Legitione
Bungensi, Sinarum religionibus, ac de opimis Eu-
ropæorum sacerdotiis cum molestâ apud Japones
concionaria vita commutandis.

Gratia & Charitas D. N. Jesu Christi sit
nobiscum semper. Amen.

I. AD XIX. Kalendas Septembbris An. M. D.
XLIX. in Japoniam omnes, Deo faven-
te, salvi incolumesque pervenimus. Cangoximam

appulimus, patriam comitum nostrorum : perbene sumus excepti cùm ab omnibus oppidanis, tum verò à Pauli Japonis neophyti propinquis ; qui omnes veritatis luce divinitus oblata, Paulo auctore facti sunt Christiani. Cangoximæ cùm essemus, oppidanos divinæ Legis cognitio (ut res erat illorum auribus nova) mirifice delectabat.

2. Japonia regio amplissima est, totaque insulis continetur: unâ omnino linguâ utitur, eaque non admodum difficulti ad discendum. Reperta hæc regio est à Lusitanis annis ab hinc octo aut novem. Sunt Japones honoris ac dignitatis per studiosi, sèque armorum gloriâ, bellicaque virtute omnibus nationibus præstare arbitrantur: arma in honore ac pretio habent, nullaque remagis, quam armis, auro, argentoque insignibus gloriantur. Gladios & pugiones perpetuò gestant tum domi, tum foris: ubi cubitum discedunt, è cervicali suspendunt.

3. Armis tantum tribuunt, quantum nulla alia natio, ex iis, quas ego vidi. Sagitarii sunt peritissimi: pedestribus ferè præliis contendunt; quamquam equis regio non caret. Inter se per officiosi sunt; cum advenis, quos contemnunt, non item. Rem familiarem in armis, cultu corporis, & servorum comitatu consumunt, nihil omnino de coacer-vanda pecunia laborantes. Bellicos planè sunt, & continenter bella inter se gerunt: ut quisque plurimum viribus pollet, ita latissime dominatur. Regem unum habent, tametsi annis abhinc centum quinquaginta ei Dynastæ parere desierunt, quæ perpetuorum est causa bellorum.

4. Magnus est his locis numerus tum virorum, tum fœminarum, religiosam vivendi rationem proficiunt, Bonzios & Bonzias appellant. Bonziorum duo sunt genera; alii cineraceo utuntur vestitu, alii nigro. Hos inter magnæ intercedunt simultates: cineracei atratis infensi sunt vulgo, eoque inscitiæ arguant atque improbitatis. Bonziarum totidem sunt genera, partim cinereâ, partim atrâ veste insignes: Bonziis parent, sui utræque generis & coloris. Bonziorum ac Bonziarum innumerabilis est in Japonia multitudo, ac planè incredibilis, nisi ei, qui ipse perspexerit.

5. Cognovi ex bonis auctoribus, regulum esse in his locis, in cujus ditione cœnobia sint Bonziorum ac Bonziarum facilè octingenta capitum minimum tricenorum; innumerabilia autem esse, ubi quaterni, seni octonique versentur: quod quidem ego, quantum videre potui, facilè adducor, ut credam Sectarum, quæ hic florent, ratio à Sinis ascita est, quæ gens est in continentि è regione Japoniæ. Hinc memoriam habent Japones litteris consignatam auctorum cujusque sectæ, qui bina, aut etiam terna annorum millia in solitudine voluntariis se pœnis afflixisse dicuntur. Horum principes numerantur Xaca & Amida.

6. Disciplinæ vel virorum vel mulierum sunt omnino novem, legibus inter se institutisque dissidentes: liberum est cuique, ad eam quam maximè probet, animum applicare. Quare usuvenit, ut sub iisdem tectis aliam sectam vir, aliam uxor, aliam liberi sequantur. Neque ea res ullas ferè turbas excitat, cum liceat cuique, ut

quisque velit , vivere . Veruntamen sœpe inter eos controversiae & contentiones existunt , cùm suam quisque disciplinam reliquis anteferre conatur , atque etiam interdum venitur ad manus .

7. De mundi atque animarum procreatione in hisce disciplinis omnibus mirum silentium . Omnes piorum atque improborum sedes nominant : nulla tamen earum aut cuiusmodi sit beatorum sedes eorum , aut cuius imperio improborum animi ad inferos detrudantur , ostendit . Suos tantùm autores prædicant , qui ut saluti consulerent hominum innumerabilium , nullis sua peccata pœnis expiantum , acerbissimos suâ sponte cruciatus subierint , maximèque diuturnos .

8. Proinde confirmant , eos omnes , qui nullas suorum delictorum pœnas luerint , si sectarum suarum Principes conditorisque implorârint , ab omnibus incommodis liberatum iri ; ita tamen , si magnâ (*) ejus fiducia imploraverint , omnèmque in eis spem reposuerint suam . Ac persuasum habent fore , ut vel ex ipsis inferis eorumdem deprecatione eripiantur . Sed hæ quas dixi disciplinæ innumerabiles fabulas , & mira quædam de suis institutoribus perhibebant , quæ longum esset exponere .

9. Ex hisce sectis nonnullæ trecena , alia quingenæ præcepta continent ; omnes tamen consentiunt , quinque præcepta esse præcipua , ac planè necessaria . Primum , non occidendum , nec occisum quicquam comedendum . Alterum , non furandum . Tertium , non mœchandum . Quartum , non mentiendum . Postremum , abstinentium vi-
no . Atque hæ quidem leges communes sunt di-

(*) Forsan eos .

sciplinarum omnium. Sed Bonzii & Bonziæ de suarum legum ratione verba facientes ad populum, ei persuaserunt, fieri non posse, ut profani homines urbanis negotiis implicati quinque illa præcepta servent.

10. Proinde præstare se velle, quicquid propter earum legum negligentiam mali atque incommodi illis accidere possit, sub ea conditione, ut populus domicilia, cœnobia, redditus annuos, pecuniasque ad usus ipsorum necessarios curet, & scilicet honorem eis & cultum tribuat. Hæc si populus faciat, ipsos quicquid legum sit, pro populo servaturos. Quocirca viri primarii atque opulenti, ut majori peccandi licentia fruerentur, Bonziis postulata omnia concesserunt. Ita Bonzii apud Japones magnam habent venerationem; vulgoque persuasum est omnibus, eorum deprecatione animos evocari ab inferis; quoniam hoc Bonzii susceperunt, ut pro populo de legibus illis satisfaciant.

11. Concionantur Bonzii certis diebus. Concionum omnium caput est; neminem è populo damnatum iri ad inferos, quamvis multa & deliquerit & delinquat. Suæ quippe sectæ auctorem eos, si forte ad inferos relegati sint, è mediis suppliciis vindicaturum; præsertim vero si Bonzii, qui pro his satisfecerunt, deprecatores accesserint. Et vero Bonzii ipsi vulgo de sua sanctitate, quod quinque illis legibus pareant, ad populum sanè magnificè prædicant. Idem autem negant pauperibus (quippe qui benignè Bonziis faciendo careant facultate) ullam relinqui spem ex infe-

ris emergendi. In eadem causa fœminas esse dicti-
tant, si quinque illa præcipua præcepta neglexerint.

12. Singulas enim mulieres, propter menstruorum
fœditatem, pluribus peccatis esse coopertas, quam
viros universos: proinde tam teturum animal haud fa-
cile salvum esse posse. Hinc eò delabuntur, ut di-
cant, mulieribus quoque, si longè plura quam
viri in Bonzios contulerint, spem erumpendi ex
inferorum carcere ostendi. Illud etiam pro con-
cione pronuntiant, eos, qui pecuniam Bonziis de-
derint in vita, post mortem decies tantum, quan-
tum dederint, eodemque nummorum genere ac-
cepturos, ad usus videlicet illius vitæ necessarios.

13. Nec desunt multi, tum viri tum fœminæ,
qui magnam Bonziis vim nummorum ita cre-
dint, ut eam deinde decuplo cum fœnore in
immortali illa vita exigant: quibus Bonzii sedu-
lò scilicet cavent chirographo suo. Nec dubitat
imperita multitudo de multiplici illo fœnore pecu-
niæ creditæ: Bonziorum chirographa diligenter
asservant, eaque moribundi secum sepeliri jubent,
quippe eorum aspectu diabolum fugari arbitran-
tur. Multas præterea fallacias intendunt Bonzii,
de quibus sine dolore commemorare non queo.
Illud festivum, quod nummos eleemosynæ nomine
accipiunt ab omnibus, ipsi omnino dant nemini.
Miras conciliandæ pecuniæ vias norunt, quas
ego, ne sim longior, prætermitto. Quantum is-
tiusmodi hominibus tribuat, quantum honorein
habeat multitudo, sine gemitu ac stomacho videre
non possumus.

13. Sed ad res in Japonia gestas redeo. Pri-
mùm

mùm igitur, ut supra demonstravì, Cangoximam Pauli patriam applicuimus, ubi ille assiduis sermonibus propinquos suos Christo adjunxit, ac facile omnem adjunxisset civitatem, nisi Bonzii obstatissen; persuaserunt enim Regulo longè ac latè, ut illis locis imperanti, si divinam Legem in regnum suum introduci sineret, profectò non modò ditionem ejus universam, sed cultum etiam Deorum, majorumque disciplinam funditus esse interituram: proinde capite sanciret, ne quis in posterum fieret Christianus. (*)

14. Itaque nos, exactò jam anno, cùm Regulus palam Evgelii cursum impediret, Cangoximanis Neophytis, ac Paulo eorum custode valere jussis, inde in oppidum Amanguciani regni migravimus. Ibi compluribus ad Christi cultum perductis, Cosmum Turrianum eis magistrum reliqui: ego cum Joanne Ferdinando Amangucium urbem regiam, èamque permagnam (quippe tectorum decem millibus, èoque amplius constat) ire perrexì. Ibi ad populum in triviis, ad Dynastas ac Principes civitatis in ipsorum ædibus Evgelium pronuntiavimus, à multis avidè, à nonnullis gravatè audiebamus, Nec intacti abibamus, sæpe puerorum ac multitudinis in viis effusam petulantiam experti. Rex ipse, cùm nos ad se ire jussisset, nostri adventus causam sciscitatus, divinam sibi Legem exponi imperavit; nòsque de religione verba facientes per horam integrā per diligenter audivit.

25.

(*) Cut. Annū in hac urbe permansimus erudiendis, et confirmandis neophytis . . . ut supra lib. 3. ep. 24. n. 3.

15. Verum cum fructus operis ac laboris Amangucii minùs constaret, Meacum (quæ urbs est Japonie princeps , ac sedes imperii) demigravimus . Mensibus igitur duobus in itinere positis , Meacum aliquando pervenimus , maximis laboribus periculisque perfuncti . Meacus olim , ut ferunt , familiarum milibus centum octoginta , hodie propter bellorum valetates paulò amplius centum millibus constat . Ibi cùm nec aditus ad Regem patuisset umquam , & appareret M. acensium animos propter ingentes bellorum tumultus , à sermonibus de religione penitus esse alienos , confessim Amangucium revertimus .

16. Ac Rege literis & munieribus (quæ ex India & Málacâ ab Episcopo & Præfectis attuleramus) delinito , haud agrè ab eo impetravimus , ut edictis propositis declararet , placere sibi divinam Legem in suæ ditionis oppidis promulgari , eamque à suis popularibus quibus probaretur , accipi . Is igitur cùm morem nobis gessisset , simul cœnobium assignavit ad diversandum . Hic nos quotidianis concionibus atque concertationibus cum Bonziis , beneficis , aliisque istiusmodi hominibus , plurimos , atque in his aliquot nobili loco natos , ad Christi Fidem adduximus .

17. Ex horum numero idoneos homines nacti id egimus , ut Japonum sectas opinionesque cognoscemus , eaque conquisitis argumentis ac rationibus everteremus .

18. Quare Bonzii , cùm se proditos à suis ; & rationibus coram populo convictos viderent , ardebat dolore scilicet , ac disrumpabantur ; cùm præ-

præsertim qui se ad Christianorum numerum aggredarent, hanc afferrent susceptæ novæ religionis causam, quod animadvertisserent avitam religionem à Bonziis magistris haudquaquam posse defendi. Nihil omnino Japonicæ disciplinæ tradunt de mundi, solis, lunæ, stellarum, cœli, terrarum, maris, cæterarumque rerum molitione: hæc enim omnia aliunde originem habuisse non putant.

19. Mirabantur autem vel maximè, cum audiebant animorum unum esse communem Effec-torem ac parentem, à quo sint procreati. Id adeò propterea obstupescabant omnes, quod rerum omnium Conditoris in eorum disciplinis nullam omnino mentionem fieri constaret. Quod si esset unum rerum omnium principium, profecto Sinas, à quibus ipsi religiones assumpsissent, non fuisse ignoraturos. Sinis quippe primas sapientiæ ac prudentiæ Japones deferunt omnibus in rebus, sive quæ ad religionem pertinent, sive quæ ad administrationem Reipublicæ. Itaque multa de hoc principio percontabantur, utrum bonum esset, an malum: unumne idemque principium bonorum & malorum. Respondebamus, unum esse principium idque summè bonum, sine ullius mali admistione.

20. Hoc illis non probabatur; quod diabolos naturā malos, & humani generis hostes ducerent: proinde Deum, si bonus esset, nequaquam commissurum fuisse, ut res tam malas procrearet. Ad hæc nos referebamus, diabolos quidem procreatōs à Deo bonos, sed suo vitio factos esse malos, atque ob eam causam sempiternis pœnis suppliciisque mactari. Tum illi objicere, profecto

De-

Deum, tam crudelem in animadvertendo , nequaquam esse clementem. Deinde , si Deus hominum genus condiderit, uti nos doceremus , cur homines ad Deum colendum natos à diabolis exagitari tentarique sineret ? Jam si Deus bonus sit, haudquaquam homines tam imbecillos & ad peccandum proclives ab eo condi oportuisse, sed mali omnis expertes . Denique Deum bonum esse non posse , qui teterimum illum inferorum carcerem ædificârit, nullâque umquam misericordiâ capiatur eorum, qui apud inferos atrocissimis suppiciis in omnem æternitatem crucientur . Postremò , si bonus esset, leges tam difficiles mandatorum decem nequaquam fuisse hominibus datum . At suis disciplinis tradi, eos qui disciplinarum auctores implorârint, vel ex mediis inferorum cruciamentis eruptum iri .

21. Illud nullo modo concoquere poterant, homines at inferos detrudi sine ulla omnino spe aliquando exeundi . Itaque suas disciplinas ajebant pietate atque clementiâ magis nixas esse , quam nostram . Hasce nos quæstiones demum ita Deo fivente persolvimus , nullus ut in eorum mentibus scrupulus resideret . Omnino Japones ducem sequuntur rationem , ut qui maximè, vulgòque omnes usque èò curiosi ac molesti sunt in percontando , ut finem nullum faciant vel argumentandi, vel nostra responsa cum aliis communicandi . Mundum rotundum esse nesciebant: nihil de Solis astrorūmque cursu cognorant . Proinde hæc aliaque ejusmodi , veluti cometarum , fulminum , embrium causas cùm interrogati aperiremus , avidis-

dissimè audiebant, m̄ificè delectabantur, nosque tamquam viros doctos suspiciebant: quæ doctrinæ opinio aditum nobis patefecit ad religionem in eorum animis serendam.

22. È nove in sectis, quæ in Japonia vigent, una dumtaxat mortales animos facit, quæ à ceterarum disciplinarum studiosis habetur deterrena. Ejus sectæ homines nequissimi flagitiosissimique sunt, neque ullam inferorum mentionem ferre possunt. Amangucii mensium duorum spatio post multas interrogations, ad quingentos homines sacrâ aquâ lustravimus, ad hos quotidie, Deo bene favente, aliquot aggregantur. Neophyti, Bonziorum Japonicarūmque sectarum nobis insidias ac fraudes summo studio enuntiant, egregiāmque erga nos benevolentiam atque observantiam præseferunt tantâ sedulitate, ut eos confidamus esse veros germanosque Christianos.

23. Amangucianos, ante susceptum Baptismum, odiosus quidam ac pernolestus scrupulus pungebat ac stimulabat: non videri benignum & clementem Deum. qui Japonibus ante nostrum adventum nunquam se indicasset; præsertim verò si quicumque Deum non coluisserint, uti nos prædicabamus, æternis erant suppliciis apud inferos cruciandi. Itaque majorum suorum omnium salutem desertam ac proditam dicebant ab eo, qui commisisset, ut miseri illi salutaris veritatis cognitione fraudati, ad interitum ruerent sempiternum.

24. Hæc illos odiosissima cogitatio vel maximè à veri Dei cultu revocabat: verūm Dei bene-

neficio error eis omnis & scrupulus exemptus est: primum enim demonstravimus, divinam Legem omnium esse antiquissimam. Siquidem ante ascitas ab Sinis leges, Japones naturâ magistrâ, sciebant, nefas esse hominem occidere, furari, pejerare, itemque alia, quæ decem illis divinis Legibus continentur, argumento esse, quod si quod ejusmodi scelus admississent, conscientiæ stimulis torquerentur.

25. Jam rationem ipsam docere, fugiendum malum, sequendum bonum: idque naturâ insitum esse in animis hominum, sic prorsus, ut divinæ Legis notitiam omnes à natura naturæque auctore Deo habeant, priusquam accedat disciplina. Id adeò si dubium videretur, experiri in aliquo licere, qui disciplinæ omnis expers in monte aliquo ac solitudine sit educatus sine ulla patriarcharum legum cognitione. Nimirum hujusmodi hominem, omnis humanæ disciplinæ rudem atque ignarum, si interrogaretur, utrum hominem occidere, furari, ac cetera ejusmodi, quæ divina lex vetat, peccata essent nec ne; num ab istiusmodi rebus temperare rectum esset; profectò inquam hominem illum humanæ disciplinæ funditus ignarum ita ad hæc responsurum, ut facile appareret, minimè esse divinæ legis expertem. Unde igitur illum eam notionem hausisse existimandum, nisi ab ipso conditore naturæ Deo? Quod si in barbaris hominibus id cernatur, quid in humanis nationibus ac politis futurum? Quæ cùm ita sint, necessariò effici, ante leges omnes ab hominibus lataς, divinam Legem in animis hominum innatam-

tam extitisse. Hæc eis ratio ita probata est , ut planè aquiescerent , atque hisce laqueis expediti, suave Domini jugum facile subirent .

20. At Bonzii sunt nobis offensiores , quod eo- rum mendacia redarguimus . Hi , uti diximus , sua- debant populo , quinque illa præcepta vulgo ser- vari non posse ; quare ipsos pro populo servatu- ros , eâ lege , ut cultus eis victusque tribueretur . Spondere se , si quis eorum ad inferos descendis- set , eum suâ ope atque operâ evasurum . Nos contra populo demonstrabamus , *in inferno nullam esse redemptionem* , neque quemquam per Bonzios aut Bonzijs posse liberari . Itaque rationibus con- victi , se à Bonziis deceptos esse querebautur . Quin etiam ab ipsis Bonziis demum , Deo adju- vante , confessio expressa est veritatis : nimirum non posse se à quoquam inferorum supplicia de- precari ; sed nisi se id posse prædicarent , sibi e- nimverò fame esse moriendum .

20. Itaque haud ita multò post Bonzii , defi- cientibus paulatim studiosorum suorum subsidiis , magnas rerum domesticarum difficultates , vitæque dedecora subierunt . De inferis tam graves inter nos & Bonzios contentiones extitere , vix ut umquam nobiscum in gratiam reddituri videantur . Illorum jam disciplinam multi deserunt , atque ad vitam revertuntur urbanam . Hi Bonziorum in cœ- nobiis versantium fraudes atque insidias enuntiant nobis . Quocirca Amangucii quidem Bonziorum Bonziarumque auctoritas valde in dies obteritur . Affirmant mihi Christiani , ex centum Bonziorum Bonziarumque cœnobiis , quæ erant Amangucii , com-

complura ciuium eleemosynis destituta brevi esse interitura.

27. Antiquitus quidem Bonzii ac Bonziæ , qui unam aliquam è quinque illis legibus neglexissent, à Regulis ac Dominis oppidorum , ubi versarentur , morte scilicet multabantur : sive quis eorum flagitiū , furtum , mendacium admisisse , sive hominem aliudve animal occidisse , aut comedisse , sive bibisse vinum convinceretur . Nunc verò relaxata plānè est disciplina atque corrupta : nam plerique potant vinum , carne vescuntur clanculum , mendaciis student , mœchantur palam ; vulgò pueros habent apud se , quorum ætatis flore abutuntur . Idque ipsi profitentur , ac peccatum nullum esse prædicant : quare populus Bonziis auctoribus à tam nefario flagitio non abstinet . Sic enim vulgò dictitant , si Bonziis id liceat , quidni hominibus liceat profanis .

28. Huc accedit , quod alant in cœnobiosis suis Bonzii fœminas complures , quas colonorum suorum uxores esse dicunt . Ea res offensionem incurrit multitudinis , tantam Bonziorum cum mulieribus consuetudinem suspectam habentis . Bonziæ quoque omnibus horis à Bonziis adeuntur , officii causâ , eösque vicissim adeunt : at populus id malam in partem interpretatur . Ferunt herbam esse , quam Bonziæ esitent , ne gravidæ fiant . Evidem tot ac tantis Bonzios flagitiis copertos esse non miror : genus enim est hominum , dia-bolum in Dei loco habentium , qui innumerabilia ac nefaria flagitia admittant , necesse est .

29. Utuntur Japones omnes ad preces serie
qua-

quadam bene longa , (1) atque inter orandum gradatim ad singulos orbiculos suæ sectæ implorant auctorem Hanc autem , quam dixi , precum seriem percurrunt alii crebrius , alii rarius. Principes sectarum auctores (ut ostendimus) Xaca & Amida numerantur : Bonzii ac Bonziæ cineraci coloris , & maxima populi pars Amidam ; reliqui tametsi Amidam non aspernantur , (2) tamen Xacam præcipue colunt .

30 Sciscitatus sum diligenter , an hi , quos dixi . Xaca & Amida homines fuerint aliqui sapientes , atque obsecravi Christianos , ut eorum vitas mihi perscriberent . Denique comperi ex eorum libris , illos haudquaquam homines fuisse : quippe (3) millesimum , aut etiam bis millesimum annum explevisse dicuntur : Xaca autem octies milles natus perhibetur : aliisque ejusmodi permulta de illis memoriae prodita sunt , quæ fieri nullo modo possunt . Itaque sic statuo , eos non homines , sed mera diaboli fuisse portenta .

31. Oro , quæsodque eos omnes , qui hasce meas litteras lecturi sunt , pro ipsorum studio divini cultus amplificandi , ut victoriam nobis adversus duos hosce diabolos Xacam & Amidam , & reliquos horum similes à Christo Domino precentur ; cùm præsertim jam non sine Dei numine eorundem.

R

dem-

(1) Cut. Superante numerum 170.

(2) Cut. qui ut Deum suspiciunt .

(3) Cut. bis millesimum , aut etiam ter millesimum.

dem auctoritas Amangucii consenescat. Dynasta hujus regni primarius, unà cum uxore fœmina lectissima, nos complexus est sic, ut amborum studia nobis ad divinæ religionis propagationem nunquam defuerint: verùm neuter, ut religionem quamvis (1) exploratam susciperet, adduci potuit: idque idcirco, quod multa Bonziorum (2) cœnobia suo sumptu ædificârant, vectigalibùsque instruxerant, quod Amidam, quem superstitione colunt, orarent assidue, ut eos ab hujus vitæ calamitatibus atque incommodis prohiberet: atque ad eam, quā ipse perfruitur, felicitatem aliquando traduceret.

32. Hi causas, cur Christiani non fierent, plurimas afferebant; illam potissimum, quod dicerent, egregios se Xacæ & Amidæ semper cultores extitisse, eorūmque causâ, & plurima largitos esse Bonziis, & sedes ac domicilia excitasse: si jam ad Christum sese transferrent, gratiam tot annorum officiis collectam, omnemque superioris vitæ fructum utique perdituros. Pro certo habent se, quicquid pecuniæ Xacæ & Amidæ nomine Bonziis dederint, post mortem cum (3) maximo fœnore recepturos, ac præterea cultùs pietatisque suæ fructum amplissimum: quæ scilicet ne ammitterent, ad Christum transire noluerunt.

33. Persuasum habent Japones, in illa beatorum

(1) *Cut.* probatam sibi, et exploratam ut rationi congruentem.

(2) *Cut.* et Bonziarum.

(3) *Cut.* pro uno denario decem.

rum sede epulas cultumque vita suppeteret cum elegantia & copia : atque (1) ut quisque apud Xacam & Amidam maxima in gratia fuerit , ita apud omnes in maxima gloria futurum . Hæc omnia commentitia sunt mysteria Bonziorum , qui nobis (2) concionantibus obtrectandi studio , in suis sanis concionabantur , & magnâ auditorum frequentiâ nobis pariter Deoque nostro turpissimè maledicebant . Christianorum Deum esse ignotum quiddam & inauditum ; fierique non posse , quin maximus ac teterimus dæmon esset : ejus nos dæmonis esse discipulos : proinde caverent , ne Christi sacra susciperent : simul atque enim ille pro Deo coli cœptus esset , Japoniam interituram . Dei quoque nomen cavillantes interpretabantur , Deum nihil aliud esse , nisi Dajum , quod verbum ipsorum linguâ mendacium significat : itaque apud se essent , sibiique à nobis caverent diligenter .

34. Hæc atque alia multa impia maledicta conferabant in Deum ; quæ tamen ille pro sua clementia ac benignitate infinita , in honorem suum salutemque hominum vertit . Etenim illorum in nos maledictis , & nostra apud populum auctoritas , & Christum colentium numerus in dies au-

R 2

ge-

(1) *Cut.* ibi apud Xacam , et Amidam ita quemque maxima in gratia et gloria futurum , ut fuerit illorum causa erga Bonzios et Bonzias beneficus .

(2) *Cut.* contra ea concionantibus , frequentem populum convocabant , et obtrectandi studio .

gebatur. Intelligebat quippe multitudo, idque palam dictabat, per invidiam à Bonziis in nos illa jactari.

35. Diù ac multum in Japonia elaboravi, ut omnibus vestigiis indagarem, ecquando Japonii Jesu Christi notitiam habuerint: demumque ex eorum literis ac sermone comperi, nihil omnino eos de Christo inaudisse. Cangoximæ, ubi annum commorati sumus, animadverti Regulum, ejusque cognatos albam crucem in familie insignibus habere, sed tamen Christi nomen funditus ignorare.

36. Amangucii cùm essem, simul cum Cosmo Turriano & Joanne Ferdinando, Rex Bungensis potens in primis me per literas rogavit, ut se convenirem: Lusitanam navem ad suum portum appulisse; cupere se certis de rebus mecum communicare. Itaque confestim, vel ut ejus erga Christi Fidem animum explorarem, vel ut Lusitanos inviserem, Bungum profectus sum, Cosmo & Joanne apud Christianos relictis. Rex me liberaliter accepit: ego magnam ex Lusitanorum congressu cœpi voluptatem.

37. Dum Bungi commorarer, magnum Amangucii bellum diabolus excitavit. Dynasta potens opibus Regem suum bello illato urbe exegit, regnòque spoliavit. Ibi Rex cùm fugæ exitum nullum reperiret, ne vivus in acerbissimi hostis, qui in sua modò ditione ac potestate fuisset, manus perveniret, pugione in ventrem adacto, necem sibi concivit; simul filium, quem apud se habebat, interfici, atquè utriusque corpus comburi
jus-

jussit, ne quam omnino materiam injuriæ hostes invenirent. Idque uti imperaverat, factum est. Quantum illo bello nostri, qui erant Amangucii, capitis discriminem subierint, ex iis litteris, quas ad me ab illis scriptas vobis mitto, facile intellige-tis.

38. Post Amanguciani Regis interitum, regni Proceres ac Dynastæ gravi perfuncti bello, cum viderent rem Amangucianam sine Rege stare non posse, legationem ad Bungi Regem miserunt, ut fratrem suum germanum Amangucium mitteret, quem ipsi Regem constituerent. Rex scilicet mo-rem eis protinus gessit: ita ille regnum adeptus est Amangucii. Bungensis Rex magnis sanè bellicosissimorum hominum copiis instructus (ut est captus Regum Japonicorum) admodum imperat latè. Lusitanorum nomen mirè diligit. Itaque ut de Lusitani Regis opibus ac moribus cognovit; petuit ab eo per litteras, ut se in amicorum suo-rum numerum adscriberet; elque(1) thoracem ami-citiæ obsidem misit. Ad Proregem quoque Indiæ certum hominem (2) allegavit, qui suam illi amici-tiam, societatem, studium prolixè deferret.

39. Is legatus mecum devectus in Indiam, ho-norificè & perliberaliter à Prorege tractatus est. Ac Bungi Rex ante meum ex Japonia discessum, Lusitanis ac mihi recepit, se cum Amangucii Rege fratre suo acturum, ut Cosmum Turrianum

R 3

&

(1) Cut. *Un rico cuerpo de armas.*

(2) Cut. *familiae suæ primarium.*

& Joannem Ferdinandum amplecteretur . Idque ipse Amangucianus Rex designatus nobis promisit , simul atque in regni possessionem pedem posuisse set se esse facturum .

40. In Japonia quamdiu fuimus (fuimus autem annos duos & diuidiatum) facultatibus munificentissimi Lusitanæ Regis sustentati sumus : is in Japonicam profectionem (1) aureos amplius mille assignari nobis eleemosynæ nomine imperavit . Incredibile est , quantum nobis Rex optimus faverit , quantosque sumptus in nostra Collegia , domicilia , necessitates fecerit , quotidieque faciat . Bungi aliquamdiu commoratus eram , cum Lusitanæ navis opportunitate invitatus , omissâ Aman-gucianâ reversione , statui ē Bungo in Indiam solvere , ut Socios ac Fratres tanto intervallo reviserem ; & Socios ad Japonis culturam idoneos , aliasque res necessarias , quarum ibi magna est inopia , curarem .

41. Cocinum applicui IX. Kalendas Februarias : ubi à Prorege perhumaniter sum acceptus . Aprili mense proximo aliquot (2) ex India Patres in Japoniam mittentur , quibuscum Bungensis Regis legatus domum est redditurus . Magna me spes tenet , copiosissimam , Christo favente , illis in locis messem futuram : nam ex gente ingeniosa , moderata , discendi avida , rationem ducem sequente , aliisque præterea laudibus cumulata , tamquam ex agro opimo ac fertili , necesse est uberes ac lætas fruges existere .

42.

(1) Cut. doblones .

(2) Cut. duo .

42. Banduensis Academia est in Japone insula (quæ regioni nomen dedit) sanè celebris, quod maxima Bonziorum multitudo confluit ad suas leges cognoscendas. Hæ ab Sinis ascitæ Sinarum consignatæ sunt litteris, quæ longè differunt ab Japonicis. Duplex est autem in Japonia litterarum genus; alterum virorum, mulierum alterum: maximam partem tum viri, tum fœminæ, præcipue verò nobiles ac mercatores literas norunt. Bonziæ puellas in suis cœnobii Bonzii pueros litteras docent. quamquam viri nobiles ac locupletes ferè domesticis magistris liberos suos tradunt in disciplinam.

43. Bonzii acerrimis sunt ingeniis, rerum futurum maximè se commentary dedunt; quid ipsis futurum sit, quem sint exitum habituri, & alia generis ejusdem cum animis suis considerant. Ex horum numero multi erant, qui suis commentaryibus eò demum delabebantur, ut putarent in suis disciplinis nihil esse præsidii ad animorum salutem. Sic enim secum ratiocinabantur omnino oportere unum rerum omnium esse principium. Ejus nullam in suis libris fieri mentionem: (nam de hujus universitatis molitione mirum apud omnes silentium esse) profectò si qui hujuscce principii olim cognitionem acceperint, eos, quod nulla litterarum vel hominum auctoritate confirmare possent, sibi habuisse, celasse posteros.

44. Itaque hoc genus hominum divina Lex maximopere delectabat. Quo ex numero unus Christo se adjunxit Amangucii, qui complures annos

in Banduensi Academia versatus, doctrinæ laude florebat. Is ante nostrum in Japoniam adventum Bonzius fieri cogitabat; at postea, mutato consilio. duxit uxorem. Ejus rei hanc ipse causam, afferebat: quod Japonicas religiones falsas atque inanes esse intelligeret; atque idcirco nullam eis fidem haberet, ab se autem mundi opificem ac molitorem coli oportere. Hujus accessione sanè gavisi sunt Christiani; quippe cùm totius civitatis doctissimus & esset, & haberetur.

43. Posthac in Japoniam novi quotannis Socii (si Deo cordi erit) submittentur, & Societatis domicilium Amangucii constituetur; ubi patres linguam addiscant vernaculam, & cujusque sectæ opiniones atque instituta cognoscant. Ita siet, ut qui istinc è Societate venturi sunt, (*) Banduensis Academiæ juvandæ causâ, Socios ibi reperiant Japonicæ linguæ ac religionis peritos. Quæ res maximo utique erit adjumento Europæis Patribus, quibus Japonica provincia obvenerit. Cosmus Turrianus, & Joannes Ferdinandus in præsentia toti sunt in Christianis mysteriis enuntiandis, & sermonibus de præclaris Christi facinoribus habendis ad populum. Ac multi eorum ita ejusmodi rerum commemoratione afficiuntur, ut Christi cruciatus necèmque fletu ac lachrymis prosequantur.

46. Cosmus nostrate linguâ scribit conciones; eas deinde Ferdinandus, patriæ ipsorum linguæ satis gnarus, convertit Japonicè. Horum opera Christiani magnos in pietate processus habent. Neophyti enim, qui olim suos illos calculorum

or-

(*) Cut. magna virtute ac doctrina prædicti.

ordinis ita precibus decurrebant, ut singulatim insistentes suæ quisque sectæ parentem nominatim invocarent; nunc Christi colendi rationem edocti, ad pietatem conformantur, ut avitas superstitiones convertant in Dei cultum.

47. Usque adeò autem seduli sunt in hoc genere & curiosi, ut cùm se cruce signare docentur, requirant, quid sibi velit: In nomine Patris, & Fili. & Spiritus Sancti. Quid sit causæ, cur dexterâ primum ad caput sublatâ, dicatur: *In nomine Patris*, deinde ad pectus demissâ, addatur: *Et Filii*; postremò à dextro humero ad sinistrum traductâ, adjiciatur: *Et Spiritus Sancti*. Quarum rerum explanatione mirificè delectantur. Ubi *Kyrie eleison*, *Christe eleison* dicere jubentur, horum verborum significationem exquirunt. Sub hæc, B. Virginis rosaria ita decurrunt, ut ad orbiculos (1) minores Salutatione Angelicâ recitatâ, Jesu & Mariæ nomen identidem implorent. Hasce autem, ac reliquas precatio[n]es, itemque Smybolum, paulatim ediscunt ex scripto.

48. Unum est, quod Japonum (2) animos pungit & cruciat vehementer; quod inferorum carcerem undique clausum ad exitus esse à nobis acceperunt, nulla ut ope quisquam inde eripi queat. Dolent videlicet liberum extinctorum, parentum,

pro-

(1) *Cut.* singulos orbiculos decurrunt dicentes *Iesus Maria*: *Pater noster*, *Ave Maria*, itemque Symbolum paulatim ediscunt ...

(2) *Cut.* neophytorum.

propinquorum , majorumque suorum vicem , & dolorem lacrymis declarant suum . Itaque percontantur à nobis , ecqua spes sit , ecqua ratio æternam ab illis miseriam deprecandi . His ego scilicet ita respondeo , ut negem omnino .

49. Hæc eos cura mirandum in modum angit atque solicitat ; sic prorsus , ut dolore propè tabescant . Verum in eo malo hoc inest boni , quod spes est fore , ut hoc magis de sua salute laborent , ne item uti ipsorum majores , suppliciis damnentur æternis . Rogitant etiam : Num eos Deus eripere possit ab inferis : cur tandem eorum cruciatus nullum sit finem habiturus . Ad hæc sat-
tis est responsum à nobis . Verumtamen illi suorum calamitatem deplorare non desinebant ; ut ego lacrymas tenere vix possem , cùm cernerem homines mihi amicissimos intimis angi sensibus , propter rem ejusmodi , quæ acta jam esset , nec in integrum revocari ullo modo posset .

50. E regione Japoniæ Sinarum regio est amplissima , eademque pacatissima , & (quod ex Lusitanis negotiatoribus cognovi) omnibus etiam Christianorum regnis justitiæ & (*) æquitatis laude præstans . Sinæ , quos tum in Japonia , tum aliis in locis vidi , atque odoratus sum , colore simili-
liter , ut Japones albi sunt , acutique & discendi cupidi : magnitudine autem ingenii etiam Japones ipsos facilè vincunt . Terra porrò omnium rerum copiâ circumfluit . plurimis maximisque urbis frequentata ; & urbes celeberrimæ , ac tectis la-

(*) Cut. *quietus* : pacis : melius .

Japideis ad elegantiam exornatæ . Constanſ est fama , regionem esse opulentam , & cum ceteris rebus , tum verò serico abundantem . E Sinis ipſis cognovi , multos inibi esse multarum nationum atque sectarum : & quantum ex eorumdem sermone colligere potui , Judæos ibidem & Saracenos esse suspicor .

51. De Christianis quod suspicer , nihil habeo . Spero me hoc anno M. D. LII. ed transmissum , atque ad Sinarum regem penetraturum . Omnino regnum est ejusmodi , ubi Evangelium si satum sit , longè ac latè propagari queat . Atque etiam , si Christianam religionem Sinæ probaverint , utique Japones quoque religiones ab eis accessitas omittent . Distat Japonia à Liampo , quæ urbs est Sinarum præcipua , trajectu millia passuum circiter CCC.

52. Maximam in spem ingredior fore , ut Deus januam aditumque in Sinas non solum nostræ Societati , verùm etiam religiosis omnium Ordinum familiis aliquando patefaciat , ut piis sanctisque cujusque generis hominibus campus aperiatur , ubi præclarus pietatis ardor existat , in perditis hominibus ad veritatis salutisque viam revocantis . Quare omnes , qui Christianæ religionis amplificandæ studio tenentur , etiam atque etiam rogo , ut suis sanctis sacrificiis ac precibus meos hosce qualescumque conatus juvent , quod regionem ejusmodi aperiam , ubi pia ipsorum excurrere possit industria .

53. De India quod scribam , nihil est : iis enim , qui ibi sunt , Sociis datum hoc negotium est ut quæ

quæ ibi gerantur, vos faciant certiores. Huc ego nuper ex Japonia remigravi: corporis vires satis magnas retuli; virtutis ac spiritus propè nullas: sed spem omnem in Dei benignitate & immortalibus Christi Domini promeritis sitam habeo, ut laboriosissimum hoc Sinarum iter conficiam ex sententia. Etsi enim jam usquequaque canus, tamen ita sum valens ac robustus, ut nunquam magis. Nimirum labores in excolenda gente moderata, veritatisque ac salutis suæ cupida rectè positi, magnos jucunditatis fructus afferunt. Vel Amangucii, cùm, potestate Evangelii prædicandi ab Rege facta, maximi ad nos audiendos concursus fierent. tantum cœpi vitæ fructum, tantumque animi letitiam, quantam antea nunquam.

54. Videbam enim Bonziorum spiritus per nos frangi à Deo, præclarèaque de acerbissimis hostibus victoriam reportari. Rursus videbam neophytorum tum ex convictis Bonziis gaudia, tum incensa studia in oppugnandis Ethnicis, atque ad Baptismum perducendis, tum verò exultationem in victria, pugnisque suis inter se commemorandis, fusâ profligatâque superstitione barbarorum. Hisce ego rebus tanta animi voluptate circumflebam, quæ omnem ærumnarum sensum obrueret.

55. Utinam, ut hæc solatia cælestia nobis (quæ divina benignitas est) in mediis laboribus imperita hic à me narrantur, ita eorum specimen aliquod non modò ad audiendum, sed etiam ad gustandum Europæ Academiis mitti posset! Istrom profectò studiosorum adolescentium complures ad Ethnicorum conversionem suas curas omnes

nes ac studia conferrent, si semel gustassent cælestis lœtitiae voluptatem, quæ ex ejusmodi laboribus manat. Quod si vulgo exploratum esset atque perspectum, quām parati sint Japonum animi ad Evangelium accipiendum, nimirum & viri docti permulti suis studiis finem imponerent, & Canonici, Sacerdotes, ipsique Antistites sua quamvis ampla & opima Sacerdotia relinquerent, ut acerbam vitam ac molestam commutarent cum verè jucunda ac suavi; atque ejus consequendæ gratiâ haudquaquam gravarentur in Japoniam usque navigare.

56. Quoniam Cocinum attigi eo ipso tempore, quo naves profectionem parabant; amicorum autem salutantium frequentia hanc epistolam sæpius interpellavit; raptim hæc scripsi, atque perturbatè. (2) Itaque finem scribendi faciam; etsi finem facere non possum, cùn ad charissimos Patres meos Fratresque scribam, & de Japonibus meis deliciis scribam, de quibus omaia persequi, ut maximè velim, nullo modo possim. Quare finem epistolæ impono, Deum orans atque obsecrans, ut nos in cælesti beatitudine aliquando conjunctos velit. Amen IV. Kal. Febr M. D. LII. Coccino. (2) Totus vester in Christo.

Franciscus.

EPI-

(1) Cur. vereor, ne vel ipsa scriptoris meæ prolixitas tædium afferat legentibus: me tamen solatur, quod ipsis tædium cum scriptura deponere in promptu est.

(2) Cur. vester minimus in Christo frater.

M. Simoni Roderico.

*De Japonibus atque sociis eò destinandis eadem
brevius, quæ epistula I.*

Gratia & Charitas D. N. &c.

1. DE Japonia quædam sunt, quæ te scire volo, ut cujusmodi desideret illa cultores, intelligas. Primum igitur ad hanc gentem Evangelio subiugendam viros deligi oportet expertos, & in ærumnis periculisque spectatos. Siquidem in Banduensi reliquiisque Academiis maxima eos certamina & vexationes manent Bonziorum. Iterum dico eos vehementer exagitatum in, adeò ut periculum sit, ne ipsi pereant, dum alios servare student, nisi magnitudine animi & Dei fiduciâ excellant. Omnino summa eis frigora perferenda erunt: nam Bandua multò magis ad Aquilonem quam Amangucium vergit: inedia etiam toleranda; alimenta enim præter oryzam, olera & alia quædam ejusmodi, sunt sanè levia. Proinde res ipsa, ut vides, viros non modò eximiâ animi virtute, verùm etiam egregiâ constitutioне corporis flagitat.

2. Belgas aliquot, & Germanos, quippe frigoribus atque ærumnis assuetos, huc mittas censeo, qui scilicet procul à patria, alienæ linguae expertes concionibus abstinent; cuiusmodi hominum non parva copia in Italia, Hispania, Gallia est. Eosdem

dem in argumentationibus concludendis , captiosisque rationibus solvendis , exercitatos esse sanè velim , ut satis instructi sint ad Bonzios , quorum auctoritate Academæ nituntur , palam convincendos , sic ut pugnantia loqui cogantur . Hinc Amangucium quidam mittentur eo consilio , ut Japonicam linguam addiscant , & simul gentis sensus & errores odorentur , interea dum egregii aliqui viri è Societate illo veniant , qui sumptis inde peritis comitibus atque interpretibus , Academias adoriantur ; & quamvis rudes ipsi Japonicæ linguae , tamen pugnam capessant per interpres , quoad ipsi patris gentis sermone satis instructi , minus ineant certamen cum Bonziis . Tu velim Beatum P. N. Ignatium per litteras certiore facias de iis , qui in Japonicas Academias sunt ituri .

3. Ex omnibus Japoniæ partibus plurimi ad Banduensem Academiam doctrinæ causâ confluunt : inde domos reversi docent populares suos ea , quæ didicerunt . Bandua , ut accepi , urbs est longè maxima ac celeberrima ; cives non nobilitate solùm , sed etiam bellicâ virtute clari , etsi non desunt inter eos viri & mites & boni . Hæc de Banduensi Academia compéri : similes reliquas esse conjicio . Da operam , quæso te , ut spectatae probitatis ac modestiæ Socios huc submittas .

4. In Japoniam profecturi (ut præcipuas difficultates nominatim describam) ubi in aliquam venerint Academiam , assidue aliis ex aliis certaminibus & percontationibus urgebuntur : ludibrio erunt vulgo , atque omni irrisione ludentur nul-
lum

Ium meditandi contemplandique res divinas otium, nulla Sacri faciendi, præsertim Banduæ & Meaci facultas erit: vix ac ne vix quidem spatum divini officii recitandi. Tantâ indigenarum frequentiâ diversorum celebrabitur, partim visentium, partim percontantium, partim ad viros nobiles accersentium, qui nullam omnino accipient excusationem.

5. Quid multa? tam multi omnibus horis modesti intervenient, ut ne curandi quidem corporis, cibique, ac somni capiendi spatum sit futurum. Satanæ porrò mirificas insidias struet. Qui autem statis ad divina contemplanda temporibus, sacrorum psalmorum lectione, &c. quod caput est sacrosanctæ Eucharistiae fructu carent; si præsertim accedat illa Bonziorum insectatio, maximorum frigorum incommoda, alimentorum exiguitas ac difficultas, humani solatii atque auxilii desperatio, qui tot, inquam, tantorumque molem incommodorum subituri sunt: profectò eximia quadam virtute polleant necesse est.

6. Proinde mittendorum in Japoniam quam accuratissimè delectum habebis. Nam nec senes indei sunt, quod corporis viribus, nec adolescentes, quod rerum usu careant. Ac mihi crede, multorum, qui nomen in Japoniam daturi sunt, ardorem ac virtutem satis supèrque ibi spectatum iri: eosdem autem cœlestibus gaudiis mirandum in modum abundaturos, si ærumnas ac labores fortiter perferent, & divinâ ope ac gratiâ, quæ in maximis difficultatibus copiosissimè suppeditatur, utentur ad victoriam de sempiterno hoste referendam.

7. Iterum te oro , Frater charissime, ut quos in Indiam è Societate subintimes , ejusmodi viri sint, qui vel pauci magno usui esse queant . Etenim cum tot sint in Europa sedes Societatis , bini certè quotannis ex singulis domiciliis deligi possunt ad concionandum nati , qui exemplo etiam magis quam doctrinâ hominibus prôsint . Istiusmodi enim viris India vel maximè indiget . Patribus isthinc venientibus præcipias velim , ne quem ex vectoribus in Societatem asciscant : nam si qui ascendi essent in India , ut hic bonis litteris studerent ; profecto ii duntaxat viderentur , qui præclarè jactis doctrinæ virtutisque fundamentis , huc se ad absolvenda studia conferrent . Multos sanè isthic Collegiis excluditis , quos satiùs esset huc amandari , quam hic ejusmodi homines recipi in nostrorum numerum , qui legere & scribe-re tantùm sciant .

8. Commodissimum autem esset , isthinc neminem , qui non studiorum cursum confecerit , huc venire ; hic nullum omnino adscribi in Societatem , præter domesticis muneribus necessarios . Nam hic quidem studiorum ratio lentum negotium : qui student , post multos demum annorum anfractus apti erunt ad conciones habendas , audiendas confessiones , Societatem & indigenas juvandos . O mi Simon ! Deus nos in cœlesti patria copulet , quando ejus causâ adeò distracti vivimus in terris . Quamquam , quid si nos in Sinarum regno revisamus ? Deum Dominum nostrum , quæso te , suppliciter deprecare , ut mihi facultatem det iter in Sinas aperiendi aliis , quoniam ego ipse nihil

ago. Oræ Piscariæ negotium , de quo Henricus Henriquez ad te scripsit ; de Præfecto , inquam , cura , ut apud Regem conficias : siquidem ad rem Christianam pertinet plurimùm . IV. Non. Febr. M. D. LII. Cocino .

E P I S T O L A I V.

P. Paulo Societatis Jesu .

Morales , Gonzalez , aliique , ob neglectam obedientiam e Societate dimissi , aut castigati : de maxima erga Episcopum observantia .

Gratia & Amor Domini nostri Jesu Christi adsint semper nobis auxilio & favore . Amen .

I. **P**ater Paule ad te isthuc profiscuntur Manuel (*) de Morales & Franciscus Gonzalez. Simul advenerint , visis meis hisce literis , convenies Dominum Episcopum in suo Palatio Episcopali , dicesque ipsi : te reddere ac restituere Dominationi ejus priorem horum , hominem ratione Sacerdotalis Ordinis ipsi peculiariter subditum , nec jam obligatum ullâ religiosæ familiæ obedientiâ ; quippe cum per me , prout literis ad te datis significaverim , votis ritè solutus , & à Societate abdicatus sit : quare homine talentis ad Ecclesiastica ministeria non inutilibus prædicto ,
uta-

(*) Ed. Colon. Michael.

utatur deinceps pro arbitrio, pleno iure; utique cum eum à suo corpore rejectum, & in manus ejus repositum Societas Jesu liberæ ipsius potestati permittat. Ipsi postea Manuela (*) de Morales declarabis te illum, prout à me per literas jussus sis, è Societate dimittere. Amandabis similiter Franciscum Gonzalem; & huic quoque denunciabis suas sibi res habeat in posterum seorsum à nobis; nec hos diversari de cætero in Collegio sines, aut ullam communicationem, etiam consuetudinis & colloquii, habere cum nostris. Molestissimum mihi est ea istos commisisse quæ necessarias mihi causas afferunt ad hoc extreum consilium veniendi. Sed quod me magis angit, malè metuo, ne non in his duobus solis desitura porrò sit istiusmodi animadversio. Scit Dominus Deus noster quāc acri confossus intimè cordilio hanc epistolam scribam.

2. Existimaveram hūc rediens inventurum me aliquam requiem à multis quos peregrè nuper exantlavi laboribus: nunc vice solatii, acerbiores molestiæ occurrunt, litium vitiosâ perturbatione commissarum, contentionum, dissidiorumque à populo in offensionem publicam erumpentium: non hæc scilicet absens mandaveram. Sed quantum reperio, vel exigua, vel nulla obedientia in quibusdam est. Laudetur in omnibus Deus semper.

S 2

3.

(*) Ed Col. Michaeli : videtur esse *Manuel*, de quo lib. 3. ep. II. n. 4.

3. Melchiori Gonzalez mandabis , scriptis *Bazainum*, ubi est, literis, ut continuò inde Goam veniat ; sic enim pro potestate me jubere . Baltasarem Nunnezium tecto excipies & ibi tenebis usque ad meum isthuc adventum . Adolescentem isthuc proficiscentem , cui Thomas Gonzalez nomen est, non admittes Domum antequam ego advenerim . Dicas interim illi : si Deo servire in Societate velit, conferat se in nosocomium , ibique infirmis ministret quoad Goam perveniam , quod brevi, Deo juvante , futurum sperro . Adi à me Dominum Episcopum , eique manus meâ vice osculare , ac dices : majorem in modum cupere me sisti quamprimum Dominationi ejus Illustrissimæ , sperando suavem animi fructum ac consolationem ex ejus dulcissimo congressu . Tum me significaturum ipsi quantum me obstrictum sentiam favoribus & beneficiis ejus tantis , ut iis pro merito æstimandis , nedum rependendis , me ultrò profitear imparem . Summo teneor desiderio Fratres isthic omnes meos revisendi . Patres præsertim , è quorum colloquio consolationem expecto non modicam . Valete .

Cocino , pridie Nonas Februarii Anno CICICLII.

Totus yester in Christo .

Franciscus.

E P I S T O L A V.

P. Melchiori Nunnezio .

Mel-

Melchior domui Bazainensi præfetus : accurandæ vectigalium rationes , habenda in expensione pecuniae necessitatum ratio , sed vitanda sordida parsimonia . De modo exigendi vectigalia , et quæstuarum occasione vitanda .

1. Ego Franciscus perspectam habens tuam Melchior Nunnezi , virtutem ac prudentiam , & ei satis fidens , subesse tibi jubeo Domum istam Bazainensem ; ac pro potestate mando , ut & istius universæ familiæ regendæ , & recipiendorum administrandorumque vectigalium , alen-dis per varia loca Sociis isthic assignatorum , curam suscipias : imperans , ut ex quo primùm die istius à me tibi commissæ Præfecturæ rite possesionem adieris , non solùm qui Fratres aut Patres Bazaini degunt te Rectorem agnoscant , tibique ut tali ad nutum obediant ; sed etiam quicunque deinceps Socii quavis occasione isthac transibunt , Dium aut alia loca petentes , interim dum isthic erunt , tuæ ditioni subjecti sint : nisi si quem aut ego , quod ex meo chirographo constet , aut Rector hujus Goanæ domus Sanctæ Fidei (cui , me absente , sicut Patri Ignatio obtemperabis) tuo imperio exemerimus . Ita ex animi mei sententiâ statuo : & in hujus meæ voluntatis indicium ac fidem , huic chartæ manu propriâ subscribo Goæ in Collegio Sancti Pauli , pridie Kalendas Martias , Anno CICICLII.

Franciscus .

2. Apponam hīc monita & mandata quorum
S 3 du-

ductu regimen te istud exercere pervelim . Incipiam à curia vectigalium , quæ Rex , aut ejus nomine Prætores Indiae , percipienda Societati liberaliter attribuerunt , non solum in usum Bazaini degentium Sociorum ; sed & eorum qui in hac domo Goanâ habitant , atque in stationibus huic subjectis . Circa hæc primū volo te diligenter inire rationes cum nostro Melchiore Gonzale qui collectioni & dispensationi istiusmodi censum longo iam tempore præfuit , exactè ab eo resciendo , quantum ejus pecuniæ acceperit , vel accepto tulerit , quantum in nominibus reliquerit . Ac quidquid ejus compereris perscribe-sis ad me distinctè : scire enim aveo ; præsertim autem summâ fide profitere , quantum idem Gonzalez tibi præfecturam ineunti numeratò consignaverit .

3. Jam in expensione pecuniæ istius magnam te habere rationem par est necessitatum Sociorum h̄ic degentium , & hujus Goanæ Domus ære alieno pressæ , tum sedium Cocinensis , Colanensis , Comorinensis , quæ omnes vitæ subsidia Goâ trahunt , aut potius expectant . Sæpius enim miseri postulant , quām impetrant , & plerumque conflictari longâ inopia coguntur : quod me intime concium ipsorum egestatis , penitus excruciat : etsi enim , pro suâ ceterâ munificentia , Rex propria illis quæpiam subsidia decrevit , tamen ea ferè non solvuntur , ob difficultates ærarii , fiscalibus censibus per illos tractus malignè provenientibus . Quocirca æquum censeo te sic ex istis perceptis aut percipiendis annuis redditibus sumptum facere in nostrorum qui tecum vivunt ali-

men-

menta, & vestitum, ut ultra meram necessitatem in eo non prodeas: sed (per Dei obsequium & charitatem oro te) reputes, quām non sit consentaneum, te & tuos, quod fonti assideatis, redundare superfluis, dum Fratres vestri, quoniam procul pondus ferunt æstus & diei, utcunque indidem aquandi jus habeant, miseriâ & squallore consenescere. Fac igitur obsecro te, quantum, res etiam ad vivum resecando, poteris consequi, ut quamplurimum ex usu vestro istius pecuniae supersit, quod opportunè subministres Goani hujus Curatoribus Collegii, unde ipsi subveniant Sociis in Comorino Promontorio, Colani & Cocini Regnum Dei promoventibus conatu & ærumnâ maximis: ergo si cuius isthic fabricæ molendæ cogitatio nascatur, cave suscipias, nisi planè perspexeris inevitabiliter necessariam.

4. Præterea in quotidiano victu, tuo, nostrorum & Alumnorum Seminarii, frugalitatem adhibe, cui expensa quām minima sit satis. In quo tamen adverte; me per hæc parsimoniam usque ad sordes odiosam importunamque non præcipere: apace id quidem. Quin planè veto, quidquam omnino subtrahi veris necessitatibus domus & familiæ istius. Tantum peto, ut ratione & commiseratione habitâ inopiæ extremæ quā premuntur, in orâ præsertim Comorinensi, operarii Evangelici, redigat se intra fines arctæ sufficientiæ vestra charitas, tantisper dum aliundè consulatur illi afflictissimæ Ecclesiæ, in quâ (quod flens memoro) tot parvuli sine Baptismo moriuntur, id circò quia deest unde miserrimo illic sustenten-

tur victu sacerdotes nostri , qui si adessent , & , prout est opus , concursando assiduè lustrarent illa infelicissima mapalia , tempori occurrerent , infantibus ante Christo regenerandis , quam vitâ decederent .

5. De modo exigendi vectigalia hoc in mentem veniebat admonere : non videtur expedire , ut ea per te ipsum , aut per illum è nostris exigantur . Sed utendum ad hoc operâ unius aut plurimum amicorum laici ordinis , quos quasi procuratores tuâ vice constituas . In horum delectu habeatur primum ratio probitatis & religionis ; ut ii sint qui in vitæ usu justi & æqui habebantur , & veræ in Deum pietatis specimen edant frequentandis poenitentiæ Eucharistæque Sacramentis : qualibus etiam conveniret pias aliquot commentationes , ex iis quæ ad primam Spirituallium Exercitorum hebdomadæ pertinent , à vobis tradi . Cuperem deinde copiosos & domi locupletes homines , si talium idoneorum adisset copia , ad munus istud legi . Ad hos tenuibus in hoc genere præoptandos hæc me potissimum moveret ratio . Non exigua pars hujusmodi censuum corrogatur è plebe inopi opificum ægrè diurno manupretio vicitantium . Hi plerumque , cum ut sit , ad diem solvendo non sunt , nisi exactores vectigalium moram indulgeant , damno suo maximo vexantur . Eam facile gratiam impetrant à dñitibus , præsertim viris bonis , & ad misericordiam propensis ; qui è re amplâ domesticâ . nullo incommodo , in antecessum conferre valent quod mox recipient . Angusti à re familiari fe-

rè

re sunt ad talia inexorabiles , & jure summo agunt , pignerantes & prensantes acerbè debitores miseros , si quando in numerato non habeant unde ad præfixum terminum solvant .

6. Super omnia , per quantum obsequi ac gratificari Deo Domino studes , oro & obsecro te , cave ne in offensionem cuiusquam incurras , aut justam præbeas occasionem querelarum . Id assequeris si te demissè modestum & ab omni specie fastus alienissimum semper populus observaverit : quare auspicari Præfecturam edendis publicè tui depressionis exemplis debes , obeundis pallam omnis generis officiis humilibus , in nosocomiis . in custodiis , ministrando egenis , rudi plebe ac pueris docentis . Hæc in primis popularia amorem in te multitudinis accendent . Porrò quos tui amor præoccupaverit , ii haud temerè interpretabunt in partem sequiore acta tua dictâve . Vide autem , ne sic bene auspicato tibi , præpropera fiducia successuum primorum perseverandi tedium oggerat : quin longanimiter contendere , ut ex bono in melius proficias , & id te facturum autumet populus : nam si remiseris industriam , non consistes in loco quæsitæ gratiæ , sed altius quam emerseras corrues : utique cum in ejusmodi qui desinit progredi , retrò vel invitus rapiatur .

E P I S T O L A VI.

P. Joanni Roderico Armuziam .

*De culpis , quibus Dei gloria et animarum fructus
im-*

*impediuntur: de observantia in Proepiscopum, et
in alios Sacerdotes reverentia, ac de multis e So-
cietate ob jactantiam dimissis. M. Gaspari man-
data: venia culparum a Proepiscopo exoranda.
Concionum forma, functiones omnes placidè ad-
ministrandæ. De rebus sibi pluribus scribendis,
paucis Episcopo. Socios Japonienses laudat, atque
objurgationem ipsam miro condit charitatis sapore.*

*Gratia & Amor Christi Domini nostri
adsit semper nobis auxilio &
favore. Amen.*

I. *S*CIT Deus Dominus noster quantò mallem te alloqui præsentem, quām absenti scribere. Plurima quippe sunt quæ verbo corām, multo & brevius & efficacius transiguntur, quām lento & ad subita exceptionum muto commercio literarum. Juvit quidem audire à recens isthinc profectis quæ de te referunt: sed aliquantò plus juvisset accipere ab iisdem epistolam à te datam quā rationem redderes fructus quem isthic facis, aut ut castigatiū loquar, quem per te Deus facit, quemque faceret, si satis posset tibi fidere; sed omittere cogitur propter obstacula culparum & defectuum tuorum, quæ ipsius desideriis opponis. Hæc nempe impediunt, ne per te se manifestet. Cujus impedimenti accusare te ipsumas- siduè deberes: dolorèque cum pudore ac pœnitentiâ. quòd vitio tuo non sis aptum in Dei manu instrumentum ad magna & præclara quæ parat; damno ingenti, & uni tibi imputabili, tum glo-

gloriæ majoris ad ipsum , ni per te staret , redituræ ; tum multò uberioris extituri fructus animalium quibus curandis vacas : in quas ò quanta Dei dona & cœlestes favores intercips , eo solo quid talis non es qualem esse par fuerat ! Quare memento solicite tecum reputare : quam severè ratio in supremo judicio repetenda sit à te bonorum quæ Deus fieri vellet & facere paratus est ; sed ea ne faciat , tu impedis.

2. Hoc tibi pro potestate impero , ut Domino Proepiscopo te valdè obedientem præbeas , ut non nisi eo probante ac volente concioneris , Confessiones audias , Missam celebres , & adverte hoc non à me consuli , sed mandari ; atque adeo in virtute Sanctæ obedientiæ prohiberi , ne quacumque tandem ex causâ dissidium cum Proepiscopo facias , aut simultatem unquam ullam cum illo suscipias . Quod tranquillè ac cum bonâ ejus gratiâ poteris efficere , in hoc incumbe : confido enim eum , pro meâ de virtute ac charitate ipsius opinione , si te humilem ac morigerum viderit , promptiore fore ad liberaliter concedendum quod opus fuerit , quam te ipsum ad petendum . Aliis Sacerdotibus multam exhibebis venerationem ac reverentiam : cavebis autem diligenter ne quemquam eorum spernas , aut ullâ contemptus specie offendas . Amicos omnes habet præluce iis exemplo obediendi Proepiscopo : sic imitatione Sacerdotum pariter omnium condiscet populus plenam atque integrum , quam Pastori suo Proepiscopo debet , obedientiam . Atque hunc exempli fructum tanti velim æstimes , ut planè

statua^c, te praeundo cunctis specimine humili-tatis & obedientiæ, longè plus quam concionan-do proficere.

3. Cave singularitatem affectes, ostentando te mundo & auram captando popularem: quin potius ab omni ambitu celebritatis ac famæ vanæ abhorrese te demonstra. Multis è nostra Societate multum nocuit ista jactantia & stu-dium arrogans singulariter eminendi. Multos è Societate dimisi ex quo è Japoniâ redii, quia eos isto vitio inter alia infectos reperi. Atten-de tibi ac solicitè cave ne quid committas ob quod tu quoque dimittaris. Ut eâ quâ par est animi demissione in Societate vivas, tecum re-puta: quantò tu Societate plus egeas, quām So-cietas te. Propterea vigila semper, nec tui un-quam obliviscere: nam immemor sui, quî speretur memor futurus aliorum? Hos tibi versus exarc dic-tante aniore tui verò synceroque, instigantibu- læ-vi: hic increbrescentibus nunciis: haud tantum in te modestæ demissionis, tantum obedentiæ conspici, quanto esset opus ad publicum isthic exemplum.

4. Mandavi Magistro Gaspari, ut ad te scri-beret: causa mandandi fuit, quod cum is usum magnum istius Gentis atque urbis, commora-tione ibi longâ, paraverit, sperabam posse illum tibi opportuna & perutilia suggerere ad rem il-luc gerendam, prout ad majus Dei Domini no-stri obsequium expedit: quocirca literis ejus par autoritatis pondus ac meis tribues; quin iis sic tanquam à me scriptis deferas, & quod præci-pliant exequaris, jubeo. Ne tractationi Matrimo-nio-

niorum intricari te sinas, moneo; neve illos qui clandestina imierunt conjugia, absolvias unquam sine expresso mandato ac bonâ veniâ Proepiscopi, & hoc ut ita facias, mando tibi in virtute Sancte obedientiae. Quando Magister Gaspar ivit Aemuziam, certas illi regulas præscripsi, quarum illic ductum sequeretur. Ejas Parænesis exemplum audio ab eo relictum isthic. Legas illud velim semel quavis hebdomadâ, ut memorâ semper recente præceptorum in eâ digestorum, iis in operando dirigaris: quo te juvandum confido ad rectam ineundam Deo inserviendi rationem.

5. Pro eo quanti referre arbitror ad majus Dei obsequium, exhiberi a te Proepiscopo summam demissionem & obedientiam; impero tibi in virtute Sanctæ obedientiae, ut hâc istius indicatrice præcepti epistolâ visâ, coram Proepiscopo positis humili genibus procidas. veniamque supplex petas inobedientiarum & culparum quibus ei hactenùs molestiam facessivisti: tum illi manum osculaberis, profitens, te jussu meo id facere. Inde ab illo audies quid velit à te fieri, obedienterque quidquid jusserit exequèris. Quo autem ista tua cum Proepiscopo consensio non exigui sit temporis, sed fixa firmâque semper durer, singulis deinceps hebdomadis eum semel invises, osculaberisque manum ejus, demissionis pariter & obedientiae specimen id illi ac pignus exhibens. Cave autem hoc unquam omittas, etiamsi reluctetur natura, judicioque ac genio tuo proprio vim in eo te facere magnam oporteat. Totum enim id planè sic debet fieri, ut confundan-

datur malus Dæmon autor discordiarum & inobedientiæ.

6. Diligenter attende ne dicendo ad populum de sacro pulpito perstringas aut pungas quemquam, ne curiosas, & speculationis nimis attenuatæ, aut eruditionis ambitione doctrinas ostentes. Verum argutiis & farraginibus istiusmodi omissis, argumenta solida graviter pertracta. Peccata in quæ passim multi è populo incurunt, objurga cum magno zelo Divinæ Gloriæ, sed cum pari semper modestiâ. Peccatores ipsos, etiam ut tales palam agnitos, & latere non curantes, non tamen pro concione reprehendes: sed privatim conventos fraternè monebis.

7. Atque de toto hoc genere sic habe: jucundiùs mihi fore tantulum a te fructum fieri quantulum exprimit hæc lineola — multissima pars versiculi unius, sine tumultu ex cuiusquam offensione nato; quam tam ingentem, ut ei designando vix sufficiat linea totum versus prælongi, quæ latè patet, spatium exæquans, hoc modo:

si magnum illud operæ pretium, inter querelas læsos se ferentium plurium, aut etiam unius, strepitu & certaminibus extorquendum est. Et quia certissimè persuasus sum præcipui hanc rem momenti esse; atque adeo hinc pendere spem ac facultrem omnem veri profectus animarum ad Dei gloriam

riam procurandi, commendo impensè tibi, ut hoc monitum altè defigas in animo, semperque usu teneas; functiones omnes tuas, præsertim sacras, administrans placidè cum amore ac blandâ significatione charitatis, sine impetu incursuve iræ ac sonoro conflictu obstantium.

8. De fructu quem per te Deus facit in istâ civitate scribas mihi velim fusè, singillatim ac minutim, distinctè referens quàm benè tibi cum Proepiscopo, cum reliquis Sacerdotibus conveniat; ut tu illos observes, ut illi te vicissim ament: denique quæ quantaque tua sit apud populum gratia; an ullo rumore aut querimoniâ cujusquam interpellata. Eas literas Goam mitte. Etsi enim vigesimus ab hoc dies meæ hinc profectioni constitutus est, dabo tamen in mandatis hujus Collegii Patribus, ut mihi ad Sinas, quò tendo e-pistolas tuas preferendas current. Ibi eas videndi, & ex iis, quæ volo nunciantibus, gaudendi cupidissimus expectabo.

9. Res Japonicæ valdè prosperum, Dei beneficio, cursum tenent. Ibi remanserunt Pater Cosmus Turrianus & Joannes Fernandez intenti excolendis iis, qui jam plurimi Christi Religio-nem susceperunt, quique quotidiè suscipiunt. Cal-lent ambo linguam illius gentis, & strenuo usu instrumenti tam necessarii fructus longè uberri-mos metunt. Navigant illuc hoc anno aliquot fra-tres nostri, adjuturi eos, & participes futuri la-borum, supra quàm exprimere scribendo queam, ingentium, & sine ullâ comparatione superantium labores utcumque maximos, quos hisce in par-ti-

tibus cæteri Socii exantlant. Hæc indicō tibi, ut continuè Divinam illis opem impetrare studeas, quotidianis tuis Sacrificiis & perpetuis orationibus. Quando ad hoc Goanum Cœlegium literas dabis, ne cmittas insciere fasciculo epistolam brevem quidem, sed omnibus infimæ tuæ venerationis & devotissimæ obedientiæ contestationibus insignem, inscriptam Domino Episcopo; in quâ et am ei rationem reddes eorum quæ isthic agas. Hoc enim illi debetur, tum quia Praelatus noster, tum quia summa extat ipsius in nos charitas; & in omnibus quæ potestatis ejus sunt impensè nobis favet.

io. Hanc epistolam tantâ libertate scripsi tibi, ut homini virtutis & perfectionis non vulgaris, qui moneri boni consulat, atque adçò reprehendi utiliter malit, quām inanitus adulat unculis lactari, quia sano iudicio & gustu, salubria discernit a noxiè dulcibus. Blanditias videlicet & verba ad gratiam composita fueram adhibiturus, si cum homine infirmo ac debili me agere putarem: nunc fiduciâ roboris & soliditatis tuæ, non dubitavi dissimulationem omnem abjicere, pandereque tibi sine ambagibus sensus intimos meos: quo nomine Deo grates referas censeo, quod te tales fecit, cui crudam & sine condimento, non imprudenter potuerim apponere veritatem: nempe ita tibi sapientia, cuius ad gradum tam sublimem progressibus longis profecisti, facile inspirat contemptum male suadarum assentationum, præ quibus objurgari potius appetis, quām à verentibus tuam, ut imbecilli ac teneri, offendionem,

nem, obnoxiè, nec syncerè, collaudari. Pueris
hæc aut Novitiis convenient: fortibus in Dei mi-
litiâ fecerit injuriam, qui parvulorum eos pascen-
dos lacte, ac molli nutriciorum indulgentiâ, con-
fovendos duxerit. Non prius, mihi credas velim,
expedivi calamum ad hæc exaranda tam simpli-
citer ac nudè, quam Divini Spiritùs imploratâ
luce, sensi ejus impulsum incitantem ad auden-
dum tibi scribere eo stylo quo cum perfectis &
inchoantium aut parum provectorum debilitates
supergressis, agendum est. Ac quoniam per Dei
misericordiam citò in Gloria Paradisi videbimus
invicem, verbum non addam, postquam te ora-
vero; ut memor ac reputans quanto tui amore,
cujus testem Deum habeo, has ad te literas de-
derim, pari tu eas suavitate mutui affectùs exci-
pias; illud idem legendo spectans, quod ego scri-
bendo intuebar, Dei Domini nostri majorem glo-
riam, & majus bonum animæ tuæ mihi carissi-
mæ. Vale. Ex hoc Goano Collegio Sanctæ Fi-
dei, XI. Kalendas Aprilis Anno CICLII. Hanc
epistolam ostendes Domino Proepiscopo.

Tuus in Christo Frater.

Franciscus.

E P I S T O L A V I I.

P. Simoni Roderico.

*Andreas Carvallium in Lusitaniam remissum
commendat.*

Tom. II.

T

Gra-

Gratia & Amor Jesu Christi Domini nostri
adsit semper nobis auxilio & fa-
vore. Amen.

Scripturus mox ad te fusiūs de rebus Socie-
tatis in his terris nostræ, hanc segregatam,
& peculiarem paucis absolvam epistolam, cuius
argumentum idem, & tabellarius, Andreas Car-
vallius erit. Hunc ego perbonum Juvenem, va-
letudinis gratiâ remittendum ad vos censui. Hic
enim ægrè vitam trahebat, & quâ ætate, atque
indole est, medici sperabant patrii cœli haustu
reparari vires ejus mœrbo prostratas, & in integrum
posse restitui. De illo hoc peregrè rediens, con-
cordi omnium qui hic sunt testimonio, compe-
riebam; nulli eum nostrorum his in locis degen-
tium, dotibus naturæ, profectibus doctrinæ ac
donis gratiæ cedere, magnamque in ejus juven-
tute spem passim Majores natu collocant, ob vir-
tutes quas in eo posuit Deus Dominus noster,
quasque per suam misericordiam augebit. Equi-
dem ita esse ego quoque arbitror ut dicunt; &
libenter hujus spei te gaudio impertio; optans
tecum, vovensque ut crescat *in mille millia hic*
Frater noster, & Societatem expectato fructu cu-
mulet. Oro ergo te per Dei Domini nostri amo-
rem, atque obsequium, carissime mi Frater Si-
mon, ut Andream Carvallium eâ isthic charitate
excipias, quâ & ego, & ipse speravimus exci-
piendum eum, & recreandum à te. Quid in hi-
sce partibus novi contigerit, copiosè, ac minu-
tè perscribam ad vos, Deo juvante, antequam
sol-

solvam Cocinum versus; quod futurum puto círciter quintumdecimum ab hinc diem. Deus Dominus noster nos in Paradisi Gloriâ conjungat; nam quando in hâc vitâ congregdi coram, & amplexari mutuò possimus, equidem non video. Illud pro certo habe, dulcissime Frater Simon, insculptam animo penitus meo me quocumque circumferre imaginem tui, cuius objectu te in spiritu continuè cerno. Jamque illud, quò diù propè impatienter exarsi, te præsentem oculis corporis spectandi, desiderium fero leviùs, illo me assiduè interiori desiderati capitis aspectu consolante. Vale. Scribebam Goz VI. Kal. Aprilis Anno CICICLII.

Tuus in Christo,

Franciscus.

EPISTOLA VIII.

P. Paulo Herediæ.

Egregia operarii Evangelici forma.

I. HÆC tibi, quæ Cocini usu teneas, manda-
ta præscribo. Primum omnium quantum
erit in te situm, industriâ & contentione omni
adhibitâ, da operam ut totius illic populi (Sacer-
dotum, ac Religiosorum) tibi concilie amorem:
præsertim autem Sodalium & Moderatorum Ædis
Sacrae Matris Dei, solicite exquires & sedulò

T 2 ad-

adhibens omnes vias & rationes eis certò persuadendi , te non aliud in votis habere , quām obsequi voluntati eorum , & augere pro virili religionem ac venerationem populi versūs istam Sanctam domum Matris Dei . Itaque eos crebrò perofficiosè invises , & ad eos cum fiduciā confugies in tuis spiritualibus necessitatibus dubiorum & anxietatum , consilium postulans .

2. Necessitates verò corporeas pauperum tuam opem implorantium referes ad Sodales misericordiæ , causas apud illos miserorum per te agens , & inde iis subsidia procurans , quæ videlicet ex tuā domesticā inopiā suggestere non possis ipse , quod profiteri te convenit ; efficereque ut intelligent pauperes , id quod à te accipient , è penitentiā non depromi ; sed Sodalitatis misericordiæ liberalitate donari . Ac cum istâ occasione inopes ad te accurrentes exponent penuriam quā laborant rerum corpori necessiarum , tu vicissim illos admonebis de inopiā , quam minus sentiunt , cuique consulere parùm curant , opportunorum ad salutem animæ subsidiorum , quorum tamen copiam in promptu habeant , si uti velint : quarene id negligant hortaberis ; magnoperè suadens , ut mentem ad Deum vertant , ipsum orent , adorent , mysteriis ritè usurpandis Confessionis & Eucharistiae sibi propitient ; ad quod tuam illis paratam exhibebis operam ; ostendens te ipsis illo functis officio primario , nequaquam defutrum in cæteris commoditatibus vitæ ac victus , istâ de quā est dictum ratione , impetrandis .

3. In usu cum hominibus omnis generis pro-

mi-

miscuo, id enixè affectabis, ut modestia in te tumore vacua æquè à cunctis observetur: neminem non benignè ac demissè alloquendo; singulis cùm Ecclesiasticis tūm Sæcularibus honorem quantus cuique competit prolixè deferendo: (ut enim ex S. Greg. nosti, humilitas amorem, superbia odium parit). Si quid fructus ex tuis ministeriis extabit; ejus laudem haud appetes, vel ultrò delatam accipies: sed totam in sclidum iis tribues quos tibi autores adjutoresque, adeoque præcipuos effectores piorum istiusmodi operum fuisse, gratè ingenuèque profiteberis. Id spectanti & in eo elaboranti tibi ut bonum per te nomen nostræ Societatis augeatur, persuasiuum esse convenit; tum te duntaxat navaturum in hoc operam, & voti ejus compotem futurum; cum ingens demissionis, & alienissimæ à fastu omni modestiæ passim specimen præbueris: etenim qui te verè humilem aspicient, & tui. quem intuentur, cæteros, quos non vident, socios arbitrabuntur esse similes, veram scilicet informabunt ideam Religiosorum Societatis Jesu, institutumque id impertient eâ quam despiciencia sui facile à quibusvis impetrat approbatione gratiâque.

4. Una ea via est famæ Societatis propagandæ, quod faciliùs intelliges, si memineris eos qui primi laboribus in Ecclesiæ obsequium suscipiens huic Ordini celebritatem pepererunt, omnium id quidem exercitio virtutum, sed præcipue neglectùs humanæ gloriæ, ac sui depressione, quam cæterarum fundamentum agnoscebant, e-

xemplis ubique clarissimis edendis id fuisse asse-
cutos. Hos tu imitando, & te dignum isto no-
mine probabis, & ejus existimationem promo-
vebis: aliud iter sequendo aberrares videlicet, ac
quod illi construxerunt, everteres.

5. Ante omnia memento, aut critatem apud po-
pulum, gratiamque ac plausum multitudinis, Dei
solius donum esse; quod ille largitur sit illis
duntaxat, quos ea virtutum soliditate roboratos
videat, ut eos jure confidat isto tam insignis ef-
ficaciæ talento rectè ad sui ipsorum, & homin-
um quibus juvandis vacant, salutem usuros.
Quos autem ita comparatos cernit, ut fructum,
si quem ex suis ministeriis referent, ad propriam
derivaturi jactationem sint, meritò mulcat istâ
gratiâ, non vertens in eos studia hominum; nec
aspirare iis à puppi sinens auram favoris popu-
laris; ne dona Dei contemnantur imputata co-
natibus humanæ industriæ, & discriminé sublato
Sanctorum & imperfectorum, tepidi ac minus
accurati in Dei obsequio, mendaci suffragio suc-
cessum, & falso famæ præconio in speciem vir-
tutis exquisitæ subornati, honorem operariis ve-
rè Apostolicis debitum à plebe imprudenti con-
sequantur. Tu itaque fac Divinum Numen con-
tinuè atque instanter ores, ut tibi sensu mentis
intimo nosse tribuat, quæ quamque gravia ex te
obstacula opponas profectibus Evangelii, impe-
diens vitio tuo ne Deus quantam vellet sui no-
titiam indulgeat isti quem malè curas populo,
cui scilicet ad persuadendum quæ opus est, au-
toritate idonea destituaris, tuâ culpa; quod i-
stud

stud cœli munus fervore ac fidelitate debitissimis non promerueris.

6. Quando statis quotidie temporibus juxta nostræ Societatis usum, actiones tuas ad calculos revocas, inquirens ecquid in iis pecces, ne omittas severissimè discutere quemadmodum te geras in administratione Verbi Dei ex Ecclesiastico pulpito. Sacramenti Pœnitentiæ è sacro Tribunali: in promiscuis denique sermonibus ac congressu quotidiano cum hominibus, accuratè observans quæ in his aut negligenter omittis, auctor agis perperam; serioque decernens, ac mox fideliter exequens, necessariam emendationem. Hanc enim si statim à culpæ notitiâ adhibeas, non cunctabitur benignissimus Dominus cum suis ultro donis tuæ pœnitentiæ occurrere: ac suis in te cumulandis gratiis, detrimenta præterita in profectus uberrimos vertere.

7. Nolim autem (quod multi faciunt) te spem conciliandi tibi populi in humanis artificiis constituerem; callideque grassari ad gratiam celebritatemque vulgi eblandiendam, iis obnoxie faciens aut dicendis quæ grata jucundaque multitudini esse perspexeris. Indigna Evangelii præconista sedulitas est; quippe quæ, præter quam individuam trahit comitem pruriginem vanæ gloriole à populo captandæ per sanè periculosam, etiam est injuriosa Christo Domino nostro: quippe cuius honorem istiusmodi Prædicatores, quem spectare ante omnia deberent, suæ ipsorum famæ posthabent: in primis quærentes laudem propriam; eaque adeptâ, ut jam optati compotes, fa-

cilè remittentes ardens studium Divinæ gloriæ per veram ad Deum conversionem animarum summō conatu procurandæ.

8. Hæc quæ dixi hactenūs acri mentis attentione perpendas censeo: desque operam ut istiusmodi sensibus, intimos tui animi sinus imbuas, penitusque perfundas; haud sinens evolare si quid, prout solet, benignissimus Dominus tibi Divina meditanti cœlestis illustrationis afflaverit, sed id diligenter in libellum ad memoriam conferens. Magna pars, mihi crede, veri profectus in Spīru Deo servientium, in hac observatione & sollicitâ recogitatione notiarum istiusmodi, orando ac commentando perceptarum, sita est. Etenim si momentaneis istis aliquando dignatus quispiam Divinæ lucis radiis, veritates per eos detectas literis consignaverit, longè alio videlicet animi motu fructuque istam ex intervallo scripturam releget, quam si non esset expertus quæ chartæ illevit: quinetiam luculentas illas formas quasi fugitivas retrahet, iterumque regustabit vivos sensus, aut eorum certè clariori recordatione saluberrimè vegetabitur ad ferventer operandum sapiendumque prout convenit ex præsenti usu. Latum enim verò discrimen saporis ac gustus spiritualis est inter vulgares lectores istiusmodi rerum à sanctis è congressu cum Deo recentibus scriptarum, & eos qui propria in iis, & aliàs experta recognoscunt; quâ memoria & sensu intimo qui carent, parùm sanè tali lectione proficiunt. Opterea autor magnoperè tibi sum ephemericidum hujus generis sedulò conficiendrum

rum, diligenter in codicillis annotando. quæ tibi quotidianas commentationes obeunti arcana lumina Divinitus asulserint, ea in maximo pretio habendo, teque illis indignum reputando, ac tanto, ut par est, deprimendo profundiū quanto te per ista Deus dignantius extollit.

9. Pone in eo sedulam & efficacem operam, ut tibi ne desit copia fidelium & perspicacium amicorum etiam sacerdotalium, qui & satis oculati sint, ut quos in concionando, in audiendarum confessionum ratione, in cæteris id genus functionibus defectus admittis, videant; & satis liberi ut te de illis sincerè moneant; ac tu lapsus tuos per hunc modum cognitos emendes ac præcaveas, prout convenit.

10. In sacro Confessionum audiendarum ministerio festinationem perfuntoriam vitabis, & patienter attendes negotio, quod in majorem certioremque profectum pœnitentes promoveas. Itaque cum sub manum venient qui & egeant & capaces opis sint, & alioqui vitæ statum satis habeant compositum, ut iis & libeat & vacet dare operam excolendo animo, auditis eorum culpis, ipsos jube sustinere per dies aliquot, comparando se ad veram detestationem peccatorum ex dolore Dei Omnipotentis & summè amabilis offensi. Ad hunc finem præscribe illis commentationes pias, de morte, de judicio, vel de pœnis damnatorum apud tartarum, ex quibus intelligentes quam atrocibus se malis implicuerint peccando, odium tediumque pravè antehac actorum tale concipient, ut ex contrito corde veras

ras extundant lachrymas, & propositum emendationis, cui rectè fidi possit in vitæ consequentis durabilem innocentiam, eliciant.

11. Hoc maximè in iis observandum, quibus inter irrimamenta peccandi, & benè operandi obstacula vitam agentibus, pro humanâ fragilitate non tuto creditur sine pignore, pollicentibus in tempus futurum meliora. Ejusmodi sunt qui graves simultates exercuere cum nondum reconciliatis adversariis, qui amoris flagitosi commercia nondum sic abruperunt, ut in lubrico reddituæ occasionis satis tuti à lapsu putentur: denique qui rem alienam detinentes, reddendi moras hactenùs nexuerunt. Hos omnes post Confessionem exercebis Asceticis meditationibus ad statum ipsorum accommodatis, & sic demùm, ubi satisfecisse videbuntur, absolves & dimittendo adhortaberis, ad se crebrò deinceps sistendum sacro Tribunali poenitentiæ.

12. Quoties incidet ut ii quibus aures confidentibus das, pecuniæ malè partæ consciæ, eam ad te deferant pro arbitratu erogandam in pauperes, quod ejus Domini non extent, ex eâ tunihil unquam ad tuum aut Collegii usum, quantavis premaris inopiam, conferes; ac neque arbitratu tuo personis aut familiis egentibus disperties, sed totam Præfectis Sodalitati Misericordiæ consignabis, ab illis prout videbitur dispensandam. Sic præcidetur aditus suspicionibus de te parùm honestis, & autoritatem promovendo Dei cultui necessariam dementibus.

13. Eâ semper circumspectione ac prudentiâ te ad-

adhibe in congressibus & colloquiis omnis generis hominum, quibus ad bonum promovendis quotidiana navas operam, ut nullâ unquam quantumvis fiduciâ familiaritatis, , excidat tibi loquenti vel agenti quidquam quod illi, si quod potest fieri , & tu pro eventuro habe, à te averterentur, exprobrare jure possent. Hæc cautio cùm ad tuum ipsius, tum ad eorum quos excolis profectum permagni momenti est.

14. Peccata confessis cum significatione pœnitentiae , & absolvî poscentibus , ne annuas antequam satisfactionem repræsentaverint , in tripli- ci præsertim genere, odiorum, amorum , & injus- tæ detentionis rerum alieni juris. Jube prius reconcilient palam cum inimicis gratiam , procul amoveant offendicula pudicitia , iniquè occupata dominis reponant : expleant denique si quid aliud præverti ad securitatem expediatur ; nec sola promissione defungantur : nam cum hominibus horum tractuum tam promptis & liberalibus ad obligandam fidem , quam ad exolvendam tardis ac segnibus, cum arrhâ in manu transigendum est . (Quoad ejus facere Deo juvante poteris, id ages ut bonum nomen , odoremque Societatis tuearis & augeas , ingenti scilicet humilitate , sanctitate , animarum zelo , laboribusque pro eis suscep- tis ; nam qui eidem celebritatem , qua gaudet, pepererunt, hæc ratione favente Deo sunt eam assecuti : ipse tecum sit semper. Amen . Goà die 2. Apr. 1552.)

Tuus in Christo Frater .

Franziscus .

EPI.

Melchiori Nunnezio.

Hortatur ad omnium virtutum exempla, charitatis in primis, demissionis animi, & observantiae in Sacerdotes ac magistratus omnes. De rebus ad Regem scribendis, exigendisque victigalibus.

1. **S**ummopere te oro, quæsòque, ut pro tua erga Christum charitate, ac studio divinæ gloriæ, ubique Christi bonus odor esse studeas; tèque exemplum omnium virtutum civitati proponas: omnino autem caveas, ne qua in re animos hominum offendas. Id consequeris, si moderatio in te & Christiana enitebit humilitas. Itaque initio in humilibus officiis te & abjectis exercebis sedulò, cives utique hac ratione conciliati, quicquid dices aut facies, bonam in partem accipient; idque hoc etiam magis, si in eisdem illis officiis perseverare te in dies ardentius viderint. Quare te vehementer oro, ne obliiscaris tui in virtute progressus: neque enim te fugit, qui in virtutis via non progrediatur, regredi.

2. Iterùm à te peto, quæsòque per Deum, ut tuo exemplo populum excites ad pietatem. Si submissione animi & prudentiâ instructus eris, non dubito, quin & tui operis fructus uberes laturus sis, & bonus planè concionator futurus. Siquidem humilitas & prudentia, multarum sunt magnitudinumque rerum parentes ac magistræ. Vale.

Ietudinaria & vinctorum custodias crebrè visitabis: hæc enim Christianæ humilitatis officia, præterquam quòd Deo grata sunt & hominibus salutaria, non vulgarem etiam apud populum estimationem atque auctoritatem pariunt, etiam iis, qui neque munus habent, neque facultatem concionandi.

3. Præfecti, Vicarii, Sacerdotum, Sodaliū Misericordiæ, regiorum Magistratuum, civitatis universæ amorem & conciliabīs tibi, & tueberis diligenter: permagni quippe id refert ad flectandas, quocumque opus sit, hominum voluntates, tum concionando, tum confessiones audiendo, tum congregiendo. Ad novum istum Christianorum fœtum fovendum & augendum, sanè velim auctores adjutorèsque adhibeas Præfectum, Vicarium, & Sodales misericordiæ. Proinde id ages, ut quantacumque accessio divino cultui per te facta erit, illis accepta referatur. Sic enim fiet, ut tuos conatus magis adjuvent, impedianc minùs.

4. Atque etiam conquereris, ut in tuis difficultatibus ac dimicationibus amicos ac patronos habeas plures, adversarios pauciores, aut potius neminem. Quis enim oppugnare te audeat, quem constet talium virorum præsidio tectum esse? Itaque si quando de Christianæ Fidei propagatione litteras ad Lusitanæ Regem dabis, honorificam & gratam de egregia eorum erga rem Christianam voluntate facies mentionem: atque ipsis, si videbitur, eas litteras ostendes, omninoque petes ab Rege, ut illorum erga nos,

Chri-

Christique religionem officia grata sibi accidisse significet; & eorumdem studia per litteras ita collaudet, ut omnia divini cultus, rei que Christianæ incrementa ipsis potissimum attribuat secundum Deum.

5. Ad Regem nunquam, nisi de rebus ad religionem Ethniconumque conversionem pertinentibus literas dabis, nam de ceteris negotiis ad Socios in Lusitaniam scribere oportebit. Ad offensiones hominum vitandas, Collegii & neophytorum vectigalia neque per te ipse, neque per alium è Societate, si fieri possit, sed per aliud quempiam hominem idoneum exigas velim. Neque enim erit, opinor, difficile, procuratorem aliquem reperire locupletem, ne nostrarum fortunarum periculo negotietur, neu acerbius exigen-do pauperes vexet: quem divinarum rerum meditationibus instructum, ad sacrorum mysteriorum frequentationem adducas, eique muneri volentem præficias. Deus nos pro sua benignitate conjungat in cœlo.

Dat. III. Non. Aprilis, Goæ.

E P I S T O L A X.

P. Melchiori Nunnezio Soc. J. Bazainum.

Spargendus bonus Societatis odor : necessaria Concionatori humilitas. Qui publicè offendit e Societate dimittendus. Redituum impendendorum ratio. Sedula charitate, et humilitate nanciscenda apud

Apud omnes gratia, et uberrimus animorum fructus colligendus. De conscribendis epistolis.

Gratia & Amor Domini nostri Jesu Christi
adsit semper nobis auxilio &
favore. Amen.

1. **A**B homine tibi cognomine Melchiore Gen-
zalez, literas tuas accepi, quas legi cum
non exiguâ voluptate. Utinam det tibi Deus gra-
tiam bonum isthic odorem nostræ Societatis spar-
gendi, quando tanta extat in nos offensio istius
populi. Per ego te quantum inservire ac gratifi-
cari Deo Domino studies, oro & obtestor quâm
possim instantissimè, da operam efficacem con-
ciliandis tibi ac Societati hominibus, nihil quod
tuarum sit partium, quantumvis arduum, in hoc
prætermittens. Si fueris humilis & prudens, ma-
gna me spes tenet, te plurimum, Deo juvante,
fructum relaturum. Mitto isthuc ad te Francis-
cum Henriquez, ut Tanæ commoretur cum Ma-
nuele. Osorius poterit remanere vobiscum atten-
dendo rebus domesticis; & Barretus Scholas lit-
terarias habendo: te Spiritualibus ministeriis va-
cante, conversando cum omni hominum genere
piè ac sanctè doctrinam Christianam explican-
do, concionando.

2. Ac conciones quod attinet, placuit plurimum
quod scribis de apparatu, formâ & totâ ratio-
ne, quam in iis tenere instituisti. Insistas viam
istam censeo; & quâm frequentissimè potes te
sic exercita: spero enim fiduciâ non defuturi fa-

voris Dei Domini nostri, te, si fueris humilis, in magnum concionatorem evasurum. Franciscum Lopez in hoc Collegium destinabis cum primâ nave quæ isthinc solvet. Quæ tibi scripto mandaui de modo isthic rem Evangelicam gerendi, fac crebrò relegas. Multa de his alia te docebit ipse usus, & experientia successuum, si fueris humilis & prudens, atque attentè circumspicias quæ occurunt, considerans & ea comparans cum monitis & mandatis hinc acceptis. Franciscus Henriquez Tanæ, quò mittitur, tuæ gubernationi subjectus deget. Ac velim te illi pro imperio mandare, ut diligentissimè caveat à quoquam offendendo, ut se mitem & insigniter patientem in omni occasione præbeat. Aliunde porrò inquires per fidos exploratores, an justam ille aut aliis è nostris, cuiquam illic offensionis ansam cfferat. Id si compereis, impigrè occurre opportuno representando remedio. Sic te tibi primùm ipsi, deinde aliis invigilare velim. Quod si quem nostrorum deprehenderis in peccato graviori in publicam offensionem erumpente, ac non sine ratione irritante in nos populum, hunc confestim è Societate dimitte: nam quos dimiseris ego jam nunc pro ritè dimissis habeo. Quoniam tantum confido tuæ prudentiæ, ut certum habeam, neminem à te nisi justis de causis dimitendum.

3. Circa reditus annuos istius Collegii curabis, ut potius in ædificationem Spiritualium templorum, quam sensibilium ac meteririorum impendantur. Ex hoc secundo genere sacrarum Ædium saxo aut ligno excitandarum, in eas tantum pe-

cu-

cuniam insumes, quæ prorsùs erunt necessariæ, quarumque sine gravissimo incommodo publico, recusari constructio non possit: si quæ ornatus tantum splendidioris aut speciei augustioris obtenu proponuntur, eas ut quibus præverti urgentiora res exigat, in commodiora differenda videri tempora, excusa. Quod ergo ex vectigali abundaverit, pueris indigenarum, prout tibi piæcepi, in sanâ Doctrinâ & probis moribus educandis absume. Hæc enim spiritualia templa sunt quibus Deus magis honoratur; siquidem hi pueri quando in viros adoleverint, boris exemplis & communicatione doctrinæ perceptæ instrumenta Deo erunt rerum ad ejus gloriam & hominum salutem maximarum. Ante hos dies paucos isthuc misi Paulum Guzaratè, qui in hoc Collegio multis annis institutus est: disertus hîc multûm est linguâ populari, satis à doctrinâ paratus ad tradenda Christianis indigenis elementa Fidei. Poterit quin etiam utiliter ad populum dicere, si quod interioris illi eruditionis deest, nostri, non ita ut ille linguâ vulgari prompti, opportûre suppleant, digerendis illi argumentis & materiâ subministrandâ concionum.

4. Probo quod scripsisti de censu Collegii; videri tibi fideliter curandum, ut juxta Regis nientem tabulis ejus fundationis significatam, expendatur. Id ego quoque sic omnino volo fieri, tum quia justitiæ officium ita præscribit; tum ne offendatur populus animadvertis, quod absit, hoc negligi. Postquam tamen omnium isthinc pauperum, juxta diplomatum præscripta regio-

rum, abundè consultum necessitatibus fuerit, si quid superesset, non est dubium, quin rectè, ac Rege non invito, conferretur ad juvandos quos hīc habemus pauperes; præsertim isthic natos, & olim utiles futuros, ut in Paulo Guzaratè nunc probatur. Quare si è vestiario inopibus isthic è Collegii vectigali distribui quotannis solito, quædam panni volumina, usui præsentium redundarent, ea posses mittere huc ad nos (si tamen sine querelâ vel offensione cujusquam id fiat.) Habemus enim hic Seminarium Alumnorum quibus vestiendis peropportunè advenirent; cum eo tamen, ut dixi, ut nihil quidquam subtrahatur omnino ulli egenorum Bazainensium, quibus primatus in usu istius regiæ gratiæ de jure competit: quocirca vide, ut plenè illic priùs cunctorum votis, ad conscientiæ nostræ exonerationem, & Dei majus obsequium, satisfiat. Hoc expleto, si nihil inde, quod huc aspergatur superest, nos isto subsidio, æquo scilicet animo carebimus.

5. Tu de cætero totum te impende continuo exercitio dicendi ad concionem, audiendi Confessiones, visendi ac solandi ægrotos in nosocomio, vinctos in carcere, ac similium operum charitatis in proximos; promptè accurrendo ad cuncta ejus generis officia, quoties te invitabunt isti propriè curæ dediti Moderatores Sodalitii Misericordiæ. In talibus si strenuè cum charitate & humilitate ministraveris, nancisceris, Deo dante, gratiam & autoritatem apud civitatem; & quamlibet parùm disertus sis, illâ ipsâ tamen quantulamcumque poteris exerere, zeli & modestiæ

sticæ comitatu corroboratâ dicendi facultate , in populo motus ingentes ciebis animorum , & fructum colliges uberrimum . Tantum vide (quod iterum etiam atque etiam commendo) ut arctam cum Proepiscopo consensionem & amicitiam teneas , ut cum aliis Sacerdotibus qui isthic degunt , cum præfecto ac Magistratibus Regiisque ministris ; denique cum universo populo , prudenter , humaniter , demissè , benevolè te geras . Mihi crede : spes ampli successus in perorando è sacro pulpito , non est sita in exquisitione doctrinæ , in elocutionis elegantia , in pompâ & specioso choragio facundiæ . Caput & compendium artis est iis probari & placere quos alloquare , & priùs parasse claves cordium quam aurum aditum tentes . Persuadebis quod voles , si te qui audiunt amaverint , & facilè piurimos Deo conciliabis , si à te neminem abalienaveris .

6. Proximo Septembri , quo tempore spero me futurum Malacæ , fac illic mihi tunc occurrant plenæ ac copiosæ tuæ literæ , quibus me doceas distinctè ac minutatim de fructu tuorum ministeriorum . Scribes etiam , multo scilicet crebrius , pro viciinâ & copiâ quotidianâ huc inde commantium , Patribus hujusce Collegii . Deus Dominus noster nos conjungat in Gloriâ Paradisi . Amen .

Scribemam Goæ hodiè III. Nonas Aprilis An. CICOLII.

Tuus in Christo Frater .

Franciscus.

V 2

EPI-

P. Gaspari Barzæo.

Goani Collegii Rector constituitur. Refractarii et superbi e Societate expellendi, vecigalia fideliter expendenda.

In Nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen.

I. Ego Franciscus indignus Præpositus Societas tis Jesu per hos Indiarum tractus, fre-
tus tuâ, Magister Gaspar, humilitate, virtute,
prudentiâ, cæterisque dotibus quæ te satis idoneum
regendis aliis efficiant, mando tibi in vir-
tute Sanctæ Obedientiæ ut Præfecturam capes-
sas hujus Collegii Goani Sanctæ Fidei, Recto-
risque nomine ac potestate illi præsis. Jubeo præ-
terea subesse autoritati tuæ patres omnes ac fra-
tres Lusitanos Societatis Jesu quicumque citra
Promontorium bonæ spei huc, & hinc usque Ma-
lacam, Moluccum, Japonem, ubicunque harum
regionum degunt. Eos quoque qui posthac è Lu-
sitanâ. vel alia quavis Europæ parte in has Pro-
vincias & Domos Societatis advenerint meo re-
gimini commissos, universos tuæ potestati sub-
jectos volo; nisi si quem nominatim Rectorem
hujus Collegii Goani destinaret Pater noster Ignatius,
quem jam per literas rogavi, expositis pro-
lixè rationibus, cur id necesse videatur, ut mit-
tat huc virum aliquem in primis experientem, &
cui

cui fidat plurimū ad moderandum hoc Collegium , & regendos nostros omnes qui in circum-
sitis Stationibus aut Missionibus ex eo pendent.
Si ergo quispiam è Societate cum mandato à
Patre nostro Ignatio , aut alio Præposito Gene-
rali Societatis Jesu , ritè subscripto , quod exhibe-
beat , Goam appulerit ad regimen capessendum
hujus domus & sedium illi contributarum , impe-
ro tibi in viuitate sanctæ obedientiæ , & hoc
mandatum isti chartæ consignatum relinquo , ut
tali viro statim decedas , eique gubernacula Goa-
ni Collegii & ejus appendicu , nullâ interpositâ
morâ in manus tradas , ipsum te illi subjiciens ,
& in omnibus obtemperans .

2. Sin quis è Lusitanâ veniens missum ad hoc
se diceret , nec tamen ostenderet literas ritè sub-
scriptas à Patre nostro Ignatio , aut alio pro tem-
pore Præposito Generali Societatis Jesu , hunc
veto Rectorem agnoscas , aut in eum præfectu-
ram à me tibi creditam transferas . Si tamen is
idoneus ad gubernandum videretur , & tu subsi-
dio egeres , posses illi delegare partes tuas ; &
committere vicariam potestatem revocabilem ad
nutum ; salvo semper jure tuo ac dominio supe-
riori , cui non minùs ipse dum vice tuâ præest
cæteris , quām quivis aliorum tibi & illi paren-
tium subjectus sit : nam Te , Magister Gaspar ,
planè volo , & pro potestate mihi traditâ de-
cerno , quoad aliud Generalis Societatis statuerit ,
unum isti Goano , supremâ post meam autorita-
te , Collegio præesse , imperarèque nostris , ut di-
xi , omnibus per has regiones degentibus : quibus

universis mando in virtute sanctæ obedientiæ, ut obtemperent tibi Magistro Gaspari Barzæo Goani Collegii Rectori: quò scilicet prævertantur incommoda quæ possent consequi, quæque alias magnâ cum perturbatione secuta meminimus.

3. Ac si quis huic meæ maturo consilio sanctæ satis cunctis declaratæ voluntati refragaretur, vel eam eludere cavillando per arbitrarias interpretationes attentaret, aut se ipse Rectorem ferens, aut tibi debitum obsequium pernegans, eum ego tibi in virtute sanctæ obedientiæ mando, ut è Societate ejicias, quantisvis alioqui egregiis dotibus fuerit prædictus; potioribus enim caret: quæ sunt humilitas & obedientia. Quod dixi de Vicario tibi substituendo, eò commemoravi, quo liberius posses excurrere Goâ interdum ad visenda Cocini, Bazaini, & Colani Collegia, Stationemque Comorinensem. Experientia quippe me docuit; ex hujusmodi Collegiorum Sediumque lustrationibus, & magnum nostrorum in iis degentium fructum, & ingens ad Dei Domini nostri obsequium ac gloriam operæ pretium existere: quare id factites censeo: sed tali modo ac tempore, ut Collegium Goanum quâm minimum possit capere ex tuâ absentiâ detrimentum.

4. Hæc quæ hactenus hic statui, ne quis fortè nostrum leviora arbitratus, negligere aut minoris quâm opus est audeat ducere, iterùm edico tibi, ac pro potestate impero, ut si quis Sociorum obedire tibi perinde ac mihi detrectaverit, eum confestim è Societate amandes: nec te habeat sollicitum quasi fortè aliquem istorum pro-

pter

pter insignia eloquentiæ, doctrinæ, facultatis
alterius decora, desideratura deinde Societas vi-
deatur. Nam istiusmodi Refractarii plūs longè
damni quām emolumenti nostro semper inferent
ordini: cui proinde qui consulunt, meritò lucra
parva negligant gravissimis emenda detrimentis;
cum quibus rectè compensetur admiratio, vel e-
tiam offensio, ac murmur populi, ejectionem ope-
rarium, quorum honesta species labes occultas
celat, facilè improbatu: quare nihil cunctans
aut dubitans abscinde audacter à nostro corpore
membra noxia; rumorum timorumque, me auto-
re, securus inanum. Quo de genere illud quo-
que pro imperio veto: ne quenquam eorum quos
ego ante meum in Sinas discessum è Societate
dimisero, tu iterum in eam ullà unquam ratione
admittas: quin edices per cuncta tuæ ditioni sub-
jecta loca, ne quisquam uspiam nostrorum quen-
quam istorum tecto vel hospitio Societatis excipiat.

5. Vectigalia Collegii jam fixa, dona extraor-
dinaria quæ interdum Rex largitur, jura omnia
& nomina hujus familiæ Goanæ quæcunque
illi competunt liberali concessione Domini nostri
Regis, aut vices ejus Majestatis hīc gerentium
Prætorum, cuncta exiges ac repetes curâ in id
& attentione præcipuâ impensâ, vel per te ipsum,
vel per quos ei muneri visos idoneos præfeceris,
dabisque operam sedulam, ut & plenè integrè
que colligantur, & fideliter expendantur in ali-
menta & cæteros usus necessarios patrum ac fra-
trum Societatis hanc domum incolentium, & ex
hac aliò missorum; quales nisi juventur inde ne-

cessariis corpori subsidiis, servire negotio animarum, cuius gratia mittuntur, prout opus est, nequeunt. Ex annuis redditibus Domus seponatur quantum abundat inevitabilibus expensis, in aeris alieni dissolutionem: cætera insumantur in vicum & cæteros usus, sed merè necessarios, nostrorum, tum in hoc Collegio, tum in Sedibus ei annexis degentium, ac præterea puerorum ab indigenis in nostram disciplinam traditorum, & orphanorum hujus terræ. Datum in hoc Collegio Sanctæ fidei. VII. Idus Aprilis Anno CICICLIII.

Subscripsi in testimonium veritatis.

Franciscus.

E P I S T O L A X I I .

Eidem.

Ne Gaspar triennio toto Goam deserat, nisi electus a Præposito Generali adveniat; huic autem et Gaspar ipse et ceteri omnes subsint; qui renuerint, e Societate dimittantur.

I. Post superiùs scripta, hæc peculiariter commendanda visa sunt. Ego tibi, Magister Gaspar, Rector Collegii Sanctæ Fidei Goanni, mando in virtute sanctæ obedientiæ; ne ex hac Insulâ Goanâ toto triennio exeas: nisi intra spatium trium annorum adveniat huc aliquis à nostris ritè missus à Generali Præposito uni-

versæ Societatis Jesu, cum literis id testantibus, ut ejusdem hujus Collegii regimen capessat. Talis enim simul adfuerit, & tu ei gubernationem hujus Collegii resignaveris, solutus eris hoc meo præcepto, & novo Rectore, cui tu, ut alii, suberis, mittente, poteris liberè proficisci quod is cunque jusserit. Iterum commendo & mando in virtute sanctæ obedientiæ omnibus qui per hos Indiarum tractus me superiorem agnoscunt; ut iidem obtemperent tibi. Magister Gaspar, & tuæ gubernationi subsint. Ac si quis obedię tibi renuerit, primu n ostendes illi has meas literas quibus jubeo, ut quotquot mihi subjecti sunt, tibi pariter, ut mihi si præsens adessem, se morigeros & dicto audientes exhibeant, tum si in consumaciâ perstiterit, eum è Societate dimissum res sibi habere jubebis suas.

2. Item commendo & mando in virtute sanctæ obedientiæ omnibus & singulis Societatis Jesu meæ potestati commissis, ut si quis hic comparuerit à nostro Patre Ignatio aut alio Præposito Generali Societatis Jesu Rector hujus Collegii delectus, & ritè institutus, quod ex literis ab eo subscriptis constet, hunc statim universi superiorem legitimum agnoscant, eique se subjiciant & obtemperent pariter ac præsenti mihi. Sin qui id facere detrectaverit, rogo & commendo eidem Rectori nisi aliud ei Præpositus Generalis mandaverit, ut istos inobedientes, è Societate dimittat: ut certò constet de meâ in his decernendis plenâ & fixa voluntate, huic chartæ manu propriâ subscripsi. Goæ VII. Idus Aprilis CIOCLII. *Franciscus.* EPI-

Eidem.

De usu Privilegiorum.

I. **C**Um certas facultates & privilegia Summi Pontifices Societati Jesu per Præpositos Generales communicanda concesserint: & Pater noster Ignatius diplomatum, quibus hæ conces-siones exprimuntur, exemplis ad me missis, etiam potestatem mihi tribuerit, eos è nostris quos re-ctè usuros istâ gratiâ censuerim, eju^modi Pon-tificiorum munera participatione per me aut a-llios adspergendi: Ego existimans tum te, Magi-ster Gaspar Rector hujus Collegii Goani, tum eos qui tibi subsunt, harum attiibutione facultat-um pleniū instruendos ad tantò uberiorem repor-tandum proventum animarum quarum in culturâ ver-samini, idcirco & eas iosi tibi plenè communico & confisus tuâ satis perspectâ prudentiâ, com-mitto insuper eidem tibi vices meas, ut omnia ista Pontificiis Bullâ signatis litteris indulta nobis privilegia omnis generis, dispensare ac impertiri possis quibus & quatenus ad Dei Domini Nostri majus obsequium expedire judicaveris.

Go^re VII. Aprilis CICICLII.*Franciscus.*

EPI-

E P I S T O L A X I V.

P. Gaspari Barzæo Soc. Jesu.

Methodus humilitatis a concionatore exercendæ.

1. Petis à me, mi Gaspar, ut quoniam multus esse soleo in commendandâ humilitate, & tu ipse intelligis quanti ea virtus pretii ac momenti sit; etiam ejus exercendæ quandam methodum suggerere ne graver. Evidem libenter in eo argumento versor: ac quoniam tuâ causâ volo plurimùm, & tibi audiens circumstrepere plausûs concionum, interdum (ut est amor sollicitè anxius) vereor, ne dum te sentis placere omnibus, incipias ipse tibi non displicere; adscribam hic quæ in mentem veniunt, idonea ni fallor, ut velut amuleti vice tibi sint, ad prævertendam vim noxiam blandi veneni arrogantiæ, per auram popularem, inter gratulationes, insidiosè ad incautos adrepentis.

2. Ante omnia toto animo incumbe ad captandum ex ipso successu tuarum ad populum orationum, occasionem magis semper ac magis tui deprimendi: clarè intelligendo ac profitendo, nihil in eo tuum esse, totam laudem ad Deum, tuæ qualiscunque facultatis, & profectus ex eâ nati te audientium, unicum Autorem, fidelissimè referendo. Quin etiam agnoscas oportet, debere te populo fructum istum universum. Potes enim ac debes credere, Deum Dominum nostrum motum devotione bonæ istius plebis sitientem

in-

inhiantis, addiscendis iis quæ ad Religionem & salutem animarum pertinent, donare tibi, quamquam eâ gratiâ non digno, artem & vires docendi eos prout opus est , & ex ipsorum voto promovendi: ergo te nihil aliud nisi ministrum esse alieni beneficii. tibi nullâ ex parte imputabilis: quippe cum & tua intelligendi lux, & agendi vigor. & ipsa docilitas per motioque auditorum, Dei utique sint munera , non tuis, sed Ecclesiæ, ac pii populi meritis concesssa . Atque hinc causam debes ducere populi amandi. te illi ferens obstrictissimum. quod ejus respectu tibi Dominus doctrinam & eloquentiam communicet, quas si tibi usurpes , & in bonis tuis numeres , ingratus injustusque sis, a quo illæ, ac quorum gratiâ tribuantur, illiberaliter ignorans .

3. Reputare præterea te convenit. si quid operæ pretii , quod lucro imputari queat, ex tuis laboribus existet, fructum esse precum ac suffragationis Sociorum , qui variis per orbem locis Deo militantes , Fratrum suorum alibi decertantium conatibus Divinam opem implorant ; & quia charitate ac demissione summâ id faciunt , impetrant ut Deus Dominus noster nonnunquam uti dignetur operâ Filiorum Societatis , ad suam ipsius gloriam salutemque animarum procurandam . Hæc si persuasa menti tuæ intimo assensu teneas, nætu nunquam titillaberis quantisvis acclamationibus ac laudibus applaudentium tuæ dictioni concionum : sed quò altius extolléris, edem demissius te deprimes; certissimè intelligens istius dotis , tuo tibi periculo ad profectum aliorum creditæ , se-
ve-

verissimam à te olim repetendam esse rationem: cuius in administratione nihil propriè tuum possis agnoscere , præter culpas plurimas imprudentiæ , negligentiæ , ingrati denique animi erga Deum qui largitus est , erga populum in cuius utilitatem est data ; postremo adversus matrem tuam Societatem Jesu , cuius evictus precibus benignissimus Dominus aliquo tuos labores successu fortunat .

4. Juverit etiam fructum , quantuscunque provenit , comparare cum longè uberiori , proveni turo si non interciperetur tuo vitio : quare debes incumbere quām maximā poteris instantiā ad exorandum Deum , ut tuæ menti cœlestem lucem indulgeat , quā intime illustrante liquido vi deas , quanta per tuos defectus ac quotidianos lapsus obstacula opponantur Divinæ in te operanti bonitati , prohibitæ planè assequi quod optat , imperfectione ac labe instrumenti quod adhibet : ideoque omittentis manifestare se clarius , & quæ ad suam gloriam salu.èmque mortalium magna tuo interventu destinaverat , peragere ; neque hos sensus jactare te verbis apud homines magis , quam Deo inspectori cordium exhibere penitus animo conceptos velim . Erunt hi quasi stimuli salubriter excussuri gloriationem vanam , quibus compunctus collectusque in attentionem tui , adeò non dissolveris in supinam securitatem ut potius instes ipse tibi , & solicitè invigiles , circumspectans undique ne quid imprudens pecces , ne uspiam ruens impingas , ne vel publicè agendo , vel tractando privatim , offendas apud po pu-

pulum; quem, ut dixi, grātē ac reverenter intueri, tanquam causam indultæ tibi à Deo gratiæ, te semper æquum est.

5. Tibi porro in hisce versanti meditandis, majorcm in modum commendatum velim, ut quas Deus pro suâ beneficâ consuetudine illuminandi accedentes ad se, tuæ menti satagenti quæ illiplacent inteligeat, notitias infuderit, scriptò comprehendas ad memoriam: nam & sic altius imprimuntur animo, actu ipso & morâ conscribendi oecidente: & si fortè, ut ferè contingit, longa dies earum imagines hebetaverit, aut penè aboleverit, ex relectione commentariorum, quibus præsenti experimento consignatae sunt, rursus tanquam recentes admovertur sensibus animi, dum illarum archetypa quodammodo ex ectypis reparantur, & tuuc quasi venâ iterum repertâ metalli unde hauseris, scrutans ibidem profundius novas opes erues. pro fundamento utens altioris structuræ, fastigio ipso priùs detectorum. Sic enim Dei communicare sese gestiens Sapientia solo gratuitæ misericordiæ instinctu, amat vigilantes ad se, è luce in lucem, è crepusculis per adultiora lumina provehere ad plenum meridiem, continentि augmento fulgorum: quo in genere quia solet prolixus favere propriæ vilitatis depressiones meditando indagantibus, ne dubites quin perseverans longanimiter in isto sancto exercitio humilitatis, & notitiae intimæ defectuum tuorum, magnis inde profectibus, non perfectiōnis modò propriæ, sed successuum etiam ingenitum in procuratione salutis alienæ cumulandus sis;

sis; & usu experturus, quod re ipsa verissimum non omnes intelligunt: in unâ demum syncerâ sui despicienâ totam spem sitam esse veri & magni fructu: ab Evangelico Præcone referendi; fructus autem solitus & plenus non est, quem qui colligit, perit suâ pernicie aliis consulens.

O. Qiccirca per ego te, quo Deum prosequeris, amorem, per quantum debes patri nostro Ignatio & Jesu societati universæ (scis autem quām multum utrique debeas) oro & adjuro semel, iterūnī, tertiod, quātā summā contentionē & efficaciā valeo, insiste continuè hisce exercitus depressionis tui. Si enim illa (quod absit) intermitteres, malè metuerem (Deus omen averat) ne animæ tuæ jactuam patereris, prout profectō non negaveris, & fando auditos, & oculis perspectos à te multos qui quod non essent in humilitate fundati, postquam aliis prædicaverant, reprobi facili sunt: quorum numerum ne augeas, etiam atque etiam moneo, cave. Atque horum infelicissima exempla nollem equidein semel cognita tuo ex animo effluerent. Retracta-sis illa & revoca, otiosè objiciens intimis mentis tuæ sensibus, luctuosissima simulacra plurimorum, quorum ex ore perorantium è sacrīs pulpit's conciones, quām quæ tibi dant operam, densiores pependerunt: qui elegantiū, disertiū, admirabilius. quām Tu, dixerunt: quorum persuasi orationibus plures multò, quām quot unquam ad meliorem frugem te adhortante se receperint idola colere & peccare desierunt: quibus postquam Deus instrumentis usus fuer-

fuerat ad mortales quam plurimos, è diaboli tyrannde ac viciniâ Tartari ad Christi Regnum Cœlique felicitatem transferendos, denique miserrimis contigit, ad æternos inferorum ignes damnatione justissimâ detrudi: quoniam sibi arroganter attribuerunt gloriā quæ soli Deo debebantur; quoniam mundi faventis auram & inanes plausus avidè captarunt; quoniam inflati humanis laudibus, vanâ sui opinione tumuere; unde in superciliosum elati fastum, Cœli fulminibus in superbos intortis occurrerunt.

7. Colligant se in modestiam, justo constricti metu, qui hæc vident: circumspiciat se quisque, & acri attentione rationes ineat consiliorum ac votorum. Si rectè calculos posuerit accepti ac redditi, non esse cur glorietur, abundare unde metuat, & quare se deprimat, intelliget: nam in toto isto negotio, quantiscumque gesto successibus, procriptionis salutis hominum, quid tandem est quod imputare jure nobis ad gratulacionem & decus proprium possimus? nihil hic omnino nostrum præter quos multos benè cœptis inteximus errores, infidelitates, imprudentias. Hæc nostri peculii sunt, nam conversiones hominum opera sunt Dei, suam gaudentis ostentare bonitatem eò mirabiliùs, quò instrumentis ea efficit ineptissimis; nos videlicet adhibens vilissimos & omni opprobrio dignissimos ministros ad suam manifestandam hominibus gloriam.

8. Vide ad extremum ne tibi unquam obrepat, ut tui comparatione cum aliis Sociis minus speciosè operantibus, eos præ te contemnas, quasi ob-

obscuros & ad magna inutiles. At tu potius certâ tibi persuasione subjice: ex illuvie ac tenebris vilia domi officia tractantium istorum , splendores tuos nasci. Hos , inquam , Fratres tuos humiles Dei causa sordidis ministeriis intentos , ab eo cui devotè serviunt, impetrare tibi vim ac facultatem quæ te clarum efficit : quibus idè plus longè debeas , quam illi tibi . Tali præoccupatus sensu intimo , nunquam hos despicies , sed penitus amabis ac veneraberis , infra ipsos te deprimens , magno tui animi profectu .

Tuus in Christo Frater .

Franciscus .

E P I S T O L A X V.

PP. Collegii Goani.

De Superioribus in defectum Gasparis surrogandis.

I N Nomine Domini nostri Jesu Christi . Reputans mecum brevitatem nostræ vitæ , ac mortis cunctis hominibus certissimæ incertissimam unicuique diem & horam ; ac metuens ne quam in turbationem incidat hæc Dominus , si eam necesse foret eligere sibi Rectorem in locum morte subtracti Magistri Gasparis , priusquam Pater noster Præpositus Generalis Rectorem huic Collegio præfecisset , existimavi mearum esse partium prævertere , quoad possum , ante meum in Tom. II.

Sinas discessum , incommoda quæ ex tali inopinato casu nasci possent , consituendo jam nunc aliquid certi , & designando personam quæ interim dum à Româ à Præposito Societatis Generali constitutum aliud innotuerit , tum hujus Familiæ , tum cæterarum Societatis Stationum à Promontorio Bonæ Spei usque ad extremum Orientem , providentiam gerat ; cuique ut Superiori nostri omnes Sacerdotes , Clerici aut Laici obedire in omnibus debeant .

2. Si ergò Patri Magistro Gaspari humanitùs aliquid , quale dixi , contingenteret , Rector esto Domus hujus Manuel de Morales : ac si eo tempore hinc absit , accersatur statim , ut huc se conferens regiminis possessionem adeat , & jam tunc incipient Patres & Fratres universi tam Goæ degentes , quam alibi , ei obtemperare tanquam vero cunctorum & legitimo Rectori . Quoad autem ille venerit , præsit vice Rectoris Pater Pau-
lus , qui Patri Manuelei de Morales statim atque huc advenerit , regimen resignet , & illi , sicut reliqui omnes nostri , deinceps ipse quoque subjectus sit . Ac si vel antequam gubernationem capesseret , vel post eam initam , idem ille Ma-
nuel Morales morte subtraheretur , tunc Rector esto Magister Melchior Nunnezius , quem pari jure cunctis Præpositum jam nunc constituo & agnoscí volo , si forte Deo placeret Patrem Gas-
parem Barzæum & Manuelem de Morales ad Paradisi gaudia ex hac vitâ transferre , ante quam Pater noster Præpositus Generalis Societatis Je-
su Rectorem huic Collegio præfecisset .

3. Hæc perrò ita putavi decernenda , tum ut aliis obviam eatur malis quæ inde oriri prouum est , tum ut vitetur necessitas congregandi unum in cœtum Patres omnes qui per Indias variis & valdè inter se dissitis in locis Evangelicæ Prædicationi vacant , quos ab istis Stationibus , & ministeriis quæ in iis exercent , non puto posse aveccari s ne gravi animarum quas curant incommodo , & pari detimento Divini obsequii . His de causis in virtute Sanctæ obedientiæ mando & impero Patribus Societatis Jesu per Indias degentibus , ut exequantur quod hac chartâ præscriptum est , ac quoniam ita ex animi mei verâ sententiâ post naturam deliberationem , ad maiorem gloriam & obsequium Dei Domini nostri , statuo & decerno , ut nemo qui hanc chartam viderit dubitare de meâ voluntate possit , ei subscripsi manu propriâ , hac die VIII. Idus April. MDCCLXII.

Franciscus.

E P I S T O L A X V I.

P. Simoni Roderico.

De sua in Sinas , et aliorum in Japoniam profec-
tione. Indiæ operarios laudat. Quantus Collegio
Goano Rector necessarius : quales Indiæ atque
Japoniæ operarii : Ignatius , ut sibi probatos mit-
tit , per Regem stimulandus . Simonis , ejusque
literarum desiderium .

1. EX Japonia in Indiam reversus, de Japoniis rebus ad te perscripsi Cocino. Nunc illud te scire volo, me post octo dies in Sinas esse profecturum. Tres omnino duçam è Societate, Sacerdotes duos, adjutorem unum. Imus magna cum fiducia divinæ benignitatis, ac spe rei Christianæ benè gerendæ. De nostro itinere faciam te certiorem, ubi primùm Malacam appulerò.

2. In Japoniam Socii duo hoc anno Amanguium ad P. Cosmum Turrianum mittuntur, Japonici sermonis addiscendi gratiâ; ut scilicet ubi isthinc Patres magnæ virtutis atque usûs Goam venerint. in Japoniam ituri paratos habeant comites è Societate Japonicæ linguæ peritos, qui scienter ac filèliter Christianæ religionis mysteria, & cetera, quæ ab illis acceperint, enuntient apud Japones. Hoc nimirum magno subsidio erit Patribus Japoniæ Academias aggressuris, ut illis populis suave Christi jugum imponant.

3. Est cur Christo D. N. gratuleris, complures hic esse è Societate, tum Patres, tum Fratres, qui concionando, confessionibus audiendis, discordiis sedandis, aliisque Christianæ pietatis officiis rem Christianam non mediocriter juverint, ac juvent in dies magis; quâ quidem ego ex re incredibilem cepi animo voluptatem. Goani Collegii Rectorem P. Gasparem constitui, virum, cui propter summam submissionem atque obedientiam tribuo plurimum. Hic egregiâ est concionandi ful-

cultate præditus , ut quoties dicit ad populum (dicit autem sæpius) fletu ac gemitu templum compleatur . D^o bonorum omnium largitori habenda est gratia .

4. Frater is , qui has tibi litteras reddet , isthuc venit , ut coram ex eo cognoscas , quanto- pere non solùm Japonia & regnum Sinarum (si Deo adjuvante aditus . ut spero , Evangelio patuerit) verùm etiam India ipsa Patres è Societate requiri- rat , viros , inquam , magno rerum usu , præstanti virtute ac fide ; robore autem vel animi vel cor- poris singulari . Tales præcipue oportet esse , qui in Japoniam , Sinas , Molucum , Armuziam desti- nantur .

5. Qui hæc in loca venturi sunt ; ut animo- rum saluti consultant , duabus hisce rebus carere non debent : primùm , ut sint laboribus assueti ; in quibus ut quisque maximè spectatus erit , ita plurimum & sibi & aliis proderit : deinde , ut sa- tis litteris instructi ad sermones habendos , ad audiendas confessiones , ad infinitas Bonziorum , tum Japonum , tum Sinarum quæstiones profligan- das . Nam Sacerdotes , qui isthic inutiles sunt , hic minimè sunt necessarii . Ob eam causam ex usu esse statui , hunc ad te mittere , qui hisce de rebus tecum ageret : & de tua sententia idoneos viros deligeret priùs , quam Romam ad Pa- trem nostrum Ignatium pergeret .

6. Idem enim ad eum allegatur : primùm , ut expertum & idoneum aliquem ac spectatum ho- minem è Societate , eundemque familiarem suum & nostri instituti peritum in primis mittat Goani

hujus Collegii Rectorem, cui Socii, omnes quæ in Oriente versantur, obtemperent, quique leges & constitutiones Societatis nostramque vivendi rationem proponat, atque explicet ceteris: deinde, ut magni usus Patres, etsi non multarum litterarum, nec magnæ concionandi facultatis, in Indiam submittat, qui in Japonia ac regno Sinarum quibusvis Bonziorum interrogationibus respondere ac satisfacere haud ægre possint.

7. Esset utique è re Christiana, insequenti anno ab illo mitti cum hujus domicilii Rectore quatuor aut quinque Sacerdotes è Societate satè expertos, & quamquam minùs concionibus idoneos, tamen laboribus perferendis accommodatos cujusmodi homines in Italia & Hispania esse multos arbitror, qui jam bonarum artium studiis absolutis, saluti consulant aliorum. Tales omnino viros hæc loca desiderant: nam qui ex gymnasiorum umbraculis evocati, necedum hujus vitæ laboribus exerciti, satisve probati sunt, si huc sese conferant, facile fiet, ut nec aliis prosint, & ipsi pereant. Neque enim ærumnarum, cujusmodi in Japonia subeundæ sunt, usum ullum habent.

8. Quippe in Japonia (ut dixi) subeunda incommoda frigorū maxima: ubi ad vim frigoris arcendam tam paucæ facultates commoditatèisque suppetunt, ut ne cubile quidem sit ad dormendum. Accedunt alimentorum summæ difficultates, crebræ & graves Bonziorum ac populi insectationes, multæ peccandi illecebriæ; maxima ludibriæ & irrisiones plebis, & quod omnium statuo-

gra-

gravissimum, in Japonicis Academiis, ubi propter locorum intervalia rerum ad Sacrum necessariarum facultas esse nequit, cælestis panis, qui *cor hominis confirmat*, unico in malis solatio carendum est. Hoc enim verò illis locis acerbissimum accidit. Nam Amangucii, ubi Societas domicilium habet, facultas est rei Divinæ faciendæ; in Academiis, quò Amangucianis Patribus eundum est, non item. Neque enim sacra Missæ supellex per itinera latronibus infesta tutò perferri potest. Quapropter, si qui isthinc ad Japonicam expeditionem venerint parum ad tantam ærumnarum molem sustinendam virtutibus instructi, malè metuo, ne ad certum interitum ruant.

9. Equidem ad summa illorum locorum frigora & incommoda toleranda Belgas aut Germanos è Societate Sacerdotes perappositos censeo, qui multorum jam annorum usum sint consecuti. Sanè istiusmodi ad Japoniam & Sinas accommodati videntur præter ceteros. Ego verò non dubito, quin Deus, quæ res & suæ gloriæ & animorum saluti plurimùm conducit, ejus efficiendæ facultatem tibi sit datus, quò viros submittas his locis quam maximè appositos. Oro te etiam atque etiam, ut viros laboribus atque periculis exercitos deligas, qui Deo adjuvante, de illiusmodi incommodis & vexationibus victoriam referant. Nam quorum virtus in ærumnis & insectationibus spectata non est, his nihil magnum rectè committitur.

10. Quæso te, si videtur, age cum Rege, ut

postulet per litteras à P. N. Ignatio expertos & liquor Patres in Japonicam expeditionem, & virum excellenti virtute ac prudentia , hujus Collegii & Societatis in India Rectorem futurum. Societas enim his locis mirandum in modum dispersa ac dissipata est: quippe quæ in Persidem, in Cambajain, Malavares, Oram Piscariam, Malacam, Molucas; Mauricas Japoniæque insulas propagatur: quæ loca ab urbe Goa absunt longissimè. Quamobrem Goanus ille Societatis Rector, ut Patrum Fratrumque in tam remotis disjunctisque locis versantium commodis serviat, saluti prospiciat, incommodis medeatur, magno scilicet rerum usu & egregia virtute polleat necesse est.

11. Mihi quidem commodissimum videtur. hunc qui meam tibi epistolam reddet, tuas & Regis litteras super hoc ipso negotio ad Patrem Ignatium perferre cum meis : siquidem ego quoque ad eum eadem de re scripsi. Ejusmodi homines sine magno incommodo ex Societatis sedibus eximi posse arbitror: neque enim Patribus à concessionandi munere abhorrentibus magnoperè indigent. Nam quos hic in nostrum numerum adscribimus, ad negotia tantum & officia domestica usui esse possunt: vix enim quisquam est ita imbutus litteris, ut ad sacerdotium aptus videatur. Hoc edo dico, ut intelligas, isthinc quotannis submittendos esse Sacerdotes.

12. O mi Simon! frater charissime, ecquid vides, quantam tandem rem moliamur? Si genttam ingeniosæ ac docili Evangelii lucem Deus af-

afferri voluerit, tu quoque ad Sinas, explendæ animorum sitis gratiâ, utique venias, censeo. Ego si illic Deo duce penetravero, de gentis moribus ac spe serendi Evangelii ad te perscribam. Tantum me tenet desiderium tui; antequam moriar, revisendi, ut semper mecum cogitem, quemadmodum hujus optati compos fieri queam: & siam fortassis, si aditus patebit in Sinas. Interea te vehementer etiam atque etiam rogo, ut Patres, quales descripsi, proximo anno ad nos mittas: vix enim credas, quām sint necessarii; sed credas experto velim. Patri Gaspari mandaui, ut de rebus, quæ hic geruntur, animorumque emolumento, ad vos scribat diligenter.

13. Et quoniam Malacâ pluribus ad te scribe-re cogito, hoc unum adjiciam. Tuam à me epi-stolam bene longam expectari de tua in urbem Romam profectione, de rebus in sancto illo Con-ventu actis atque decretis. Nihil enim est, quod in hac vita scire magis expetam, quando ego (quæ meorum peccatorum pœna est) interesse non potui. Quod si tibi (quod valde veteor) per occupationes omnia perscribere non licuerit; quæso te, ut id negotii des tuo cuiquam itineris comiti ac socio, id verò mihi erit gratissimum.

14. Illud etiam abs te curari velim, ut Rec-tor Collegii Conimbricensis nominatim me de om-nium Patrum, fratrūmque, quibus præest, virtu-tibus, litteris, propensionibus, per litteras faciat certiorem. Et quoniam vereor, ut è summis oc-cupationibus tantum otii eripere possit, quantum ea res postulat; oro, ut id ipsum ab alio quo-piam

piam domesticarum rerum satis perito fieri jubebat. ne ergo fratum meorum incensa patiendi pro Christo studia penitus ignorem. Meminisse enim aliqua ratione eos oportet mei, qui ipsorum memor superiore anno peragrarim Japoniam; nunc verò Sinas petam, ut eis viam ad illarum gentium conversionem muniam: quo videlicet latissimo illo campo patefacto, sit ubi egregia eorumdem pietas, & divini amoris stimulis incitata virtus excurrat. Deus nos in Beatorum cœtu, & (si ex eius usu futurum est) in hac quoque vita conjunctos & consociatos velit. Dat. Idibus Aprilis M. D. LII. Goæ.

15. Fratrem, cui hanc epistolam ad te dedi, quæso te, Romam mitte quamprimum, ut inse-
quenti anno cum multis Patribus ad nos revertatur. Nam si Christianæ religioni aditus apene-
tetur in Sinas, & vita mihi suppeditabit; post trien-
nium aut quadriennium in Indiam redire cogito:
ut Patribus aliquot, Fratribusque assumptis so-
ciis tam gloriosi laboris, in illa me referam lo-
ca, ut agud Jipones aut Sinas ætatem exigam,
ac morte defungar.

E P I S T O L A X V I I.

Patri meo in Christo P. Ignatio.

*In Sinas plenus spei profecturus Indiæ Præfecturam Baræo committit. Egregiæ dotes in Japoniam mittendis necessariæ: Gounus Rector ab Ignatio de-
ligendus : Diplomata Pontificia rite obsignata
mit-*

mittenda: Sociorum in Indiam mittendorum probatio: accurata de omnibus Societatis rebus narratio magnum Xaverio solatum.

Gratia & Charitas D. N. &c.

1. **J**anuario mense proximo scripsi ad te de meo ex Japonia in Indiam reditu; de multitudine Ethnicorum ad Christum aggregata, de Cosmī Turriani & Joannis Ferdinandi industria, qui à me Amangucii relictī Christianos jam factos, qui que quotidie fiunt, excolunt diligenter. Prope diem duo ē Societate Amangucium proficiscēntur, qui partim Turrianum suā operā juvent, partim etiam Japonica lingua erudiantur: ut cùm spectatā virtute Patres isthinc advenerint in Japonicas Academias ituri, paratos habeant fideles interpres, quibus utantur. Amangucii jam Dei benignitate Societatis domicilium est constitutum tam procul ab urbe Roma: abest quippe à Goa amplius quadragies centena millia passuum, & ducenta; ab urbe Roma leucarum amplius sex milia. Post sextūnū diem, Deo approbante, tres & Societate, in his duo Sacerdotes, ad Sinarum regnum profecturi sumus.

2. Id regnum ē regione Japoniæ est longè amplissimum, acribus ingeniis, hominib[us]que eruditis vel maximè frequentatum. Nam quantum ego cognoscere potui, florent apud eos studia doctrinarum; atque ut quisque doctissimus est, ita ceteris & dignitate excellit & potestate. Religiones, quibus Japones utuntur, satis constat pe-

ti-

titas ab Sinis. Imus spei fiduciæque divinæ plenæ. confidimusque, Christi nomen in Sinas aliquando penetraturum. Quæso te, Deum pro his qui in Japonia sunt, quique in Sinas contendunt, precari ne desinas. Ubi in Sinas Deo favente pervenemus, de nostro adventu, dèque spe propagandæ religionis ad te prescribam pluribus.

3. Collegii Goani Rectorem Gasparem Belgam constitui, virum spectatæ virtutis, & cœlestibus donis cumulatum; eumdemque Concionatorem egregium, & civitati universæ ac domesticis unicè carum. Omnes qui in his locis versantur tum Patrès, tum Fratres, ei parere jussi. Itaque sànnè latus, & domesticarum rerum solicitudine vacuus proficiscor in Sinas. Si fortè Deus me absente Gasparem evocarit è vita, chirographum apud illum reliqui obsignatum, quo Rector ei à me substitutus declaretur. Id me ut facerem, longinquitas locorum admonuit.

4. Visum etiam est è re Christiana, ante meum in Sinas discessum præcipere, ut proximo anno certus homo è Societate hinc in Lusitaniam, atque inde Romam cum litteris mitteretur; ex quo coram cognosceretis, quantoperè viros hujus vitæ laboribus & periculis exercitos ac probatos hæc loca desiderent. Nam ejusmodi qui sunt, plurimùm in amplificatione divini cultùs proficiunt: ceteri, quamvis docti homines, si parum in ærumnis sint vexationibùsque spectati, admodum parum. Pro usu, quem Japoniæ habeo, cùm omnibus Japonum saluti consulturis, tum verò nostris ad Japonicas Academias ituris duò planè sunt

sunt necessaria : primum , magnus rerum usus ,
 ex ærumnis ac periculis , & interiore sui cognitione comparatus . Nam in Japonia majora frigorum , inopiæ , ceterarūmque rerum incommoda subituri sunt , quām usquam in Europa : huc accedent insectationes & ludibria indigenarum qui peregrinos vix homines ducunt ; maximè verò Bonziorum , qui divinæ Legis præcones acerrimè insectantur : quamquam in hisce ipsis incommodis mirificè gustatur Deus .

5 In Japonicas Academias sacra Missæ supplex non videtur propter longinquitatem & latrocinia itinerum tutò posse perferri . Itaque in tot ærumnis atque vexationibus , cùm & sacrificii solatum & Eucharistiae præsidium desit , satis apparet , quantâ tandem virtute ac robore animi septos esse oporteat eos , quibus Japonica Gymnasia destinentur . Deinde ab ingenio doctrinaque instructos esse convenit , ut Japonum interrogationibus facilè appositièque respondeant . Plurimùm autem refert , eos esse Philosophiæ , maximè verò Dialecticæ peritos , ut possint Japonum pertinaciam coarguere ac revincere : nimirum ut ostendant , eos sibi non constare , sed dicere planè contraria .

6. Eosdem non ignaros esse velim Astrologiæ : Japones enim mirum in modum cognoscere avert de Lunæ ac Solis defectionibus ; cur Luna toties crescat , totièisque decrescat : item illa ; unde imbres , nix , grando nascantur : qui cometæ , tonitrua , fulgura , & alia ejusmodi existant . Incredibile est , talium rerum explicatio quantum

valeat ad conciliandas Japonum voluntates. Hæc de Japonicis rebus ac moribus scire te volui; quam ad delectum eorum, qui mittendi sunt, caput est nosse mores ejus loci, quò mittantur.

7. Sæpenumero mihi in mentem venit, ad Japonicum negotium Belgas aut Germanos Patres perappositos judicare; quippe frigoris, laborisque patientes: cùm præsertim in Italia & Hispania, quod vernacula linguam ignorant, nullum in concionando usum habeant. Etsi enim, ut agere possint cum Sociis, qui in Japonia sunt, Hispanici aut Lusitanici sermonis rudes esse non debent, tamen ejusmodi linguam Indico & Japonico itinere, in quo biennium minimum ponitur, satis addissent.

8. Unum est, quod sanè scire te velim, primarium aliquem Societatis hic desiderari, instituti nostri peitum imprimis ac studiosum, cui sci licet tecum vetus consuetudo intercesserit. Tah, inquam, viro Goanum hoc domicilium, & tot locis sparsa Societas carere non potest; siquidem ad instituti nostri leges & constitutiones conformanda est. Nec verò necesse est eum esse Concionatorem: tametsi concionandi facultate careat, usui tamen nobis erit & emolumento.

9. Oro te, atque obsecro per Jesum, ut aliquem abs te ipso delectum hujus Collegii Re ctorem constituas: ut enim is non abundet doctrinarum scientiâ; tamen quisquis erit tuo judicio delectus, profectò talis erit, qualem hæc domus requirit. Patres quippe ac fratres, qui hisce in locis versantur, mirandum in modum expetunt

ab

ab urbe Moderatorem ejusmodi qui tecum diu ac multum fuerit. Is si anniversarias octonum dierum Indulgentias, quibus populus certis diebus Festis ad confessionis & Eucharistiae Sacra-menta invitetur, isthinc secum attulerit; rem po-pulo pergratam fecerit, divinèque cultui perop-portunam.

10. Vix dici potest, Jubilæum ab te missum quām multis saluti fuerit. Ejusmodi autem Indul-geatias, Pontificio diplomate comprehensas, au-ctoritate obsignatas, cum signis pendentibus mit-ti ad nos velim: neque enim hic desunt, qui hujusmodi Pontificis beneficia, si quid horum de-sit, in dubium vocent. Nam & Jubilæum, quod misisti, calumniari conati sunt quiaam, negan-tes testatum esse, & Pontificiā auctoritate firma-tum, quodd usitatis signis careret; attamen, Deo approbante, vim & autoritatem obtinuit suam.

11. Ere divina est, Sacerdotes, è Societate huic venturos, diligenter prius probari. Spectatis enim Sacerdotibus hic opus est. Patrem Simonem, & si fortè is absit, Rectorem Collegii Coimбри-censis per litteras commonefeci, ne Patres, qui nulli in Lusitania usui sunt, ad nos mittantur: eosdem enim nihilo fore utiliores in India. Ma-gni autem referret, edici abs te, ne quisquam omnino Societatis Sacerdos Indiam peteret prius quam peregrinorum ritu Romam profectus à Præ-posito Generali probatus esset.

12. Per mihi, per inquam, gratum erit, si do-mestico alicui præcipies, ut me de omnibus Pa-tribus, qui nobiscum Parisiis Romam veneruant,
de-

dèque ceteris, faciat certiorem. Itemque de incrementis Societatis, de Collegiorum, ac Domorum. Professorumque Patrum numero; de viris etiam insignibus in Societatem adscriptis; dèque hominibus doctrinâ atque eruditione præstantibus, quidus Societas aucta est, ad nos diligenter copiosèque perscribat. Ejusmodi enim epistola ingentes labores, quos tenâ maiisque tum apud Japones, tum apud Sinas perferimus, magno utique solatio levabit. Deus nos in cælestium felicitate, & (si ex ejus gloria futurum est) in hac vita conjungat. Hū enim si mihi impetratur, obedientiæ effici nullo negotio potest. Omnes mihi liquidò affirmant, è Sinarum regno Hierosolymam adiri posse. Si ita esse comperero, quot inde leuis distet, quot mensium iter sit, faciam ut scias.

Date V. Idus Aprilis. Anno M. D. LII. Goa.

Tuus minimus Filius, longissimèque exulans,

Franciscus Xaverius.

E P I S T O L A X V I I I .

P. Simoni Roderico,

Japones in Europam proficiscentes commendat. Monendum Cæsar, ne classes Hispanæ Japoniam cogitent.

Gratia & Charitas D. N. &c.

Mat-

1. **M**Atthæus, & Bernardus Japones ; qui me prosecuti, veniunt isthuc, eo consilio, ut in Lusitaniam atque Italianam profecti, Christianæ religionis amplitudinem visant, ac perspiciant potissimum Romæ : inde domum reversi, comperta ab se & visa renuntient civibus. Quare sic eos tibi commendo, ut majore studio neminem commendare possim. Da operam, ut læti ac voti compotes revertantur : nam illorum testificatio magnam nobis, ac nomini Christiano conciliatura est auctoritatem.

2. Japones quippe ceteras nationes contemnunt præ se : atque hæc fuit causa, cur nulla cum gente commercio jungerentur, quoad eò Lusitani octo aut novem ab hinc annis appulerunt. Has insulas Hispani Argentarias vocant. Ac mihi Lusitani quidam in Japonia confirmârunt, Hispanos ex nova Hispania Molucum petentes prætervehi solitos Japoniam ; si qua autem eorum navis eò appellere conetur, in itinere interire : ejus rei hanc à Japonibus afferri causam, quod in Japonico mari ab ea parte, quâ ex nova Hispania in Japoniam navigatur, permultæ syrtes occurrant, ubi naves inhærentes depereant.

3. Hoc eò scribo, ut Regis ac Reginæ litteris Carolum Cæsarem, & Hispaniæ Regem admonendos cures, ne ex nova Hispania classes ad occupandas Argentarias insulas mittat : omnes enim naves (ut nunc quidem est) ad unam perituras. Etenim, ut incolumes ad insulas perveniant, si earum potiri conentur armis, negotium

fore cum gente non minùs cupida , quām bellis-
cosa , quæ quamvis magnam hostium classem per
vīm captura videatur . Huc accedere , quòd terra
adèò sterilis est ac vasta , ut peregrinæ copiæ
fame debellari nullo negotio possint . Tantas por-
rò circum has insulas existere tempestates , ut
Hispanis navibus , nisi portum aliquem habeant
amicorum , quòd sese recipient , certum exitium
impendeat .

4. Iterum dico , adèò avidos armorum esse Ja-
pones , ut studio auferendi arma (quantum ex
eorum ingeniis ac moribus conjicere licet) Hi-
spanos contrucidaturi sint ad unum . Hæc ego Re-
gi jam pridem scripsi ; sed fortasse occupationi-
bus factum est , ut tota res ex animo ejus efflu-
xerit . Verùm , ut hac religione animum liberem
meum , id Regi in memoriam redigas velim ; sa-
nè enim miserabile est , audire multas novæ Hi-
spaniæ classes , dum Argentarias insulas peterent ,
in cursu perisse . Nam præter Japoniæ insulas in
illa Orientis parte nullæ extant , ubi sint argenti
fodinæ .

5. Iterum tibi mando , ut hosce Japones sic ac-
cipias , ut de templis , Academiis , ceterisque re-
bus nostratibus multa habeant admirabilia , quæ
deinde popularibus commemoret suis . Evidem
confido fore , ut Christianorum opes atque am-
plitudinem obstupescant . Bernardo , itemque
Matthæo in Japonia sum usus plurimum . Homi-
nes sunt tenui quidem re , sed magna fide , qui
contractâ mecum familiaritate , revertentem me
in Indiam ex Japonia ea mente sunt prosecuti ,
ut

ut in Lusitaniam , ac Romam pergerent . Nam Japones nobili loco nati alienas terras peragrandi studio non tenentur : quanquam Neophyti non nulli viri honesti Hierosolymam cogitant , ut Christi Domini incunabula , ac patibulum invisant ; Matthæus & Bernardus in primis : qui tamen perlustratis rebus Romanis , utrum Hierosolymam accessuri sint , nescio .

6. Evidem optabam par Bonziorum litteratorum in Lusitaniam mittere , ut Japonicorum ingeniiorum (nihil enim illis acutius , aut prudenterius) specimen caperes ; verum illi , utope & nobiles , nec egentes , adduci non potuerunt , ut vel ad tempus cederent patriâ . Alios præterea Neophytes mecum abducere sum conatus , qui marijimi itineris , tam longinqui præsettum , difficultatibus deterriti ab eo consilio sunt .

7. Hos igitur (Matthæum dico & Bernardum) Romanam ita mittas velim , ut deinde Patribus aliquot comitati in Japoniam revertantur ; fidemque faciant popularibus suis , quantum tandem intersit inter Christianorum opes & Japonum . Deus faxit , si è divino cultu est , ut nos apud Sinas aliquando revisamus ; sin minùs , utique in cœlesti patria ; ubi longè majore cum voluptate intermissos tuæ suavissimæ consuetudinis exigam fructus . V. Idus Aprilis Anno M. D. LII. Goa.

E P I S T O L A X I X.

Joanni III. Regi Lusitaniæ .

Literæ Cocino missæ , constituta in Sinas profectio , et grata munificentiae Regiæ commemoratio . Enixè rogat , ut in Orientem e Societate mittat complures , qua de re litteras ad P. Ignatium dare ne gravetur .

1. **H**oc ipso anno è Japonia revertens , Cocini litteras ad tuam Majestatem navibus Lusitaniam potentibus dedi , quibus ostendebam , quo loco res Christiana esset , quād idonea & accommodata ad Christi religionem suscipiendam gens Japonica videretur . His addebam , Bungi Regem tuarum regiarum virtutum perstudiosum esse , ab eoque amicitiæ obsidem egregiam ad te mitti loricam . E Societate duos propediem prefecturos Amangucium Japoniæ urbem , ubi jam Ecclesia & domicilium Societatis est constitutum : totidem spectatâ fide ac probitate jam dudum in Neophytorum institutionem inibi incumbere . Fauxit Deus , ut tuæ præstantissimæ munificentiae ope , ibi quoque Christiana res amplificetur quād maximè . Illud quoque adscribebam , mihi delibera- tum esse contendere in Sinas , quod permagna ostendatur spes propagandæ illis locis Christianæ religionis .

2. Goâ post quintum diem Malacam versus , quā iter est in Sinas , una cum fratre Societatis , & Jacobo Pereria ad Regem Sinarum Legato proficiscar . Multa sanè pretiosa Regi munera afferimus , quæ Jacobus coemit partim regiâ pecuniâ , partim suâ . Eximum item donum afferimus ejusmodi , quod haud scio , an nemo Rex Regi um-

umquam post hominum memoriam miserit: Evangelium, inquam, Jesu Christi: quod ille cuiusmodi tandem sit, si intellexerit, næ id omnibus suis opibus, quamvis amplis, longè anteponet. (1) Spectro fore, ut Deus tam amplum regnum, gentemque aliquando respiciat: hominibusque ad similitudinem conditis oculos aperiat ad cognitionem effectoris sui, & Jesu Christi communis omnium Salvatoris.

3. *Tres omnino* (2) e Societate simul cum Pererio in Sinas proficiscimur, eo quidem consilio, ut Lusitanos captivos in libertatem vindicemus; Sinarum Regem ad Lusitanorum perducamus amicitiam; bellum dæmonibus, eorumque cultoribus inferamus. Itaque Regi primum, deinde ceteris cælestis Regis nomine denuntiabimus, ne diabolum posthac, sed Deum hominum conditorem, & Jesum eorumdem vindicem ac Dominum collant. Audax inceptum videri potest, barbaros populos, ac præpotentem Regem adire ejus reprehendendi gratiâ, prædicandæque veritatis: (quæ res ætate nostra adeo sunt periculo plenæ apud ipsos etiam Christianos Principes ac Reges, nedum apud barbaros.) Verum illud ingentes nobis ani-

(1) *Cut.* Quod illi a tua majestate missum, cuiusmodi tandem sit, si intellexerit; næ id ipsi etiam Sinarum imperio longè anteponet.

(2) *Cut.* Legatus pergit, ut pacem inter Sinarum Regem, Majestatemque tuam conciliet; nos vero qui e Societate sumus, tuæ Majestatis Servi proficiscimur ut inter Dæmones eorumque cultores Regi primum, deinde cæteris:

mos viresque addit, quod hanc mentem Deus injecit, (mearum cogitationum scopus & finis) idemque nos bonae spei ac fiduciæ implevit; adeò ut Dei benignitate freti, nihil de immensa ejus potestate, quæ infinitis partibus Sinarum Regem aliosq; orbis universos superat, dubitemus.

4. Proinde, cum hoc negotium totum in Dei manu sit ac potestate, nullus relinquetur timori aut dubitationi locus. Neque enim aliud quicquam timere debemus, nisi, ne cœlesti Numini offenso, intentata improbis supplicia incurramus. Quare projecta magis audacia videtur & confiden-tia, eos legem ipsius velle prædicare, qui peccata sua & crimina clarissimè vident, quam exteras adire gentes ad extraneos & præpotentes Reges reprehendendos & ad veritatem informandos. Mihi verò maximam vel spem vel fiduciam illa affert cogitatio, ad tantum opus (quantum est barbaræ & superstitione ac vitiis excæcatae nationi in alio pene orbe terrarum, Evangelii ac veritatis lumen offerre) inertissimos nequissimósque homines, quales nos sumus, esse dlectos a Deo. Itaque opus est, ut his animis & confiden-tiæ, mihi a Deo pro sua benignitate conces-sis, parata respondeat voluntas. Sanctam ipsius legem manifestandi, siquidem id ei libuit Majes-tatis tuae precibus & auxiliis efficere. Multa à Majestate tua beneficii loco iis petii, qui ope-ram hic regiis negotiis navant; quæ tua mihi lar-gitas tribuit omnia. Pro his igitur tibi gratias & ago & habeo immortales.

5. Nunc Christianorum omnium, vel Lusitano-
rum

rum vel Indorum nomine ; itemque Ethnicorum, maximè verò Japonum ac Sinarum, abs te peto majorem in modum, ut pro tuo erga divinum cultum & animarum salutem studio singulari efficias, ut hoc ipso anno Sacerdotes è Societate isthinc veniant quamplurimi ; idonei scilicet , & tum domi, tum foris magna cum virtutis ac pietatis laude in hominum salute versati, quales utique viros India desiderat. Nam vitæ communis imperiti ac rudes, quamvis docti ac litterati nihil admodum his quidem locis proficiunt . Quare te, Rex optime, pro tua eximia erga Deum & homines Dei imagines charitate, etiam atque etiam rogo, ut Romam ad Ignatium nostri Ordinis Parentem quām accuratissimè scribas, ut Sacerdotes aliquot, ad multa perferenda corpore atque animo paratos, etsi parum ad concionandum idoneos, mittat in Indiam ; propterea quod tales viros cùm Indorum, tum verò Japonum ac Sinarum expeditio requirat.

6. Hisce autem comitem adjungat hujusce sedis ac domicili Rectorem . hominem videlicet spectatum ac probatum, cui multum P. Ignatius confidat, & nostræ disciplinæ atque instituti satis peritum ; is etenim est hic pernecessarius . Sic enim habeto, istiusmodi demum Sacerdotes Indis, Japoniæ ac Sinis magno emolumento futuros : quippe cùm hæc loca viros expetant ejusmodi, qui dimicationes & multas , & graves sustinere possint. Itaque spectatæ virtutis esse oportet, eosdemque doctrinæ præsidiis satis instructos, ut a-cerrimorum ingeniorum (cujusmodi Japonum sunt

atque Sinarum) quæstionibus satisfaciant . Quòd magis horum locorum difficultates aperirem placuit certum hominem (*) hinc in Lusitaniam ad P. Simonem , & Romam ad P. Ignatium cum litteris ablegare .

7. Restat ; ut pro Christi Domini nostri gloria & salute animarum ad P. Ignatium litteras dare ne graveris , quibus hominem quamvis curreatē incites , ut quām diligentissimē , quām primum , & divinæ gloriæ consulat , & religioni tuæ ; atque illiusmodi viros minimum sex cum Rectore , qualem effinxi , mittat ad nos . Ego verò confido , eam rem & Deo honori , & his nationibus saluti futuram . Tantum mihi de egregia tua benignitate polliceor , Rex optime , ut planè persuasum habeam fore , ut ad cetera singularia tua erga me beneficia hic quasi cumulus accedat . IV. Id. Aprilis M. D. LII.

EPISTOLA XX.

P. Cypriano.

Severa inurbanæ intemperiei reprobensio , et gravis ad emendationem adhortatio : minimis fructus cum pace , maximo cum offensione anteferendus . Eadem in Gonzalum iterata objurgatione obtestatur ambos , ut supplices petant a Proepiscopo erratorum veniam ; quippe illustribus demisse humilitatis exem-

(*) Cut. Fratrem Andream Fernandez , qui has tibi reddet litteras ,

*exemplis comparanda apud homines gratia . Præterita , damnata culpa , emendentur , futuris caute
consulatur . Amantissima clausula .*

1. **V**Alde malè percepisti quæ tibi mandata Meliaporæ observanda præscripseram. Clarè ostendis quam parum tibi adhæserit ex conversatione Nostri Beati Patris Ignatii. Plurimū improbo aggressum esse Te litigiosis formulis & Pragmaticorum ministerio forensi convenire Proepiscopum : semper obsequeris naturæ isti tuæ vehementi . Quidquid dextrâ ædificas, lævâ destruis . Sic certò habe : incredibiliter offensum me his quæ à te isthic inurbanè & inhumaniter acta comprio . Si Proepiscopus aliter agit ac debeat, non utique tuis emendabitur reprehensionibus ; præser-tim imprudenter, ut à te factum est , oggestis . Tam longo jam usu insuevisti nihil non obsequi voluntati tuæ propriæ , ut ubicumque moraris omnes offendas , speciminaque tecum agentibus manifesta passim edas intractabilis tuæ cuiusdam & asperæ indolis . Fxit Deus ut horum imprudenter actorum seria te aliquando subeat poenitentia .

2. Per ego te quantum amas Dominum Deum, oro obsecroque, duro ut isti tuo contumacique imperes animo ; quæque hactenus peccasti, rectè factis in posterum compenses : nec tibi adulteris, præfractiori naturæ imputans motus illos feros : non ea culpa est indolis, sed indiligentiae magnæ, neglectus damnabilis officiorum quæ te Deo, quæ te tuæ conscientiæ, quæ te proximis, obediens-

dientiæ, moderationis, charitatis debitorem constituant. Si minus hoc mihi jam affirmanti credis; at persuasissimum habe, in memento mortis clarissimè id te perspecturum. Etiam arque etiam rogo te nomine nostri Beati Patris Ignatii, ut per paucos hos dies quibus illa tibi hora ultima differtur, discas exerceasque æquanimitat-m, mansuetudinem, patientiam, denissionem modestam: sic habe; humilitate quidvis absolvitur. Si non potes tantum efficere quantum cuperes, age quod ex æquo & bono potes. Vi atque impetu nihil perficitur in his Indiæ partibus; & quod longanimitate, obsequio, modestiâ, bonum haud dubie succederet, ab impotenter erumpentibus irâ, jurgio, intemperiis, ortu in ipso corruptum extinguitur. Fructus sine offensione ac tumultu proveniens, etiam si tantillus sit quantulum hæc brevissima lineola designet _____, præstabilior multò majorque est quam alius adeo in speciem largior, ut ei videatur exprimendo tota impendenda, quanta transversæ paginæ universum exæquet spatium, hujus formæ linea.

Multum vereor ut quidquam allegatorum hactenus à me, sufficiat revocando ad frugem tibi. Illud tamen & scio, & scire te jubens, certissimè denuncio: fore omnino ut tempore tui ex hac vitâ transitus. acriter horum à te perperam actorum conscientiâ pungaris.

3. Gonzalus *Fernandez*, (*) mihi videtur tui similis, acerbus, irritabilis, impatiens: uno ambo exemplo facti, pariterque soliti effrænum vestrorum affectuum intemperiis, zeli ac religionis speciosum nomen obtendere. Magnifica nempe illa vestra oratio est: divinæ gloriæ detrimenta, salutis animarum ferre taciti obstacula non possumus: quid tum? resarcitis ne, an cumulatis damage ista strepitu ac procellis certaminum odiosissimorum? Iterum dico: quod humilitate ac modestia non impetraveritis à Proepiscopo, nunquam minis & jurgio extorquebitis.

4. Per pietatem & obedientiam, quas & debere fatemini, & reddere velle non negatis patri Ignatio, obtestor ambos vos, ut subito post hanc lectam epistolam adeatis Proepiscopum, & positis uterque coram eo humili genibus, veniam supplices petatis eorum quæ parvum ipsi grata fecistis omnium: tum illi manum osculemini; ac si me consolari plurimum cupitis, facite audiam, ad pedum ejus usque oscula ambos ultrò descendisse, ut tanto certiori pignore sanciatis pœnitentiam præteriorum futuræque sponsonem modestiæ, quâ sanctè ipsi pollicebimini: nihil vos deinceps, quamdiu Meliaporæ morabimini, contra ejus voluntatem acturos. Credite mihi: in horâ mortis vestræ multum vos delectabit hoc fecisse. Fidite Deo Domino Nostro: nec dubitate quin si
ve-

(*) *Gonzalus Franciscus solitus intemperiis tuis animarum Zeli ac religionis nomen obtendere.*

vestra modestia nota fuerit omnibus hominibus, impetraturi facilè sitis quidquid ad Dei obsequium & salutem animarum pertinens petieritis.

5. In hoc manifestè ambo vos, & vestri amborum similes, erratis, quod arbitramini, autoritatem apud omnes maximam solo Societatis Jesus nomine, tanquam hereditario vobis jure tribuendam, antequam eam magnis & iliustribus demississimæ humilitatis experimentis paraveritis. Recordamini videlicet venerationis ingentis, quâ summi pariter & infini Petrem nostrum Ignatium prosequuntur; & æquum censem, pari vos à cunctis reverentiâ dignari: quantumvis virtutum earum quibus istam ille dignationem promeruit, nullum admodum specimen edideritis. Atqui oportuerat primùm rectè facta imitari Patris nostri, & illa cœmulari charismata meliora quæ Deum Dominum moverunt ad tantam ei concedendam apud omne genus hominum gratiam. Vanâ verò ac stulta est confidentia, paucis aut nullis palam exhibitis virtutum illustrium exemplis, fructum istum obsequii favorisque popularis, qui sui depressionis infimæ merces sit, vobis religiosæ demissionis oblitis expectare proventurum, & indignari nisi provenerit, populo ad nutus omnes vestros obnoxium se ac morigerum præbente.

6. Non me fugit, disertos vos in his excusandis fore; ac mihi asseveraturos, si præsens adessem, judicaturum nihil à vobis in hoc quidem peccatum; quippe qui mero instincti Dei Amore, ac salutis animarum studio, istam contentiō nem suscepereritis. Atqui jam hinc vobis denuncio,

&

& persuasissimum esse jubeo: aquam vos apud me in quantumvis accuratâ culpæ istius purgatione perdituros, sine ullâ dubitatione sic habete, cadetis causâ me iudice, quin addo; crimen vestrum mēa gravi molestiâ cumulabitis, si factum quod probari nequit, defendere conabimini: sed vicissim fateor nihil mihi posse contingere gratius quam si vos audiām ultrò agnoscere damnare que culpam in hoc vestram.

7. Ac præterita quidem, quæ refungi nequeunt, pœnitentiâ prout licet, emendentur: futuris omni cautione consulatur: date quod superest, amabo vos, ante omnia sedulam operam, ut cum Proepiscopo, cum Sacerdotibus, cum Præfectis, cum omni genere Magistratum nunquam litibus iurgiisve committamini, utcumque palam ab iis peccari manifestum sit: malo, quod bonâ fide, potestis, tranquilli remedii apponite: tumultuosam & morbo pejorem abstинete medicinam; nec irâ & intemperiis jaciatis aleam funditūs perden-di fructūs, quem modestiâ & mansuetudine potueratis maturare. Superiora dictavi, agnosce in sequentibus manum & cor meum.

8. O Cypriane, si scires quanto tui amore hæc ad te scribo: profectò diù noctuque recordareris mei; & fortè non teneres lachrymas, reputando tenerrimam ardentissimamque quâ te flagrans amplector charitatem. Utinam paterent in hac vitâ pectorum arcana! cerneretis clarè, mihi crede, Frater mi Cypriane, insculptum te penitus meo animo. Vale.

April Mense Anni CICIDII.

To.

Totus tuus, ut nunquam possim tui oblivisci.
Franciscus.

E P I S T O L A X X I.

P. Gaspari Barzæo Rectori Col. Goani Soc. Jesu.

*De ratione agendi sine cuiusquam offensione: ac pri-
 mum de circumspecto et rarissimo cum fœminis com-
 mercio, tam de viris diligentius excolandis. De con-
 cilianda pace, congressibus ineundis, altercatio-
 nibus vitandis, sapiendis controversiis, cavenda-
 que populi offensione.*

I. **D**E modo ac ratione agendi sine offensio-
 ne cum hominibus hæc, putavi præscri-
 benda, quæ & te observare magnoperè velim,
 & à cunctis nostræ Societatis tuæ gubernationi
 subjectis exigere. Mulieres, cujus eæ cumque
 ætatis, ordinis, gradus sint, nemo nostrorum al-
 loquatur alibi quam in loco publico, puta tem-
 plo, nec in domibus visat, nisi periclitantes ex-
 tremâ necessitate infirmitatis minantis mortem,
 ad quam eas Christianè obeundam comparare
 oporteat excipienda confessione peccatorum. Ac
 ne tunc quidem conveniantur nisi viris aut
 consanguineis ipsarum præsentibus: vel si fami-
 liares apud eas desint, honestis è viciniâ perso-
 nis; nunquam autem omnino sine arbitris; iisque
 idoneis ad testimonium: quare sicubi fœmina vi-
 ri expers, & orba parentibus, convenienda do-
 mi suæ sit, ne illuc ingrediatur è Societate quis-
 quam

quam aliter quam adjuncto sibi comite viro probo, & pro tali habito, cum a cognatis & necessariis mulieris, tum a vicinis, & urbis aut totius pagi incolis, quo suspicionibus eatur obviam, & sermonum materia truncetur: ac ne tali quidem circumspectione comitatuque adeantur, nisi, ut dictum est, in extremis periculis gravissimi languoris. Ergo quotiescumque morbo haud sonlico tentatæ, prohiberi non putantur, quo minus vel statim, adnitendo paululum, vel non ita multò post, foras prodeant, omnino in templis expectentur.

2. Quin & in hoc genere cavendum ne multiplicentur, etiam ad graviter ægras, nostrorum accessus ultrà quam summa flagitat necessitas; deturque universim severa opera, resecandis etiam (quod dicitur) ad vivum rebus, ut quam maximè incidatur, & in rarissimum extenuetur usum nostrorum hominum cum isto sexu commercium, lucri utique exigui, periculi maximi; quo spes incerta non magni plerumque ad Dei gloriam operæ pretii, ancipiti jaciendâ innocentiae ac bonæ famæ redimitur alea. Itaque ne in matribus quidem familias quæ templorum nostrorum terunt limina, licet multam ostentent propensionem ad bonum, erudiendis adhucrandisque, nimium vellem operæ atque otii nostros impendere. Causa mihi sic judicandi est, quod inconstantes in propositis, verbosæ in congressibus ferè sunt fœminæ: unde sequitur & temporis plurimum iis alloquendis perdi, & certi ac securi fructus colligi perparum.

3. Quantò igitur est compendiosius cum viris eorum multum esse, iis informandis & ad omne decus excitandis immorari? nempe illos capaciores monstratorum, tenaciores decretorum naturâ esse constat: cum iis quod confeceris, fixum stabit: si quid promiserint, præstabunt. Illi Deo adjuncti & uxorem & familiam component totam. In iis ergo potissimum elaboretur: hos otiosius, diligentius operarii Societatis excoiant, quippe agros ubi tuciùs seritur, abundantius metitur. Magnum (mihi crede) ista cautio rumorum, nugarum, tricarum, offensiuncularum everriculum est: quare ut à cunctis tuæ curæ commissis inconcussè teneatur enitere fortiter. Si rixa exarserit inter conjuges, & nostros iis pacificandis experiri operam suaserit charitas, ejusmodi conciliationis sequestri, sic habento; longè plus momenti ad negotii successum sibi constituendum in patientius audiendo, diligentius admonendo marito, quam uxore.

4. Viros igitur adoriantur, dextrèque abductos à negotio perpellant ad semel purgandum animum confessione generali, ad quam priùs se comparcent modico secessu & meditatione aliquâ carum quæ primâ mensis Ascetici hebdomadâ tradì solent. Tum ubi peccata vitæ totius viro exponenti Sacerdos noster dederit operam; suaviter adducat, ut libens patiatur differri sibi absolutionem Sacramentalem in dies aliquot, quibus se sacris commendationibus ac piaculis, tum de vitâ emendandâ seriis deliberationibus exerceat. Sic affecto, & ad totum se Dei obsequio impen-

pendendum confirmato , facilè nimirum persuadet debis quæ ad pacem domesticam cum uxore stabileniam pertinent ; ac mali fonte obstructo , colliquis jurgiorum exarescentibus , miraberis te duo capita sanasse cum uni duntaxat medicinam adhibueris .

5. Quod si tibi aut nostrorum cuiquam talia tractantibus , mulier seorsum adiens , exponat , magnis se urgeri desideriis Deo serviendi , ad id , impedimentum sibi esse ineluctabile contubernium viri ; quippe lœvi dissolutique ac morum incompositorum : habere se legitimas abrumpendi ab eo convictus causas , quas etiam se posse iudici probare speret ; ut res sibi suas deinceps habere autoritate publicâ liceat . Hæc & id genus alia quæ plurima ac speciosa contexere valent ac solent istæ , cavete vos moveant , ad cogitationem divertii probandam . Omnidè perseverate suadendo , ut cum viris maneant : æsius illi Religionis teneri citò in sexu instabili languescent , tunc & sua decreta & vestra cōsilia damnabunt . Finge constantes fore ; tamen & mariti periculum , & quæ ferè nunquam his deest , offendit publica , graviora mala sunt , quam ut iis præponderet fructus animi devotulæ unius , viduitatis bonis præmaturè jami in matrimonio frui occupantis . Cæterū in negotiationibus istiusmodi ; vitate diligenter coram arbitris virum culpare , etsi penes eum culpam residere palam foret . Privatim conventum blandè hortamini ad confessiōnem generalem : in eâ , sumptuâ occasione ex iis quæ fatebitur , eum objurgabitis , sed leniter , atque

que ita ut appareat, vos eo quod ipse sibi peccando intulit damno ipsius causâ dolere, potius quam uxoris de ipso querentis injuriis commoveri: nam hoc cavendum vel in primis putatote; ne vos plus mulieri favere, impensisusque quam sibi consulere, vir sentiat, aut suspicari jure possit: securim spei successus magnam hæc ejus infligeret opinio. Ergo utcumque crimen ipsius sit, non tamen id ille unquam à vobis audiat: ubi eum ad hoc ultrò fatendum perduxeritis, tum damnare quod ipse accusat, sine invidiâ licebit. Sed & tunc detrahenda judicio acerbitas est. Sic vituperate quod factum perperam ipse qui peccavit dolens prodit, ut condolere vos ipsi magis quam succensere testificemini.

6. Amor, benignitas, syncera charitas in reum vestra, in verbis, in vultu emineat: ubique homines humaniter curari gaudent: sed hoc magis nuspiam usuvenit quam in Indiâ: vitreum ad offensiones genus, vehementiâ resilit ac frangitur; mansuetudine ducitur ac flectitur quod velis. Precibus hîc & blanditiis quidvis impetres, minis & duritiâ nihil prorsus. Quare, iterum moneo etiam atque etiam attendite, ne vobis unquam excidat, ubi vir ac mulier vobis arbitris discep-tant, aut ipsi coram, aut eorum advocati fautoresve, ut virum, utcumque culpæ affinem, sugilletis. Excipiunt cupidè voces illas & iis incredibiliter inflantur indomitæ animæ mulierum, & semper imminentes in occasiones deprimendorum maritorum, ubi sibi faventem quasi auram fori senserint, Religiosorum scilicet hominum, quos di-

diremptores litium legerunt, temerè indicatis secundùm ipsas præjudiciis triumphant, eòque deinde semper licentiū prosiliunt in querelas & criminationes conjugum suorum, cum sui ipsarum excusationibus sine fine ac modo coacervatis, rabbiosâ loquacitate inculcandas stultè patulis auribus parùm prudentum sacerdotum.

7. Ego verò adeo non vituperandum audiente uxore virum judico, ut etiam dissimulare debeat Sacerdotem arbitrer, credere se, mulieris disodium domesticum narrantis, defensionibus allegatis pro se, quibus persuadere nititur, nullam ejus culpæ partem imputari sibi posse. Verisimilia licet memoret & vera; tamen expedit non excusari eam ab interprete conciliationis; sed serio moneri de magno quo uxor tenetur officio virum honorandi, perpetiendique mores ejus. Addant: hanc fœminis impositam à Deo legem plerumque ab ipsis violari non opinantibus, præ iræ perturbatione aut affectus, nimiâque suæ innocentiae fiduciâ, dum sibi plus æquo favent, & causas indignandi viris offerunt, cum eos patientia, demissione, obsequio delinire ac placare debuerant: quare ipsas par sit accusare se, tum quoque cum sua illas videtur absolvere conscientia: impensè autem semper incumbere in studium & exercitium æquanimitatis, tolerantiae, obedientiae, humilitatis, quò viris subditæ vivant, prout Christianis mulieribus scripturæ Apostolicæ præcipiunt. Sic ubi abundè purgaverint apud viros suspicioneis uxoribus favendi, caveant vicissim ne apud mulieres offendant, jure suspecti tanquam ipsis

iniquiores, in gratiam virorum: quare ne his quidem præ se ferant credere dum culpam à se in uxores conferunt. Sed jugum stateræ rectum sustineant, neutrorum declinando, & aurem, quod dicitur, reo suam servent, non condemnando quemquam nisi auditum, & comparatâ defensione cum crimine. Ita rem administrando, præterquam offensionem negotio perniciosam alterius contendentium vitabunt; etiam ad veritatem propius accedent: ferè quippe in talibus uterque in culpâ est, plus quidem hic, minus alter: reipsa pars delicti sua cuique competit, ut justiùs agat qui ambos insimulet. neutrum planè absolvat; cunctanter ac circumspectè audiens admittensve quæ allegant pro se quisque. Compendiosior hæc ad scopum optatæ conciliationis via est, securiùs que occurrit querelis & sermonibus malè feriatur.

8. Ad extremum qui se frustrâ in his laborare deprehenderit omnia conatus, partes quas aducere in concordiam desperat posse, ad Dominum Episcopum, aut ejus Vicarium remittat: idque neutrâ exacerbata vel à se appellatâ duriùs: pronum enim est humanæ infirmitati erumpere in querelas adversus eos à quibus non impetratur quod æquum autumat qui petit. Quare nisi mediator parùm felix valdè prudens sit, patietur excidere sibi aculeos verborum, aut ambos litigantes aut alterum perstringentium, quasi parùm placabiles & æquos: unde nihil lucretur nisi odium ejus quem punxerit, & forte contemptum amborum, deprehensâ conciliatoris imprudentiâ,

se-

serò se agnoscendentium in delectu arbitri errasse : ne igitur præter oleum & operam , etiam alterius vel utriusque dissidentium gratiam perdatis ; conamini patienti exhibitione benignitatis , & prudenti honorificentiâ verborum , placatos saltem ambos vobis benevolosque dimittere .

9. Ac in universum oro , ut collecti animo at- tentique adhibeatis vos in omni cum hominibus cuiusquemodi congressu . Semper memores : spe- ctaculum nos expositos mundo huic nequam , ob- servari assidue intentis obtutibus exploratricis in- vidiæ , ac prouæ in sinistra judicia pravitatis . om- nem ancam male de nobis opinandi ac loquendi paratae arripere ; tum proprio instinctu , tum in- stigatione mali Dæmonis , irrequieti nostri ac per- vigilis adversarii ; adeoque sic habetote : inter omnes imprudentiæ lapsus esse illum perniciosum maximè , qui ultrà præsens incommodum , noxam in posterum luendam serit . Rapimur scilicet , ut nobis quidem videmur , zelo mero divinæ glo- riæ , sed illo cursu in rectum intento ruimus ; & nihil pensi habentes quid agamus aut loquamur , dum Religionis negotium urgeamus , ea commit- timus aut dicimus , quibus erubescendum aut do- lendum postea nobis sit , sub acri sensu ex his natorum detrimentorum ingentium ; quæ cum cir- cumspectione prævidisse , moderatione præcavisse debuissemus . nunc temerè consita in longam abundant inutilis ac seræ materiam pœnitentiæ .

10. Suspecta in primis sit iræ prolapsio , cuius irritamenta passim obvia in occursu tot scelerum , facile præcipitant zelo abreptos , nisi vestigium

in lubrico pedetentim ponant, & in voces aculeatas erupturienti linguae frenum attrahant modestæ lenitatis, absque quâ fervor omnis objurgantium sine fructu exardescit: quotus enim quisque est qui excandescens reprehensoris perturbatâ increpatione fiat melior? Nunquam igitur aliter quam sedatè arguatis quos emendari expedit, nec emineat ira in verbis ad curationem prolaporum ex perturbatione, comparatis: alioqui exemplum mali potius quam remedium objeceris, nam omnem iracundiam vitio passim vulgares homines adscribunt; adeo non parati credere, Dei charitate accendi fervorem sacrorum hominum in peccantes impotenter stomachantium, ut certo inde teneri experimento arbitrentur, esse ipsos aliorum similes, & nihilo seciùs quam plebejas animas, vehementium affectuum agi ferrique intemperiis.

11. Cum Religiosis aliorum ordinum & omnis generis Sacerdotibus quavis de causa vobiscum altercantibus, demissè vos semper obnoxieque geretis; dantes, ex prescripto Apostoli, locum irae ac perturbationi, si qua in ipsis appareat. Idque non solùm quando vestra vos conscientia reprehenderit: sed etiam quando clarè perspexeritis, & innocentes vos, & illos in culpâ esse: nec tunc ultionem de vos iniquè vexantibus maiorem expertatis, quam vestrum humile silentium defensionem vestri juris modestè omittens, quando eam apud aures præjudicio & irâ obseptas nequidquam allegandam intelligitis. Ac tum recipientes vos intus in arcana mentis, commisera-

mi-

mini sortem eorum qui temerè ruunt; contra quām fas & æquum fuerat, agentes: quos utique seriùs ocyùs Divina ultio excipiet, asperior multò severiorque quām vos aut ipsi suspicemini. Quare assiduè preces apud Deum pro ipsis fundite, condolentes infirmitati & imprudentiæ illorum; diligentissimè autem carentes, ne ullâ in re dolori vestro indulgeatis, vindictâ de iis qualicumque præsumendâ, vel cogitationibus, & votis taciti dira ipsis increpatibus, vel sermone ac verbis apud obvios traduentibus iniqitatem eorum, multo autem minùs factis quæ ipsis vicissim neceant.

12. Hujusmodi omnia quæ caro & sanguis, hoc est corruptæ naturæ pravitas, imperfectis suggesterit, gravissimi periculi, damni maximi vobis fore, nisi rejiciatis, putatote. Planeque id certum citra ullam dubitationem habeatis: Deum plurimas gratias & insignia beneficia largè conferre solitum iis, qui graves impugnationes sine ultionis desiderio patienter ejus causâ perferunt; omnem impetum reponendæ injuriæ, divinæ charitatis suavitate opprimentes. Tunc enim quasi obligari se misericordissimus Dominus sentit ad abundè compensandum quod injustè aufertur; & tantò plūs ornandos ac benis cumulandos quos calumnia deformat, violentia spoliat: nec tamen de statu mitis ac tranquillæ mentis indignatio deturbat; quantò licentiùs infestantur. Ipsiisque quoque injuriæ autoribus qui vobis iniquè obstant, & pia cœpta disturbant, peculiariter curabit suo tempore meritam ignominiam rependere: quæ

omnia facere omittet, si vos ipsi partem ullam ultiōnis attingatis, & vel infestis affectibus lœsæ mentis, vel querelis lingua prolatis, vel agendo quo d potestis, ut vestris vexatoribus ægrè sit, vindictam per vos exequi conabimini.

13. Si verò (quod Deus avertat) similitates inter vos & Religiosos alios exاردescere contineret; cavete ne coram Prætore vel Præfecto, aut omnino quovis sœcularium præsente, cum illici jurgemini. Offenduntur mirum in modum visis auditisque talibus sacrorum hominum eruptiōnibus homines laici. Quare si Religiosi illi in vos fuerint è sacro pulpito invecti, aut sermonibus apud plebem vos infamaverint, adibitis Dominum Episcopum, rogabitisque ut, si ei videatur, illos accersat, & coram utrisque causâ cognitâ, statuat quod è re videbitur ad contentiones componendas, amovendamque offensionem publicè perniciosam. Ac dicite Domino Antistiti, me ipsum orare, ut facere id ille per se occupet, sopiatque maturè controversias istiusmodi, ne in cognitionem Magistratum Sœcularium, aut omnino, si potest præverti, in notitiam populi veniant.

14. Cæterū planè veto, utcumque illi contra vos ad concionem declamaverint, vicissim vos Apologias & defensiones juris vestri è sacro pulpito exequi. Satis sit. ut dixi, referre vos rem ad Episcopum, & ab illo impetrare, ut adversarios vestros coram se citatos vobis præsentibus audiat, cognitisque ritè cunctis, quemodocunque lites finiat, scandalaque ex iis eruptura in-

ex-

exitiosissimam populi offensionem, autoritate ac sapientiâ prævertat suâ. In quo advertatis velim, haud esse situm Societatis honorem in strenuè propugnando coram plebe jure nostro, causâque argumentis evincendâ apud homines, & applau-sibus auditorum emerendis, quo loco & tempo-re id fieri non decet: Dei judicio negotium to-tum stat: si Deus improbet quod agimus, falsus populi favor veram nostram apud Deum non ab-sterget infamiam. Illud ergò ante omnia curemus, ut cum Deo nobis constet officii ratio, ut Deo autore operemur, eodem approbatore non falsò gloriemur, nunquam autem ille probaverit, du-cere nos contentionis funem cum gravi pertur-batione publicâ, qui utique suos vult dare locum iræ, tumultus compescere, tranquillè vivere, cum pacem etiam odientibus esse pacificos. In his ut ita vos geratis non tantùm summoperè commen-do, sed pro imperio etiam mando ac planè ju-beo: ut, inquam, vestram ipsi causam, quan-tumvis publicè laccessiti, non agatis; sed ad Do-minum Episcopum configiatis, ejusque judicio stetis, illum suppliciter orando, ne cunctetur pa-cem stabilire, ubi homo inimicus discordias se-minat. Tandem super omnia te ipsum commen-do tibi ipsi. Fac semper recorderis te membrum Societatis Jesu esse. Hæc tibi suggeret cogita-tio, quid in quavis occasione conveniat te fa-cere. Vale.

Goa XVII. Kal. Maji An. CICICLII.

Franciscus.

EPI-

Eidem P. Gaspari.

Absoluta religiosi regiminis institutio Humilitas suo primum, deinde aliorum animis ingerenda; superbia in omnibus castiganda: ignavi ac debiles incitandi: arrogantes laici deprimendi. Societati adscribendorum probationes; votorum uncupatio et obligatio. Quotannis ad B. P. Ignatium, et universos per Europam socius scribendum: indulgentiae impetranda. Poscentes societatem seligendi, nec ad Sacerdotium promovendi nisi abunde probati. Prius et magis domesticis, quam externis consulendum; vicarii ad quævis idonei deligendi; destinati sacris, perficiendi. Accuratæ literæ crebrè absentibus et mittendæ et exigendæ Necessaria in Episcopum ei Proepiscopos obseruantia: jobelæ fructus, Socii in Dium, Japoniam, Coccinum, Bazainum. Amicitia cum Religiosis et Parochis impensè colenda: negotia secularia, seculariumque subdola colloquia declinanda, adhibenda cura seminarii, ac circumspectæ ad Regem literæ conscribendæ.

I. **U**T istâ quam tibi demandavi Goani hujus Collegii & Sociorum per hos tractus gubernatione, rectè ad tui & aliorum animi fructum defungi valeas, hæc in procintu peregrinationis longinquæ, scriptò expressa mandata relinquenda tibi censui, quæ te majorem in modum velim sæpius absente me legere, memoriâque præsen-

præsenti semper amplecti : quod hōrum ductū consilioque monitorum in omni cujusquemodi negotiorum administratione , ad eum quō unicē aspiramus Divinæ majoris gloriæ scopum te utiliter dirigendum existimem .

2. Ante omnia satage ut in continuo intimæ tui depressionis sensu defixum teneas animum , juxta ea quæ tibi ahās poscenti de hoc genere præcepta tradidi : quotidianâ ea meditatione recolens ; iisque altè penetrandis insistens , quoad insculpas indelebiliter tuæ menti , tum quæ tibî suggesti , tum quæ illa ipsa commentanti tibi Deus per suam misericordiam inspirare dignabitur . Cum Patribus , sive qui Domi tecum vivunt , sive qui alibi degentes tibi subsunt , age semper cum magnâ modestiâ , affabilitate , indulgentiâ , sine asperitate ullâ vel fastu ; nisi si qui eorum tuâ moderatione & humilitate abuterentur . Tunc enim , intuens duntaxat utilitatem ipsorum , non autem quasi dominium sanciens proprium , & tuæ autoritatis contemptum ulciscens , potestatis tuæ iis modicè castigandis specimen edes , præcisè quantum opus erit , ut & prolapsi subleventur emendatione necessariâ , & Fratrum nostrorum qui culpam viderunt , offensio salubri coercitionis exemplo deleatur .

3. Quidquid à Patribus aut Fratribus contra obedientiam peccabitur , aliquâ pœnâ vindicetur : & in hoc Sacerdotum supra Clericos aut Laicos nihil eximii sors habeat . Si qui è tibi subjectis superbè se tecum gerent ; & opinione sui tumidi ;

di, supercilium elatum ac frontem duram oppo-
nent tuis nutibus, eos tu vicissim preme, plus
imperiosæ severitatis quam benignæ affabilitatis
ad illos adhibens. Ergo pœnas istis maximè pro-
culpis quotidianis publicas injunge: ac omni ra-
tione provide ne debitatem in te aliquam hi-
sentiant, seque timeri putent; idèoque impunè
ferre cum alia acta perperam, tum præsertim quæ
contra moderatorum imperium delinquent. Nihil
magis confirmat in audaciam, provehitque ad re-
bellionem contumaces subditos, quam experiri en-
tum infirmitatis in Præsidibus; quos ubi animad-
verterint circumspectare ac vereri, nec audere
pœnas indicere, reverentiam majoribus debitam
& obsequium negantibus, immane quantum in-
flantur, usque ad insolentem præsentiam: in qua
succesu ipso corroborati perseverant; immo cre-
scunt semper, perniciossimis quieti publicæ aug-
mentis. Fac igitur omnino quod jubeo, nec te
respectus ullus aut metus judiciorum sermonumve
teneat, quo minus quod debes exequaris.

4. Sunt è subditis quidam non pervicaces aut
refractarii, at debiles & obliviousi, qui jussa ma-
jorum non ullo contemptu migrant, sed interdum
negligunt, ignaviâ quadam ac imprudentiâ. Hos
coerce benignius, reprehensionum acerbitatem
temperans serenitate vultus ac frontis; ac neces-
sariò piaculo erroris, pœnæ levis inductione de-
fugens. E Fraatribus Laicis si quos videris supra
sortem suam arrogantiæ quadam specie efferti,
da operam attentissimam ut deprimas, vilissimis
quibusque applicans usus domestici ministeriis,

tum

tum iisdem, quoad istâ opinione sui subnixi apparebunt, vultum semper gravem ac severum aspernabundè offrens: tumoris remedium id frigus fuerit, quo icti si se contrahent, tum sanè hicebit de fastidio remittas; ipsis jam in modestiam submissis, temperato statim despectus rigore, quasi gratulans, ut ex comparatione contrariorum e contrariis cæptis eventuum, pér se intelligent, qui t expediat: interimque perniciosum errorem deponant, quo sibi blandientes istiusmodi homines interdum credunt; se necessarios Societati esse: quam tamen superbis non egere, ex eâ secum. quandiu plûs æquo sibi arrogant, Rectoris austeritate, si sapiunt, sentient.

5. Cave unquam adducaris ut in Societatem admittas homines exiguae industriæ, parvi judicii, modici captus, infirmarum virium, nulli admodum rei benè gerendæ idoneos; aut quos suspicari possis, tædio inopiae domesticæ potius quam Deo serviendi studio, animum ad Religionem appellere. Quos tu, aut Pater Morales admiseritis, velim per te ipsum exerceas commentationibus Asceticis per mensem; neque ad id vicario utaris aliquo è fratribus. Toto illo tempore acri eos attentione observabis, penitus explorans quoad intimè pernoscas. Absolutis exercitiis occupabis illos vilibus officiis, puta curæ infirmorum in nosocomiis publicis, ministeriis domesticis culinæ, aut id genus obsequiis humilibus. Dum meditationibus vacant exiges ab eis diligenter rationem conatus quem adhibuerunt in rectè, juxta præscriptam formulam, obeundis orationibus

solutis : in quo si eos ignavè ac tepidè versari certò deprehenderis, vel eos remittere unde venerant poteris, maturè Societatem exonerans : vel si spes emendationis alluxerit , amovere ad dies aliquot ab exercitio sacrarum commentationum ; velut in pœnam eos privans honore , quo se indignos præbuerunt suâ negligentia , ut ista velut notâ confisi , acriùs desiderent redire in stadium cum Sociis , & pariter ac illi legitimo spatio certare .

6. Circa vctorum nuncupationem hanc regulam tenebis . Primum edices cunctis quos ad probationem admiseris , ne uliâ se Deo promissione obstringant , nisi re priùs tecum communicatâ , & tuo in id assensu impetrato : idque potissimum inculcabis in principio exercitiorum . Quos satis probatos vota ritè concipere oportuerit , ii disertè polliceantur paupertatem , castitatem , & obedientiam . Sed priùs admoneantur ; contractâ ipsos , vi religionis istius , eò duntaxat usque obligatione stringendos , quoad in Societate perstinent ; è quâ , si (quod Deus prohibeat) propter ipsorum culpas à Rectore , aut alio qui ab eo potestatem acceperit , amandentur , soluti prorsus mansuri sint omni vinculo ejusmodi vctorum . Porrò hæc vota concipientur te præsente , pronunciantibus qui vovent , ex formulâ scripto à te traditâ , verba quæ hanc eorum oblationem indicant : ritus etiam cæteros iis , prout convenit ante præscribes : In quibus sit : ut sacris operante Sacerdote , ac venerandum Christi Corpus ministrare parato , ipsi priùs clarâ voce pronuncient

cient formulam votorum , tum continuò Sacrâ Eucharistiâ impertiantur . Hæc obligationis votorum ex perseverantiâ in Societate suspensio , eò magis in hisce ~~in~~ partibus est necessaria , quod minus multa sunt hîc cœncbia religiosorum ordinum alterius instituti , ad quæ transmitti possint qui nostrâ Religione semel ritè susceptâ , inepti ad eam deprehenduntur . Quare ut libertas abscondendi à se membra noxia , sine quâ stare nostra Societas nequit , integra ei conservetur , omnino expedit declarare voentibus , nexum quo se implicant , nancupandis Religionis votis , legitimâ ipsorum è Societate per ejus Præpositos dimissione resolvendum .

7. Scribes ad Socios ubicumque horum tractuum degentes , vetans ne quisquam uspiam ipsorum , te inconsulto , ullum in Societatem admittat , & admonens , si fecerit , irritum id fore ; quod potestate ad id legitimâ careant : quare si qui se offerant , quos idoneos putent , prescribant ad te quibus ii dotibus ac facultatibus ad operam Divino obsequio in Societate navan- dam sint prædicti . Responso à te accepto , quo non abhorrire te significes ab iis albo Sociorum adscribendis , tum sanè spem illis dari certam optati assequendi nihil vetet , adeoque vel mitti ad te , si jussesis , Goam poterunt ; vel si malueris , præcipies , ut ibidem ab aliquo nostrorum ad hoc idoneo Asceticis commentationibus monstruo spa- tio exerceantur , & sic interioribus nostræ disciplinæ probationibus ad moveri incipient ; quamquam universim conducibilis putarem , ubi non ob-

obstiterit impedimentum insuperabile, vocari eos ad hoc collegium: ibi enim videntur commodius & certius explorandi. Tamen, ut dixi, rem totam permitto arbitrio tuo; secuturi videlicet in hoc & aliis, verè & unicè, quod rectissimè ad majus Dei obsequium credideris tendere.

8. Omnibus per hos tractus Præsidibus domum, aut stationum Societatis, ubi negotium procurandæ salutis Animarum vel primariò a nostris geritur, solis illic Ecclesiæ proprio Pastore destitutas regentibus, vel ordinariis locorum Sacerdotibus subsidiariam navantibus operam, commendata diligenter, ut singulis omnino annis ad nostrum Beatum Patrem Ignatium accuratè ac copiosè scribant, exponentes singillatim quidquid boni Deus per ipsos efficere dignatur in iis locis & gentibus quas excolunt. Sed caveant sedulò ne isti narrationi quidquam intersetant quo ullus legentium possit offendì: resecant si quæ sunt inemendabiliter peccata, sine operæpretio vulganda, cognoscenda cum scandalo, qualium inauspicata mentio lectores inutili mœstitiæ, scriptores justæ reprehensioni imprudentiæ subjiciat. Indicare atis habeant quæ nosse juvet, quæ memorari dignum sit, propagationem Regni Dei, victorias gratiæ, conversos ad Christi Religionem Idololatras, emersos è cœno criminum sceleratos. Addant si qua spes se ostendat ulterioris brevi profectus extituri.

9. Mittant & alias eodem argumento, pari delectu compositas literas ad universos per Eupam Socios, per quas iis communicent ad Dei Glo-

gloriam & solatium mutuum , successu laborum suorum , citrā sugillationem ullius , querelam intempestivam , aut importunam enunciationem tacendorum . Ex inscribi poterunt partim Sociis Conimbricensibus , totā per ipsos Hispanā spargendae ; partim Romæ degentibus , ac quoquaversum per Europam reliquam diffusis Patribus & Fratribus Societatis . Præterea tu privatim ad Rectorem Collegii Conimbricensis de statu ac fructu tui hujus Collegii Goani scribendo indicabis ea quibus illum gavisurum cognitis arbitrabere : nec verò ad hujus judicium solius , scriptio[n]is tuæ formam exigas : alios cogita plurimos cuiusquemodi Ordinis illud tuum scriptum (nam talia cupidè visuntur & latè sparguntur) expensuros ; quorum timere ac prævertere censuras , pudoris ac prudentiæ tuæ fuerit : quin & insuper dare operam , ut non solum sine offensione , verùm cum profectu legentium , curiositati possit publicæ satisfieri istis à te digestis Indicarum rerum narrationibus vulgandis .

10. Propriè nostrum Beatum Patrem Ignatium edoceas accuratè scriptis literis censeo , quanti , ad Dei gloriam promovendam in his Indiæ partibus , & profectum majorem animarum procurandum , intersit impetrari per eum istic à summo Pontifice , nostræ per hos tractus Societati gratias spirituales , puta indulgentias plenarias iis propositas qui ad pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta ritè accesserint . Oporteret autem redire aliquoties per annum , festis scilicet celebrioribus , sacri ejus lucri opportunitates populis
Tom. II. A a ob.

oblatas, nec uno brevi tempore cunctis simul locis indici. Quoniam cum exigua h̄ic copia suppetat Sacerdotum, pr̄esertim idoneorum causis conscientiæ peritè djiudicandis, spatiū non angustum dandum est multitudini confitentium ad explicandos sinus omnes animi, & piacula necessaria explenda. Tum patribus otium pr̄æberi convenit, quo ex urbe vel pago uno ritè imperito Pontificiæ Indulgentiæ fructibus, ad alium transmigrent simili beneficio donandum. Admonē autem ut curet, si possit fieri, concessiones istas gratiarum mitti h̄ic ritè consignatas diplomatis subscriptione legitimā & sigillorum ap̄pensione firmatis, quæ ad Fidem suspiciosioribus faciendam ostendi queant: non enim in hisce regionibus desunt qui ægrè adducantur ad pro indubitatis admittenda indulta ejusmodi, nisi formulis atque indiciis undequaque certissimis cōprobentur. Expediret etiam disertè istis bulłatis diplomatis exprimi, velle Pontificem extendi sui hujus beneficii usum fructumque in omnes cujuscumque sexus, ætatis, ordinis, Christi Fideles, qui ultrà caput Bonæ Spei usque ad extremum Orientem inquilini, vel indigenæ, aut quavis ex causâ peregrinantes, diversantur.

11. Faciliùs persuadebis patri nostro Ignatio ut in hoc elaborare non gravetur, si, quod verè potes, magnificè prædicaveris fructum animarum, qui ex Jubilæo h̄ic ab illo semel antehac missō planè ingens ac stupendus extitit. Quod Jubilæum, cum isto, quod indicavi, angustiarum temporis, brevi die pr̄æscripta, urgeretur incommodo,

dō, si tamen tam insigniter profuit, inferes quanto plus sperandum insignis lucri sit ex plenariis indulgentiis per spatia plurium annorum in certas festorum recurrentium solemnitates aptè descriptis. Expromas in hāc causā censeo tuam omnem persuadendi vim, nihilque reliqui tibi facias ad summū conatum evincendi, ut in eo pater Ignatius impetrando quantum potest enitendum existimet: addens etiam me hoc ab ipso majorem in modum contendere, in beneficii singularis parte numeraturum, si meis inflexus precibus, hisce populis tantam cœlestium utilitatum occasionem gratificari non dignabitur. Scribas etiam ad magistrum Simonem, aut Rectorem collegii Conimbricensis, orans, ut eādem hac de re cum Rege agant; expositoque fructu immenso qui ex ejusmodi promulgatione indulgentiarum colligendus certō est, impetrant ab ejus maiestate, ut suis Romanā literis negotium adjuvet, aut potius pro suā summā illic autoritate, atque apud Pontificem gratiā, conficiat; curans diplomata ejus generis patri Ignatio consignari, quippe inscripta Societatis Jesu collegio Goano, ut p̄tēm illic degentium arbitratu publicentur. Hinc enim fiet, ut populi procuratis & ministratis per eos deliniti gratiis, studio ipsos & veneratione majori amplectantur; quā vulgo acceptiores labores ipsorum, ac sic omni passim hominum generi utiliores evadant.

12. Poscentes Societatem, utcumque non ineptos, cave admittere festines in ætate adhuc nimis tenerā. Prorsū verò rejice quos ad ea per-

tinere hominum genera constiterit , quibus nominatim pater Ignatius nostri ordinis aditum voluit semper esse obstructum ; quorum , ut scis , unum est , trahentium originem à gente Judæorum . Attende præterea ne quem admittas non egregiè dotatum facultatibus ad rem benè gerendam in aliquâ parte priorum instituti nostri ministeriorum , accommodatis . Si verò funditus rudes literarum sint , utcumque polleant ingenio , in spirituales operarios adscisci planè veto : quin ubi exceptione parentium multitudo se oggeret , tamen turbam vita . Paucos ex pluribus , dignissimos è dignis excerpens selige , pro numero locorum & munerum , habitâ simul ratione casuum contingere solitorum ; ut nec desint quos mittas quocumque res vocat , & morbo , aut morte deficientibus substituas ; nec tamen abundant otiosi , aut numero Domum gravent .

13. Promoveri ad Sacerdotium Sociorum quemquam non satis literatum , & morum innocentia usu plurium annorum abundè probatâ conspicuum , haudquaquam sines ; quandoquidem id pater Ignatius tam disertè prohibuit , & si taceret ille , res ipsa loquitur : tristisque recordatio incommodorum quæ ex hoc fonte orta gravissima sensimus , deterrere ab eo nos satis debet . Neque fucum tibi faciat spes eximiæ religionis in idiotâ eminens ; quasi eâ compensari doctrinæ defec-tus queat : nam has spes eventus non raro coar-guit , occasionibus larvam exutientibus , & ferre ad extremum unoquoque se talem prodente qualis revera est : quare lynceum te velim in pe-ni-

nitùs introspectiōnēs recessib⁹ mentium , nec statim capi lachrymulis inter preces fusis , aut suspiriis excussis pectore quorundam dum sacra meditantur : at quoad certis experimentis perspexeris ; acriter imperare ipsos pravis affectibus naturæ , iram , cupiditatem , pervicaciam semper frangere , abhorrire vehementer ab omni captatione inanis gloriæ , certo istis iudicio ne tribuas decus absolutæ omnibus numeris & usquequaque consummatæ sanctitatis .

14. Ordo charitatis postulat , ut prius & magis , domesticis quām externis consulatur : Quare vide ante omnia , ut primum erga fratres nostros , erga pueros & orphanos indigenarum , alumnos hujus domus , partes officii paterni planè omnes expleas ; animis horum & corporibus ea sollicitè procurando quibus egent . Hac curâ perfuncto licebit quod supererit otii ac virium effundere ad benemerentia de alienis quoque . Hoc tibi & nomine patris nostri Ignatii præcipio , & ex animi mei sententiâ quām possum impensissimè commendō , quippe habeo persuasissimum , præcipui hoc monitum momenti esse : nec ferè tolerabilius errare illos , qui oculis hominum probare se , speciosā superficie contenti , nihil pensi habent intima mentium rimantibus Dei obtutibus satisfacere , quam qui securi querelarum domesticarum , civitatis captant gratiam , sese perperām arbitrantes officium explesse ; cuius primo ac potiori capite neglecto in posterioribus duntaxat & accessoriis totum , præpostorē consumpserint studium . Aberrant totā viā qui sic agunt : quorum

in numerum ne venias, singulis te cupio diebus
hujus admonitionis meæ reficare memoriam.

15. Spissum adeo ac multiplex istius tibi commissæ præfecturæ negotium video, ut manifestum sit, cunctas ejus partes obiri à te uno nequaquam posse: quare cum necesse sit vicariis te uti qui singularia multa pro te curent; duo in hoc tenere te cupio: prius, ut quos ad quidque adhibebis, peritos rei quæ committitur noveris; alterum ut sedulò iis invigiles, rationemque subinde repetas actorum; nec si quid peccaverint, inclemendatos sinas: quare tibi velut in altâ speculâ locato, generalem in omnes vigiliam demandatam puta, in quâ prout inconniventer intentèque oscitanter aut remissè versabere, ita bene aut malè subditis consules, & vel officio satisfacies, vel reum te perages malè administratæ potestatis.

16. Potissimum hujus injunctæ tibi providentia partem ea ministeria sibi vindicant, quorum utilitas patet latius. Quocirca præcipuè intentum esse te oportet, primùm nostrorum orationibus ad populum è sacro pulpito; deinde auditioni confessionum: præterea colloquiis eorumdem, ac conversationi cum externis; postremò tractationi piorum operum: Concionatores & formando ad veram ejus functionis ideam, & probando ac corrigendo cum opus fuerit: Confessarios admonendo & erudiendo quantum est satis, tum prout licebit explorando, ut se gerant: postremò satagendo, ut nostrorum congressus familiares cum variis generibus hominum, frugiferæ ac religiose obeantur, ac tum ante instruendo, tum post examinando; quo exactè dirigantur

gantur ad perfectionem instituto nostro consenteam.

17. De Sociorum prædicandi causâ peregrinantium, aut per stationes hinc dissitas variè sparsum statu actisque, ut quam frequentissimis, iisque fidis nunciis, has certior impensè cura. Scribes iis crebrò, nec perfuntoriè; sed cuncta minutim explicans. Jubebis vicissim sæpe illos ad te copiosèque rescribere. Huic commercio sedulè attendes: per otium considerans quas accipies literas; nec nisi meditato tuas dictans: denique, quod res est, statuens, magnam officii tui partem eâ diligentiâ contineri. Super hæc, externos qui è locis ubi nostri degunt venerint, curiosè de iis interroga, ut se gerant, quâ existimatione sint, quid à populo dici de illis audierint?

18. Scribas ad me Malacam plenissimè de cunctis hujus Collegii rebus, de singulis nostrorum ad Evangelizandum missis, ubi quisque, quâ strenuitate, quo successu elaboret, cave cursim defungaris, hære in singulis, ad infima descende. Adde quo loco sint res etiam politicæ illorum tractuum, nam & hæc nosse nostra interest. Nec omittas quid aliorum quoque professores ordinum ad Dei gloriam & salutem animarum, quo evenitu moliantur. Adjunge quid è Lusitanâ recentibus nuntiis feratur. De nostris Conimbricensibus, Romanis, ubicumque per Europam degentibus, quid fama memoret, quid scripta nostrorum indicent. Quæ literæ, præsertim à Magistro Simone, à Romanis amicis ac patribus mihi inscriptæ tibi reddentur, earum, si pluribus, ut as-

solet, exemplis venerint, unum exemplar Malacam ad patrem Franciscum Perezium destinatis: nam huic mandabo, ut eas ad me descriptas, non unâ viâ dirigat. Sin unicum illarum exemplum acceperis, aperies & describi à fido amanuensi curabis: tum archetypo retento, apographum mittes Perezio. Hoc annis singulis exequi solicite memento. Efficies omnino, ut patres qui Bazaini, Cocini, Colani, per oram Comorinensem, in Sancti Thomæ, degunt, semel quotannis ad me scribant accurate ac fusè. Minime vellem hoc ab illis aut à te negligi. Vehementer etiam atque etiam commendo, ut tu ac Patres omnes morigeros vos & planè obedientes Domino Episcopo præstetis: diligentissimèque caveatis, ne quidquam ullâ unquam in re ipsi facessatis molestiæ; sed contrà studeatis in cunctis, quantum maximè potestis, inservire ac gratificari patriam benevolo atque indulgenti, tot nominibus merito, ut cunctis obsequiis pietatem ipsi summam rependamus. Patribus qui extra Goam degunt, mandabis ut Dominum Episcopum scriptò identidem venerentur, brevibus literis, quæ fructum duntaxat animarum quem ex suis laboribus Deo adjuvante colligunt, nuntient. Addant eodem quidquid verè possunt in ejus Vicariis loca illa tenentibus laudare, prolixè commendando si quid benè ad utilitatem publicam gerunt: quidquid item alii Religiosi & Sacerdotes, concionando, sacra cætera ministeria obeundo, lucris Ecclesiæ apponunt, liberaliter celebrent. Si nihil sit boni quod referant, sileant de his; nec suarum es-

se

se partium putent querelas de Proepiscopis vel alii Evangelicis ministris ad Episcopum deferre: non deerunt qui deferant. Quin etiam nolle si cuius alterius negotii cum Episcopo tractandi necessitas inciderit, id istiusmodi epistolis inseri, quas ad consolandum & recreandum bonum patrem merè comparatas velim. Ergo dum tale quid occurret, seorsum scribatur.

19. Seriò admonebis nostros omnes meo nomine, ut multam obedientiam ubique Proepiscopis exhibeant: denuncians, mihi fore molestissimum, si audire alicunde contigerit litem ullam aut controversiam exortam inter ullum Proepiscoporum & patres Societatis qui loca illi subdita excolunt. Addes cupere me, distinctè memorare ipsos in literis quas ad me dabunt, quam benè illis cum Proepiscopo conveniat. Gratissimum etiam mihi esset, efficere ipsos, ut ipsi Proepiscopi literis ad me scriptis testarentur, quam bene & quanto fructu patres nostri in suis territoriis laborent. Hoc iterum pro rei momento inculco, provide etiam atque etiam, oro te, atque omni ratione satage, ut in arcibus præsertim Lusitanorum, nostri qui stationes illic habent, conjunctissimè cum Proepiscopis vivant, nec quacumque tandem ex causâ ullam cum iis contentionem suscipiant. Ac quod plus hæc commendatio apud ipsos habeat ponderis, disertè perscribe iisdem literis quibus hoc mandabis, me in Sinas solventem scriptum in hoc Collegio mandatum tibi reliquisse, ejendi è Societate quoscumque nostrorum qui apud Proepiscopos offendenterint, aut cum iis simultates quoquomodo susceperint.

20. Ages post meum discessum cum Domino Episcopo, ut si ei videatur, scribat de Jobelæo ad loca ubi patres Societatis sunt, jubens illud promulgari, quod animarum fructus ex eo qui spectatur possit existere. Laxatum huic Jobelæo spatiū est in totum hunc annum 1552, ut commodè valeant eo sibi quotquot in arcibus Lusitanorum variè sparsis per Indias, procul interdum ab opportunitate purgandi animum per confessiones, degunt: quibus illa morā poterit consuli, submittendis ex aliis in alia loca ubi opus fuerit, nostris patribus. Ea mihi causa fuit procurandi, ut in hunc annum universum facultas lucrandi tam insignem gratiam extenderetur.

21. Si forte inter Patres qui hoc anno è Lusitanâ venient, aliqui essent facultate dicendi ad populum plus quam mediocri prædicti, unum ex iis censeo Diem mittas cum laico adjutore, mandata ei tradens quæ olim scripsi sedem Armuzianam tenentibus. Ea sunt, ut scis, editionis quasi duplicis, nam & tibi eam primū Stationem adeunti multa præcepi: tum ei qui tibi successit in eo munere quædam addidi. Scripti utriusque scio exempla superesse. Horum copiam fac habeant si qui Diuta mittentur; enixè commendans ut lectitent ac sedulò observent. Inter appulsuros è Lusitanâ nostros proximo navium adventu, si quem animadvertes, non illum quidem exercitatissimum in dicendo, aut à quo sperare liceat motus ingentes concienis; non ineruditum tamen, sed qui videatur pro & animi & corporis viribus, futurus patiens laborum, hunc navigatione quæ

quæ fit Goâ Malacam flantibus Aprili Etesiis, eō destina; ut Malacâ Japonem petat opportunitate primâ, illic conjuncturus operam cum Cosmo Turriano. Verūm provideas oportet, ut pecunio-læ aliquantulum alicundè emendicatae eō secum ferat, unde ipse ac Socii vicitent: nam opera-riis adhuc Evangelicis illa terra laborum duntaxat, ferax est. Bonorum quæ agant, malorum quæ patientur habent affatim, subsidiorum vitæ ac solationum corporis nihil fermè: quare adhibe animum ad eos utriusque generis auxilio juvandos, in eoque summo studio contendere te velim: ac præterea tuis aliorumque precibus ac Sacrificiis a Deo impetrare satage, ut esse ipsis propitius dignetur, tum illuc euntibus per tot discrimina vasti & infesti maris, tum illic inter ærumnas ac pericula versantibus.

22. Si, quos classis è Lusitanâ expectata nobis hoc anno patres advehet, ii pariter omnes eloquentiâ simul & eruditione supra vulgarem excellerent modum; ita ut nullus esset eorum qui non plus facultatis ad dicendum è sacro pulpite habere videretur, quam noster Antonius Heredia qui Cocini eo munere fungitur, volo unum ex his maturè Cocinum mittas successurum illic Herediæ, & mandatum ei à te allaturum conferendi sese in Japoniam. Sed priusquam hoc decernas, explora diligenter ecquid omnino verisimilium sit utilius istum, & uberiori quam Hereditati fructu concionandi officium Cocini gesturum: nisi enim de hoc satis constet: ac contrà prudenter existimetur, parem duntaxat & nihilò superiorem

di-

dicendi vim huic recens adve^cto & Herediæ competere , nihil puto esse causæ debere cur quidquam illic mutetur : quo circa relicto ubi est Herediâ , illum alium novum concionatorem in Japoniam mittas censeo .

23 Simile quidpiam injungo circa Melchiorem Nunnezium qui Bazainensi præest collegio , & concionatoris ibidem munus exercet . Velle , inquam , si copiam Oratorum insignium Lusitanæ naves attulerint , unum ex iis successorem Nunnezio dari , talem scilicet qui & magnos animorum motus concitaturus in populo dicendo , & domesticæ administrationi , etiam rei pecuniarie & vectigalium , quæ Bazaini ad alimenta Operarum Evangelicarum Societati Rex assignavit , prudentiâ & attentione par futurus videatur . Tum verò Melchior Nunnezius , Bazainensi procura^tione liber , Etesiis Aprilis Malacam naviget , inde Japonem petiturus . Gauderem equidem , pro eâ quam teneo notitiâ dotum Melchioris præstantium , & illâ Bazainensi occupatione superiorum , talem hominem expeditum illinc , substituto idoneo successore , posse transferri . Doctrina enim , quâ est insigniter excultus , illic multò esset utilior quam Bazaini modò est . Id porrò si fieret , moveri Herediam Cocino haud expediret ; cum aliis de causis , tum quia Japonienses angustiæ plus uno augeri Socio non exigunt , nunc quidem , cæterùm tu omnem (quod solet dici) funem move , nihilque conatus ac contentionis omitte , quoad efficias , ut saltem unus hoc anno in Japoniam , comes illic futurus Cosmo Turriano , naviget .

24. Cum reverendis patribus & fratribus ordinum Sancti Francisci & Sancti Dominici , tam tu , quām nostri omnes Goani collegii , veram semper amicitiam , omnibus , quod ad vos atinet , religiosae charicatis plenē cultam officiis , tenete : diligentissimè , quod in vobis est , cavete , ne ullam cuiquam illorum , quisquam vestrum dissidii ansam præbeat . Si ab illis discordia cœperit , cujus significations è sacro ipsis pulpito erumpant , vos ius responsare arbitro populo , per Deum , abstinet : dicant illi quod suus illis zelus dictaverit : vos silendo charitatis & obedientiæ debitum explebitis ; disertè quippe veto vos contentiōnis funem cum strepitu , quolibet prætextu , ducere : nolo , inquam quantuīvis læsi , utcumque immeritò infamati vobis videamini , verbum unquam publicè mutiatis , quo vestri doloris & sensus injuriarum indicium capere vel minimum auditores queant . Planè nihil tanti est , quo populi offensio ejuscemodi ex conflictibus nasci solita pensetur .

25. Si tamen ex impunè contra vos frequen-
tatis declamationibus adversantium oriri scanda-
la cum Dei offensâ conjuncta cerneretis ; incer-
tumque , non sine damno animorum , hærere vul-
gus , dubium utri dissentientium credat ; defere-
tis rem ad Dominum Episcopum , & eum ora-
bitis , ut vocare ad se dignetur eos à quibus pa-
lām traducimini ; ac auditis corām vobis accu-
sationibus eorum , & post illas vestris defensio-
nibus , controversiam suo judicio finiat , pacem-
que reddat rebus ; ac querelis conciones turban-
ti-

fibus modum ponat, quandoquidem nos, item ut patres illi, unum cuncti pariter spectamus. nimurum ut Dei cultus augeatur, & animæ ad salutem proficiant. Istâ interpositione autoritatis Domini Episcopi, satis (quantum vestrarum est partium) præcavebitis, ne & Dei Majestas, & populi simplicitas, ejusmodi certaminibus offendatur. Denique conciliatam per hunc modum vos inter & memoratos patres gratiam, alere atque augere conabimini, visendis interdum iis, & omni religiosæ charitatis officio prosequendis. Parochos hujus civitatis, & quocumque titulo Ecclesiarum singularum Præsides, omni benevolentiae significatione demeremini; gratificantes iis prolixè si quid postulent, quod in manu vestrâ sit; concionantes quoties rogabunt in templis ipsorum curæ commissis; & in omni occasione occursum aut congressuum sic agendo ac loquendo, ut illi vos sibi esse amicissimos planè persuasum habeant.

20. Negotiis sæcularibus cave te aut Socios implicari quocumque prætextu sinas. Cum hæc ad vos deferentur, respondete: vobis ab administratione verbi Dei ac Sacramentorum, vix superesse tantum otii, quantum est necessarium orationi & studio, quibus vos comparetis ad sacras functiones perorandi ad populum & in pœnitentiæ tribunali jus dicendi: non posse, nisi perturbato charitatis ordine, prækabere procurationi salutis animarum & cultus Divini, quæstum terrenarum rerum, & curas humiles temporalium proventuum. Sic tricas ejus generis à te ac tuis cun-

cunctas excuties: ni facias; grave tibi ac Societati damnum illatus: nam scito eā portā nrandum in religiosas domos plerumque irrumpere, cum summā pernicie religiosorum ac religionis.

27. In congressibus eorum qui te convenient introplice solerter quid quisque spectet: nam sunt qui spiritualis profectus, sunt qui temporalis commodi causa nos aduenit, qui etiam satis constat reperiri non paucos, qui confessionis Sacramentum quæstui obtendant, nostris se Sacerdotibus in aurem admoventes, potius ut occultorum rei domesticæ vulnerum ac familiaris inopiaz, quam peccatorum indicium afferant. Ab his etiam atque etiam ut tibi caveas, moneo. Adeoque ne in errore diù hærent, mature istis denuncia: nec erogatione pecuniaz, nec suffragatione favoris humani posse te ipsis prodesse. Colloquia porrò cum talibus breviter expedi, nam largi verborum sunt, & si aurem indulseris, multum tibi otium absument sine operæ pretio: quoniam id genus ad sensum spiritualium detrimenterum ferè occalluit; totâ mentis attentione in desiderio corporeorum, quibus egent, solatiorum unicè desixâ. Ejusmodi ergò, seu viri, seu mulieres, cujusque ordinis aut generis tandem sint, vide ut paucis abs te dimissos, procul habeas, velut fagos tuo mellificio infestos; qui merè terrena sapientes, quem implicare sibi potuerint, cito è cœlo detrahant, cessare à salutari animarum subsidio importunis de cibo corporum interpellationibus cogentes, quam ipsi ejus quanto libet conatu è vilium, ubi desident, curarum cœ-

no-

no quodam attollantur. Hoc mandatum eò inculco instantiūs , quod summè tibi necessarium clarè perspicio: nec pensi quidquam habeas quid eam questuri aut murmuraturi de te sint isti nundinatores humanorum è religione quæstuum, ubi tuam suæ cupiditati minùs quam vellent morigeram ulcisci constantiam incusando conabuntur. Contra fac sentiant, nullâ te iudicij eorum verecondiâ teneri, nullo respectu offensionis angi vel minimum: nec committas ut teneritudinem in te ullam formidinemque susurrorum introspiciant, nam hoc quidem te à mundo haud satis alienum demonstraret; quasi deliberandum, ei ne an Christo , cui Sacramento dixisti , placere ac probari potius censes, quod transfugii sit instar à sacrâ militiâ, & flagitiosa defectio à proposito perfectionis irrevocabiliter sectandæ.

28. In curâ alumnorum Seminarii, quod constat è filiis indigenarum & orphanis , summam adhibe diligentiam, ne quidquam ipsis ad victum vestitumque , ad medicamenta cum morbis tentantur , desit. Provide vel in primis solicite ut assiduè accuratèque erudiantur, cum in Christianæ legis elementis , tum in literis , pro cujusque captu . Cogita hoc spectasse illos qui hoc collegium regis censibus fundarunt, hoc ipsum deinde regem sæpiùs efficacissimè mandasse , ut in Goano Seminario indigenæ pueri bonis moribus & bonis artibus imbuerentur. Isti officio in te deconferato , ne ullâ in parte desis, prospice . Veteres circa hæc querelas nosti ; ne te ac Societatem invidiæ simili objicias omni contentione devita .

29. Quoties naves in Lusitaniam cursum intendunt, dabis literas ad Regem, breves & accumulatione peculiari scriptas, quibus ei compendio indices fructum animarum qui & Goz, & locis cæteris per Indiam ministerio Sociorum legitur. Ad hoc mature congregabis narrationes eorum quæ alibi geruntur, ex quibus decerpens præcipua, scriptum concinnabis, quod cum voluptate speres à Rege & regni proceribus legendum. Aliis deinde literis rem hujus Collegii familiarem ejus Majestati commendabis: quantum illi desit, ut possit par esse ferendis oneribus quibus subjacet, exponens. Commemorabis quid certorum quotannis censum colligat, quid extraordinarii donativi, quando acceperit. Hoc distinctè declarari expedit, idcirco quod intelligo decernere subinde Regem, ut quædam extra ordinem provenientes pecuniae, à Fiscalibus Goano Collegio tribuantur: in quo an Regiæ semper liberalitati fidelitas ejus Ministrorum exactè respondeat, nescio: edoctus Rex quantum acceperis, si quid minus quam jusserrat numeratum viderit, refundi videbitur curabit. Adjunges de patribus qui ex hoc Collegio Evangelizandi gratiâ in loca varia mituntur, eos plerumque, ubi quò destinantur pervenerint, gravibus illic ab rerum necessiarum inopâ difficultatibus impediri, ne rectè officio fungantur: quare suggestes, dignum videri cæterâ religione ac munificentia Majestatis ejus, mitti huc diploma ritè obsignatum quo præcipiatur, ut quibus in arcibus Lusitanis stationes Patrum Societatis sunt, earum ex ærario & apothecis

regiis necessaria illis cùm alimenta , tùm cætera subsidia suggerantur . Aliud præterea diploma expediri mandet quo propriè injungatur Præfecto Malacensi , ut in Japoniâ degentibus patribus pecuniam è Fisco submittat , unde illic tolerare vitam possint : quoniam ab indigenis nihil aut parùm expectari talis auxilii queat , propter terræ sterilitatem , & ex eâ paupertatem incolarum . Eadem ista tria capita vectigalium Collegii Goa- ni , curæ Patrum in arcibus degentium , & Japoniensis stationis sustentandæ , commendabis enixè propriis literis patri Magistro Simoni , aut Ulyssiponensis Collegii Rectori , ut ea vivâ voce ac præsentibus officiis efficacissimè promoveant apud Regem . Iterùm autem moneo , ut memineris , quas præsertim ad regem , dabis literas circumspecte ac meditatò scribere : videbuntur enim & judicabuntur à plurimis . Vale .

Franciscus.

E P I S T O L A X X I I .

Eidem .

De Antonio Gomezio , et Andrea Carvallio .

I. HÆc tibi circa duos è nostris ut me profecto exequaris , mando in virtute Sanctæ Obedientiæ . Si Antonius Gomezius toto hoc anno digressus è Diensi , ubi degit , statione fuerit , ut aliò , quocumque prætextu aut eventu se con-

conferat, resignabis hanc primam chartam, & quod in eâ præscribo facies, exemplum ejusdem mei scripti mittens ad eundem Antonium Gomezium, autographo penes te retento, & per inscriptas eidem tuas significans quæ jubeo in chartâ memoratâ, quam obsignatam relinquo.

2. Postquam naves ituræ in Lusitaniam vela in altum dederint, etiamsi eatenus Antonius Gomezius in statione Diensi quietus permanserit, aperies secundam chartam quam sigillo munitam hâc linquo, & hujus similiter apographum ad illum mittes; archetypum verò ostendes Domino Episcopo, & eum rogabis, ut ritè testari ne gravetur, congruere per omnia cum autographo exemplum: cum hâc Domini Episcopi fide, chartæ meæ apographum Gomezio mittes, rogans simul Dominum Episcopum, ut ei deinceps tanquam sibi subdito scribat, & pro potestate imperet quò ire quidve agere ipsum velit: melius tamen esset, meo judicio, sinere ipsum hærere in urbe Diensi.

3. Si Andreas Carvallius, quem justis de causis redire in Lusitaniam jussi, datâ operâ omiserrit occurrere ad tempus; navesque sine se siverit abire, statim eum è Societate dimittas jubeo: nec ulla ratione patiare (nam hoc ego planè veto) promoveri ad Sacros Ordines Diaconatus & Sacerdotii in Indiâ, quantumvis Dominus Episcopus proficiseretur hoc anno Cocinum: quod si idem Andreas Carvallius, contrà quam illi mandavi, Goam veniat, ne illum in Collegium admittas, quippe non amplius nostrum: nam

hunc , si adversùs præscriptum meum hoc anno
huc veniat , jam nunc è Societate amandatum
volo . Id tu illi ritè significabis , & suas sibi res
jubebis habere . Simul Dominum Episcopum meo
nomine etiam atque etiam orabis , ne illum Dia-
conatu aut Sacerdotio initiet .

Franciscus.

E P I S T O L A X X I V.

Eidem.

*Longe posterior sit cura ædificiorum , quam spiritali-
lum Dei templorum ; prior autem inopiæ dome-
sticæ levandæ , quam alienæ : æs alienum solven-
dum . Nonnulli ministeriis humilibus et asceticis
meditationibus exercendi .*

I. **C**erca curam rei familiaris hujus tibi com-
missæ Domus , hæc tibi seorsum & di-
stinctius putavi commendanda . Chartas & ta-
bulas authenticas , quibus fundus & quasi patri-
monium hujus Collegii continetur , puta diplo-
mata Domini nostri regis , per quæ attribuit huic
Collegio vectigalia Pagodibus erepta , donatio-
nes & assignationes cæteras literis ejus ritè con-
signatis expressas , & à Prætoribus qui ante hunc
fuerunt agnitas & confirmatas , ea inquam , scri-
pta omnia & monumenta archetypa sedulò col-
liges , & in unum congregata penes te habebis .
In agendo cum externo Procuratore Domus ; &
cum

Cosmo Agnezzio, qui omnium ad Collegii census spectantium & magnam potestatem propter autoritatem Magistratus, & peritiam habet plurimam, eum familiaritatis in colloquiorum frequentia & cæterorum diligentia officiorum adhibebis modum, quem Collegii rationes postulant. Tractabis igitur cum iis quamdiu & quam intimè opus fuerit ad efficaciter stabilienda quæ nuntiant & parum certi proventus usu deprehenduntur vectigalia Collegii: nam annuorum reddituum qui olim Pagodum Sacrificulis addicti, Evangelicis operariis alendis attributi modò sunt, magna pars non solvit, iis qui debent contumaciter negantibus: in aliis quoque non paucis jura minimè dubia Collegii per vim iniquam & recusationem satisfacendi fiunt irrita. Quare insta & satage apud istos, ut certi contra hæc remedii quidpiam expediatur.

2. Mihi videbatur utile (vos expendite usrum ita sit) intentari publicè formulâ solitâ minas Anathematis, impetratis ad hoc literis à Magistratu ecclesiastico, in eos omnes qui census huic Collegio debitos solvere detrectant, aut quoquomodo bona ejus detinent, in rem deducendas, nisi spatio præscripto, quæ malâ fide possident, restituerint, & suas conscientias exoneraverint, prædâ injustè quæsitâ legitimis Dominis reddendâ. Hæc tamen & ejus generis quædam in vulgus odiosa, puta cum prehendi oportet atque in carcerem condi redemptores vectigalium negligentes in repræsentandâ pensione, per externos administrentur: sic enim fient cum minori Societatis invidia.

3. Pecunia universa & totum ærarium domes-
ticum in manu & sub clave tuâ esto: tu solus
inferas, tu promas, te dispensante, ac ministris
tradente, sumptus fiant in usus quos judicaveris
verè necessarios, cùm Fratrum nostrorum, tum
Alumnorum; ac præterea operariorum Evange-
lii peregrè rem Christianam curantium. Hi miser-
i magnis plerumque premuntur angustiis ex de-
fectu earum rerum sine quibus tolerari vita ne-
quit; & quod caput est absistere à cæptis præ-
claris compelluntur, ingenti animarum quas cu-
rabant detrimento, ubi diù frustrà expectaverint
promissa subsidia, ineluctabili necessitati succum-
bentes: præverte oro te, æquâ & sapienti distri-
butione proventuum Collegii: ex quibus primùm,
ut par est, consules domesticis, nostris & exter-
nis, deinde submittes ad Socios qui apud Co-
morini Promontorium & Insulas Mauricas extre-
mâ inopiâ laborant, item in Molucis & in Ja-
poniâ degentes, unde adjuventur ad victimum mi-
serum parandum; quo si careant auxilio, magna
opera infecta dimittere; & spes ingentes cor-
rumpere, gravi Regni Dei incommodo, cogen-
tur. Hos nominavi qui extra Lusitanorum arces
inter indigenas vivunt, quod eorum durior hec
in genere sors est. Stationem qui habent in re-
gis præsidiis, aut alioqui in locis ubi concursus
& coloniæ frequentes Europæorum sunt, inopiâ
tabescere, & à cœpto juvandarum animarum cibi
defectu absistere non sinentur, id quod facile illi-
lis eveniet peregrè inter alieni generis homines,
partim infestos, partim egenos, fame perituri,

nisi à suis procul missum demensum accipient.

4. Ante omnia magnoperè volo à te solicite curari, ut æs alienum à Collegio contractum dissolvatur: nam detineri rem alienam ab eo qui potest reddere, nefas est, ad Dei offensam & maculam animi pertinens: ac præterea justam populo præbens offensionis causam: quare, iterum etiam atque etiam inculco, cave id negligas, quin omnem conatum & contentionem adhibe, ut nulla tam justo & instanti officio mōra interponatur. Hoc ut facere possis, ædificia ne inceptes nova, nec absolvias inchoata. Etsi enim angustè habitamus: tamen id quod magis urget prævertendum est. Persolutis debitibus, tum sanè sensim attollere structuras, & perducere ad fatigium licebit.

5. In universum autem vide, ut longè posterior tibi cura sit ædificiorum quæ lapide ac cæmento congeruntur, quam spiritualium Dei templorum. Hi sunt Socii & Alumni tuæ fidei commissi, in quos alendos, fovendos; in primis vero ad profectum virtutis excitandos, primarium tuum evigilare studium par est. Sunt tamen (scio) ædificia quæ differri nequeunt, puta maceræ circumdantis hortum domesticum, & obstructio auditus Aedium, si quis uspiam præter ostium patet: nam septis & firmis & nuspian hiantibus muniri undique Religiosam domum, disciplinæ ac famæ sic interest, ut nulla sit talis operæ legitima dilatio: talia ergo utique quocumque sumptu statim expedi.

6. Deinceps opus habeo præmunire te adver-

sùs teneritudinem animi aut verecundiam negandi quandam , quâ te forte constrictum repenes , quando te (quod non deerit) flagitabunt externi egentes multi , ut ipsis è Collegii ære largiaris , aut Redemptores vectigalium remitti partem pensionis , allegantes multa , & obtendentes inopiam domesticam , rogabunt ; nec deerunt qui ad te aures confitentibus præbentem accedentes , narrabunt angustias familiæ , famemque suam ac suorum , obsecrantes ut dones quo egent . His & ego compatiō : sed emolliri talibus , ult̄a quām fas est & Deus sinit , veto : nam ex alieno largiri , furtum est : ut ergo ista cum audies , invidiā duritie conferrē in me possis , en tibi manus adstringo , ac conceptis verbis pro potestate impero , tu cunctis istiusmodi flagitoribus dicas : ære alieno prægravatam domum hanc , vix habere unde victui quotidiano Sociorum & puerorum Seminarii suppeditet . Tamen aliis eandem oneribus urgeri , sustentandorum Patrum qui peregrè Evangelium prædicant , nosocomii publici instruendi , multisque similibus : quas ob causas me tibi præcepto ex obedientiâ imposito , quale sine Dei offensâ transgredi nequeas , mandasse , ne ex Collegii censibus quidquam ulli dones , quoniam quidquid inde subtrahatur defuturum omnino sit domesticorum necessitatibus , quibus explendis quantum annuorum percipitur fructuum impar est . Cæterū ab hoc quæstuoso genere pœnitentium , cibum corporis , non animæ remedium è Confessionis Sacramento captantium , plurimum tibi caveas , & paucis ac præcisis te quam pri-

primum verbis expediās , suadeo . Acrior istis multò fortunæ , quām conscientiæ vulnerum sensus est , nil nisi terrena sapiunt , toti sunt in spe stipsis ebländiendæ , quidquid illis ad animi profectum disserueris , surdis cecineris . Te ipsum , nisi excutis , implicent & avocent à potioribus .

7. Multi Patres familias Lusitani postulant dari sibi agros Collegii in feudum . An hoc sit ère Collegii dubito ; & vereor , si hæc exempla frequententur , ne grave aliquando huic familiæ detrimentum afferant . Tu sedulò rem discute : & cum Procuratore & amicis domus maturo habito consilio , statue quid circa hoc factu optimum sit . Debet aliqua hoc Collegium , debentur & illi multa . Ergò ut callere ad unguem te volo quorum & quanto in ære sis : sic & sedulò exquirere , quantum & penes quos resideat æs tuum : utriusque generis tabulas diligenter confice . Quamquam patiar equidem te minus sollicitum in computando quid ab aliis exigendi jus habeas , quam in recognoscendo , & quām primum exolvere conando , quod jure suo alii à te repeatunt . Saragas ia hoc , & contentionē summâ certes censeo . Idque ipsum potissimum alleges iis qui donari sibi poscunt : debere te , & quanto cyus dispungere nomina studere ; quare in hoc conferre quidquid inevitabilibus expensis tam numerosæ familiæ superest , nec quidquam esse inde quod possis arbitratu tuo tribuere , quibus bene vis & quorum inopiz condoleas : cum omnia exhauriant , ac nec sic quidem satis habeant , alimenta , vestitus , remedia Sociorum domesticorum

rum & peregrinantium, puerorum Seminarii, ægrorum nosocomii, præter fabricas urgentissime necessitatis, & alia non pauca: nec speciosus hic sit obtentus & quæsita excusatio: sed revere ita facias; diù noctuque invigilans in suffurando sumptibus quotidianarum necessitatum, quantum omnino potes, ad reddendum quibus es obnoxius. Experienciam utare censeo œconomie magistrâ, ut quod usu didiceris juvisse, frequentes studiosè: quod nocuisse, aut parum profuisse deprehenderis, vites sedulò.

8. Acriter prius explora quibus confidere aliquid paras: rari enim reperiuntur fideles dispensatores. Elige hos, quantum potes, è numero eorum qui tibi solent aperire confitendo conscientiam, saltem semel in mense, ac toties sacram Eucharistiam reverenter sumunt. Cupio ut magna pars argumenti literarum quas ad me Malacam Septembri dabis, per Franciscum illic Perezium curandas, sint capita hæc duo, prius, quantum vobis; alterum, quantum à vobis debeatur. Addes eodem, de cætero cursu domesticarum rerum, de fructu operæ à te & aliis impensæ, ecquid & quatenus Goani cives ex concionibus, aliisque sacris ministeriis, proficiant, quid novi nuncientur è Regno, quid successerit circa negotium pacis ac belli, de Patribus peregrè degentibus: scribe de cunctis fusè ac distinctè, amanuensem adhibens bonæ manus ac lectu facilis. Redemptorem vectigalium elige locupletem & honestum mercatorem ferè aliquem ex urbanis noti splendoris; non pauperem, ne ad lites veniendum sit.

Vide annon sit compendiosius emere duos , quos domi teneas lotores pannorum , quām dare lineam vestem domestici usus externis fulloniam factantibus , mundandam . Præterea ecquid præstet aflare Fratrem ē nostris horto domestico præfectum , & culturæ olerum peritum , quām externo ad hoc uti artifice : nam video multum expendi in victum & mercedem tum hortulani , tum Aethiopum ipsi servientium . Posset ea cura demandari cuidam ē nostris adjutoribus , adjunctis ei mancipiis duobus ad hoc ipsum emptis . In his & aliis id genus exquire attentē quid factu sit optimum ; cūm per te investigans , tūm adhibens in consilium externos peritos talium , Deum timentes , & huic Collegio benevolos .

9. Alvaro Alfonso remissi sunt ex pensione ab ipso debitā Pardai quingenti , tantō æquiūs exigēs ab eo , ut maturē solvat quingentos alios quos debet . Cave profusus ex alieno velis esse : memento famis & egestatis Fratrum nostrorum pondus diei & æstus in stationibus huic domo contributis , magno suo sudore portantium , recordare illorum qui in Japone , qui in Moluccis , qui in Comorini Promontorio graves ærumnas sine solatio perferunt . Choranum mittas censeo singulis dominicis dominum Augustinum Sacerdotem externum , idoneā ei mercede constitutā : non probō ibi residere unum ē nostris fratribus : ergō illum qui jam illic est , Domum revoca .

10. Ex iis qui domum admittentur , dabis operam , ut tempore primæ probationis rescias , quam vitæ sectam in sèculo tenuerint , quam artem

excr.

exercuerint, aut calleant, quò nimirum intelligatur quæ pars domesticæ procurationis, quæve officia vel ministeria rectè illis mandari valent: (*) Michaelem Moralem jubebis a iquoties apud templum Episcopale ad populum dicere, admonens prius illum & præparans, ut id tali loco prout par est faciat: & possetis, si tibi videretur, alternis id tu & ille facere, suâ cuique hebdomade tributâ: statue circumspectis cunctis quid videatur optimum. Cave obliviscaris quod tibi mandavi de Balthasare Nunnezio, quin id quoniam magni momenti judico, tibi in virtute sanctæ Obedientiæ mando, ut planè totum exequaris, obire illum asceticas exercitationes jubens; & eum ministeriis humilibus domi, non foris. applicans. Japonas qui hîc sunt, impensè commendatos velim habeas; & tutò ac commodè ut in Lusitaniam navigent, cures. Puto è re fore, si exerceantur à te meditationibus asceticis fratres qui ad Societatem prebantur, & ex iis isto modo intimè perspectis quos idoneos repereris retineas, quos ineptos deprehenderis, dimittas. Cave autem adducaris unquam cujusquam precibus, & quantovis multorum ambitu, ad quemquam in Societatem admittendum non instructum necessariis ad eam juvandam dotibus.

11. Chorani insularis prædii, rusticorumque ac operarum illic degentium curam per idoneos habere quantam res exigit: non enim per te nec per quemquam nostrorum potes: dixi jam èd mitten-dum singulis dominicis Dominum Augustinum. Cætera item quæ opus ad hoc erunt, delectis

(*) Ed. Colon., Manuelem.

qui-

EPISTOLARUM. Lib. IV. Ep. XXIV. 397

quibus recte fidas, administra. Franciscum Lope-
zum simul huc advenerit, vacare jubebis com-
mentationibus asceticis, generalem ejus confes-
sionem audies, ministerio culinæ, aut id genus
humilibus obsequiis, addices. Matthæo sex & tri-
ginta Pardaos quos mutuò dedit in Japoniâ, sta-
tim ac repetet, persolves. Alvaro Alfonso præ-
figes solutionis non diffundendam amplius diem,
post Pascha.

Franciscus.

Patres & Fratres Societatis ubicumque sint
per Indiam, nec ad Regem, nec ad quemvis ex-
ternum in Lusitaniam scribant, nisi missis huc a-
pertis literis: quæ in hoc Colleg'o referentur vel
in fasciculum inscriptum Regi, vel in alium cui
nomen præfigetur aut Patris Magistri Simonis,
aut Rectoris Sancti Antonii Ulyssipone.

Franciscus.

E P I S T O L A X X V .

Eidem.

*In summam alias dicta colligit de forma regiminis,
delectu candidatorum, delectorum probationibus,
de Sacerdotio initiandis, de externis et nostris
idoneo discrimine juvandis. In sacro tribunali
solerter introspiciendum quo quisque veniat ani-
mo.*

Hæc

1. **H**æc quoque in ultimo procinctu longæ ac dubiæ navigationis dum nunquam satis præmuniuisse te , mi Gaspar , videor , iterans & in summam dicta colligens replica , quæ tu scilicet in litudini prä amore nimia ignoscens , tam sæpe inculcari boni consule . Ante omnia tui memento , animæ tuæ prospice . Scis enim quam verè scriptum sit : qui sibi nequam , cui bonus ? Patribus & Fratribus tibi subditis semper exhibe synceram charitatem , & amabilem modestiam , asperitatem & rigorem amove , nisi si quos senseris benignitate abuti tuâ . His , ad profectum duntaxat ipsorum , non ad ultionem tuam , se veritatis aculeum quendam exere ; præsertim si opinione sui in superbiam tumere videantur ; quorum fastum comprimi & ipsorum & publicè interest : aliqui per ignorantiam aut fragilitatem errantibus , cum fructu eorum & sine detimento disciplinæ interdum ignoveris . Arrogantibus indulgentia venenum est ; mirabiliter insolecant & omnia perturbant , si rectorem languidum & obstatre metuentem invenerint .

2. Multitudo admissorum sine delectu , non subsidium Societati , sed impedimentum est . Pauci , sed strenui , sed dotibus animi & corporis prædicti maximis , instar innumerabilium illi sunt . Tu vide ne gravare ipsam turbâ malis , quam vero robore supplementi lectissimi firmare . Admissos in verâ sui abnegatione , mortificatione intimâ pravorum affectuum , indesinenter exerce : amove quin etiam ministeriis humilibus externis , mendicandi ostiatim pro pauperibus , inserviendi de-

decumbentibus in nosocomio publico, & quæ sunt ejus generis vulgo probata: gestu aut ueste insanæ speciem habentibus, spectaculum eos multititudini præbere, me autore ne jussesis. Talia enim & multis qui vident admirationem offensioni affinem, & ipsis qui se sic ludibrio propinaverint, gloriolæ titillationem, quasi heroicum quippiam fecerint, non raro commovent. Illud sanè utilitatis compertæ frequentare ipsos cura; fateri coram fratribus quæ in demandato ipsis officio peccaverint, pœnasque eo nomine injuntas luere. His salubriter demittitur animus, acuitur industria. Cuncta porro ista ex ante sumptâ cujusque status ac virium notitiâ administranda sunt: non enim æque omnibus apta sunt omnia: quo quis juvabitur, idem alteri nocuerit. Prudentiæ moderatoris est cuique consentanea præscribere.

3. Initiari Sacerdotio neminem Sociorum sinas nisi scientiâ egregiè ornatum, & virtute multis annis probatâ insignem. Sine hac observatione promoti, nunquam instituto societatis, expectationi hominum, satisfacent; utinam minus multa extarent experimenta incommodorum ex hujus ortorum neglectu cautionis. Et externis & nostris vacare juvandis debes, sed cum idoneo discrimine: nempe ut memineris te domesticis debita reddere, alienis gratuita largiri. Ordo autem rectus est, prius justitiæ satisfacere, deinde in liberalitatem effluere. Nostrorum à te rationem Deus exigit, quos commisit tibi. Alienis quod benefeceris, auctarium officii est, tune

tunc solùm ad laudem pertinens , si à planè perfuncto curâ necessaria supererogetur ; flagitium est neglecto principali , diligentiam in accessorio consumere : ut qui turpis intùs , superficie honestâ probari hominibus satis habet , iram in se Dei concitat ; sic qui Domi deses , in civitate se strenuum ostentat , ambitione ruens præposterâ , quo currit effusiùs , hoc errat largius . Id metuens , primò quod priùs , secundò quod secundarium , cura .

4. Modus juvandi proximos , quò universalior , hoc melior . Itaque concionari , Christianæ Religionis elementa palàm tradere , in sacro tribunali aures dare confitentibus , officia tibi sunt potissima . In confessione introspice sclerter quo quique animo ad te veniant : nam sunt qui quæstum fuco religionis exerceant ; sub obtentu quærendi animorum remedia , corporum alimenta nundinantes : feiè comperi hoc genus hominum hebetissimum ad sensum spiritualium malorum : effundas in ventos quæ de animi cultu , & spevitæ semipaternæ talibus dixeris : obnixi hærent terræ , quam solam sapiunt . Tu hos citò dimitte , nec te angat quod de te quirirentur ; aut speres occurrere vos invicem posse , cum altrinsecus in diversa nitam ni : de mundo illi , tu de Christi Regno es . Pudeat Christi militem vereri susurros vulgi profani , & ullo respectu tangi judicii eorum qui terrena cœlestibus præhabent . Deum sequere cui Sacramento dixisti ; securus quid contra te murmurant alienarum homines partium . Immò sollicitus ne quam in te illi suarum obtrectationum for-

EPISTOLARUM. Lib. IV. Ep. XXVI. 401

formidinem obseruent; erectâ fronte præ te fer,
eorum te, ut non curas laudes, ita & vicuperia
contemnere.

E P I S T O L A X X V I .

Eidem.

*De juvandis Sociis Comorinensibus, et Colanensi
Collegio; ac de modo redditum exigendrum. Cre-
diti debitique rationes comparandæ: v. Antonio
Herediæ Cocini subveniendum: aliquis in Japoni-
am mittendus. Sociorum delectus, ac delectorum
probationes. De Nunnezio, Francisco Lopez, Cy-
priano, Ludovico Borallio, Antonio Heredia a-
liisque Sociis; denique de conscribendis literis.*

Gratia & Amor Christi Domini nostri
adsit semper nobis auxilio &
favore. Amen.

I. EX quo perveni Cocinum multas accepi li-
teras Colano, & è Promontorio Comori-
nensi: nulla non earum nunciat gravia incom-
moda ex defectu subsidiorum necessariorum &
corporibus & animis, quibus nostri conflictan-
tur qui locis illis religionem procurant. Ex orâ
Comorinensi scribitur, diem, illic obiisse Patrem
Paulum, virum magnæ perfectionis ac virtutis.
Superesse solum Patrem Henriquem Henriquez,
nec alium reperiiri è nostra Societate sacerdotem
in toto illo tractu: quare is enixè petit, ut sibi
Tom. II. C c So-

socius mittatur, à quo juvari queat in administratione Sacramentorum, cui pro numero Christianorum & distantia locorum defungendæ quantum sit satis, haud unus ipse potest par esse. Vide an isthinc possis extricare Patrem Antonium Vazium, & cum eo Fratrem Antonim Diazum, quos transactâ hyeme in oram Comorinensem destinares tantâ tam misere operariorum inopâ laborantem. Sintib⁹ vel minus ad hoc aptus, vel magis ubi est necessarius videretur Antonius Vazius, cogita de Francisco Lopez, quem nuper Bazainum miseram. Evidem, quod nunc succurrit animo, alterum horum magnoperè gauderem in Comorinum mitti cum Antonio Diazio, vel alio adjutore probatissimæ virtutis, quem tutò possis ad tales eunti Provinciam Sacerdoti comitem adjungere. Per quantum Deum amas, oro te, adhibe omnem in hoc negotio curam, res enim est momenti non vulgaris.

2. Pater Nicolaus multis difficultatibus urgetur Colani, & magnâ premitur inopâ, non habens unde alat quinquaginta convictores ex Indigenarum pueris, & duos tresve insuper filios Lusitanorum: cum præsertim ad eum curandi subinde alumni transmittantur, quotquot per oram Comorinensem in morbum incident: & illud Colanense Collegium per sanè tenuiter instructum sit à censu annuo, quare Pater Nicolaus suo iure postulat aliquod præsens subsidium è regiis pensionibus olim debitissimis Collegio, nec suo tempore solutis: nam illæ vix unquam integræ annis

nis propriis penduntur. Age, oro te, cum Domino Prætore, ut quoniam id quod Rex illi domui constituit, plenè numeratum non est, residuum nunc istud decursorum fructuum ei, tempore tamen necessario, repræsentetur, ac si ei videatur, mandatum regium expediat Præfecto Colanensi, statim Collegio suppeditandi saltem centum Pardaos, quibus ruinæ Domus illius miseræ utcumque in præsens sustententur. Per Dei Domini nostri amorem te obsecro, da efficacem operam ut primâ post hyemâ tempestivitate navigandi, solvat Comorinum versus unus Societatis sacerdos cum laico adjutore, juxtâ priùs dicta, qui Colano transeuntes, vi diplomatis regii quod ferent, memoratam pecuniae summam à Præfecto receptam Patri Nicolao tradant.

3. Ini summam eorum quæ à rege Goano Collegio debentur; & satage apud Ministros Reg. os, maximè Prætorem, ut literæ ac diplomata expediантur quæ ad solutionem integrum eorum efficaciter urgendam videantur suffectura. Idem simul age pro Domo Armuzianâ & Bazainensi Collegio. Ac vide ne molliter aut obnoxie negotia hæc tractes: fortiter, ac penè præfracte, transigi debent res istiusmodi, dura nimirum est tota ista natio Quæstorum, Publicanorum, quo-cunque nomine pecuniam regiam dispensantium: quantumlibet æquas, si lenes & verecundæ sint, postulationes eludunt; nec nisi quod extorquetur laxant: fronte non tenera, ore libero adeundi alloquendique sunt: nec facilè moræ indulgendæ, quarum illi & artes in infinitum extrahendarum,

callere se quæstuosissimas , gloriari etiam inter suos solent: quare ubi modestè agere prævaricari est, importunè improœque flagitetur ; ac quoad expugnetur ut verba in effectum præsentem transeant , ne recusaveris pene ad jurgium & discidium usque descendere . Aliter vix unquam vitabitur quin quæ Rex piè decrevit in usus Religionis necessarios de suo impendi, per ejus Ministros avarè & nefariè intervertantur , perniciosissimo & irreparabili rei Ecclesiasticæ & salutis animarum detimento . Ergò quamcunque honestam puta rerum tam insignis momenti expediendarum rationem .

4. *Æs alienum istius Domus ut quamprimum dissolvas omni contentione satage . Ac vellem elenchum summamque exactam debitorum Collegii Goani literis iis insereres quas ad me Septembri proximo per naves tunc soluturas Malacam destinabis: quin cuperem te quoties ad me scribes, commemorare quantum à vobis , quantum vobis debeatur: utrumque simul nosse juverit, & crediti debitique comparare rationes . Cum census debiti Collegio à redemptoribus aut qui- buscumque debentibus recipientur , cave stultâ & injustâ misericordia iis indulgeas, ut partem subtrahant , quod annis præteritis evenisse non semel scimus , flagitosissimâ negligentia : ex quâ scilicet consecutum est, ut in Promontorio Comorinensi, Colani , & Cocini multa pia opera , ad magnum fructum animarum instituta , & si continuarentur profectura , omitterentur , defectu subsidii Goâ illic expectati : quod propter istas in-*

intempestivas remissiones exigentium vectigalia
Collegii Goani, ex quo illæ aliæ Sedes pendent,
suppeditari nequirit. Quocirca tum tu per te
invigila, tum omni ratione cura, ut Procura-
tor Collegii minimè dissolutè se gerat in repe-
tendis integrè debitibus; damno suæ conscientiæ
Divinique obsequii, avaritiæ hominum gratifi-
cans.

5. Patri Antonio Herediæ necessariò subveni-
endum est. Hyeme transactâ, quæ prima se de-
derit occasio, fac ei Cocinum rectè cures subsi-
dium ducentorum quinquaginta vel trecentorum
Pardaorum. Eâ summâ præsentî summè indiget
ad perficiendum ædium septum, & quædam alia
urgentissimæ necessitatis, ac sine quibus familia
illic teneri nequit, aut omnino habitari, absolu-
venda. Misserimè quippe hactenus, atque adeo
intolerabiliter incommodè, diversantur nostri ex-
ternique domestici: ne verò hæc legens arbitre-
ris me, dum Colanensi Collegio consulo, Goa-
ni angustiarum oblitum; memini, ne dubita, &
sciens recolo: sed comparatis omnibus tamen ju-
dico, planè oportere extremè laborantibus suc-
curri Fratribus. Idcirco numerum pecuniæ in ex-
pressam à me contraxi summam, quâ illi longè
majore indigerent: sed contemperanda invicem
incommoda sunt. Tu quod ex æquo & bono po-
teris, consultrice adhibitâ prudenti charitate,
primum tuis isthic convictoribus, tam Lusitanis
quam indigenis necessaria provide, deinde curam
in Cocinenses, Colanenses, Comorinenses ex-
tende.

6. Subducas ad exactum velim quantum Alvarus Alfonsus isti Collegio debeat. Vide etiam quantum illi remiserint annis retro elapsis praeposterè benigni Collectores vestigium Collegii, quām tutā conscientiā, ipsi viderint: aestuarem equidem si repetendam à me crederem, ut certò ab illis repetetur, rationem istius inconsultæ indulgentiæ, ex quā contigit incredibiliter destitui ope ad promovendum Dei Regnum necessaria in orā Comorinensi, Colani & Cocini, operarios Evangelicos. Igitur effice, ut quantum omnino debet persolvat in solidum, sic habiturus unde tuæ primum isti domui, tum ejus appendicibus quas modò nominavi stationibus consulas. Quam ad rem Divini obsequii necessarium sit tempora-
lia non negligere, habes exemplum in hoc meo itinere tanti ad Dei gloriam momenti, quod quo-
modo suscipere potuisse, nisi tu diligentem o-
peram navasses in colligendâ Armuziensi elec-
mosynâ, quæ mihi hoc in cursu puppim & pro-
ram facit? quid foret si tu in hoc cessasses? nein-
pe cogebamus omittere omnia; & tantam occa-
sionem propagandi Dei regni nequidquam obla-
tam præterlabi sinere? at quando redituram? sed
hæc hactenus.

7. Si è Lusitanâ Patres hoc anno aliqui isthuc appellant, memento, conatu omni ad perrum-
pêda obstacula adhibito, efficere. ut eorum sal-
tem unus anno proximo in Japoniam naviget,
futurus ibi socius Patris Cosmi Turriani. prout
eâ de re tibi reliqui scriptum mandatum; cuius
modò refriço memoriam. Ei Patri adjungas ve-
lim

lum laicum adjutorem è Societate comitem; & cures ut satis copioso uterque viatico instruatur. Oportet enim post viæ sumptùs, superesse ipsis unde victum comparent in Japoniâ, terrâ laborum & spiritualium fructuum nobis feraci; pecuniæ ac commeatuum sterili. Atque hoc totum fac, si me amas, ut tibi etiam atque etiam cordi sit, nam majorem in modum cupio, quia id expedire in primis judico, adjungi quam primum Cosmo Turriano alium è Societate Sacerdotem.

8. Ac si nos ista quam indicavi spes è Lusitanâ deficeret, nemine ad id apto Patre nostro in navibus proximè appulsuris veniente, vide, obsecro te, ecquid ratione aliâ confici negotium hoc posset: uti si se tibi offeret ad ineundam Societatem, aliquis vel jam Sacerdos, vel aptus ad Sacerdotium, quo eum initiari facilè curares, quem satis, contracto pro temporis angustiis tyrocinio, probatum, tibi videreris posse illuc destinare. Tali, si quem repereris, aut alteri ex priùs indicatis, ne copia transmittendi Malacâ in Japonem desit; ego in transitu providebo, rogans Præfectum Malacensem, ut si Aprili proximo quisquam è Societate Japonem cogitans Goâ solveret, ei ne gravetur commodare favorem suum ad istum trajectum.

9. In deliberatione de iis admitterendis qui Societati dare nomen cupiunt, diligenter inspice: quibus illi animi & corporis sint prædicti dotibus: nec committas unquam, ut personis domi & foris inutilibus Societatem oneres. Quos vero jam ad experimenta recepisti, eos si explo-

rans attentè deprehenderis , vel animi virtute vel
valetudine destitui quantis esset opus , ut ex ins-
perare auxilium aliquod Societas posset , matu-
rè ad suos remitte . Qui à te isthic exercentur
domesticis ministeriis ejusmodi quæ tractationem
cum externis , & liberam ultrò citròque commea-
tionem requirunt , puta obsonatoris , dispensatoris
& similibus , in eos acriter invigila , omni curâ
explorans , tum quæ de se exempla præbeant ,
sobrietatis , continentiæ , modestiæ : tum quâ fi-
de res pecuniasque creditas tractent , expeditas
ne semper & liquidas rationes referant accepti
& expensi : non enim scilicet te fugit , quam lu-
brica istiusmodi negotiorum procuratio sit , quam-
que imprudenter committatur h̄ominibus non sub-
nixis eximiâ temperantiâ , fidelitate , sanctimonîâ ,
quæ & tutos illos , & nos securos præstent ab
omni periculo lapsus eorum , summo dedecori So-
cietatis , & gravi offensioni Proximorum insepa-
rabiliter conjuncto .

10. Melchiorem (*) Nunnezium & laicum ad-
jutorem , qui cum Melchiorre Gonzalez Bazaino
isthuc venit , cura diù multumque exercitari hu-
milibus ministeriis usus domestici , videlicet co-
quinæ , aliisque id genus . nec eos prodire do-
mo sinas . Ac si inter istas probationes animad-
verteris , haud esse hos ad institutum Societatis
accommodatos , dimitte illos , & suas sibi res ha-
bere jube . Franciscus Lopez ubi Bazaino redie-
rit , asceticis commentationibus per otium exer-
cendus est . Ad hæc infimis servitii familiaris of-
ficiis terendus . Ac vide ut in horum trium e-

(*) *Vid. Chronot.*

men-

mendationem atque in spiritu profectum curâ vigilique peculiari inimineas: non hoc de nihilo præcipio: causam utique habens verendi, ut tales sint, quales cuperem, & ad Dei gloriam perfectionemque ipsorum expediret.

12. Sed & in cunctos quoque cæteros exactâ ad cuiusque statum mensurâ solicitudinis excuba, intentus semper ad eos præmunierdos, excitandos, promovendos. Quando, prout mandavi superius, sacerdotem Societatis cum laico adjutore mittes in Promontorium Comorini, dabis iis illuc deferendum alterum è duobus quos vobis reliqui, calicibus sacris. Causa sic jubendi mihi est, quod memini ante hos annos aliquot, quendam Comorinensis tractus Christianum misisse Goam pecuniam ex quâ sacer calix compararetur. Eam pecuniam Collegii curatores tunc acceptam in domesticos usus expenderunt, calicem hactenus non miserunt: mittatur ergo jam, & nomen istud expungatur. Alium ex relictis calicem dare poteris anno sequenti patri profecturo in Japaniam. Ibi enim unicus tantum est calix.

13. Quando ad me scribes Malacam, cave operæ parcas aut chartæ, neve defungi compendio festines: fusè ac singillatim cuncta exequere, magnam enim constituo spem peculiaris mei gaudii ex istarum percipiendi lectione literarum: quæ scilicet indicabunt quæ maximè volo de cunctis meis Fratribus, quique in isto Collegio, quique in circumsitis stationibus Deo militant: utere autem amanuensi qui bene literas formet. & cujus scriptura facile legatur: inscribes fasciculum

Ium Francisco Perezio Malacæ. Però fac omnino ut mense Septembri literas istas ad me destines, rave tunc solutura Bandam versus. Francis-cus enim Perezius diligenter curabit, ut ad me in Sinas perferantur.

14. Scribes ad Cyprianum nostrum Meliaporæ degentem in urbe sancti Thomæ, ut vivat concorditer cum omnibus, maximè autem cum Proepiscopo & cunctis illic Sacerdotibus. Atque huic homini sine fuso & ambagibus loquaris censeo, clarè denuncians: tibi à me scriptò relictum in mandatis, ut eos qui se non præbuerint morigeros Rectori Collegii istius, è Societate dimitteres, consequenter indica: te nullo cuiusquam respectu prohiberi posse ab exequendo quod tam graviter imperatum sit. Hoc illi profitere *ad terorem*, quò sibi nimirum ille caveat, & ad se quoque pertingere vim minarum istiusmodi sentiat.

15. Stephanus Ludovicus Borrallius, in sacris ordinibus progressus usque ad Diaconatum, iturus isthuc est. Hunc ego Juvenem amo plurimum; quoniam de Dei favore spero fore illum Religiosum bonum, quidquid meo nomine petet a te, ipse gratificare, allequer d'opro eo quoties volunt & opus erit, Dominum Episcopum: nec sola spes quam dixi me illi conciliat; sed gratianum officium præterea me urget ad conatum rependendorum illi beneficiorum, quibus me sibi plurimis obstrinxit; inserviens semper in omnibus & benignè adjuvans; quoties ejus opeim imploravi. Hec meum debitum gratiæ illi referenda in te nunc transfero, quo in exolvendo, ca-

EPISTOLARUM . Lib . IV . Ep . XXVI . 411

ve cesses aut langueas . Deus Dominus noster faciat te Sanctum & Beatum . Vale . Cocino VIII .
Kal . Majas An . CICICLII .

Pater Antonius Heredia habet hic librum sibi utilem , sed mihi magis necessarium illic quod proprio , futurum . Constantinus ei libro nomen est , quem auferre ab eo cogor ad Sinas navigans : duo ejus isthic exemplaria videre memini , unum penes Franciscum Lopez , aliud in manu Patris Manuelis de Morales . Alterum horum velim quamprimum mittas Patri Antonio Herediæ ; nam eo , ut indicavi , multum eget . Age sedulò cum Dominio Episcopo , ut quendam Sacerdotem Malabarem , nomine Ferranum , citet ad se , ac pro imperio , sub anathematis interminatione , dictâ die sistere se Goæ coram ejus Tribunali jubeat . Impedit enim cursum Evangelii illic ubi est , Pa- tribus qui negotium Religionis in orâ Comori- nensi promovent , palam adversarius & noxiæ in- festus .

Totus tuus in Christo .

Franciscus .

E P I S T O L A X X V I I .

Jacobo Pereriæ .

Peccatis suis adscribit impeditam ad Sinas Lega-
tionem .

Gratia & Charitas D . N . &c .

Quoniam meorum delictorum magnitudine factum est, ut nobis ambobus Deus ad Sinicam expeditionem uti noluerit, omnis culpa conferenda est in mea peccata: quæ quidem tanta ac tam gravia fuerunt, ut non mihi solùm obfuerint, sed etiam tibi. itèmque tuis negotiis ac pecuniis, quas in legationis apparatus contulisti. Veruntamen Deus concius est meæ erga se tèque voluntatis; quæ nisi rectissima fuisset, nunc utique acerbioram an mò caperem dolorem. Ego jam navim descendam: ibi profecionis tempus expectabo; ut scilicet oculos fugam tuorum, qui ad me flentes identidem adeunt, sèque impeditâ legatione perditos miserabiliter queruntur. Deus ignoscat ei, qui tot, tantorumque malorum causam sustinet.

2. Unum oro, ne me convenias, tuaque calamitate ac dolore mœrorem augeas meum. Quamquam confido id ipsum incommodum tibi emolumento futurum. Neque enim dubito, quin Rex (uti ab eo per litteras petii) debita præmia sit persoluturus egregiæ tuæ erga Christi religionem voluntati. Præfectum, quoniam nostrum iter tam appositum ad rei Christianæ amplificationem impedire non dubitavit, valere jussi. Deus homini ignoscat. Evidem ejus vicem doleo: longè enim graviores peccatas daturus est, quam ipse umquam putarit. Dominus noster tuæ salutis custos, idemque mei huius conatus & dux sit, et comes. Amen Ex ælibus noctris Malacensibus, tuam navim consensurus. VII. Kal. Julias M. D. LII.

EPI-

E P I S T O L A X X V I I I .

M. Gaspari Barzæo Rectori' Collegi Goani Soc. J.

De Matrimonio Alvari Gentilis.

Gratia & Amor Domini nostri Jesu Christi
adsit semper nobis auxilio & fa-
vore. Amen.

I. M agister Gaspar; scribo ad Dominum E-
piscopum de gravi negotio amici mihi
carissimi, cui nomen est Alvarus Gentilis. Ab
hoc cum offici & salutis æternæ rationes flagi-
tent, ne differat amplius legitimum Matrimo-
nium cum muliere, ex quâ, illico contubernio,
liberos suscepit; tamen is adhuc cuncta ur, im-
pulsuque novo indiget, ut necessarium consilium
expediat. Perspexi magnâ præoccupari ejus ani-
mum Domini Episcopi existimatione ac reveren-
tiâ: nec dubito, quin si ad multas à me addu-
ctas ipsi rationes id agendi, precesque ingemina-
tas, tam venerabilis ipsi Personæ autoritas acces-
serit, statim incidat moras omnes, & quod De-
us ab eo exigit, faciat. Oro ergò te ut agas
cum Domino Episcopo, ab eoque, quod erit fa-
cile, impetrare: ne gravetur dare literas aî Al-
varum Gentilem, quibus ipsi magnoperè autor sit
atque adeo injungat, ut quod suo ipsius honori,
officio, liberorum statui jampridem debet, sine
morâ exequatur, ducendâ Ecclesiastico ritu in
conjugem matre suorum filiorum: & subesse
ali-

aliquid suspicor, cur magis etiam necessaria sit ea quam precurari à te postulo, Domini Episcopi ai Alvarum adhortatio, scilicet ex hujus ambiguis responsis circa rem ipsi manifestè utillem, in eam opinionem veni: cupere quidem ipsum hoc matrimonium perficere, sed retardari conscientiâ impedimenti cuiuspiam canonici occulti, qualia multa novimus matrimonialibus clam intervenire causis: quoniam autem, si quid ejusmodi est, ille apertè non prodidit, subdivinavi ego nonnihil ex usu rerum talium: & suspicione explicavi meam Domino Episcopo: ut eâ ille nouitâ præmunitus, expeditiorem habeat facultatem medendi ægræ illi animæ: indulgendâ videlicet, pro eâ quâ pollet in eo genere autoritate, istius impedimenti gratiâ: & sic amolientis cuncris obstaculis tam necessarii remedii. Fac, amabo te, diligenter atque instanter hoc negotium urgeas apud Dominum Episcopum, adeòque Aprili proximo, quæ stata est tempestivitas solventium Goâ Malacam navium, ne omittas eas scribere ad mecum. de quo agitur, amicum Alvarum Gentilem, quid cum Domino Episcopo, aut jam transegeris circa ejus causam ex iis quæ de illâ didicisti, aut quid te confecturum speres circa impedimentum, si quod subsit, ubi te ipse de illo non gravatus fuerit docere. In hunc modum esse opus existimo, ire obviam cunctationi hominis, occultâ quadam remorâ hærentis; quam minus fortè verebitur indicare, si spem feceris, posse illum istis quibuscunque vinculis vi Ecclesiasticæ potestatis expediri. Hoc totum tibi sic
com-

commendo, ut instantius & efficacius non possim Deus nos in suâ Paradisi Gloriâ conjungat.
Vale. Malacâ III. Iaus Julii Anno CICICLII.

Totus in Christo tuus.

Franciscus.

E P I S T O L A X X I X.

Eidem.

De debitibus Petro a Sylvia sine mora solvendis.

Gratia & Amor Domini nostri Jesu Christi
adsit semper nobis auxilio & fa-
vore. Amen.

I. **S**ic habe, Magister Gaspar, longè plus de-
bere me Domino Petro de Sylva quam
possim ei unquam quantolibet meo conatu exsol-
vere. Etenim ille, quo tempore Præfecturam ge-
rebat arcis Malacensis, adeo mini favit in om-
nibus quæ ad Dei obsequium spectabant, ut ex
quo in Indiâ sum, non meminerim ab ullo me
homine tam benevolè adjutum. Veneram Mala-
cam transmissurus illinc in Japoniam. Dominus
Petrus biduo summâ diligentia paravit mihi na-
vem ad eum cursum, qualis inveniri tunc op-
tima potuit; nec poteram, ut tum res ibi e-
rant, optare meliorem: adjecit de suo mune-
ra, pretio nummorum ducentorum propriâ pecu-
niâ

niâ coëmpta , quæ mihi donavit , ut his Regi Japoniæ oblatis ejus favorē , promulgationi Legis Christi necessarium , pararem . Fecisset utinam Deus , ut hoc quoque anno idem Dominus Petrus à Sylvâ Præfectus urbi Malacæ fuisse , commodiorem tunc videlicet habuisse exi- tum destinata in Sinense Regnum Jacobi Pere- riæ Legacio , ex quâ tam certa spes ingentis di- latationis Sanctæ nostræ Fidei pendebat . Quàm di- versum ab illo se m'hi præbuit Frater ejus Ger- manus Dominus Alvarus ! qui facultatem ad Si- nas navigandi & navem à Domino Piætore mi- hi datam eripuit . Ignoscat illi Deus : malè quip- pe metuo ne graviores quàm ipse expectet aut opinetur , læsum istâ ejus injuriâ Divinum Nu- men pœnas ab ipso repetat .

2. Sed ut ad ejus dissimillimum Fratrem Do- minum Petrum redeam , is modò m'hi benignis- simè mutuò concessit trecentos aureos , quibus egebam in præsenti ad dispungendum vetus no- men à me in Japoniâ contractum . Cum enim il- lic hærenti mihi necessarium omnino videretur Ædem sacram in Urbe Amanguccio construi , sumpsi commo latò à Lusitanis illic negotianti- bus nummos ter centum , quos in eam rem im- pendì . Ejus debiti dissolvendi dies exierat , & Creditores aderant , fidem meam operientes Sub- venit egredi meæ tam opportunâ mutuatione . & quasi gratiâ versurâ , præstans benignitas Domini Petri ; cui , simul Goæ comparuerit , volo & ju- beo te . sumimam istam trecentorum nummorum ultio numerare . Sumes istam pecuniam è censu
&

& vectigalibus Collegii , aut ex pensione duum millium aureorum , quam Rex è suo ærario decrevit Goano domicilio Sanctæ Fidei , non in usum solum eorum qui illic degunt ; sed ad subsidium Missionum quoque ac Stationum per hos tractus Orientales variè institutarum ad promulgationem Evangelii : è quibus una est , è vel maximè utilibus Japoniensis .

3. Cave autem moram interponas ullam hujus expunctioni debiti . Adi , statim ac exscendisse compereris , hominem , & cum multâ gratiarum actione pecuniam illi suam exsolve . Ægerimè ferrem si tibi cessanti à tam urgenti , tam enixè injuncto , tam omnibus prævertendo aliis officio , cogeretur Dominus Petrus vellere aurem , & debitum reposcere . Peracerbus is mihi nuncius foret , cuius molestiam lucrifac mihi , quæso te , promptissimâ & quasvis difficultates eluctante , mei hujus executione mandati : quam , non dicam , si negligeres (non enim hoc de te metuo) sed si quolibet obtentu repræsentare prætermitteres , exiguum apud te momentum esse arbitrarer mearum gravissimarum commendationum . Deus Dominus noster nos in Paradisi Gloriâ conjungat . Vale .

Malacæ postridie Idus Julias An. CICICLII.

Totus tuus in Christo .

Franciscus.

Tom. II.

D d

EPI-

S. FRANCISCI XAVERII
EPISTOLA XXX.

Eidem.

*Malacensem Præfectum excommunicandum : tum de
Sociis Japoniensibus, Molucensibus , aliis . Pos-
tremo memoriam refricit mandatorum , precesque
exposcit .*

Gratia & Charitas D. N. &c.

¶. **V**Ix credas P. M. Gaspar, quām fuerim exagitatus Malacæ ; nec vero tibi ego scribere queam : Franciscum Perem ad te jussi prescribere. Quicquid ille scripserit , quamvis incredibile videatur, credas licet . Ego in Sinarum insulas, quæ Cantoni urbi adjacent, pergo , ab humano præsidio nudus ; septus tamen , ut spero , divino . In spem venio fore, ut Ethni ci homines in continentem Sinarum mihi viām aperiant ; quoniam quidem Christiani illud iter intercluserunt , (*) nullo Ecclesiasticæ notæ & cœlestis iræ metu, quam tamen miseri incurrerunt . Quare curabis diligenter , ut Episcopus ad Malacensem Vicarium excommunicationis formulam mittat , quâ for-

(*) „, Cut. In Urbe Malensi , cuius Præfектus obser-
„, vare noluit Proregis edictum ad id mihi concessum ,
„, nec est veritus censuras ecclesiasticas , a Sanctis Pon-
„, tificibus in eos lataς , qui Nuntios ac Legatos suos
„, præpediunt . „,

formulâ Præfecto Malacensi, itèmque aliis, qui tam utile rei Christianæ consilium tregerunt, publicè, ac nominatim sacris interdictum esse denuntietur.

2. Velim autem in ea formula illud ponи, me à Paulo III. Pontifice Maximo Legatum Apostolicum missum in Indiam cum diplomatis iis, quæ ipse agnoverit Episcopus. Id ego eò facio, ne quis posthac Christianæ religionis propagationi, piorumque hominum conatibus aduersetur. Equidem à nullo Præposito Ecclesiastico postulem, ut quemquam communione fidelium excludat; idem tamen omni ratione contendam, ut qui sanctorum Pontificum decretis ac diplomatis jam exclusi sunt, agnoscantur ab aliis. Neque ullo modo patiar, in tanto eorum vulnere, conniveri; ut scilicet resipiscentes aliquando querant vulneri medicinam, & simul ne quemquam impostorum è Societate religionis causâ in Molucum, Sinas, Japoniam, aut aliò proficiscentem, remorari audeant. (Quare vias omnes persequere, ut edictum istud perveniat.)

3. Ex quatuor Sociis, quos mecum duxi, tres in Japoniam ire jussi, Balthasarem Gagum, Duartem Sylvam, & Joannem Alcacevam. Validâ navi, & commodâ adhuc quidem tempestate sunt usi. Faxit Deus, ut Amangucium salvi perveniant, ubi Cosmus est Turrianus cum Joanne Ferdinand. Ego apud me Socium unum, & Antonium Sinam retinui. Ambo graviter ægrotant, cum magna vel ipsorum molestia, vel mea. Deo gratia. Tu tamen proximo anno alium in Japo-

niam Socium mittere memento , quem & Sacerdotem esse oportebit , & literatum : etenim in Japoniam & Sinas viri deligendi sunt docti , & eruditi .

4. Quod si Sacerdotis non erit copia , certe unum aliquem mittes ingeniosum , & ad Japonicam linguam addiscendam iisqueum : & simul Japonensibus Sociis pecuniae aliquid eleemosynae nomine , sive ab Regis aerario , sive ab Sodalitate Misericordiae , sive ab aliis piis hominibus curabis , ut miserorum illorum inopiam atque egestatem aliqua ratione sublevemus . Joannem Beiram in Molucum remittes quamprimum (magnoperè enim ejus praesentiâ opus est) unâ cum uno aliquo Sacerdote , (*) si fieri poterit , non tam à doctrina , quam à virtute satis instructo : nam in Moluco vitae probitas magis requiritur , quam rerum scientia . Proinde Patres , qui eò submittentur , spectatos esse par est ac probatos .

5. Iterum tibi mando , ut sedulo , quæ apud te reliqui præcepta , conserves : primum quidem ea , quæ ad animi tui salutem ac perfectionem , deinde verò quæ ad Societatis administrationem pertinent . Si fortè (quod Deus avertat) in Sinarum continentem penetrare nequivero , Goam intra mensem Januarium anni insequentis , si vita suppetet , revertar . Tu velim interea ad me omnibus de rebus tum Indicis , tum Lusitanis , itemque de Episcopo , de Franciscanis & Dominicanis perscribas ; quibus meis verbis salutem plurimam nuntiabis , orans , ut sanctis suis sacrificiis

(*) Cut. Nonnullis Sociis .

ciis ac precibus me communi Domino commendare non desinant. Idem externos nostri ordinis studiosos rogabis. Quippe nos, qui apud Sinas aut Japones versamur, majore quodam præsidio egemus Dei; qui nos pro sua benignitate ad cœlestem patriam perducat, ubi tranquilliore profectò vita, quam in hoc exilio, perfruemur. Amen. Ex freto Sincapurano XIII. Calend. Augusti M. D. LII.

E P I S T O L A X X X I.

P. Joanni de Beira Societatis Jesu.

Sensus a Deo accepti, qui alios non spectant, minime communicandi: cum Prætore agendum de tuenda et promovenda Ecclesia Molucensi. Eodem citò cum Sociis idoneisque diplomatibus revertendum.

Gratia & Amor Jesu Christi Domini nostri
adsit semper nobis auxilio & favore. Amen.

I. **J**oannes de Beirâ, per quantum tibi cordi est
Dei Domini obsequium, mando & oro, ne
quos sensus rerum interiorum à Deo accepisti,
cuiquam hominum communices: de notitiis lo-
quor cœlesti illustratione menti tuæ inditis, ea-
rum duntaxat rerum, quæ ad borum & profec-
tum spiritualem Christianorum Molucensium, Mau-
ricensium, aut aliorum quos te curare contige-

rit, nihil pertinent. Quæcumque ad utilitatem & progressum in Religione Christianorum attinent, tractabis cum Domino Prætore, à quo impetrare satages mandata & diplomata quæ ad id opus esse judicaveris; quod si te faciliùs obtenturum speres autoritate ac gratiâ Domini Episcopi, eum supplex adibis, orans ne gravetur suadere Domino Prætori, ut Ecclesiam Molucensem amplectatur protectione regiâ, cavens illi jussis ac scripturis idoneis, adversùs injurias vel insidias Regis Molucarum, parùm, ut ais, ipsi æqui.

2. Totam porrò istam Goæ negotiationem tuam, quām brevissimo poteris absolves tempore; idque sedulò ages, ut quamprimum expeditus ad redditum sis. Vellem paratus esses ad utendum opportunitate navium quæ Mense Mayo Ḡa in Moluccas solvunt; & aliquos illuc tecum ē nostris Sacerdotes duceres. Si Sacerdotum non esset copia, alios ē Sociis assume, vel tinctos literis, & Sacerdotio destinatos, vel etiam Laicos: nam hi modò boni & industrii sint, propter humilitatem facilius se regi sinunt: idèque accommodatores videntur ad pacem concordiamque nostrorum in eâ statione retinendam. Constitue autem cum Patre Magistro Gaspare, ut omnino quotannis saltem unus ē Societate Sacerdos aut laicus ad Moluccas mittatur. Cave, oro, ne ulla te causa impeditat quò minus Majo Mense Moluccas repeatas; nam magnum illic desiderium tui est; ut pote cuius ex absentiâ non modicum res Christiana detrimentum capiat.

3. Defer tecum Goam hanc meam epistolam, &

& ostende, si opus erit, nostris qui illic præsunt: Confido enim eos perspectâ mēâ voluntate, tuæ reversioni à me jussæ non obstituros, quas autem res mihi communicasti colloquio arcano quod in Æde sacrâ Malacensi habuimus, vide ne cuiquam illic enuncies. Scribo ad Patrem Magistrum Gasparem enixè mandans, ut tibi omni favore auxilioque præstò sit ad ita mature peragenda, quorum cauâ isthuc navigas, negotia, ut quamprimum defungi, paratusque expectare primani quamque transmissionis eò unde venisti occasionem, queas. Porrò da operam ne redeas sine diplomaticis Domini Prætoris rite consignatis, quæ disertè revocent privilegia per Dominum Joannem Castrium concessa Regi Moluccarum, quoniam ille quæ vicissim pactus erat se facturum, & ex sese collaturum in commoda Christianæ Lusitanæque rei, tam malâ fide reddit; contraria potius promissis verbisque suis facta exhibens. Deus nos in Paradisi Gloria conjugat. Ex Freto Sincapurano XII. Kal. Augusti Anno CICLII.

Tuus in Christo Frater.

Franciscus.

E P I S T O L A X X X I I.

P. M. Gaspari Barzæo.

De Joanne Japone, aliisque Sociis opitulandis.

Gratia & Amor Domini nostri Jesu Christi
adsit semper nobis auxilio & fa-
vore. Amen.

I. **M**Agister Gaspar, cum Patre Balthasare Gago, & Petro de Alcacevâ, solvit Japonem versus Antonius Japon. interpretis loco ipsis futurus quoad Amangucium pervenerint. Inflecti se passus est meis precibus Joannes Japon ad præstandam similem operam ei è nostris Sacerdoti aut Sacerdotii experti, qui anno proximè sequenti mittendus est in Japoniam, eumque comitandum Amangucium usque. Huic bono Neophyto egentissimo, fac, oro te per Deum, corroges alicunde eleemosynæ nomine summam triginta circiter Pardaorum, unde jubeas emi arbitratu ejus, ipsique donari, merces aliquas ex iis quas ipse novit facilè ac non parvo in Japonia distrahi solere. Ex tali enim peculio habere poterit utcumque, unde contendens satagensque in patriâ victitet. Hujus rei oportuit me illi spem facere, ut eum inducerem ad repetendum natale solum, * de illum extrema inopia extrusit, quo autem alacriori sit animo ad benè fideliterque ministrandum ei è nostris qui proximè iturus in Japonem est, necessarium censeo, ut præter quām eam quam dixi eleemosynam ipsi à Sodalitate misericordiæ, aut aliquo isthic divite, à bonis operibus non alieno, largiendam cures, etiam eum tecto excipias, alasque, ac multâ charitate Societati devincias. Hoc quia satis ex his, ut spero, vides quām æquum, quamque mihi cordi sit,
non

non commendabo tibi pluribus, confidens te id sedulò facturum. Deus Dominus noster nos in Paradiſi Gloriâ conjungat. Ex Freto Sincapurano XI. Kal. Augusti An. CICICLII.

2. Magister Gaspar, quam pecuniam eleemosynæ nomine corrogatam missurus in Japoniam es, expendendam illic in usum nostrorum, novam illam Christi vineam colentium, censeo redigi prius oportere in monetam auro duntaxat, eoque notæ optimæ purissimæque, cusam: delectum igitur habe, consilio peritorum, inter species nummorum aureorum, eos ad id seponens quos materiâ conflatos probatissimâ in confessò sit. Audivi celebrari eo nomine Venetiis signatos; tu vide, prudentum in eo genere sententiâ, equinam auri bonitate iis suppares putentur. Ea materia magno illic commutabitur, pro modo ponderis & grau lu synceritatis; quoniam ad cælaturas armorum, qui ferè unicus auri usus in Japonia est, aurum exquiritur purgatissimum. Quem nostrorum anno sequenti tertio & quinquagesimo expedites in Japoniam, instrue primùm & præmuni egregiâ patientiâ: nam eâ illi planè invicta erit opus ad perferenda cum viæ ac navigationis, tum postquam eod pervenerit, victus & habitationis incommoda maxima. Fac deinde copiam secum ferat idoneam panni Lusitanici, quo se ac Sicos, quos ibi reperiet, protegat à frigoribus longè acerrimis rigidissimarum illic hiemum. Vale.

Tuus in Christo amantissimus Frater.

Franciscus.
EPI-

Joanni Japoni.

Commendat eum Barzæ , Perezio , Herediæ ; ipsi vero frequentem Sacramentorum et precationum usum , atque in divino obsequio perseverantium .

I. **J**oannes Japon fili mi : scribo ad Patrem Magistrum Gasparem ut tibi Goæ corrogemt è liberalitate piorum aliquantum pecuniæ , unde merces in Japonâ vendibiles coëmas : nolo enim te redire in patriam nudum , ut inde venisti . Goam ibis cum Patre Joanne Beirâ , navibus statò tempore Malacâ versùs Indiam solitis solvere . Simul cò perveneiis reddes Patri Gaspari Goani Collegii Rectori quam huic junctam epistolam tibi ipsi committo . pro te scriptam . Patribus qui Goâ solvent in Japoniam ituri , quibus comes assignaberis , fac sedulò ministres , fideliterque inservias quoad eos Amangucium perduxis . Autor magnopere tibi sum , ut sæpe confitearis Sacerdoti quæ te peccare contigerit , dolens ob Dei offensam , & emendationem firmissimè decernens . Velim etiam Sacram Eucharistiam frequenter sumas cum summâ reverentiâ & desiderio præmuniendo te adversus pericula excidendi à Dei gratiâ , quod ne tibi accidat , auxilium assidue Divinum implora : tum in occasione labendi connitere totis viribus ad standum & perseverandum in Dei obsequio ; memor si peccavæs , inevitabiliter eventurum , ut in hac vita , aut in

in futurâ gravissimè puniaris: quocirca omnium terribilium maximè formidandum puta, incidere te in culpam, ob quam æternum urendus in Tartaro sis. Ubi perveneris in Japoniam memento salutem à me plurimam reddere Marco & Paolo. Deus te faciat Sanctum & felicem, in quo suam Paradisi gloriam perducat.

Ex Freto Sincapurano XI. Kal. Augusti An. CICDCLII.

2. Dices Patri Francisco Perezio, ipsi ostendens hanc ipsam meam epistolam, ut quando solves in Indiam, scribat Cocinum Patri Antonio Herediæ, commendando illi meo nomine, ut in ea ipse urbe conquerat tibi aliquam eleemosynam, aut à Sodalitio Misericordiæ, aut à quibusdam eorum quos in viâ spiritus dirigit. Significa quinetiam ipsi Patri Francisco Perezio, gratam eum mihi rem facturum, si expectans tuum ex Indiâ reditum, in occasiones invigilaverit corrogandæ tibi alicujus pecuniolæ, quam interim tibi servet, ac Goâ reverso procinctoque ad cursum Japonicum numeret: monstra illi hoc ipsum meum scriptum, quod fidem istius mei desiderii facias. Juvabit ille te proculdubio parum aut multum, prout potuerit, quod si quis casus obstatet quo minus literas à Perezio ad Herediam scriptas haberes, ubi Cocinum veneris, exhibe Patri Herediæ illic Collegium regenti, has ipsas ad te meas literas. Id sufficiet ut is intelligat, quid pro te cupiam, & scilicet efficiat enixè quod poterit ad tibi alicunde corrogandum pecuniarium subsidium quodpiam. Tu vero, iterum etiam at-

que

que etiam rogo , memor sis curare diligenter Pa-
tres tecum in Japoniam ituros , iisque obsequi ac
servire fide summa .

Addo h̄ic in ā manu , Joannes Fili : servi val-
dē benē Patribus tecum ituris in Japoniam , &
deduc eos Amangucium usque .

Tibi amicus ex animo .

Franciscus.

Inscriptio exterior in unā plicaturæ facie hæc
erat .

Joanni meo filio . -

In altera hæc legebatur : *Joannes Fili , Joa-
nes Bravius tibi leget hanc epistolam .*

E P I S T O L A X X X I V .

Jacobo Pereriæ .

*Hortatur , ut in adversis ad Deum perfugiat , et
de inimicis benē mereatur .*

Gratia & Charitas D. N. &c.

1. **M**Agnum tui desiderium , quod ex assidua
tui memoria capio , incredibilem mihi so-
licitudinem parit , quod te in terra pæne pesti-
lenti reliquerim . Hic in tua navi perbenignè tuo
beneficio tractor ; mihique ac meis comitibus res
necessariæ suppeditantur : etsi comites quidem
mei

mei ita ægri sunt , ut quotidie morbus ingravescat , non sinè maxima mea molestia . Deo ubique gratia , in cœlo , & in terra , (qui tibi tuisque hanc magnam humanitatem rependat , quæ mihi in tua navi tribuitur) . Cura . quæso te etiam atque etiam , ut valeas , & ratione atque prudentiâ paulatim acceptis vulneribus medearis . Illud abs te vehementer peto , ut nunc quâm arctissimè complectaris Deum qui tam diffici tempore calamitatem sublevet ac soletur tuam . Ii aded consequere , si crebrius Confessionis & Eucaristiz frequentabis mysteria , tèque ad divinam voluntatem penitus conformabis . Patres Malacensis Collegii sèpius adeas , censeo , atque ab his consolationis petas medicinam . Evidem Dei benignitate spero futurum , ut ex isthoc probro ac detrimento magnum propediem decus atque emolumentum existat .

2. Accepi certos homines fuisse , qui cùm nostri itineris impedimenta removere possent , sui compendii causâ noluerint . Sed vehementer errant qui , deserto fonte bonorum omnium Deo , commoda atque utilitates ab hominibus petunt . Verum illud præclarum est ulciscendorum inimicorum genus , ut eis & cælesti Numen placare , & benignè facere studeamus . Nimirum Deus ipse vicem nostram ulciscetur , pœnâsque ab eis repetet omnium opinione majores . Quod utinam secus eveniat . (*) Si , ut spero , Deo approbante pe-

ne-

(*) Cut. evenerit , cuius me magnus tenet dolor & miseratio . In Domino nostro spem habeo , fore ut calamitas hæc tua et persecutio in majus tuum emolumentum honoremque succedat .

petravero in Sinas, Lusitanos captivos commo-
nēfaciam, quantum tibi debeant pro sumptu, quem
ipsorum causā feceris, ac facturus essem, nisi ho-
mīnum improbitas obstitisset: atque etiam spem
misericordiae illis faciam libertatis, quam eos proximō
anno (si Deus faverit) tuo beneficio recuperā-
turos esse confido.

3. Sane velim de te, dēque tuis rebus me fa-
cias certiorem: ubicumque enim terrarum fuero
pergratum mihi, perque jucundum erit, tecum
per litteras colloqui. Quod si Deo aliter visum
erit, ad tūsque nobis oīnnes in Sinas clausos vi-
dero; fortasse Malacam primo quoque tempore
transmittam, atque inde in Indiam, (unde ad Re-
gēm scribam). His adjungo meas ad Proregem
litteras: fido eas tabellario committe, simulque
ad Regem et Proregem ipsum scribe litteras, qui-
bus declares quæstus ingentes, & commoda, quæ
a Sinarum regno ipsis obvenient, si eo penetra-
ris, quibus scilicet ad petendum ingressum indu-
cantur, quo Deus Dominus noster agnoscat, cur
colatur, & observetur,) qui semper tecum sit;
tantūmque tibi, quantum mihi ipse expeto,
in hac vita solatii, in altera illa felicitatis im-
pertiat. Ex freto Sincapurano XI. Kalendas Au-
gusti. M D. LII. (*)

E P I S T O L A X X X V.

Jacobo Pereriæ.

Cum grati animi significatione vicem amici, & æ-
rum-

(*) Cut. Servus tuus.

Franciscus.

cerumnas sociorum dolet ac solatur: accedunt stimuli ad animum Sacramentorum usu purgandum: nonnulla de Sinensi itinere, plura de literis ad Regem mittendis. Uliscitur Averius non bene de se meritos, quibus potest eos beneficiis prosequendo.

I. Tenerum, Domine, tui desiderium ex recenti tuo capitis longè dulcissimi conspectu, exulcerat mihi animum imagine ac recordatione discriminis in quo te reliqui, utique in terrâ Cœli h̄jstu corrupti, & pestiferâ contagie languentium, quotidianis diræ luis contrahendæ periculis expositâ. Hæc mihi cura simulacrum tui continuè mentis oculis objicit, cor acerbo metu pungens, ne tibi secus quam dignus es, & quam anxius votis ambio, humanitùs aliquid contingat. In hâc tuâ nave tui omnes, quod sic te velle norunt, eximio me honore benevolentiaque prosequuntur, subministrantes abundè cuncta quæ opus sunt, non ad victum modò meum benevolentis, sed & ad curationem eorum, cum quibus, ut scis, isthinc solvi languentibus: qui quidem per Dei Misericordiam (nam misereri tunc quoque Deum credimus cum sœvit: quod ex talii manu mala etiam vim gratiarum habeant) Divino, inquam, beneficio ægri nostri deterius in dies valent, ex quo quam æger ipse animo sum, quamque acri solicitudine discrucier, novit qui nos & consolatur & affligit quando vult, providentissimus amarorum & dulcium temperator Dominus: cuius ab omnibus semper in
Cœs.

Cœlis & in Terra laudes præconiaque celebrentur.

2. Mitto isthuc ad te, Domine , quas ad Regem & ad Indiæ Prætorem scribo literas, aperatas , sigillo pendente , ut eas , si videtur , legas , & postea obsignes . Evidem Domine , tuâ causâ cuperem , istam à me datam ad Regem epistolam hoc anno in Lusitaniam perferri à quodam tibi fido , qui Regi eam redderet , & rescriptum impetraret ac referret : quippe non temerè auguror id tale fore quale nobis communiter expediat huc apportari quām citissimè . Domino Petro licebit eam epistolam ostendas , delectabit enim eum videre quid ad Regem de ipso scribam . Has , ut vides , literas scripsi duobus exemplis , quorum unum signatum , alterum patens est , à te , ut dixi , obsignandum postquam legeris . Mittas velim utrumque diversis & tabellariis & navibus . Et alterium quidem recte (ni fallor , & nisi tu secùs sentis) commendaretur Domino Petro ad Regem proficiscenti : alterius qui perferendi curam suscipiat , vellem à te legi aliquem extibi amicissimis , qui fidelissimè ac prudentissimè putaretur quæ ad rem dignitatemque tuam pertinent tractaturus . Verum hoc totum arbitrio ac sapientiæ tuæ permitto .

3. Illud peto majorem in modum , Domine , ut vitæ , valetudini , statui denique tuo solerter propicias , primùm removens te à contagiis & omni suspecto commercio cum morbo populari laborantibus , aut qui eis ministrant ; deinde invigilans rei tuæ familiari , nihil temerè agens : omnia

nia circumspectè ac maturo judicio constituens: cuncorum quidem qui se tibi amicos ferunt grātē accipiens officia, non tamen facilē cuivis fidens; nec, quoad rebus ipsis perspexeris quid quisque habeat in animo, plus te illis porrigenſ quām rūtum foret; si quod non raro evenit, illi tibi mendaci benevolentiae ostentatione fucum facere conarentur.

4. Ante omnia oro te, Domine, & in gratiæ numero precans postulo, ut te quò magis urgebis adversis, eò interiùs Divino numini admoveas: ea enim sola demùm via est, quâ tibi angustiis rerum procellisque temporum afflito, adspirare consolatio queat. Per ego te, quo Dominum amplecteris, amorem, pro eo quantum gratificari mihi cupis, in parte beneficij mihi propriè ad gratiæ debitum imputandi, rogo & obsecro, ut in hoc acri sensu ærumnosissimæ molestiæ, ex tibi nuper immerito illatâ luculentâ injuriâ, cor dolore æstuans agentis ferentisque, spatium colligendi tui sumas; purgatoque per Sacramentalem Confessionem animo, ad sacras Christi Corporis in Eucharisticâ mensâ epulas accedas; ac sic, affectus tuos omnes Divinæ subjiciens voluntati, boni consulas quidquid illi libuit permettere: illud insuper mecum sperans; totam istam vehementissimam tempestatem non modò nihil nocituram, sed profuturam etiam, expetibili tibi ad extremum, vitæ commodorum & civilis honoris augmento.

5. Franciscum de Villâ retineo. & duco mecum ad Sinas; tum quia ejus operâ plurimùm egeo; tum

Tom. II.

E e

e-

tiam quod non alium aptiorem puto ad rem tuam recte in navi administrandam , & juvandum Thomani Scandelium Procuratorem tuum . Postquam Deo juvante terram Sinicam attigerimus , primâ eum opportunitate solventis inde navis remitteremus Malacam . Sin Deo non placuerit aperire nobis aditum in Sinas , & me inde excluderit , ego ipse primâ occasione navigandi Malacam , isthuc è Sinarum viciniâ me referam , ac si ad tempus occurro nondum solutarum , quæ Lusitaniam repetunt , navium , cum iis in Indiam redibo .

6. Mihi videbatur è re fore si tu ipse , Domine , ad Regem scribebas fusè ac minutè , percensens commoditates ex constitutione commercii Sinensis , per impletatam Regionum Ministrorum in Portu Cantonis habitationem , in rem Lusitanicam redundaturas . Eodem argumento , nec minori diligentia , vellem ab eodem te literas ad Dominum Indiae Prætorem dari : nam in eam sententiam ego quoque ad Regem scribo , ut vide-re poteris legendis literis , quas apertas mitto . Tu eas lectas & signatas : cum tuis paria docentibus , velim unum in fasciculum colligas , quem sic exterius inscribas : *Regi Domino nostro : à Patre Magistro Francisco.* Vide autem ut is cui Lusitaniam petenti fascem Regi coram in manus reddendum commiseris , sit nobis fidus , idoneaque autoritatis & peritiæ ; tum quem certò scias necessariis causis ad continuò redeundum in Indiam compelli , ut scilicet ab eo mox reversuro , expeditum habere negotium , primo navium è Regno Goam ap-

appulsu queamus. Si Deus Dominus noster dignatus fuerit ingressum mihi pandere in Sinense Regnum, hoc ipsum ubi cognoveris, Domine, ne pigeris quæso, ingeminare cunctis occasionibus ad me illuc literas: nam in quacumque fortunâ magno ibi futurum mihi solatio est, de te tam caro mihi capite, ut valeas & quid agas, nosse. Deus utinam Dominus noster, tantum tibi, Domine, & consolationis in hac vitâ, & gloriæ in futurâ tribuat, quantum mihi ipsi cupio. Vale. Ex Freto Sincapurano Kal. Augusti An. CICLOLII.

8. Proepiscopus Malacensis oravit me ut prose ad Regem scriberem. Facio quod petit, etsi non defuit qui mihi diceret, eum in negotio nostræ ad Sinas Legationis, omisisse quod ex se conferre in rem nostram, aut potius publicam, potuerat: & rationes Divini obsequii, nostraque sanctæ Fidei dilatationis, posthabuisse gratiæ Domini Alfonsi Alvari Praefecti Malacensis, cui se addictum affectavit demonstrare, spe quæstuosâ cuiusdam emolumenti temporalis, quod sic eblanditurum se ab illo confidebat. In magno errore vivit quisquis, neglecto Deo, unde bonum omne manat, confidit ea quibus eget, aut quæ appetit, se per homines adepturum. Ego verò soleo ulcisci non benè de me meritos, quibus possum eos beneficis prosequendo: nam poenæ quas merentur, à Deo non deerunt, & tu ipse clarissimis experimentis, Domine videbis, severè puniri divinitùs eos omnes qui mihi Dei obsequium promoventi obstiterunt. Verè tibi, Domine, profiteor: miseret me jām nunc horum, malè me-

tuentem , ne supplicia , ipsorum opinione graviora , infelicium cervicibus immineant .

9. Epistolam istam ad Regem meam quâ ei commendo Proepiscopum , huic fasciculo insertam , quæso ne gravere , Domine , dare coram in manus ipsi Domino Proepiscopo , ut eam cum suis mittat . Si Deus me introduxerit in Sinense Regnum , id quod ex ejus spero gratiâ , docebo Lusitanos qui detinentur illic , quantum tibi debeant exponens quos labores & sumptus , causâ ipsos consolandi exhauseris ; atque adeo , prout te velle novi , universos ipsos tuo nomine salutans : & quoniam à proposito eos juvandi non desistas , sperare illos jubens , te si quo modo potueris , obstacula piis tuis conatibus hactenus objecta , Deo juvante perrumpere , ad ipsos anno sequente per venturum . Peto à te tua causâ Domine , ut Patres nostros qui isthic sunt , frequenter visas : quoniam confido , animi quæ te angit ægritudinem , consuetudine ipsorum alloquiisque minuendam . Iterum Vale .

Tuus verissimus Amicus .

Franciscus.

EPISTOLA XXXVI.

Eidem .

Sancianum appulsus , cum mercatore transigit ut se Cantonem perducat . Pereiram et procuratorem eius

*jus Scandelium laudat. Si fidem mercator fallat
anceps animi pendet, nisi forte ad regnum Sionis
se conferat. Literas et conspectum Pereiræ desi-
derat; cui Franciscum de Villa commendat.*

1. **D**eus per suam indulgentissimam Misericordiam, Domine, tuam nobiscum navim in hunc Sancianensem portum perduxit incolument. Hic quæ sit ratio conditioque commercii, quive negotiationis aut fructus præsens extet, aut spes in posterum assulgeat, scribent ad te multi talium callentes: ego qui parùm his attempo, consultius putavi de re minus mihi notâ verba non facere. Quod mei est negotii narrō tibi: expectare me in dies singulos mercatorem qui recepit, se me in Cantonem pervecturum. Transegī cum eo ut istam mihi operam præstaret, promissis mercedis nomine viginti *picis*, ut hīc loqui solent, hoc est mensuris piperis, quarum unāquæque libras pendit centum viginti Lusitanas. Succedat utinam hoc negotium (& successorum spero) ad maximum Dei Domini nostri obsequium & gloriam.

2. Si cuius hominis in ea tota re meritum erga Divinum Numen extabit ullum, tuum profectō erit, tibique in solidum imputabitur, quoniam & sumptum universum mēæ meorumque comitum advectionis in hanc insulam, prætereaque pretium à me pactum, ut dixi, pro nostrâ introductione in continentem Sinicam provinciamque Cantoniam, liberalissimè tu suggeris. Thomas Scandelius Procurator tuus summâ fide exequitur

quod illi commendasti, dans mihi quidquid ab ipso postulo, Deus illi rependat charitatem tantam & quotidiana beneficia quibus me in omni occasione opportunissimè afficere non desinit.

3. Sinensis mercator à quo expecto me deportandum in terram Cantoniam, valdè notus est Manuela de Chaves, quem diebus multis absconditum domi suæ in urbe Cantonis tenuit, quando is fugit è carcere. Hoc ipsum facit ut confidam, neutquam illum a fide mihi datâ descitum; præsertim cum satis intellexerim, quando in hoc Sancianensi portu cum eo tractavi, haud parvi ab eo fieri quam promisi mercedem centum viginti mediumorum piperis, ejus, quam supra exposui, mensuræ. Confido me per Manuelem de Chaves, quem jam liberatum & in procinctu ad redditum in Indiam reperturum me Cantone spero, fusè ad te perscripturum quomodo negotium successerit, & navigationis & exceptio-
nis in urbem Cantonem meæ.

4. Si verò (quod Deus avertat) fidem faliceret Sinensis ille mercator, nec facultas mihi alia ulla suppeteret hoc anno in Sinicam continentem transmittendi, quid tum consilii caperem, anceps animi pendeo: quippe nondum constitui, redirem ne in Indiam, an me conferrem ad Sionis Regem. à quo audio ad Regem Sinarum adornari celebrem legationem, cuius in comitatu locum fortè reperire possem aliquem. Si repetam Indiam, spes affulget nulla, quandiu Alvarus Gama Malacæ dominabitur, nos æqui bonive quidquam isthic impetraturos, aut omnino me.

memorabile quippiam circa Sinensem hanc nostram expeditionem successurum, nisi Deus supra humanam expectationem aliquid vi suâ supremâ fecerit: non scribo hic quid interius circa hoc sentiani. Tantum dico malè metuere me, ne Deus acerbiores multò quam opinatur, ab illo pœnas porrò repetat; nisi & jam cœperit repertere.

§. E Freto Sincapurano scripsi fusè ad te, confidoque illas literas rectè perlatas; quippe quas homo fidus portandas receperit Manuel de Fonseca, famulus Antonii Pegadi. De meis rebus quod nunc scriberem aliud non erat, nisi modo convaluisse me è febre dierum quindecim. Plura scies, si negotium Sinici trajectus cursum suum tenebit, literis quas ad te copiosas Cantone scriptas tradam Manuela de Chaves, cum aliis æquè prolixis ad Dominum Reginum. Si quis me casus spe dejiceret istâ, offert ecce mihi Jacobus Vazius Aragonensis benignam copiam navigationis secum, cogitans Sionis Regnum, quod est vela facturus empto ad id navigio Sinensis formæ, qualia Juncos solemus appellare. Invitat ad hoc consilium, quod occasione legationis Sionensis, aditus fortè viâ illâ pandi posset aliquis ad Sinas & Cantonem, unde scribere ad te per Manuelem Chavesium liceret. Hæc me cogitatio tantum allicit, ut propendeam equidem in istam navigationem Sionensem: quare peto à te, ut si quam isthic occasionem nancisceris commodam literas in Regnum Sionis transmittendi, ne pigreris ad me illuc scribere, quid consilii cœperis

ris post meum à te discessum , quove nunc loco
res tuæ sint : ecquid anno saltem proximo lega-
tio tua successum habitura videatur : tunc enim
opperirer te Comaii , aut in alio aliquo Canto-
niensis oræ portu . Annuat utinam id Deus : quām
suaviter amplexaremur nos mutuò , intrà utique
illam tot nobis expetitam votis Sinarum terram
invicem occurrentes ! Sin Deo aliud placet ; &
visuri ampliùs in hac vitâ non sumus inter nos ,
at per suam misericordiam immensam concedere
dignetur benignissimus noster & rerum omnium
Dominus , convenire nos ambos aliquando in e-
jus Paradisi gloriâ , ubi summo cum gudio sine
ullo fine visemus invicem . Vale . E Sanciano XII.
Kal. Novembris An. CICICLII .

6. Franciscus de Villâ navat tibi quām potest
utilisimè operam in navi . Testimonium illi debeo
gratissimi ergà te animi . Palàm prædicat te au-
torem fortunæ ac status sui ; & beneficium tuum
esse quod panem domi habeat . Iturus ad te est
cum Manuele de Chaves petitum veniam quod
huc venerit non impetrato in id tuo assensu :
sed si qua in eo culpa est , mea est . Iterum
Vale .

Tuus verus ex animo Amicus .

Franciscus .

E P I S T O L A X X X V I I .

Francisco Perezio Soc. J.

*Jubet , ut relicta Malacà Cocinum trajiciat , cuius
præ-*

præsit Collegio , salutique animarum juxta præscriptam formulam incumbat .

1. **F**rancisce Perezi . Mando tibi in virtute sanctæ obedientiæ ne post visas hasce meas literas hæreas amplius Malacæ . sed quamprimum poteris expediā te ad navigandum in Indiam , utens ad id navibus proximâ motione soluturis : quod si post harum discessum acciperes hanc epistolam , concendes navim quæ Choromandelo Cocinum tendit ; habitabisque Cocini ministeriis iisdem concionum , confessionum , & scholæ Catecheticæ intentus , quibus exercebaris Malacæ , ordinem planè ac methodum eam tenens , quam tibi scripto expressam , cùm Malacâ in Japonem solverem reliqui , aut si quam loci diversitas mutationem posceret , juxtâ formulam à me in scriptis traditam Antonio Herediæ , cui volo te succedere in curâ & gubernatione Collegii Cocinensis . Ipsum autem Herediam , vel quemcumque alium post meum fortè discessum Cocinensi domicilio quavis occasione præpositum , jubeo statim ab his literis , te monstrante , visis , conferre se Goam , & illic paratum expectare dum mittatur in Japoniam . Quo die Cocinense Collegium intrabis , ex eo die quicumque illic præest abdicet Præfecturam ; tuque jure quâm optimo illi subrogatus . Rectoris autoritate gubernare domum illam incipias . subiectus tamen , quatenus præscripsi , potestati Rectoris Collegii Sancti Pauli apud Goam .

2. Ibi porrò , juxta Institutum Societatis & talen-

lenta tibi credita , pro viribus incumbes in procurandam Dei Domini nostri gloriani , promovendis ad salutem & perfectionem nostris pariter & externis . Hæc quamquam , & his plura majoraque , confidebam vos solâ meæ voluntatis indicatione sine morâ facturos : tamen ad majus vestrum meritum , interpono vim potestatis mihi traditæ ; ac tam tibi quām Hereditæ , aut cuivis alteri regenti Cocinensem Domum , in virtute obedientiæ impero , ut quemadmodum modo dixi , faciatis ; ille videlicet statim decedat regimen Domus , & primâ quaque occasione Goam migret , tu ei Rector succedas ; & tuæ potestati parcant , non solum nostri omnes Sacerdotes aut laici qui tunc erant Cocini , sed etiam quicumque quavis causâ illuc venerint , cujuscumque ordinis , gradus , dignitatïsve fuerint ; nisi si quem fortè Rector Goanus tuo exemptum imperio certis de causis vellet . Et hoc omnes intelligent à me sibi ex obedientia mandatum . Tu egredi quāmprimùm ex urbe Malacâ , & capessere regimen Collegii Cocinensis , quod utrumque jubeo , ne omiseris . E Portu Sancianensi XII . Kal . Novembris Anno CICICLII .

Franciscus.

E P I S T O L A X X X V I I I .

Eidem .

Sua in Sanciano gesta ; et constituta in Cantonem tran-

transmissio. Nulla vitæ discrimina, solum de Deo difficiliam pavescit. Sinarum de Xaverio, ejusdemque religione sensus. Si pactio inita cum mercatore in nihilum decidat, Siami regnum cogitat.

Gratia & Charitas D. N. &c.

1. **S**anciani portum à Cantone millia passuum circiter centum viginti, Deo favente, tenuimus. Simul atque è navi descendimus, ædicolam struendam curavi, ubi quotidie, quoad in morbum incidi, rem Divinam feci. Laboravi dies omnino XV. iam Dei beneficio convalui. Nec vaco à piis negotiis, veluti à confessionibus audiendis, discordiis tollendis, cæterisque officiis generis ejusdem. Huc Sinæ mercatores multi Cantonenses commercii causâ commeant. Egerunt cum eis diligenter ac sæpe Lusitani, ut eorum aliquis me Cantonem trajiceret: omnes tamen præcisè negarunt, quod magnum vitæ ac fortunarum suarum discrimen se adituros dicerent, si forte id urbis Præfectus aliquando rescisset. Quocirca ut nos in suas naves consendere paternentur, nullo modo adduci potuerunt.

2. Veruntamen inventus est, non sine Dei consilio (ut arbitror) mercator Cantonensis sane honestus, quocum aureis ducentis decidi. Is pollicetur transmissorum nos parvâ naviculâ, ubi præster liberos suos, & servos vernaculos paucos, nemo sit: ut si forte urbis Præfectus rem odoreatur, nautarum indicid rescire non possit, quis me

me Cantonem advexerit. Idem recepit, se triduum aut quatriduum domi suæ nos cum nostris libellis ac sardinulis asservaturum; tum summo manè ad urbis portam viamque deducturum, quæ rectâ ad Prætorium ferat. Mox ego Præfectum conveniam scilicet, eique demonstrabo, me eo consilio venisse, ut Sinarum Regi divinam cælestemque legem exponerem: tum à Goano Episcopo ad Regem proferam literas. (Mercatores omnes Sinenses nostro lœtantur conspectu, ajunteque gratissimum sibi fore, si res tandem conficeretur.)

3. Non sum nescius, duo in hoc negotio inesse pericula (ut ex omnibus indigenis intellexi). Alterum, ne Sina ille mercator acceptâ pecunâ, in deserta aliqua insula nos destituat, aut in mare deturbet, rei occultandæ gratiâ: alterum, si Cantonem devecti erimus, ne Præfectus urbis omnia in nos exempla & cruciatus edat; aut certè in perpetuam redigat servitutem: quippe cùm peregrinis in Sinarum regnum sinè fide publica intrare capitale sit. Verùm alia pœterea pericula impendent, occultiora, longèque majora, quæ percensere longum esset; pauca tamen è multis exponam.

4. Primum igitur periculum est; divinæ providentiae ac benignitati diffidere, cùm præsertim Deo auctore, ejusque unius causâ huc contendérим, eo consilio, ut huic genti prædicarem sanctissimam illius Legem, atque unicum Filium Iesum Christum, nostræ salutis auctorem. Itaque cùm ipse pro sua benignitate hanc nobis mentem in-

injecerit, nunc de ejus ope ac præsidio, propter pericula, quæ se offerunt, dubitare, majus utique ac certius periculum esset, quam quicquid nobis periculi ejus hostes possunt intendere.

5. Etenim neque diaboli, neque eorum satellites atque administri quicquam nocere nobis queunt, nisi permissu præpotentis Dei. Qui si nobis præsidio sit, quam facile omnia pericula propulsabit? Huc accedit, quod Christo Domino parebimus admonenti: *Qui amat animam suam in hoc mundo, perdet eam, qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Quod congruit cum illa ejusdem voce: *Qui ponit manum suam ad aratrum, & respicit retro, non est aptus regno Dei.*

6. Quare cùm nos hæc animorum pericula periculis corporum majora ac certiora esse videamus; optimum ducimus, mortalis vitæ pericula subire, ne æternæ salutis discrimen incurramus. Quid multa? fixum omnino & statum est nobis in Sinas pervadere. Secundet modò Deus iter ad suæ religionis amplificationem: quod minus diaboli, eorumque administri omnes manibus pedibusque conentur omnia, non recuso: *Si enim Deus pro nobis, quis contra nos?*

7. Spero me navibus, quæ novissimè hinc solvent in Indiam, literas ad vos de meo in urbem Cantonem introitu daturum. Comites mei perpetuis morbis conflictantur. Ad hæc, Sinam, quem interpretem adduxeram, patrii sermonis jam oblitum esse comperi: sed nactus sum alium interpretem, non modò linguæ, sed domesticarum etiam literarum peritum, qui se mihi suâ spon-
te

te comitem itineris obtulit. Deus illi & in hac vita, & post mortem pro me referat gratiam. Oia, quæso te, Deum, ut hominem in suscepto consilio proposito confirmet.

8. Sinæ omnes honesti, quicumque nos norunt, nostra consuetudine admodum delectantur, nosque in Sinarum fines penetrare percipiunt. In animum enim induxerunt suum, iis quos circumgestare nos vident libris, legem aliquam suâ meliorem contineri. Et quamquam id eò fortassè accidit, quod cupidi sunt rerum novarum; tamen peroptant nos in Sinarum fines intrare. Attamen ipsi nos in Sinas devehere, propter eam, quam dixi causam, omnino recusant. Mercatorum illum quocum transegi, indies expecto. Utinam is expectationem non frustretur meam. Quod si accidat, incertum est, quid acturus sim; utrum in Indiam reversurus, an ad Sionis regnum trajecurus, ut comitem me addami Legato, quem Rex Sionis ad Sinarum Regem brevi missurus dicitur. (Quæ agentur, scribam tibi per navem, quæ postmodum in Malacam solvet.) Christus Dominus noster auxilio nos & consilio juvet, ut in cœlestis gloriæ Societatem aliquando veniamus. Ex insula Sanciano. XI. Kalendas Novemb. M. D.LII.

Tuus in Christo minimus Frater.

Franciscus.

E P I S T O L A X X X I X.

P. Gaspari Barzæo.

Sinam mercatorem expectat, a quo ex pacto Cantonem trajiciatur. Sedulam mandatorum observationem inculcat, præcipue ad submissionem animi pertinentium: quinam adlegendi, et a Societate dimittendi. Salutat Dominicanos et Franciscanos Patres.

Gratia & Charitas D. N. &c.

I. **S**cipisci ad te, quid adhuc mihi accidisset, Malacâ, an ex freto Sincapurano? Inde nos ad Sancianum Sinarum insulam à Cantone millia passuum circiter CXX. Deus perduxit incolumes. Hic Sinam mercatorem indies exspecto, quo cum, propter atroces pœnas propositas iis, qui advenam sinè fide publica introduxerint, Paradis ducentis transegi, ut me in Cantonem trajiciat. Fauxit Deus, ut res succedat ex sententia. Comperi certos homines ab Sinarum Rege quaquaversus in aliena regna dimissos, qui eorum disciplinas, instituta, legesque cognoscant. Proinde spes est fore (id, quod ipsi mihi Sinæ confirmant) ut Rex Christianam religionem haudquam aspernetur, ac respuat. Si Deus vitam mihi suppeditaverit, & aliquid per nos gesserit, faciam ut scias. In præsentia tibi mando, ut tutè tibi curæ sis: sin minus, quam tui spem habeam, non video.

2. Memento , quæ apud te reliqui præcepta , lectitare , atque observare sedulò ; maximè verò illa , quæ ad submissionem animi pertinent , in quibus jubebam te exerceri quotidie . Vide etiam atque etiam , ne circumspiciens ea , quæ Deus per te ac Socios universos efficit , obliviscaris tui . Mihi verò pro mea erga vos omnes charitate pergratum esset , vos unà cum animis vestris considerare , quām multa Deus vestro vitio facere omissat : atque hæc malim vos intueri , quām quantas res per vos Deus efficiat . Nam prior cogitatio pudorem ac demissionem animi afferet vobis , vestræ imbecillitatis miseræque admonitis ; posterior autem facile in elationis & arrogantiæ discrimen adducet , nixos alienis bonis , præclarisque facinoribus , hoc est divinis . Circumspice quæso , quām multis hæc perversa cogitatio periculum clearit ; quām exitialis hæc Societati pestis , si semel in ea serpere cœperit , sit futura .

3. Denuo tibi mando , ut paucos in Societatem adlegas , eösque vel ad studia litterarum , vel ad officia domestica idoneos Narro tibi : servos , verè , inquam , servos ad ejusmodi officia domestica emas citius , quām parum idoneos Socios asciscas , censeo . Si qui eorum , quos ego dimisi , Goæ versantur , cave eos ullo modo recipias ; neque enim sunt ad nostrum institutum accommodati . Quod si quis superiorem vitam planè emendaverit , idque publicis pœnis sponte susceptis ac diuturnis planum fecerit ; hunc , ubi satisfecisse tibi visus erit , tum dénum in Lusitaniam ad Societatis Moderatorem cum litteris commendatitiis mit-

EPISTOLARUM. Lib. IV. Ep. XXXIX. 449

mittas licebit; nam istos Indiæ usui non esse,
perspectum habeo.

3. Atque etiam si quis è Societate , sive Sa-
cerdos , sive alius quispiam gravius aliquid ad-
miserit cum offensione aliorum , eum statim mis-
sum facito ; neque cujusquam deprecatione ad-
ductus recipito : nisi fortiè peccati cognitio , do-
lor , ac poena voluntaria ejusmodi fuerit , ut ip-
sa pér se calamitatem ab illo deprecetur . Sin mi-
nus , nullo modo recipies , ne ipso quidem Pro-
tege , cunctaque India deprecante . Iterum tibi
revoco in memoriam , ut in Molucum & Japo-
niam non nisi spectatos , magnàque virtute atque
usu Socios mittas ; tales enim cultores agri illi
desiderant . (Magnopere me commenda universis
patribus , fratribusque Sóciatatis nostræ , omni-
busque ejusdem studiosis .) Dominicanos ac Fran-
ciscanos patres meis verbis salutabis , atque ob-
testaberis , ut in sanctis suis precibus ac sacri-
fi ciis Deum pro me orare non desistant . Deus nos
perpetuò regat , & aliquando in beatitudinis suæ
Societatem vocet in cœlum . Ex Sanciano Sina-
rum insula . VIII. Kalendas Novembris . M. D. LII.

Tuus in Christo minimus Frater .

Franciscus.

E P I S T O L A X X X X .

Eidem .

Tom. II.

F f

Di-

*Didaci Pereiræ in Sinicam transmissionem impendia,
qui propterea impensè a Sociis est colendus : no-
va ejusdem Pereiræ Legatio. Quid Ferreira fac-
ciendum : quid Vincentio Viega, Pereiræ, domui
Malacensi, ac Bernardo nostro. Interprete Sina
destitutus, si mercator fidem fallat, Siami re-
guum petere constituit.*

Gratia & Amor Domini nostri Jesu Christi
ad sit semper nobis auxilio & fa-
vore. Amen. (*)

LEmbo hinc solvente Gasparis Mendezii ,
uni ex ejus vectoribus Francisco Sanctio
dedi ad te literas , quas spero redditas ; & quod
jus mandabam , itemque quæ per hasce præscri-
bo , ut effecta des , magnoperè tibi cordi esse ,
atque adeo sedulitate accurari maximâ cupio .
Octavum jam diem hîc in horas expecto merca-
torem qui me clam importaturus in urbem Can-
tonem est . Hunc ego , nisi casus humanâ vi ma-
jor obstiterit , ut confidam omnino venturum ,
facit magnitudo promissæ mercedis , ipsius etiam
estimatione ac judicio notabilis , numerum enim
piperis , si me incolumem Cantone sisteret , eum
ostendi me daturum , ex quo lucrum pretii au-
reorum facilè nostratum plusquam quinquaginta
supra trecentos se redacturum intelligit . Hanc
facultatem tam cardem emendæ transmissionis ad
Sinas meæ , summo amico meo Jacobo Pereriæ
debeo ; ex hujus enim volentis & liberalissimè
con-

(*) V. Chronot .

condonantis penū tantum istud pondus pretiosæ frugis mihi ad manū est. Rependat illi Deus mēā vice, quod semper debiturus ipsi sum, utique solvendo impar.

2. Vos autem hortor universos, ut pro virili annitanū de hoc viro quām optimè mereri, ubi-
cumque per Indiam opis, officii, auxiliūve ipsi
cujuspiam impendendi sese obtulerit occasio: ar-
ripite avidē ansas omnes ejus causā operæ na-
vandæ, nec contentioni in hoc ulli parcite, nun-
quam, vel extremo conatu, conspirantes utcum-
que simul omnes, valebimus rependere, vel hoc
ultimum beneficium redimendæ tantā suā impen-
sā, tam utilis ad propagationem nostræ Sanctæ
Fidei, introductionis nostræ in Sinarum Regnum,
tam impenetrabiliter hactenus Evangelio clausum.
Per hanc quippe habebit Societas Jesu quam vo-
tis cōmibus exoptat facultatem dilatandi Regni
Christi, adjungendis Ecclesiæ tot illis Imperii va-
stissimi populis; & videlicet (ut jure principiis
progressus imputantur) totum illud debebit be-
neficentia hominis unius Jacobi Pereriiæ, qui ē
re suā privatā sumptus omnes suggesserit itineris
hujus mei ad tantam rem auspicandam necessarii.

3. Rescias ex ipso velim, ecquid se confidat
eluctaturum obstacula Legationis, & anno con-
sequente Cantonem venturum? Ego id quām val-
dē cupio, tam parūm spero. Utinam meān dif-
fidentiam successus opinione lātior refellat. Igno-
scat Deus illi homini qui est causā tanti mali.
Plurimūm metuo ne gravissima illum citō exci-
piat lāesi Numinis ultio; nec multūm aberit quin

eius jam sentire primos acceperit appulsus. Scribo ad ipsum Pereriam, ut si, contra quam spe-ro negotii exitum expeditierit, adjungere sibi ne-gravetur soluturo in Sinas comitem unum e no-sbris, quem illi Gaspar Barzæus Goâ submissurus ad hoc est, modò admoneatur in tempore. Sic enim illi per literas mandavi. Sin quod verisimi-lius reor, desperato Legationis successu, Pere-ria navem suam, Malacâ omissâ, directurus Sun-dam est, nihil erit tum necesse destinatum illi Sinicæ profectionis comitem Sacerdotem nostrum Goâ mense Majo Malacam petere: de quo, ut dixi, Gasparem Goanum Rectorem tempestivè præmoneri oportebit per te ipsum; quem pro-pterea vellem, antequam Malacâ solveres, ex-plorasse ad liquidum quid sit Pereria facturus.

4. Ferreriam ejeci è Societate, nam ineptus ad illam est: quare tibi, cum Cocinum appul-sus Collegii regimen capessieris, mando in virtute obedientiæ, ne illum domo excipias. Eum tan-tum quoad poteris hortare, ut ad Franciscanorum vel Dominicanorum Fratrum se institutum trans-ferat; tum si persuaseris, age cum illis Patribus ut eum admittant. Scribes etiam Patri Gaspari Bar-zæo Goam, me omnino pro imperio vetare, ne Fer-reriam in convictum nostrorum, aut sub tectum Collegii recipiat, solùm juvet illum quantum po-terit ad transitum in alterum sacrorum ordinum Sancti Francisci aut Sancti Dominici.

5. Si Deo volente Cantonem tenuero, dabo anno sequente pro virili operam, ut vos ejus ip-sius rei nuncio impertiam scriptis illinc in Indiam
li-

literis, quas curabo quām optimē licebit, perferri ad navem Choromandelem petituram. Utar ad hoc navigio Pererīæ ex hac orā reddituro Malacam: ubi utinam occurrat in tempore ante discessum navium quæ Choromandelem versus statā tempestate consueverunt inde solvere. Hoc si successerit, poteritis intra mensem Martium Coccini de meo Cantonem appulsi certiores fieri. Ad eam rem expediet, te Malacā discedentem commendare Vincentio Viegæ, ut sin ul appulisse illuc cognoverit navim Pererīæ reducem ex orā Sinicā, requirat recipiatque si quæ in eā litteræ meæ fuerint; easque Choromandelensi viā dirigat Coccinum: ne autem, cum in Choromandelis oram fuerint perlatæ, ibi negligantur; præsertim si quod pronum eventu est, illic tum fortè defuerit opportunitas ulterioris maritimæ vecturæ, Jacobum ipsum Pereriam te præmunivisse conveniet, matureque orasse, ut eas literas cum suis ad te Coccinum, expedito viâ terrestri tabellario, mittere ne gravetur.

6. Quod tuum Malacā discessum attinet, in ejus procinctu commendes censeo Vincentio Viegæ custodiendam tum demum illic urbanam nostram, tum suburbanam Ædicalam, à Sacello adjuncto Dominæ nostræ Deiparæ dicato, nominatam. Orabis ergò eum, ut curæ custodiæque suæ utrumque illud Societatis domicilium committi patiatur. Ac ne fortè processu temporis, aut ipse, aut ejus nomine quisquam, quæsicum illi jus quoddam in loca illa opinetur, trade in manum ipsi exemplum donationis, quā Dominus

Episcopus Ædes illas jure quām optimo Societati Jesu in perpetuum transcripsit: simulque syngrapham exige quā Vincentius testetur, se depositi nomine, ad custodiam duntaxat, habitacionem utramque illam, Societati cum repeterit redendam, sub tutelam & patrocinum suum sumere. Ipsas verò authenticas donationis tabulas, & Archetypum diploma Domini Episcopi tecum ablatum, Cocino via tutissimâ deportandum Gōam cura, illic in Sancti Pauli tabulario servandum.

7. Porrò te in consilio Malacà discedendi planè jubeo irrevocabiliter fixum persistere, vetoque omnino, ne cujusquam quantisvis precibus, aut fallacibus promisis, induci patiaris ad illic hærendum; neve pergas operam, longè utilius, ut nunc res est, ubivis alibi locandam, in eâ ingratâ, & eo subsidio indignâ civitate perdere, prout ex aliquo jam tempore contigit. Cum bono isto Sacerdote, quem modo nominavi, Vincentio Viegâ, poteris, si tibi videbitur, relinquere isthic Bernardum nostrum, ut quod hactenus fecit docere pueros primores literas, & orationes elementares, ac Fidei Christianæ rudimenta, pèrgat. Hoc tamen totum arbitrio tuo permitto, delibera quid magis expediatur: & prout conducibilius judicaveris, aut illum abduc tecum, aut permanere ibi jube.

8. Ferreriam è Societate amandatum navigare in Indiam nolle in eadem tecum navi: quare da operam, quantum poteris, ut aliam concendet. Sin aut copia navis alterius non erit, aut ipse utique non feret avelli à te; magnoperèque ora-

oraverit, ut tecum eum tollas, indulgeas id licet; sed eā disertè denunciatā conditione, si sanctè polliceatur, se in alium Religiosum ordinem transiit. Id duntaxat ubi clarè premisserit, juvæ illum & fove pro tuâ copiâ, eā benignitate charitatis, quæ ipsum possit in isto proposito firmare.

9. Interpres quem scripseram, velle mecum in Sinas ire, ab illo consilio metu resiliit, meque destituit hīc hærens: nos in jaciendæ cūjuscumque aleæ decreto persistimus, freti Dei auxilio, tria omnino capita, Antonius (a Sancta Fide Sinensis, in collegio educatus,) & Christophorus, & ego tertius. Ora plurimum pro nobis Divinum Numen, nam periculum diræ servitutis p̄äsentissimum adimus. Sed consolatur nos hoc reputantes, quod persuasissimum habemus: longè p̄estare captivum & vincutum esse solo Dei amore, quām libertatem quantumlibet jucundam, fugā laborum Crucis Christi ignavā ingratāque emere. Si fortè continget mercatorem Sinam, ex quo spes nostri Cantonem trajectus pendet, aut metu, aut aliâ ex causâ, consilio mutato, fidem fallere, in tali jam nunc eventu constituū navigare in Sionis Regnum, cuius cursus p̄sens facultas adest. Causa consilii est, quod competri adornari navem illic Cantonem ituram, intra quam me insinuans, si Deus faverit, appellam ante annum vertentem in tot votis optatum littus. Salutabis à me perofficiose amicos illic nostros omnes, p̄sertim Vincentium Viegam; (eosque rogabis, ut me Domino nostro commen-

dent, qui vobiscum maneat, me comitetetur,) &
Deus Dominus noster nos in Paradisi Gloriâ con-
jungat. Vale. Ex hoc Sancianensi portu pridie
Idus Novembris Anno CICLII.

Tuus in Christo Frater.

Franciscus.

E P I S T O L A X X X X I .

PP. Francisco Perezio & Paulo Antonio
Herediæ Soc. J.

*Perezio jubet, ut se Cocinum conferat, ejusque
præsit Collegio; Herediæ, ut ad Barzæi nutum
ad Japonicum, aliudve iter se comparet.*

I. **P**ater Francisce Perezii è Societate Jesu, im-
pero tibi in virtute Sanctæ obedientiæ,
ut statim à viso hoc meo mandato, te conferas
Cocinum, navibus hoc anno illuc ituris, ducens
tecum Joannem Bravum, itemque Bernardum,
si ita tibi videbitur; & ex die quo Cocinum at-
tigeris, capessere regimen incipias Collegii So-
cietatis nostræ, quod in eâ urbe est; ibidem-
que exerceas ministeria concionandi, Confessio-
nes audiendi, & alia bona opera, prout fa-
ciebas Malacæ, juxta mandata tibi eâ de re scri-
pto à me edita; aut etiam juxta formam quam
olim præscripsi Antonio Herediæ Collegium So-
cietatis Cœcini gubernanti. Tibi quoque, An-
to-

EPISTOLARUM. Lib. IV. Ep. XXXXI. 457

toni Heredia, sive quis alius Rector erit Collegii Cocinensis cum eò Franciscus Perezius adveniet, mando in virtute obedientiae, ut statim modò nominato Patri Francisco Perezio præfecturam istam hactenùs administratam cedas; ita ut extunc ille incipiat quām optimo jure Rector esse Familiae istius; tuque, aut quicumque aliis ante id Collegium regebat, primā quaque occasione te conferas Goam; ibique te compares ad iter Japonicum, statim ac præscriptum tibi fuerit, capessendum: vel eundum quocumque, ac faciendum quidquid jusserit Pater Magister Gaspar Barzæus Rector Collegii Goani. Sic enim ut faciatis omnes, ex animi mei sententiâ decerno, & pro potestate jubeo: in cuius rei fidem huic mandato manu meâ subscripsi. In Portu Sancianensi pridiè Idus Novembbris An. CICICLII.

Franciscus.

E P I S T O L A X X X X I I .

Jacobo Pereriæ.

Commemoratis beneficiis ab eo in se collatis. fausta omnia illi adprecatur et adsciscit. De Legatione in annum consequentem destinata, ac de præsenti spe Cantonem per Siam regnum appellendi. Francisci Pereiræ, aliorumque apud Sinas infortunium dolet: mutuum in Sinis conspectum, vel certè lætos de rebus ejus nuntios desiderat.

1. QUOD ad te, Domine, nunc quidem scribam, aliud admodum non habeo, præter iteratas, & quantumvis multiplicentur, nunquam exhausturas immensum debitum, professiones grati mei erga te animi, propter nullo fine aut modo in dies & horas singulas, inundantes in me gratias humanitatis & charitatis tuæ, quas excogitasti quomodo etiam absens exerceres, vicariâ sedulitate ministrantium mihi, & præsenti obsequio inservientium, familiarium tuorum. Hos inter Thomas Scandelius Procurator tuus tanto amore ac liberalitate dat mihi quæcumque peto, ut facile appareat, consciuum tibi participemque esse illum benevolentissimè erga me affectus, quo non paratissimus modò es, sed etiam cupis, ac quodammodo gestis, donare mihi semper plus quam postulcm, & ultram quam egeam.

2. Rependat tibi utinam, qui solus potest, Deus Dominus noster, quod me imparem solvendo, debere quamdiu vivam erit utique necesse: atque hujus debiti si minus sortem unquam refundam ac caput, saltem usuram velut quandam & quotidianam mercedem non omittam tibi, prout valuero, quoad vivam pendere, Deum Dominum nostrum assidue orans, ut te ab omni malo custodiat, nec permittat excidere unquam in hac vitâ, suâ gratiâ; sed ita te vegetum semper ac florentem inter valetudinis ac jacturarum rei familiaris varia discrimina conservet in fide ac diligentia suæ Sanctæ Religionis Divinique obsequi ut merentem aliquando coronare Paradisi sui Gloriâ tuam animam possit.

3. Et

3. Et quoniam quantumvis in hoc coner , mihi parum satisfacio , succenturio mihi auxiliarem operam omnium Fratrum meorum Patrum Societatis Jesu , qui varie per Indiam Ecclesiæ Sanctæ deserviunt ; quibus cunctis , etsi per se id agere paratis , tamen calcar addens currentibus mandavi ; ut & tibi velut singulari nostri ordinis Patrono , omnia verissimæ benevolentiae officia persolvant ; & eundem te , tanquam columen Christianæ Religionis in his partibus , quippe quo uno præcipue spes nitatur promulgandæ in Regno Sinarum sanctæ legis Jesus Christi Dei Filii latèque celebrandæ ipsius gloriaræ , quotidianis orationibus & sacrificiis Deo enixè commendare non desinant . Quamquam ipse optimus per se Dominus intime conscius tuæ incensæ in ejus obsequium voluntatis , & æquus æstimator tam utilium ad Regni sui dilatationem tuorum operum , seclusâ etiam suffragatione servorum , suapte sponte non deerit , quin peculiari te resque tuas favore ac patrocinio semper amplectatur ; & vota desideriaque fortunet ad tam sanctum finem juvandæ Prædicationis Evangelicæ , aggregandarumque ad Christi Fidem animarum errantium , intenta .

4. Si negotium demandatæ tibi , Domine , ab Indiæ Prorege Legationis ad Sinarum Regem , exitum tandem prosperum in annum sequentem nascisceretur , age , quæso te , cum Patre Francisco Perezio meo jussu Goam navigaturo , ut illic impetrret à Patre Gaspare Barzxo Rectore Collegii Goani unum è nostræ Societatis Sacer-

dq-

dotibus , quem tecum , Domine , solvens in Sinas duceres . Huic vellem ferendas tradi sacras vestes exquisitoris preti , quas , ut scis , ad illam profectionem paraveramus . Eas , disturbato negotio , reliqui Malacæ custodiendas Francisco Perezio , à quo illas peteris recipere , ostensis illi meis hisce literis , quæ abundè fidem facient meæ circa hoc voluntatis Calicem , partem illius sacræ supellectilis alteram , quem mecum hùc extuli , mittam ad te per Thomam Scandelium , ut si tibi videtur , ei quoque patri tuæ Legationis comiti tradatur .

S. Irem , Domine . cum tuis Malacam , si sperarem te anno proximo in Sinas profecturum : nunc sequor verisimiliorem spem in Sinas hec anno transmittendi , quam in Mercatore Cantoniensi constitui ; quæ si (quod Deus prohibeat) me deficeret , omnino jam decrevi a lìungere me comitem Jacobo Vasio Aragonio , Sionis Regnum , ut dictum est , petenti ; unde facilè confido , me anno sequente , Lembo Sinico ex iis quos Juncos vocant , Cantonem appulsurum : atque adeò si tua , ut modò dicebam , legatio , anno saltem sequenti , cursum suum teneat , spero nos invicem (quantâ mutuâ consolatione Deus scit) Comaji aut Cantone occursiuros . Scribe , oro te , ad me , si qua erit occasio , in Sionis Regnum , quid constitueris ; nam in omni eventu gratissimum mihi erit , qui sit rerum tuarum status ex tuis literis cognoscere . De minutis singularitatibus conventionis nostræ cum mercatore S. nensi circa meam deportationem in urbem Cantonem , plu-

plura modò non refero , quod ea disserere tu-
tius & jucundius fuerit re jam transactâ : itaque
ilia expecta literis quas ad te spero me daturum
Manueli de Chaves .

6. Si quid nostri Patres Malacæ , Goæ , aut
uspiam conferre possent ad expediendum nego-
tium tuæ legationis , adhibere illorum operam
ne dubita . Franciscum Perezium , Gaparem Bar-
zæum , alios omnes ubicunque fuerint , quid quid
potuerint , ad nutum exeqai paratissimos habebis ;
utique qui præclarè sciant . quam id m. hi corui sit :
sed (quod caput est) persuasissimum habeant , esse
totum istud negotium multò maximi momeati ad
Dei Domini nostri Gloriam , & Redemptionem in-
felicium magno numero Lusitanorum , qui servitu-
tem miserrimam in ergastulis Sinarum patiuntur :
in quale infortunium incidisse nuperimè , tristis-
simò quodam casu , summum meum amicum Fran-
ciscum Pereriam de Mirandâ , modò audio , do-
lore meo sanè maximo . Sentio enim , & nequid-
quam gratus recolo , quantum illi viro debeam
ob multa magnaque humanissimè nobis impensa
officia & beneficia , cum Firandi apud Japonem
unà nobiscum esset , habens secum numerosam
comitum , quibus præterat , pariter benevolorum
manum .

7. Literas quas Dominus Prætor Indiæ , Regi
Sinarum à te reddendas dederat , imprudens me-
cum hùc tuli . Eas ad te cum his remitto . Ite-
rum rogo ne , Domine , gravere , literas ad me
in Regnum Sionis dare : nam plane , ut jam si-
gnificavi , certum mihi est , si spes (quod absit)
à Mer-

à mercatore Sinâ evanesceret, in Regnum Sionis tendere, & viam illam penetrandi ad Sinas tentare, quam si saltem fortunare Deus Dominus noster dignabitur, ibo expectatum te scilicet in auiâ Regis Sinarum, nisi vinctus Cantone detinear Omnipotô, inquam, si qua mihi, propitio Superum favore, pandetur adeundi Sinas via, in altero diversissimorum inter se locorum, dissimilimlarum vitæ conditionum ac statuum me repries; aut captivum in Cantonensi carcere, aut Pechini (quâ in urbe commorari Regem Sinarum ajunt) operientem adventum tuum, & quasi anteambulonis, aut metatoris tui fungi officio conantem.

8. Verbum non addam, postquam rem verissimam affirmavero; tanto me teneri desiderio sciendi quid agas, ut valeas, quo loco res & spes tuæ sint, ut si essem locuples, talium nuncios auro contra non caros habiturus; quin & pretiosissimorum profusione domatiorum promptissimè fuerim empturus: præsertim cum ex Christi Jesu prono in te, quantum intelligo, favore confidam, ea me de te à vera referentibus cognitum, quæ maximè cupio. Deus Dominus noster, si quidem ad sui sancti obsequi rationes ita expedire noverit, nos in Sinensi Regno videre invicem annuat. Sin aliud ipsi forte decreatum est, in sui certè nos congreget felici statione Paradisi. Vale. Sanciano, pridie Idus Novembris Anno CICOLII.

Tuus servus & summus Amicus ex animo.

EPISTOLA XXXXIII.

P. Gaspari Rectori Collegii Goani.

Malaca non est Perezio digna, in qua excommunicationes duabus de causis rite pronunciandas. ineptos in Societate non ferat, etsi relinquatur ipse solus. Diaboli conatus, ne Societas in Sinarum regnum invadat, & Xaverii superbiæ illius fragendæ studium.

Gratia & Charitas D. N. &c.

1. **S**cipsi ad Franciscum Perem, ut Malacâ discederet quamprimum, & cum omnibus Sociis in Indiam se reciperet. Etenim nunc quidem tanto bono videtur indigna civitas illa, quæ causa fuerit tanti mali: quippe cum nostrum inter in Sinas, divinæque gloriæ amplificationem per summam injuriam impediverit. Iterum tibi mando, ut recentissimum illud meum mandatum summo studio diligentiaque conficias; hoc est, ut transigas cum Episcopo, uti Malacæ excommunicationes rite pronuntiandas curet, in quas inciderunt ii, qui nostro itineri obstiterunt. Si quidem Legati Apostolici nomine Sinas petebam.

2. Id adeò mihi curæ est duabus de causis: primum, ut Malacensis Præfектus intelligat, quam grave in se admiserit scelus, & quam gravem pœnam incurrerit; ne posthac is sit in alios, qui in me fuit: deinde, ut nostri Ordinis homines, qui deinceps rei Christianæ causa Malacam, Mo-

lu-

Iucum, Japoniam, Sinas petent, retinere audeat nemo. Et quoniam plerosque homines hodie magis hominum pudet, quam Dei; quicumque ejusmodi sunt, tantæ notæ, atque ignominiae metu à tam projecta audacia absterreantur.

3. Illud etiam te oro, ut cetera, quæ tibi reliqui præcepta, serves diligenter; maximè verò, ut paucos in Societatem, eösque idoneos adsciscas; adscitos autem diù multumque spectes ac probes, eorumque virtutis periculum facias & cæpe & accuratè. Vereor enim, ne multi & jam admissi sint, & quotidie admittantur in Societatem, quos dimitti excludique præstaret. Quare istiusmodi hominibus talem te præstes velim. qualem ego & Goæ multis, & hic comiti meo me præstiti; quem cum minime aptum esse perspexsem Societati, exempti atque dimisi. Hoc tu quoque institutum sedulò & constanter tenebis; sic prorsus, ut nullus te casus ab incepto deterreat, vel si relinquaris ipse solus.

3. Quam iniquo animo ferat diabolus, Societatem in regnum Sinarum invadere, nullis verbis exequi possum. Id ego tibi liquidò affirmare quo (neque enim ullus relinquitur dubitacionis locus) humani generis hostem nullo modo ferre posse, aditum nobis in hoc regnum patere. Nam incredibile est, quibus ille, quam multis modis & pugnabit & pugnet, nostros ut conatus avertat.

3. Veruntamen magnam in spem ingredior fore, ut Christus Dominus noster Satanæ invidias eludat omnes. Ac sanè magno illi honori & glo-

riæ,

riæ , per homuncionem ingentes diaboli illos spiritus comprimi , intolerantiamque superbiam frangи . Deus id nobis pro sua infinita bonitate largiatur ; idemque & tecum maneat , & me comitetur ; atque omnes pariter perducat in cœlum . Idibus Novemb. M. D. LII. ex portu Sancianensi .

E P I S T O L A X X X X I V.

PP. Francisco Perezio Malacam , & M.
Gaspari Barzæo Soc. J. Goam.

Canonicam declarationem excommunicationis in Malacensem Præfectum impetrandi modus atque rationes ; tum ordo exequendi . Totum hoc negotium necessarie ac sedulo accurandum . De tractatu in Cantonem , seu Siamum , ejusdem que obstaculis eadem fere , quæ in superioribus epistolis M. Gasparem , ne suo desit officio , graviter monet , præsertim in diligendis , probandisque Sociis .

I. **T**ibi Pater Francisce Perezi soluturo , prout antea mandavi , versus Indiam ex urbe Malacá , enixè per has mando , magnopere que ore , ut missis his ipsis meis Goam ad Gasparem rostrum literis , per eum aliosque qui sunt illuc Socios , impetrari quamprimum cures a Domino Episcopo canonicam declarationem excommunicationis in quam incurrit Alvarus Præfector Malacensis , ob impeditam pro-

G g

sec-

Tm. II.

fectionem meam in Sinas. In eâ re sic procedi debere censeo. Adeatur à nostris cùm Dominus Episcopus, cum ejus Vicarius, utriusque ostendantur Bullæ Pontificiæ circa Institutionem, Confirmationem, & Privilegia Societatis Jesu. Exhibeatur etiam seorsum Breve Pontificium in Pergamenâ chartâ, promendum ad hoc ex arcano Collegii Sancti Pauli apud Goam tabulario, quo Brevi me nominatim Summus Pontifex creat & constituit Legatum suum in his partibus Indiæ.

2. His visis rogentur ambo, ut quoniam, contra manifestum in contrarium Societatis Jesu, vi Pontificiorum diplomatum, & meum privatim jus ob ritè collatam mihi autoritatem Legati Sedis Apostolice, Dominus Alvarus Gamâ Præfectus urbi Malacensi per vim obstitit, ne in Regnum Sinarum prædicandi causa Evangelii me conferrem; et quam ad id facultatem à Domino Indiae Prætore ritè perscriptam demonstrabam, flocci fecit, irritamque rebelli contumaciâ reddidit; contemnens præterea præsentem autoritatem, jus meum & Domini nostri Regis non dubiam in id voluntatem asserentis Domini Francisci Alvari, tum Arci Regiæ, sitæ in urbe Malacâ, præsidentis, supremique insuper Quæstoris & Ærarii custodis, cui obedire præfractè abnuit. His sceleribus quoniam is, præter crimen perduellionis in Regem, etiam Ecclesiasticum anathema Bullis Pontificiis intentatum, haud dubiè conscivit; petere nos ut id ipsum declaretur ritu solito, & in eo loco, ubi placulum istud patratum est, ejus autor palam denuncietur segregatus

etus à Communione Catholicâ , & ab Ecclesiæ corpore iam nefarii facinoris meritò resectus .

3. Mittatur autem diploma domini Episcopi hoc clarè indicans , Malacam , cum ejusdem literis ad suum Proepiscopum ibi residentem , quibus eum jubeat curare , ut è sacro pulpito ad congregatum die Dominicâ populum in Ecclesiâ , suæ istæ de more literæ recitentur . Hoc cur per vos postulari , & re ipsa sic fieri omnino velim , duplex mihi causa est . Prior , quia cupio , quantum possum ipsi illi , cuius me miseret , consulere tam acerbæ injuriæ autoris : nempe , is adhuc ignorat in quantam perniciem inciderit , quem est verisimile , per declarationem publicam , diri , quod suum in caput temerè attraxit , anathematis , quoddam horrore tantæ calamitatis excitandum in aliquem forte sensum pœnitentiæ , qui ei salutis initium esse possit ; cùram utique injiciens emerendæ legitimis piaculis ab Ecclesiâ , per ei Præpositos , canonicæ absolutionis .

4. Altera quæ me ad hoc impellit ratio pertinet ad prævertendos in posterum tam perniciosos Evangelicæ Prædicationi ausus improborum hominum . Video enim usu plerumque venturum , ut Apostolici operarii Societatis nostræ in variis Indiæ portibus opportunitates nanciscantur navigandi , promulgandæ Christi Legis gratiæ , in Japonem , Moluccum , aut loca similia ; quos , qui habent in iis locis potestatem Præfecti Regii , avaritiâ , invidiâ , seu quo alio furore in transversum acti , ludificare ac frustrari , prout mihi contigit , possent : ne id ergò isti se impunè at-

tentaturos autem, infamandum fœdo eventu noxiū exemplum est, & tantā ignominiā deformandum, ut quos Dei respectus parūm mouet, judicia hominū, macula nominis, stigmaque velut inustum fronti ad summum dedecus, absterreat. Compertum habeo quosdam istorum eò in talibus ruere fidentius, quòd nefariis id genus factis quantæ sint pœnæ constitutæ, partim non meminerint, demersis in sordidas curas animis, partim etiam Christianæ disciplinæ pudendum in modum rudes, ignorent. Horum objici admoverique semel sensibus oportet experimentum Ecclesiasticæ severitatis constitutum in illustri capite, quo admoniti cunctentur aliquantulum, dum instigabuntur ad attentandum Religiōni noxiū facinus; & gnari quanto in istis periculo peccetur, licentiam formidine coercent.

5. Has Domini Episcopi, vel ejus Generalis Vicarii literas exortem sacrorum & diris devo-tum Præfectum Malacensem declarantes, deportet Malacam Joannes Beira, vel quicumque ali-us nostrorum eò se conferet soluturus inde ver-sus Japonem; ibique Malacæ in manus tradat Proepiscopo; qui ne moram exequendi quod opus est faciat, exorandus erit Dominus Episcopus. ut vel ipse per se, vel jussu ejus ac nomine Vicarius ipsius, Epistolâ in id propriâ, Proepiscopo Malensi sub anathematis pœnâ imperet, ne promulgare differat in Ecclesiâ excommunicationem contractam à Domino Alvaro. Vos verò, per Deum, cavete ne hoc meo mandato negligendo gravissimum violatæ obedientiæ consciscatis cri-men

men. Facite autem, ut ante annum vertentem
vestris literis cognoscam quâ vestrâ diligentia,
quove successu totum hoc negotium accurave-
ritis.

6. Me quod attinet, dum hæc scriberem hîc
stabam in anxio procinctu trajectus ex insulâ in
continentem Sinicam. Cursus est, propter rerum
præsentes angustias, peræruminosus; tum ob præ-
sentissima pericula gravium malorum supra mo-
dum anceps, & sævis terroribus æstuans: quod
tandem sit alea casura, pendeo equidem incer-
tus animi; certus tamen consilii, nec non arca-
nâ vigens fiducia successus, eventu qualicumque,
tamen in bonum aliquando profecturi Spes Can-
tonensis portitoris in horas expectati, si me ad
extremum, quod absit, deficeret, deliberatum,
ut dixi, habeo, navigare in Sionem unde trans-
missionis in Sinas nonnulla facultas ostentatur.
Ea quoque si casu quopiam evanesceret, tum sa-
nè reflecterem cursum in Indiam. Sed auguratur
animus, opus eo extremo consilio haud fore,
credere pertinax ratas futuras priores spes; me
voti compote aliquando ad Sinas appulsuro.

7. Unum vobis. mihi planè certissimis comper-
tum argumentis, omni asseveratione confirmo,
persuasissimumque volo esse: incredibiliter ex-
horrescere Diabolum Societatis Jesu ingressum in
Sinarum Regnum, appet omni ejus rei conatu
tangi velut pupillam ejus oculi; ita impotenter
efferatur, sic se in adversum arrigit; adeo
vehementibus contrâ furiis erumpit. Accipite
hunc à me indubitatissimum nuncium ex hoc por-

tu Sancianensi, ubi cum in singula momenta admoliri eum nobis tot alia super alia, velut semper prioribus diffisum, Sinici trajectus obstacula sentiam, quot enumerare, aut fando exequi si coner, nullus finis sit: clarè videlicet intelligo, cani classicum in castris Tartari, consternatosque malos Dæmonas universos in armis, pro suo quasi vallo, contra nos stare. Sed & illud nihil vobis minus liquidè perspectum esto: certò confidere me, fretum utique auxilio, gratiâ, favore nusquam defuturis Dei Domini nostri, fore omnino ut Jesus Christus noster Redemptor ac Dominus, irritum immanis voti, ac spei cassum insanæ, salutis humanæ hostem, orbis universi ludibriis exponat; tantò illustriore Divinæ ipsius Majestatis gloria, quanto viliore usus ad rem tantam instrumento, me videlicet omnium despiciatissimo, superbissimum illum Genium tantâ sui opinione subnixum dejecerit ac risui propinaverit incomitiatum & explosum.

8. Te deinceps hîc propriè appello Magister Gaspar, orans etiam atque etiam, ut memineris summâ diligentâ cuncta exequi quæ tibi discedens partim voce præcepi, partim scriptò complexus in chartis tradidi. Horum cave oblivio tibi obrepat, quominus effecta reddas in tempore singula; quod fortè me mortuum autumnans, tibi videaris juris tui factus, nec meo amplius obnoxius imperio. Recolo pari occasione meæ longinquæ absentiæ quosdam isthic errore simili prolapsos. Atqui ego quidem non priùs moriar quam Deus me mori voluerit: diù profectò est, quod mi-

mihi vita tædio, mors in voto est ; frustra tamen humana curiositas conflictetur circa horam mei obitus, quām æterno utique decreto fixam, nec præcipere nec morari vanæ opiniones queant. Hoc monitum edo pertinet, uti ne nimis tribendum judicio tuo putas : prout alias, si recordaris, tibi excidit aliquid indulgere proprio sensu contra præscriptiones meas ; in quo rem ne acutetigeris, an ratio te fugerit, Deus scit : nollem anno fortè proximo revertens, isthic invenire quod foret necesse castigare.

9. Adverte sis animum ad quod mox addo. admittendorum in Societatem habeas, moneo, severissimum, pene dixero, fastidiosissimum, delectum : qui pauci examinis, ut sic dixerim, præliminaris acerrimis indagationibus satisfecerint, iū rursus explorentur cunctis per ordinem experimentis domestici Tyrocinii, neinpe aliquorum ultrà rudimenta progressorum eos mores video, qui mē cogant diffidere judiciis quibus probari potuerunt, homines (ut res demonstrant) tales quos domo extrudi famæ ac quietis nostri ordinis interest. Ejusmodi exemplum vitare non potui quin ederem in Alvaro Ferreriâ; quem à me deletum ex albo Sociorum, cave, isthuc si venerit, domo recipias. Ad transeundum in aliam Religiosam Familiam consilio licet hominem operâque adjuves : redditum in Societatem quantavis instantiā poscenti ne indulgere possis unquam, scias te, quam mihi debes, obedientia prohibitum : nam ex animi mei sententia pro potestate veto, ne Alvarum Ferreriam domum admittas, quem scio

472 S. FRANCISCI XAVERII EP.

ad instituti nostri rationes minimè accommodatum. Si quo casu hæc epistola alium Goæ Rectorem quam Gasparem Barzæum reperier, is Rector quicumque fuerit, quæ Gaspari mandabam sibi perinde præscripta intelligat. Ex Portu Sancianensi Idibus Novembris Anno CICLIII.

Franciscus.

AP.

APPENDIX.

EPISTOLAI.

Tursellini lib. I. ep. 9.

Francisco Mansillæ.

Mansillam monet de Tyranno poenas repeti: in Travancoridem evocat, jubetque ex lœtis nunciis gaudere.

Gratia & Charitas D. N. &c.

1. **A**D XVII. Kalend. Januar. Cocinum appuli. Quo prius quam pervenirem, Machcas pescatores propè omnes, qui in Travancoridis regno sunt. Baptismo expiavi. Ac mihi quidem optatiū fuisse, eodem quamprimū reverti, ad eos, qui reliqui sunt, baptizandos: verū Michael Vasæus, Vicarius Generalis, magis e re Christiana esse censuit, me ipsum ad Proregem adire, & cum eo agere, ut de rege Jafanayatano meritas repeatat poenas pro crudelitate, quam in neophytes nuper expromsit. Itaque biduo triduō Cambajam versus, ubi nunc Prorex versatur, proficiscar in cature seu myoparone bene instructo. Brevi me Deo juvante redditum confido, negotio ex sententia confecto. Interim te, Frater charissimè, per Deum oro atque obsecro, ut hisce litteris perfectis, statim huc ad Travanco-

coridis neophy whole excolendos advoles. In pagis singulas scholas Christianæ disciplinæ instituas censeo: ex itinere Macuchum oppidum, quod in **Comorino** (1) Promontorio situm est, Baptismò abluas. Id à me oppidanis sèpius summis precibus contenderunt: verùm mihi per occupationes ad eos numquam licuit accedere.

2. Læto atque hilari animo te esse jubeo; optatissimos ex Lusitania nuncios ac literas acceperimus. Rex ipse ad me scripsit, duos nobis socios subsidio venire, **Nicolaum** (2) Lancellotum, & Antonium Criminalem, Italum utrumque. Utriusque virtuti præclarum dat testimonium. Mihi quidem neuter eorum notus est: neque enim ex numero sunt eorum, quos discedens reliqueram in Lusitania. Deus pro sua benignitate in Indiam illos perducat incolumes. Afferuntur etiam literæ, quibus tibi potestas sit Sacerdotii suscipiendi. Faxit Deus, ut ea res & ad suum honorem, & ad animorum salutem referatur. Vale. (Cocino 18. Dec. 1544.

Tuus in Christo minimus Frater.

Franciscus.)

EPI-

(1) Cut. *A cuspide Comorini Promontorii leuca distat huc versus.*

(2) Cut. *Unum Italam, Nicolaum nomine; Castellatum alterum, Cyprianum.*

E P I S T O L A I I .

Tursellini lib. I. ep. II.

Francisco Mansillæ.

Deo sine rerum discrimine impigrè parendum : cœptis alacriter insistendum : laboris socios liberali charitate tractandos .

Gratia & Charitas D. N. &c.

1. E Go verò libentiùs corām , quām per litteras tecum , Frater charissime , agerem , quemadmodum te isthic Deo & neophytis operam dare velim . Atque hoc eò scribo , quòd Deus quid me facturus sit , nescio . Utinam nobis ipse pro sua benignitate ostendat , quid sui consilii sit ac voluntatis ; ut quoniam nos ad nutum voluntatēmque suam semper paratos esse jubet , ad eam , simul atque apparuerit , nos totos impigrè conformemus . Nimirum in hac vita tamquam advenas & peregrinos esse nos oportet , atque in omnes partes , quocumque ille vocaverit , paratos atque expeditos .

2. Exploratum habeo , in Macazaria magnam esse populorum erga Evangelium propensionem : Sacerdotum operariorūmque penuriam obstare , quò minus omnes ferè ad Christi ovile aggregentur . Nondum constitui , quid optimum factu sit . Si fortè hanc mihi Deus mentem injecerit , ut ego ipse eo me conferam , Comorinenses neophy-

phytos tuæ commendo fidei. Simul te moneo, ne pages omnes continenter obire, baptizare infantes, pueros ac reliquos docere desistas umquam. Fac apud te sis, & Sacerdotes istos Malavares, Socios laboris, quām humanissimè tractes, summaque complectaris charitate. Quod tibi tanto-p'rē mandavi, id perpetuò m'minisse te volo: Deum, ut tibi æquè ac mihi semper præsidio sit, vehementer etiam atque etiam oro. VII. Idus Aprilis. Negapatone 1545.

E P I S T O L A I I I .

Tursellini lib. II. ep. 12.

Simoni Roderico.

Declarat, quo ardet, desiderium Dei causa patiendi.

Gratia & Charitas D. N. &c.

1. **E**pistolis omnibus in Lusitaniam *Emmanueli Petro* (*) jam datis, naves Malacâ venerunt, quæ certò nuntiabant, Sinarum portus Lusitanis penitus clausos & infestos esse omnes. Ego tamen profectionem Japonicam, de qua ante ad te scripsi, haudquaquam abjiciam. Nam mihi nihil gratius accidere potest in vita, quām in maximis meis periculis, Christi Domini, & Christianæ religionis caucâ susceptis, vitam transigere. Christianum quippe est in cruce magis quām

(*) Pos. et Cut. *Petro Fernandez.*

quam in quiete lætari. Deus nos in suo, Beato-
rumque domicilio jungat. Amen. IV. Kal. Mart.
Cocino (20. Febr. 1549.)

E P I S T O L A I V.

Tursellini lib. III. ep. I.

Societati Goain.

*In Japoniam Malaca solvere parat. Primitiæ P.
Alphonsi Castri. Socii in solemni supplicatione
procedunt linteati. Japones ad fidem parati.*

Gratia & Charitas D. N. Jesu Christi
sit nobiscum semper. Amen.

1. **C**ocino solvimus ad VII. Kalend. Majas (*) dies autem XL. in itinere posuimus, secundâ semper valetudine ac tempestate usi, nullo ab Acensibus hostibus, quos pertimescebamus, periculo. Pridie Kalendas Junias Deo favente appulimus Malacam, ubi perhumaniter ac perbenignè tum à Præfecto urbis Petro de Silva, tum à civitate excepti sumus. Ac Præfectus res omnes ad profectionem Japonicam necessarias summo nobis studiò ac sedulitate curavit. Onerariâ vehemur (Juncum vocant) Sinæ hominis Ethnici, cui cognomen est Latro. Is pignoribus datis fidem obstrinxit suam, se Sinarum finibus præteritis nos in Japoniam esse transmissurum. Magnam

(*) Cut. 21. April. Tursellino consonat Possinus.

gnam spem habeo fore, ut nos incolumes Deus perducat, ut suum in Japonia nomen audiatur aliquando ac celebretur.

2. P. Alphonsus Castrus nobiscum venit, cui Molucensis (*) est destinata provincia; is Malacæ, die Sanctissimæ Trinitatis festo, primum sacrum solemni ritu ac ceremoniâ fecit, quòd ea res es-set in his locis planè nova.

3. Novo Sacerdoti Episcopi Vicarius & Franciscus Peres sacrificanti præstò fuerunt; ego ad populum verba feci: tota res civibus propter no-vitatem accidit gratissima. Placuit ad aliorum Sacerdotum niorem retinendum, si quid à popu-lo offerretur, accipi. Sed quicquid pecuniae coa-ctum est, jussi ad sodalitium Misericordiæ defer-ri pauperibus dividendum. Nostri quoque propter indigenarum Sacerdotum paucitatem, in solemni supplicatione Sanctissimæ Eucharistiæ processere linteati. Socios Malacenses adeò naviter in vi-nea Domini laborantes offendimus, ut nequaquam in eos illud conveniret: *Quid hic statis tota die otiosi?* Magna hic erat opinio, Japonics ita fac-tos & affectos esse, ut ad Christi Fidem acces-suri viderentur quàm plurimi. Eorum enim, qui apud illos versati sunt, litteris ad nos perfertur, flagitari à Japonibus Sacerdotes, qui res illis di-vinas & Christianorum religionem exponant. Vos quæso Deum obsecrate, ut itineri conatibùsque nostris faveat atque obsecundet, quando nos di-vinæ benignitatis aurâ freti vela pandimus, eàm-que nobis in hoc negotio jam confidimus afflari: nisi fortè ob nostra delicta, quòd minùs rem tan-

(*) al. Malacensis: perperam.

tam

tam conficiamus, nos deserat atque destituat.
Nobis Deus (*) auxilio semper sit ac præsidio.
Amen. XII. Kal. Julias, ipso Christi Corpori sa-
cro die, anni M. D. XLIX.

(*) Cut. Malaca 2. Jun. 1549.

Vester in Christo Frater.

Franciscus.

E P I S T O L A V.

Tursellini lib. 3. ep. 2.

Joanni Beiræ.

Significat, quibus comitibus, quamque opportuno
tempore in Japonium tendat. Monet P. Alphonsum
Castrum de rebus agendis. Rogat Beiram, ut
crebrò sibi de laborum fructu perscribat. Prom-
ptam obedientiam exigit.

Gratia & Charitas D. N. &c.

I. Japonem petimus Christianæ religionis pro-
pagandæ affecti spe, quæ nobis ostentatur
maxima. Tres omnino eò proficisci mus. Ego, Cos-
mus

(*) Cut. ipse nobis pro sua misericordia ignoscat,
suumque concedat gratiam.

-mus Turrianus, & Joannes Ferdinandus, itēmque Japonii totidem Christiani egregiā probitate, qui in Goano S Paul Collegio baptizati, per mensem in plis commentationibus maximo cum fructu versati sunt: nunc autem revertuntur patriæ suæ ad Christi Fidem adducendæ studio incensi. Commodū Japones legationem ad Lusitanæ Proregem miserunt rogatum Sacerdotes, à quibus Christianam doceantur religionem. Ius omnes divinæ spei ac fiduciæ pleni. haudquaquam dubiantes, quin optimè Christiana res gerenda sit, nisi forte nostra delicta divinos conatus impediāt. P. Alphonsum Castiunum cum Sociis duobus isthuc ad te mitto, qui partim ad Lusitanos conciones habeant, partim neophytes, servos ac pueros Catechismò erudiant, idque eādem ratione, quam ego servavi, cùm isthie elabo: ait enim: nimirum ut Symboli capita ac præcepta Decalogi explanent, confitendi communicandiqæ prescribant modum.

¶ Tu velini de tuis rationibus, de animorum fructu isthie per Socios p̄cepto, de spe Evangelii & istis locis, & in Macazaria. rel qui-que insulis adjacentibus disseminando. crebrius ad me perscribas, ut rebus omnibus cognitis, statuam de unoquoque vestrum. Nam si magnam atque uberem messem esse intellexero. plures isthuc opreas submittam, Sin minus, pro usu, (*) quem istius regionis habeo, quēmque Japoniæ habitus

rus

(*) Cut. Sin aliter, minime. Pro usu :: vos accersam, illo, si ibi utilius.

rus sum , vos accersam aliò , ubi utilius à vobis opera poni posse videatur . Proinde expeditos ac paratos vos esse volo , si inclamaro , ut accurritis , Deo bene juvante , qui nos in sua patria jungat & colligat . Nam in hac quidem vita ita distracti dissipatique peregrinamur , ut ecquando inter nos revisuri simus , ecquidem nesciam . Vale . XII. Kal. Jul. Malacæ .

E P I S T O L A V I .

Petri Maffei t. 2. a pag. 97.

Societati Jesu &c.

Solo fere stilo differt hæc ab epist. 12. libri 3.

I. **Q**UAM lætos atque uberes animarum fructus Indica ferat vinea ; & non in Regis modo præsidiis , verùm etiam in reliquis oppidis barbarorum , Sanctissima Christi fides quam feliciter crescat , fusius ad vos scripsi mense Januario superiore . Ego ex India versus Japonem Aprili mense profectus sum , duobus è Societe comitibus (altero Sacerdote cui Cosmo nomen est , altero laico) itemque Japoniis neophytis tribus : quos mihi sane videtur Dominus præcipuâ quadam benignitate clementiâque fovisse : namque ut in Divi Pauli Collegio Goæ cælesti lavacro expiati sunt , tantâ eos divina bonitas voluptate gaudioque perfudit , tantamque ad suæ in ipsos beneficentiæ cognitionem adduxit , ut præ

Tom. II.

H h

læ-

lætitia spiritali, piâque dulcedine lacrymas non
 tenerent. In virtutibus verò mirabile dictu est
 quantum profecerint: planè, ut eæ nobis jucun-
 dam atque utilem sermonis materiam præbeant.
 Ad hæc & legere & scribere didicerunt, ac dis-
 tributis in horas precationibus diligenter vacant.
 Interrogati à me quonam sentirent se genere me-
 ditationis, orationisve potissimum affici, passione
 Domini recitanda cogitandaque, dixerunt: itaque
 huic uni maxime lectioni commentationique dant
 operam. Articulos fidei, Incarnationis Domini,
 Redemptionis generis humani causas, ceteraque
 Christiana mysteria per otium cognoverunt. Per-
 contanti mihi sæpenumero quosnam religionis Chri-
 stianæ ritus, quæve instituta sibi maximè crederent
 profutura, duo illa semper, scilicet Confessio-
 nem, & Communionem sine controversia res-
 ponderunt: addentes insuper, suâ quidem sen-
 tentiâ neminem omnino fore participem rationis,
 quin auditis Christianæ disciplinæ decretis, assen-
 tiatur ac pareat. Unius vero ex iis, cui Pauli
 nomen, à Sancta Fide cognomen impositum est,
 illam quoque vocem audivi, cum ingemiscens in
 hæc verba prorumperet: „ O miseri Japonii, qui
 „ ea ipsa, quæ Deus ad vestrum est fabricatus
 „ obsequium, adoratis ut numen. Cui ego, quid
 „ ita? inquam. Tum ille, quod solem, ait vene-
 „ rantur ac lunam; quæ res iis qui novere Dominum
 „ Jesum Christum, famulantur ac serviunt: quid e-
 „ nim agunt, inquit, aliud, nisi diei tenebras ac no-
 „ ctis illuminant, ut ea claritate mortales ad magni
 „ Dei & filii ejus Jesu Christi cultum & gloriam
 „ in terris utantur? „

2. Verum ut ad institutam itineris nostri narrationem revertar, Malacam venimus pridie Kal. Junias, anno 1549: ibi Lusitanorum accepimus ex Japone literas, in quibus erat scriptum, principem quendam ejus terrae virum velle fieri Christianum: itaque legari ab eo ad Praetorem Indiæ, qui aliquot è Societate nostra Christianæ religionis interpretes postularet. Afferebatur etiam, quodam Japonis in oppido, mercatores Lusitanos in hospitium jussu reguli divertisse, dæmonum incursibus vehementer infestum, atque ob id habitatoribus destitutum. Cum ignaris quid esset Lusitanis vestes detraherentur, famulus etiam nocturno spectro, perterritus exclamasset, excitatos eo strepitu arripuisse anima: deinde famulum crucibus undique circumdedisse hospitium; incolas vero & regulum mercatoribus aperuisse, domum eam ab dænone inhabitari; & simul quæsisse quonam ad eum fugandum remedio uterentur? Respondisse Lusitanos, nullum adversus dæmones Cruce firmius inveniri praesidium: itaque ex eo die Cruces dominis ejus oppidi ferè singulis collocatas. Nuntiabatur ad hæc per amplum patere evangelizantibus in Japone campum, quod ea gens moribus mansueta sit, ingenio docilis, & acuta: quo circa magnam in spem veni, si per nostra peccata non steterit, quominus coepitis faveat Deus, ingentem animorum vim ad Ecclesiæ gremium accessuram. His ego rebus cognitis, tametsi ea mihi admodum læta videbantur, tamen aliquandiū substiti, mecum adhuc de profectione deliberans; sed cum certa constarent mihi jam

divinæ voluntatis indicia , videremque , me si ab incepto desisterem , ipsis Japoniis Ethnicis multò detestabiliorē futurum (quamquam perennis ille humani generis adversarius meum hoc iter summā ope nūtitur impedire) fidenti animo pergere , & primo statim adventu Regem ip̄um Japonis adire constitui , eique mandā: a , quæ habemus à Domino , exponere . Et quamvis apud Regiam Academia dicatur esse percelebris , tamen haud dubiam nobis , si ad certamen ventum sit , Deo favente , victoriam pollicemur . Nec nos litteratorum veremur sophismata ; nec barbarorum minas , vel dæmonum insidias pertimescimus . Quid enim nobis aut ab eorum scientia qui Jesum ne- sciunt , potest esse periculi ; aut ab eorum vi , quibus nihil in nos , nisi quantum Deus ipse per miserit , licet ? Præsertim cum nullâ re aliâ , ni si divinæ gloriæ studio & salutis animarum ad ducti negotium hoc susceperimus : & Job à dia bolo sacræ literæ non nisi concedente Domino lædi potuisse testentur . Illa vero nos una assidue cura solicitat , ne gravius ipsi pro humana fra gilitate peccemus ; neve Dei auxilio , quod labo rantibus ille semper benignè suppeditat , abu ta mur : quod tamen ne accidat , cùm sacrosanctæ matris Ecclesiæ (cuius imperii fines , animabus ad Creatoris agnitionem trahendis propagare satagimus) tum nominatim Societatis Jesu meritis imperratum iri speramus .

3. Sanè quām periculosum iter hoc Japonicum est , partim ob frequentia latrocinia , partim etiam ob tempestates , quæ passim hoc mari ita

sævæ excitantur, ut præclare agi cum iis, qui
navigant, existimetur, si tribus è navibus duæ
cursum incolumes teneant. Quocirca venit mihi
sæpè in mentem vereri, ne, qui è nostra Socie-
tate doctrina sunt præstantiores, si cui eorum
in hæc loca mitti contigerit, temerarium esse ne-
gotium, Deumque tentari quodammodo. tam a-
perts adeundis periculis, putent: qua tamen eos
suspicione postmodum libero, quod spero Socie-
tatis nostræ literis inhabitantem Domini spiritum
præsidere. Illud quidem occurrit mihi sæpenume-
ro, quod aliquando Patrem nostrum Ignatium
audivi dicentem: omnibus iis, qui in Societate
nostra versantur, summo studio conatuque elab-
orandum esse, ut inanes ab se timores, & ce-
tera cuncta depellant, quæ homini, quo minus
totam in uno Deo spem collocet, impedimento
esse consuevere. Porro, quemadmodum interest
eos, quorum ita spes est in Deo reposita, ut re-
bus tamen affluant necessariis, et eos qui ob id
ipsum ut Christum imitarentur, & soli Deo con-
siderent, omnibus sese vitæ præsidiis exuerunt;
sic proculdubio multum refert, utrum quis, cum
unicum habere se profiteatur in Dei bonitate per-
fugium, tum in tuto & quasi in umbra se exer-
ceat: an, alia re sibi nulla nisi Dei honore glo-
riaque proposita, sese caputque suum volens vi-
densque in discrimen offerat pæne quotidie: cu-
juemodi si quis extiterit, næ illum ego propediem
sæculi tædio migrandique ad Dominum desiderio
affectum iri crediderim: quandoquidem hæc ho-
minum quæ dicitur vita, mors perpetua potius,

ac triste quoddam à cœlestibus regnis exilium est.

4. Japonii (sicuti à comitibus nostris acceperimus) valdè superstitionibus dediti sunt ; bona-que eorum pars , monachorum fermè ritu , in cœnobiiis vivunt : ii religionis causâ neque carnes gu stare , neque pisces dicuntur . Quocirca nos eo runderem comitum nostrorum monitu , ne barbari in nobis offendantur , assiduam ibi , si res exiget , cogitamus diætam . Affirmant præterea qui inde veniunt , summam hoc hominum genus apud populum auctoritatem obtinere : quod idcirco adscripti , ut intelligatis , quibuscum res nobis futura sit , & quantopere vestris , & Societatis universæ apud Deum suffragationibus egeamus .

5. Nos , festo ipso D. Joannis Baptistæ die Malacâ solvemus . Navigationem gubernatores bimestrem circiter pollicentur . Cum in Japonem pervenero , tum ad vos de hominum institutis , moribus , opinionibus copiosè perscribam . Inter ea spem mihi nescio quam afferebat quod de Paulo nostro cognoveram , cœnobitas quos dixi Japonios , hujusmodi quibusdam commentationibus exerceri . Qui cœnobio præsideret (is autem eruditio ne ceteris antecellit) ad cœtum domesticis convocatis , aliquam in sententiam disserit primum ; deinde certos unicuique locos ad cogitandum proponit : verbi gratia : cum agit quis animam interclusâ jam voce , si tum divinitus detur animæ facultas loquendi ; quibusnam verbis ad corpus utatur ? vel , quidnam dicat , si quis existat ab inferis ? Ad eam vero cogitationem , unius horæ spatium præstituitur ; quo expleto , Præfectus ve luti

luti pensum à singulis exigit : quem excogitasse boni quippiam comperit, ornat laudibus ; quem secus, objurgat. Idem ad populum quintodecimo quoque die verba faciunt sanè frequentem ; & inter dicendum gravissimas inferorum pœnas cruciatusque depictos in tabula aspiciendos auditoribus proferunt : cuius acerbitate spectaculi usque ad ejulatus & lacrymas, fæminæ præcipue permoventur.

6 Quærenti mihi à Paulo, nunquid è concionibus eorum teneret memoria? cuiusdam respondit se meminisse, qui diceret, improbum virum sive mulierem, esse dæmone ipso nequiorem ; quod scelera multa, quæ ille per se perpetrare non possit, ut furari, falsum testimonium dicere, aliqua que id genus, hujusmodi hominibus adjutoribus atque administris admittat. Disjunctionem nostram Dominus pro infinita sua misericordia conjungere dignetur in cælis; nam in terris quidem ecquando posthac visuri inter nos simus, incertum est. Malaca 10 Kalend. Julias 1549.

Posterior pars epistolæ, de qua in Prologem. p. CXAI., conferenda cum epist. 21. lib. 3. à num. 2.: indè appareat, hanc esse pariter Maffejanam, Tursellino perperam in Lugdunensi editione tributam. Videtur autem Maffejus hanc prius accusasse versionem ex imperfecto apographo. quam deinceps perfectius nactus exemplar neglexerit.

I. **A**D navigationem revertor. Lenitâ paululum tempestate, vela ventis mœrentes
H h 4 dæ.

dedimus, paucisque diebus in portum Sinarum, quem Cantonum vocant, pervenimus. Ac nautis quidem non dubium fuit, quin hyemandum esset ibidem, quanvis nos, partim rogando, partim etiam eam injuriam cum Lusitanis, & cum Præfecto Malacæ expostulatores minando, frustrè eos revocare à proposito niteremur. Sed nescio quomodo factum est, ut stationis mutandæ, petendique portus Cincei (qui in eâdem est orâ) subitè consilium caperent. Ed cum jam appropinquaremus, navarchus à quibusdam præternavigantibus repente fit certior, Cinceum portum à piratis compluribus obsideri. Præsens omnino periculum imminebat; eratque ventus Cantonem revertenti adversus, Japonem petenti secundus. Quocirca subitâ re perculti nautæ volentes nolentes cursum in Japonem dirigere, & nos, quod polliciti fuerant (& quidem reliquis portubus insulæ exclusi) rectâ Cangoximam, quæ Pauli nostri patria est, invito Dæmone, perducere sunt coacti: ibi cùm à Pauli cognatis, tûm à reliquis oppidanis amicissimè excepti.

2. Dies ipsos 50. in adiiscendis Japonicæ linguae elementis haud exiguo cum labore posuimus. Jamque decalogi præcepta, Deo favente, promulgare sumus aggressi, quæ Paulus noster, & cætera Christianæ fidei capita patrum in sermonem accuratè convertit: ac nos quamprimum typis mandare decrevimus, quod Christi notitia facilis, latiusque fundatur. Idem cognatos amicosque homo impiger dies ac noctes ad salutem hortari ac docere non destitit, brevique uxorem &

& filiam, multos præterea utriusque sexus in ovile Domini compulit. Nec sānē (quod cernimus adhuc) eorum consilium improbatūr in vulgus : & quia plerique norunt litteras, perfacile Christianis precationibus assuescunt. Die qui fuit Archangelo Michaeli sacer cum Rege Saxumano colloquuti sumus. qui nos perhō norificē acceptos, ut Christianæ legis volumina diligenter adservarēmus, admonuit. Paucis deinde post diebus editit, licere omnibus, qui sub ejus imperio sunt, fieri Christianos. Hæc nobis initia sese dant læta utique ; veruntamen admodūm incerto successu. Magna quippe multitudo eorum est, qui nefaria hujus terræ sacra procurant. Cūm ipsorum placitis atque commentis, quod Christiana tantoperè pugnat veritas, valdè suspicamur fore, ut licet in præsentia nobis favere videantur, tamen cum res paulatim progredi cœperit, nostram in perniciem tūm sœviant ipsi, tūm verò populum concitent, alioqui per se minimè nobis infestum. Fixum autem ac certum est nobis, sicuti ab omni prorsus contumelia & jurgiis abstinere. ita ab gentibus ad cognitionem Conditoris, liberatorisque nostri Domini Jesu Christi vocandis nullā ratione desistere. Quod si evenerit, ut in causa tam honestā, tamque pio ac salutari negotio vitam ponamus; næ nos id in magni beneficij loco accipiemus à Domino cuius præceptis animarum salutem, corporis nostri jacturā mercari jubemur? Utinam modò nos mentis candorem & simplicitatem, quæ Sancti Spiritus gratissima sedes est, cum fide præstemus. Quam tandem ad rem

rem multum nos loci opportunitas adjuvabit. Etenim remotis adeo in regionibus, inter impios Dæmonum cultores ab amicorum conspectu longissime positi, omnique pæne mortalium ope ac solatio destituti; nimirum nostrimet paulatim obliviscimur; nosque in Deum totos necessario effundimus. Quod secus, ubi Christiana religio, fieri consuevit. Parentum quippè vel patræ charitas, affinitates, necessitudines, amicitiae, ad omnes corporis animique usus parata subsidia, Deum inter & homines interponunt fere sese, atque inde sensim ipsius Dei subrepit oblivio. Quocirca eximiam in nos hoc etiam nomine Dei benignitatem experimur, qui cum hac suscipienda peregrinatione aliquod præstare nos illi putaremus obsequium; ipsi nos potius singulari ejusdem beneficio affectos, multisque vinculis solutos agnoscimus, quæ spem in Deo nostram, & cogitationem cælestis patriæ detinebant. Ad hæc illud quicque non leve commodum accedit, quod deliciis iis, quæ alibi carnis stimulos irritare, mentisque & corporis vires solent infringere. hic carremus omnino. Etenim Japonii nullum altile mac tant, vel comedunt, pisce vescuntur interdum, oryza & tritico non abundant, herbis ac pomis ut plurimum victitant. Et quidem ita prosperâ valetudine ad multam usque senectutem utuntur ut facile appareat quam paucis sit eadem, quæ alioquin est insatiabilis, natura nostra contenta.

3. Vos item, carissimi Fratres, (quoniam tanta vobis provincia patefit) vigilate animis, vestramque industriam ac pietatem in theatro cælesti

ti probare contendite. Id assequemini, si christianam humilitatem, & sensibus intimis colueritis, & moribus expresseritis ac vitâ: quod ad existimationem autoritatemque attinet, totum id Deo permittentes, qui vobis eam ipse per se conciliabit profectò: quod si facere omiserit, vestrâ causâ videlicet, ne quæ Dei sunt, vobismet arrogetis, omiserit. Illud vero vos ego etiam atque etiam obtestor, ut veram inter vos pacem atque concordiam omni ratione retineatis; summaque ope nitamini, ut nequa in vobis semina dissensionis existant, præclaros illos vestros conatus ac studia patiendi pro Christo conferatis interim ad omnem discordiæ spiritum debellandum, memores affirmasse Christum, eâ re suos cognitum iri, si se diligenter invicem. Gratiam suam Deus Dominus noster, ac voluntatem animis nostris insinuet, quo ex ea quam maximè cuncta faciamus. Cangoxima Nonis Novembbris. An. 1549.

Totus vester in Christo Jesu Domino nostro

Franciscus Xaverius.

Cum hac subscriptione edita est in literis annuis S. J. eadem epistola inscripta Collegio Scholastico-rum Conimbricensium S. J.

APPENDIX
EPISTOLA VII.

Tursellini lib. IV. ep. 3.

Joanni Roderico Armuziam.

Salubres admonitiones, ne divinæ gratiæ officiat: ut meminerit se hominem Societatis, qui ipse magis egeat quam ipsa Societas: Præpositis Ecclesiasticis religiosè obsequatur: solidi Concionatoris partes expleat.

Gratia & Charitas D. N. &c.

1. **E**go verò libentiùs te viderem, quām ad te scriberem: multa enim sunt, quæ commodiùs coram, quām per litteras transiguntur. Aveo scire, isthic quid proficias, aut potiùs quid per te efficiat Deus, quid ipse divinis conatibus officias. Nostram quippe incuriam ac nequitiam semper apud Deum accusare debemus: siquidem nostro vitio fit, ut ille minus nobiscum suarum opum communicet, minùsque aliis per nos lucis suæ ostendat, non sine divinæ gloriæ impedimento: quod contrà accideret, si tales essemus, quales nos esse oporteret. Id adeò nos semper memoriam tenere par est, ejusmodi rerum severe admodum Deo reddendam esse rationem.

2. Oro te, Frater charissime, neve ad communis urbanæque vitæ consuetudinem delabaris, neve singularem quamdam, remotamque à Societatis ànstituto rationem sequaris. Utrumque enim vi-

tium

tium magno nostris hominibus est detimento ; ne scilicet aut parum de virtutis atque instituti absolutione laborent, aut superbiâ elati , tantos spiritus tantamque arrogantiam sumant, ut haud quaquam ferendi esse videantur . Ad modestiam autem submissionemque animi retinendam illa nobis cogitatio saluti erit, multò magis nos Societate quam Societatem nobis indigere (illaque uti cogitatione , ne nostri simus immemores ; quippe) qui sui imminenor sit , aliorum salutariter memorem esse non posse.

3. Amicum utique te semper & obsequentem Episcop (1)Vicario præbebis . Concionibus , confessionibus , Sacramentorum administrationi , ad ejus arbitrium operam dabis : neque ulla de causa uliam cum eo suscipes simultatem , sed perpetuam ei benevolentiam obedientiamque præstabis . Sic enim fiet , ut & nostrorum hominum amicior sit . & in nostris conatibus juvandis diligentior . Eamdem etiam cum reliquis Sacerdotibus regulam tenebis , ut neminem contemnas , nemini te anteponas , sed omnibus præbeas exemplum obedientiae , ut documento sis , quemadmodum ipsos Præpositis Ecclesiasticis parere oporteat . Neque enim te fallit , Concionatorum plus proficere exempla , quam verba .

4. In concionibus porrò cavebis diligenter , ne quem omnino nimiâ orationis libertate(2)perstringas neu subtiles concinnasque sententias consectoris , sed

(1) Cut. los curas de la tierra : oppidi curionibus .

(2) Cut. no escandaliceis jamas a ninguno : ne cui omnino sis scandalio .

sed morales potius ac salutares. Dabisque operam, ut ea, quæ dices, dicentis pietate, submissione animi, modestiâ commendentur. Publica peccata publicè, occulta ac privata privatim reprehendes. (ut caveatur scandalum. Sic enim tibi persuadeas velim, pluris esse exiguum fructum sine cùjusquam cffessione, quam permagnum cum offensione multorum. Hoc ego èd ad te scribo, quòd quantum tandem id referat, planè intelligo. Quæ præcepta istuc Gaspar Belga secum attulit, ea tu quoque accuratè servabis. Quod ad te præterea scribam, in præsentia nihil est. Deus nobiscum maneat, nòsque secum quamprimum jungat in cœlo. Amen.

XI. Kalend. Aprilis. M. D. LII. Goâ.

Cut. Tuus in Christo minimus frater.

Franciscus.

E P I S T O L A V I I I .

Tursellini lib. IV. ep. 10.

P. Cypriano.

Reprobendit ejus acrimoniam, & hortatur ad lenitatem.

Gratia & Charitas D. N. &c.

I. **A**ccepi (*) te isthic negotii aliquid habere, & aliis facessere. Oro te per Deum & Societatis nostræ Parentem Ignatium, qui tibi sanè notus est, ut demissum te, humilem, ac pa-

(*) *Cut. Accepi te ministeris, quibus Christianos juvas tibi commissos, ita fungi, ut omnibus non placeas, procaciusque cum istius urbis Proepiscopo te gessisse. Valde male adimplesti: alia ut lib. 4. ep. 20.*

patientem omnibus præbeas. Atque illud mihi affirmanti credas velim; quod Christiana humilitas, ac modestia non impetrat, haud per elationem animi atque iracundiam extorqueri posse; in India præsertim, ubi lenitas nihil non efficit, acerbitas plane nihil. Evidem vel minimum nostri laboris fructum cum approbatione hominum maximo cum offensione eorumdem anteferendum puto.

2. Sed nimis in eo interdum hallucinamur, quod observantiam à populo atque obedientiam expetimus, hoc uno nomine, quod simus è Societate Jesu. Neque enim admodum laboramus de virtutibus Sociorum propriis, ob quas scilicet Deus Societati tantum apud populos auctoratis dedit. At nos ejus auctoritate & existimatione uti malumus, quam humilitate, moderatione, cæterisque virtutibus, quibus illa partam cuetur dignitatem: nonnumquam etiam (quod deterius est) delicta delictis cumulamus, dum conamur nos omni ope purgare.

3. Quod si culpam in alios transferre non licet, non dubitamus in ipsam conferre naturam. Etenim insitum naturæ nostræ vitium esse dicimus, quod sæpe est incuriae ac negligentiae. Ita Dei ac nostri oblivionem naturæ conditione, tamquam velo quodam obtendimus. Sed Deus non irridetur, aut fallitur. Noli per Deum immortalem, cum Magistratibus, quamvis multis ac magnis lacerassis injuriis, suscipere simultatem. Sic enim habeto, ejusmodi dissidiis multos ac magnos animorum fructus interire, quos erat latuра concordia. Ego Sinas repeto. Deus tecum ma-

maneat, me comitetur, ac demum nos transfe-
rat in domicilium Beatorum. Idib. Apr. M. D.
LII. Goæ.

E P I S T O L A I X.

Tursellini lib. IV. ep. 4.

P. Gaspari, Rectori Collegii Goani.

*Varia circa muneric administrationem ac domestico-
rum institutionem monet.*

Gratia & Charitas D. N. &c.

I. **C**ocinum Dei beneficiorum appulimus incolu-
mes, Sociosque omnes salvos ac valen-
tes offendimus. Hic mihi redditæ litteræ sunt ab
iis, qui in Comorino Promontorio & in oppido
Colano Christianæ rei causâ versantur, quibus si-
gnificant, se multis vel corporum, vel animorum
incommode urgeri. Subvenias eis per Deum, qui
buscumque rebus potes. Obiit in Promontorio Co-
morino P. Paulus Valles, vir egregiâ virtute.
Henricus Henriquez unus omnino reliquus est:
proinde Socium illi adjunges, itemque Cosmo
Terrano, qui relictus est in Japonia solus; ac
si fieri poterit, eidem aliquid subsidii per Socium
mittes: quippe illis in locis propter gentis tenui-
tatem, vel maximè rerum omnium laborant ino-
piâ. Utrique autem eorum aiterum ex sacris
ca-

calicibus , quos tibi reliquos feci . perferendum curabis : neque enim illi habent plus uno .

2. Mando tibi p̄ me , ut ictius Collegii æs alienum dissolvas quod primum ; nam suum cuique persolvendum est . Quod in hoc genere effeceris , facies ut sciām . In exigendis autem Collegii vēctigalibus noli esse remissior quām par est : hinc enim fit , ut inopiā premantur absentes , & Christiana officia permulta impediāntur , aut certè retardentur .

3 Iterū mando tibi , ne quemquam , nisi i-doneum , & domi , forisque utilem adscribas in Societatem . Proinde qui apti non sunt , his cave Societatem oneres . Ceteros fac diligenter excolas , maximè verò eos , qui externis negotiis implicantur , veluti obsonatores , & alios ejusmodi . Curabis igitur , ut sine alicujus offensione vi-vant , & res sibi creditas fideliter tractent .

4. Si quos arrogantiores esse animadverteris , hos verò exercebis in humilibus officiis & abjec-tis ; ac pedem efferre domo , quoad ejus fieri poterit , vetabis : præcipue verò appositis meditatio-nibus ad Christianam revocabis humilitatem . Si ne sic quidem ad sanitatem redeant , Societa-tem inutili onere levabis : præstat enim paucos esse Socios , ac frugi , quām multos & nequam . Absentes omnes Socios de concordia cum omni-bus , maximè verò cum Episcopi Vicariis & Præ-fectis oppidorum tuenda per litteras identidem commonebis . Præceptorum , quæ tibi reliqui , eis exempla mittes ; atque illud denuntiabis , si qui moderatoribus suis minùs dicto audientes fuerint ,
Tom. II. I i se-

serius aut citius nostrâ Societate carituros. Idque illis aperte ac totidem verbis , quibus ego usus sum , denuntiabis , ut melius posthac suis quisque rationibus consulat . Bazainum ad P. Melchorem scribes , ut Texeram socium atque adjutorem habeat apud se . Deus mihi , tibique ac ceteris sanctitatem impertiat . Amen . VIII . Kal . Apr . M . D . LII . Cocino .

E P I S T O L A X.

Tursellini lib. IV. ep. 16.

Jacobo Pereiræ .

Optimè de se merito gratias agit , eique secundum Deum Sinensis missionis auspici fructum , si quis erit , tribuit . Agit de alia via , si quā modè conatur , in regnum Sinarum non penetrarit .

Gratia & Charitas D. N. &c.

ii. **S**cipsi ad te ex freto Sincapurano , quid mihi hactenus accidisset . (Deus per suam misericordiam in hunc Sancianensem portum nos perduxit salvos & incolumes) . Nunc quod ad te scribam , nihil habeo , nisi quām liberaliter sim toto hoc itinere à tuis vel procuratoribus vel familiaribus tractatus . Evidem tibi propterea gratiam habeo vel maximam ; satis enim appetet , perspectam esse eis egregiam tuam erga me voluntatem . Deus tibi gratiam cumulate pro me re-

referat, quando ipse non possum. Ego verò dum vivam, Deo supplicare non desinam, ut tibi commodam valetudinem, suāmque gratiam in hac vita, post mortem sempiternam gloriam & felicitatem impertiat.

2. Et quoniam ne his quidem officiis magnitudini tuorum erga me meritorum respondere me posse intelligo; à Sociis omnibus, qui versantur in India, idem ut faciant, vehementer peto. Quod si mihi & Evangelio aditus in Sinas patebit, profectò id tibi potissimum tribuetur secundum Deum: ita apud homines, & apud Deum ingentem ejus rei, & gratiam & gloriam feres. Atque adeò, quicumque sive è Sinis ad Christi Fidem se transferent, sive è Societate nostra apud Sinas versabuntur, perpetuò Deum pro te orare debebunt.

3. Jam cognosse te arbitror, de trajectu in Sinas jām transegisse me cum Cantonensi mercatore. Is Emmanueli Clavi (*), qui has tibi litteras reddet, bene notus est, propterea quod servitute exemptus, apud eum dies aliquot est diversatus. Pactus sum magnum piperis numerum, quod est Pardais CC. ut me Cantonem trajiciat. Hunc ego expecto in dies. Utinam ea res (uti ego exopto) Deo gloriae sit & honori. Si quid in eo inerit meriti, vel hominum vel Dei ipsius judicio, totum id erit tuum: siquidem tuis copiis geruntur omnia.

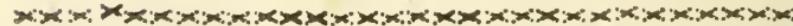
(*) Possib. *de Chaves: Chaves Lusitanicè, Latinè Claves:* hæc erroris occasio, et Tursellino, et ejusdem interpretibus.

4. Sin autem (quod Deus avertat) me spes fellerit; Malacam Deo approbante, hoc ipso anno revertar, si te proximo anno legatum in Sinas venturum esse certò sciam. Sed quoniam id planè ambigitur, deliberatum est mihi in Sionis regnum transmittere, ut cum legato proficiscar qui ab Rege Sionis ad Sinarum Regem mittitur. Itaque te (*) etiam atque etiam rogo, quicquid constitueris, ad me in Sionem scribere ne graveris; ut si venias, in Comaj, aut alio quopiam Cantonis portu tibi praesto sim. Faxit Deus, ut te in Sinarum Regis aula nos aliquando revisamus. Me quidem (ut opinio mea fert) si in Sinas penetrâro, aut servum in Cantonis carcere, aut certè in Pechini regia, ubi Rex perpetuum domicilium habere dicatur, vinctum offendes. Deus nos pro sua immensa benignitate, in Sinarum regno; sin minus certè in cælesti jungat & copulet. Amen. Pridie Idus Novembbris. M. D. LII. ex portu Sancianensi.

Cut. Tuus Servus.

Franciscus.

SUF-

(*) *Cut. Quidquid erit scribam, teque etiam atque etiam.*

S U F F R A G I U M

S. FRANCISCI XAVERII

Pro electione S. Ignatii in Præpositum Generalem; Item declaratio duplex ejusdem circa Societatis Jesu Constitutiones.

HÆc ex Hispano autographo Roma accep-
runt Bollandiani Patres, latinèque vulga-
runt. t. 7. Jul. p. 477. edit. Antuerp. in Com-
mentario prævio de S. Ignatio Loyola §. 35. a n.
360. Numero autem 362. Additur, inquiunt, *in-
scriptio item autographa: Esta es la Carta de Fran-
cisco para los dela Compañia: Hæc est charta
Francisci pro his, qui sunt Societatis.* Initio e-
jusdem paragraphi 35. sic ajunt: „ *Omnia suffra-
gia sunt tota autographa; omnia fuere clausa,
ut patet ex sigilli vestigiis adhuc adhærentibus.* „
Conferenti mihi hanc Xaverii Chartam, sub ip-
sam Roma in Indian profectionem ab eo con-
scriptam, cum illa, quam post duodecim annos
in procinctu ad Sinas Goà solvendi, obsignatam
Goani Collegii Patribus reliquit; utraque vide-
batur æquo jure Epistola nuncupanda; vixque du-
bito, quin Possinus, ut illam inter libri sexti episto-
las septimam recensuit sic inter priores hanc pari-
ter numerasset: præsertim cum inscriptio illa hispa-
nica: *Carta de Francisco, Epistola Francisci ver-
tenda sit usu apud Hispanos recepto, a quibus
charta epistolaris, Carta, quævis alia, papel voca-
tur.*

tur. Sed tamen, quanquam hæc Hispanis probatum iri crediderim, non invitus illam huc afferō, ne litem non necessariam videar cuiquam intendere. Porro tres ejusdem partes hunc apud Bollandianos tenent ordinem, & formam.

PRIMA S. X A V E R I I DECLARATIO.

Ego Franciscus sic dico, me, Sua Sanctitate modum nostrum vivendi concedente, acquiescere illis omnibus, quæ Societas ordinaverit circa omnes nostras Constitutiones, Regulas, ac modum vivendi, illis Romæ congregatis, quos commodè potuerit convocare, et appellare. Et quando quidem sua Sanctitas multos e nobis ad diversas mittit partes extra Italiam, et quia non poterunt omnes convenire, dico per hanc Chartam, ac promitto, æqui, bonique consulere, quidquid illi ordinarint, qui conveniūt interesse potuerint, sive sint duo, sive sint tres, aut illi qui fuerint. Et sic per hanc mea manu signatam dico, ac promitto, me rata habiturum omnia illa, quæ ipsi fecerint. Scripta Romæ anno. 1540. die 15. Martii. Franciscus.

S U F F R A G I U M S. FRANCISCI XAVERII.

IHS. Ego Franciscus etiam dico, et affirmo quod nullo modo suasus ab homine judicem
il-

illumi, qui eligendus est in Prælatum nostræ Societatis, cui omnes obedire debeamus, videri mihi æquum, secundum id, quod dictat mea conscientia, loquendo, ut sit Prælatus noster antiquus, ac verus Pater Dominus Ignatius, qui nos junxit omnes non parvis cum laboribus; non sine illis, nos sciet melius conservare, gubernare, et promovere de bono in melius; quia penitus ille novit unumquemque nostrum. Et post mortem illius, loquendo secundum id, quod sentit anima mea, veluti si super hoc esset moriendum, dico, eligendum Patrem Magistrum Petrum Fabrum. Et in ista parte Deus est mihi testis, me non aliud dicere, quam sentio. Et in hujus rei fidem, propria mea manu subscribo. Actum Romæ anno 1540. 15. Martii. Franciscus.

ALTERA EJUSDEM DECLARATIO.

SImilitèr postquam Societas fuerit congregata, ac Prælatum elegerit; Ego Franciscus promitto nunc pro tunc perpetuam obedientiam, paupertatem, et castitatem. Et sic, Pater mihi in Christo charissime Laynez, te rogo pro servitio Dei Domini nostri, ut in mea absentia tu pro me hanc meam voluntatem cum tribus votis Religionis offeras Prælato, quem elegeritis. Quia ex nunc pro die, qua creatus fuerit, promitto ea observare. In cujus rei fidem munio præsentem chartam manu mea propria si-

gnatam , Romæ scriptam anno 1540. die 15.
Martii.

Franciscus.

Xaverius proximo die 16. in Lusitaniam profectus , atque inde ad orientem 7. Aprilis anni consequentis 1541, alto jam mari vehebatur in Indiam 22. April. 1541. quo die Ignatius & primarii Socii solemnem 4. votorum professionem emiserunt Romæ: quare non potuit Xaverius tunc temporis professionem illam concipere , sed Laynez eam offerre pro ipso .

FORMULA CONTESTANDÆ FIDEI

A B. XAVERIO EDITA ,

Qiam & memorie Catechumenus quisque
mandabat , & initiandi baptismo
concipiebant , hæc erat :

Deus , verè confiteor , ut bonum Christianum decet , Sanctissimam Trinitatem Patrem , Filium , & Spiritum S. tres personas , & unum Deum . Credo firmiter nihil hæsitans quidquid tenet , & credit Romana mater ecclesia , atque ita promitto me victurum , moriturnque in fide sancta Catholica Domini mei Jesu Christi , Dei & hominis pro nobis mortui : & nunc pro eo tempore , quo moriturus sum . si tuac loquii non potero , confiteor Dominum meum Jesum Christum ex toto corde meo . , Hæc Orlandinus in Historia Soc. J. lib. 8. num. 141 : eadem fere sunt lib. 2. epist. II. Xaverii n. 2.

S.

S. FRANCISCI XAVERII AD QUINTA
 VULNERA JESU CHRISTI
 ORATIO.

Domine Jesu Christe, in cujus ditione cuncta sunt posita, & non est qui possit resistere voluntati tuæ: qui dignatus es nasci, mori, & resurgere: per mysterium Sacratissimi Corporis tui, & per quinque vulnera, & effusionem pretiosissimi sanguinis tui, miserere nobis, sicut tu scis necessarium esse animabus, & corporibus nostris; libera nos a diaboli tentatione, & ab omnibus, quibus nos angustiatos esse cognoscis; nosque in servitio tuo usque in finem conserva, atque corrobora, & veram emendationem, spatiumque veræ pœnitentiæ nobis tribue, & remissionem omnium peccatorum post obitum: & fac nos fratres, sorores, amicos, & inimicos invicem diligere, & cum omnibus sanctis tuis in regno tuo sine fine gaudere; qui cum Deo Patre & Spiritu S. vivis, & regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

EJUSDEM AMORIS ERGA DEUM
 AFFECTUS.

O Deus! Ego amo te,
 Nec amo te, ut salves me,
 Aut quia non amantes te
 Æterno punis igne.
 Tu, Tu mi Jesu, totum me
 Amplexus es in cruce
 Tulisti clavos, lanceam,

In.

Multamque ignominiam ,
 Inumeros dolores ,
 Sudores , & angores ,
 Ac mortem ; & hæc propter me
 Ac pro me peccatore .
 Cur igitur non amem te ?
 O Jesu amantissime !
 Non ut in cœlo salves me ,
 Aut ne in æternum damnes me ,
 Nec prænisi ullius spe ,
 Sed sicut amasti me ,
 Sic amo , & amabo te :
 Solum quia Rex meus es ,
 Et solum quia Deus es . Amen .

Ita sunt hæc edita Latinè a P. Francisco Garzia ad calcem vitæ Hispanicæ S. Franc. Xaverii , ed. Matrit. An. 1676. Argumentum Amoris Dei longè aliter expressum est lib. 2. epist. Xaverii II. n. 26 ; ubi etiam a n. 17. de primo argumento vulnerum Jesu Christi. De rhythmo hic disputanda , quæ certè Prolegomenis adscripsisset , nisi me illis incumbentem latuissent . Ac primum lectoris oculis subjiciam Hispanticum rhythmum , vulgo Sonetto ex quo Latinus ille prodiit . Hispanticum primus , quem sciam , edidit cum pari versione Italica Vigilius Nolarchi seu Aleysius Carnoli , ad calcem Vitæ S. Ignatii Loyolæ editæ Venetiis an. 1687. Latina versio & Italica simul eleganti forma recusæ circumferuntur cum hac epigraphe : *Atto di Amor di Dio di S. Francesco Saverio.* Hispanticus textus prodiit etiam Mexici apud Riveram an. 1757. cum hac altera : *Acto de*

*de Contricion que compuso S. Francisco Xavier.
Hunc ex editione antiquiori exhibeo, notatis ad
calcem quæ sunt in posterioribus commutata.*

No me mueve, mi Dios, para quererte
El Cielo que me tienes prometido :
Ni me mueve el infierno tan temido
Para dexar por esso de ofenderte .

Tu me mueves, Señor ; mueveme el verde
Clavado en (1) essa cruz , y escarnecido ;
Mueveme el ver tu cuerpo tan herido ;
Muevenme tus afrentas, y tu muerte .

Muevesme (2) al tu amor en tal manera ,
Que aunque no hubiera cielo , yo te amara ;
Y aunque no hubiera infierno , te temiera .

No me tienes que dar porque te quiera ;
Que (3) aunque quanto espero , no esperára ,
Lo mismo que te quiero , te quisiera .

Carnolius editioni suæ subjunxit , nunquam
fuisse dubitatu quin rhythmi istius auctor fue-
rit S. Ignatius , cum id per integrum sæculum &
eo

(1) al. una .

(2) Mueveme al fin tu amor , y

(3) Porque aunque lo que espero .

eo amplius constans traditio tenerit; argumento ipso confirmata, quo sensus Ignatio familiares & proprii egregie declarantur, constat etiam Ignatiūm juvenem poesi Castellanæ vacasse in Curia, ubi ea vigebat. Hinc anonymum impugnat, qui rhythmum in Germania sub alterius Sancti nomine latine vulgaverat. Ast hunc, ait Carnolius, non aparet fuisse unquam fundendis versibus delectatum; aut Castellanam coluisse linguam seu educatione, sive studio, sed potius Lusitanam longacum illa gente consuetudine, quod vel ipsius litteræ manifestant: porro lingua patria di par omnino erat in utroque. Hactenus ille, in tomo etiam ipsius manu illustrato & aucto, quem mihi commodavit vir Excellentissimus Pirithæus Malvezzius Xaverianæ hujus editionis procreator. In quibus traditioni quidem seu veteri, quam laudat Carnolius, persuasiōni facile acquiesco; cetera ut non probem, ipsemēt facit Xaverii literarum conspectus. Nam & vulgari poesi Xaverium assuevisse in eodem planè argumento. docemur ejusdem epistola II. libri II. n. 26.; & castellanam linguam egregie caluisse apertè demonstrant cum plures epistolæ quas ex autographis a Cutillas editas sèpe saepius commemoravi, tum aliæ quas a me perspectas non semel indicavi. Argumentum verò, de quo agitur, utrique sancto fuisse familiale, nemo negaverit, nisi fuerit in eorumdem gestis peregrinus. Quare in S. Ignatii epistolarum collectione Hispanica rhythmum controversum ita ipsi concessi, ut alium ejusdem argumenti, sed metri brevioris & vulgari cantilenæ magis

ap-

S U F F R A G I U M . 309

apti, Xaverio tribuerem. Nec modo quidquam occurrit, quo me non sentiam in eadem Sententia confirmari. Faxit Deus, ut qui hæc oculis haurimus, tam nobiles in ipsum & Xaverii & Ignatii sensus induamus. Amen.

Epistolarum secundi Voluminis

F I N I S .

SE-

SECUNDI VOLUMINIS
EPISTOLÆ.

LIBER III.

EPISTOLA I.

R. P. M. Ignatio Lojolæ, Præposito Generali
Romam.

*Indorum mores, labores sociorum et pericula, dotes
Rectori Goano necessariæ; Societas Jesu, quæ a-
moris atque concordiæ Societas est, maximis in-
tervallis in India distributa. De Neophytis Indiæ,
de Japonibus institutoque Japonensi itinere. De
collegiis Societatis in India erigendis, de So-
ciis, atque literis eò mittendis cum Indulgentiis
ad Fr. Vincentium Societatis amantissimum. Sa-
crum pro se ad S. Petri Janiculensis faciendum,
positis bumi genibus Ignatium exorat.* pag. 3.

EPISTOLA II.

Eidem.

*De PP. Criminali, Cypriano, Lancelloto, M. Sime-
ne in Indianam mittendo: de Japonum litteris, ac
de sua illorum profectione.*

EPI-
13

EPISTOLA III.

Joanni III. Regi Lusitanæ.

Joannem de Villacomdea in Lusitanum abeuntem commendat. Volet fidei propagationem Præfectorum Regiorum avaritiâ impediri; Ceilanique Regem in Christianos grassari. Libera et aperta de rebus Indicis narratio: tum Christianorum Comorinensium, & Armeni Episcopi commendatio, intentato Dei judicio.

pag. 16

EPISTOLA IV.

M. Simoni Roderico.

De Sociis recens appulsis, aliisque cum ipso Simone transmittendis, ut Indi, Japones, et Sinae ovili Christi aggregentur. Petrum Gonzalez commendatum habeat, vinumque ad usum Missarum subministret: Socotoræos tueri curet, novosque Socios quotannis submittere, quibus collegia varia commituntur. Fr. Vincentium aliosque Franciscanos magnopere commendat, nec non et Ludovicum Buranum, et Colanense collegium. De Malaca, Moluco, Maurica martyrorum Seminario, de morte Adami Francisci, de Moluccensi Collegio, Societate late propaganda, Sociisque in Indiam deducendis.

21

EPISTOLA V.

Eidem.

Xaverii in scribendo et commendando sedulitas, in contempnendis periculis magnanimitas, et in Deum fiducia: literarum de statu Societatis desiderium.

34

EPI-

E P I S T O L A V I .

Eidem.

*Contendit, ut balteum miles cucullione commutet: ad-
dit, nihil sibi summis laboribus esse suavius.*

pag. 37

E P I S T O L A V I I .

P. Gaspari Barzæo Soc. J. Armuziam proficiscenti .
Perfecta viri Apostolici forma, et agendi ratio.

39

E P I S T O L A V I I I .

P. Paulo Camerti.

*Regendi finibus Paulum inter et Antonium Gomez
constitutis mutuam pacem inculcat; charitatem,
suavitatem, sedulitatem in omnes præsertim Mis-
sionaries: virtutis studium relegendis mandatis,
et literarum commercium, de Sociis opportunè dis-
pergendifis, et ab stationibus Sociis non evocan-
dis.*

72

E P I S T O L A I X .

Joanni III. Regi Lusitaniae.

*Consilium Japonicæ expeditionis sibi divinitus inje-
ctum: trium Japonum, viæ comitum, pietas, et
Malacensis Præfecti erga se suosque humanitas
et munificentia, quibus se Regi devinctum pro-
fitetur; eundemque hortatur ad prævidenda no-
vissimorum jacula, ut prævisa minus feriant.*

79

E P I S T O L A X .

PP. Paulo Camerti, Antonio Gomezio,
Balthasari Gago.

*De itinere Malacensi, ac de matura profectione
Japonensi; de primo P. Alfonsi sacrificio, de-
scri-*

scribendi sedulitate, precandi studio, et de quibusdam a se Regi Lusitaniae commendatis. Religiosos omnes, plebem ipsam fratres nostros. Episcopum & Regem eximie colendos. Accuratas a Gago litteras, infelicum curam a Gomezio, & quotidianas preces profligandæ superstitioni ab omnibus exposcit.

pag. 84

EPISTOLA XI.

Joann. Beiræ.

De Sociis, et secum in Japoniam, et cum Alfonso in Molucum proficiscenibus. Accuratas ad se et in Europam exigit de laborum fructu literas et paratam ad omnia voluntatem; formamque prescribit ob recusatam obedientiam e Societate dimittendi.

97

EPISTOLA XII.

Societati Romam.

Japonum neophytorum laudes, de confessione et Eucharistia sensus, suorumque popularium salutis studium. Lemures in Japonia Crucis signo abacti Xaverius divinæ fiduciae plenus timores de ellit omnes, summisque vitæ periculis se committit. Bonziorum in cœnobitis meditationes, et concionum argumenta.

104

EPISTOLA XIII.

PP. & Fratribus Collegii Combricensis.

Eadem fere, quæ in precedenti aliquanto ube-
rius, præsertim de gratia Lei sufficienti, & ani-
mi constantia in periculis

Tom. II.

K k

EPI-

13

314 SEC. VOL. EP. & APPEN.

EPISTOLA XIV.

PP. Paulo Camerti, & Antonio Gomezio
Societatis Jesu, Goam.

P. Franciscum Perez pudore suffusus mirifice laudat,
uti et Oliveiræ industriam et discipulos. De sup-
petiis Malacam mittendis, de P. Nicolao aliisque
sociis juvandis. pag. 126

EPISTOLA XV.

Eisdem.

De nuptiis Christophoro Carvallio conciliandis.

EPISTOLA XVI.

Joanni III. Regi Lusitanæ.

Duartis Barreti Regis procuratoris industria et fi-
des ; qualesque Regum ministros esse oporteat. Præ-
fecturam Malacensem non esse Duarti in locum
mercedis imputandam. 138

EPISTOLA XVII.

Joanni Bravo.

Forma vitæ religiosè ducendæ. 140

EPISTOLA XVIII.

Societati Goam.

Magnis in itinere Japoniensi defunctus laboribus et
periculis Cangoximam tenet : ubi plurima de Ja-
ponum moribus, cœnobiis, academiis, urbibus.
Eiusdem cum Benziis certamina, et incensa ad
summam virtutum bortamenta. v. Chronotaxim.

144
EP1-

SEC. VOL. EP. & APPEN. 315

EPISTOLA XIX.

PP. Gaspari Barzæo, Bilthasari Gago, & Jacobo Carvallio.

Eos, Gaspare duce, in Japoniam vocat.

pag. 179

EPISTOLA XX.

Societati Goam.

Assiduè probis moribus ubique concionandum, e suggestu sermone vernaculo. De propriæ salutis cura, et de duobus Bonziis benignè tractandis.

171

EPISTOLA XXI.

Societati Jesu Conimbricam.

Eadem fere, quæ epistola 18, resecatis plerisque ad virtutem incitamentis. v. Chronot.

183

EPISTOLA XXII.

P. Antonio Gomezio Societ. Jesu.

Præcipuum suimet curam, & accuratas prelixasque de sociis literas exposcit. De Sociis in Japoniam mittendis, de idoneo eorumdem trajectūs tempore, &c de Lusitanis quæstu Japonico illiciendis. De Comorinensibus ceterisque sociis singillatim, de Bonziis illo proficiscentibus, de observantia in Superiores, humanitate in subditos, acri omnium cura, summa sui.

200

EPISTOLA XXIII.

D. Petro de Sylva Præfecto Malacensi.

Xaverii ad Japoniam adventus Petro adscribendus: Pauli Japonis zelus, Japonum ad fidem congruētia. De Meacensi itinere, Sacaji commercio, et

K k 2

com-

§16 SEC. VOL. EP. & APPEN.

compendiosissima nundinatione : de liberalitate in
neophyto, et de Dominico Diaz. pag. 212

EPISTOLA XXIV.
Societati Goam.

Res a se Cangoximæ et Amangucii gestæ, iter Mea-
cense , et Amangucium regressus, ubi devictis
Bonziis profligatisque quæstionibus Christianam fi-
dem egregiè tuetur, probat , persuadet . Japones
discendi avidissimi ; Sinarumque sapientia proba-
tores . 218

EPISTOLA XXV.
Quibusdam Mercatoribus.

Officiosa epistola , et commendatitia mercaturæ om-
nium quæstuosissimæ. 227

EPISTOLA XXVI.
Sociis Malacam .
De accuranda sua in Indian navigatione . 228

LIBER IV.

EPISTOLA I.

Meo in Christo Sancto Patri Ignatio .

Ignatii literæ Xaverio jucundissimæ : Xaverii de
se animi sensus , et Ignatum videndi desiderium .
Rectorem Goano Collegio , et Japoniæ Academus
viros mittendos virtute ac doctrina præstantes . AE-
rumnæ , labores , pericula in Japonia : Amangu-
ciana Ecclesia , Japonum , et Sinarum indoles , doc-
tri-

SEC. VOL. EP. & APPEN. 517

trinit, literæ, religio. Ignatii, et Societatis universæ preces implorat. pag. 230

E P I S T O L A I I.

Societati in Europam.

De Japonia, rebusque ibidem a se gestis eadem fere, quæ in præcedenti epistola; verum in hac fuius de Bonziorum vita, et moribus: de Legatione Bungensi, Sinarum religionibus, ac de opimis Europærum sacerdotiis cum molesta apud Japones concionaria vita commutandis. 243

E P I S T O L A I I I.

M. Simoni Roderico.

De Japonibus atque sociis eò destinandis eadem brevius, quæ epistola I. 270

E P I S T O L A I V.

P. Paulo Societatis Jesu.

Morales, Gonzalez, ulique, ob neglectam obedientiam e Societate dimissi, aut castigati: de maxima erga Episcopum observantia. 274

E P I S T O L A V.

P. Melchiori Nunnezio.

Melchior domui Bazainensi præfetus: accurandæ vectigalium rationes, habenda in expensione pecuniæ necessitatum ratio, sed vitanda sordida parsimonia. De modo exigendi vectigalia, et querelarum occasione vitanda. 277

EPISTOLA VI.

P. Joanni Roderico Armuziam.

De culpis, quibus Dei gloria et animarum fructus impediuntur: de observantia in Proepiscopum, et in alios Sacerdotes reverentia, ac de multis e Societate ob jactantiam dimissis. M. Gaspari mandata: venia culparum a Proepiscopo exoranda. Concionum forma, functiones omnes placide administrandæ. De rebus sibi pluribus scribendis, paucis Episcopo. Socios Japonienses laudat, atque objurgationem ipsam miro condit charitatis sapore.

pag. 281

EPISTOLA VII.

P. Simoni Roderico.

Andream Carvallium in Lusitaniam remissum commendat.

289

EPISTOLA VIII.

P. Paulo Herediæ.

Egregia operarii Evangelici forma.

291

EPISTOLA IX.

Melchiori Nunnezio.

Hortatur ad omnium virtutum exempla, charitatis in primis, demissionis animi, & observantiæ in Sacerdotes ac magistratus omnes. De rebus ad Regem scribendis, exigendisque vectigalibus.

300

EPISTOLA X.

P. Melchiori Nunnezio Soc. J. Bazainum.

Spargendus bonus Societatis odor: necessaria Concionatori humilitas. Qui publicè offendit e Societate dimittendus. Redituum impendendorum ra-

310.

SEC. VOL. EP. & APPEN. 319

tio. Sedula charitate , et humilitate nanciscenda
apud omnes gratia , et uberrimus animorum fru-
ctus colligendus . De conscribendis epistolis . 303

E P I S T O L A X I.

P Gaspari Barzæo .

Goani Collegii Rector constituitur . Refractarii es-
superbi e Societate expellendi , vectigalia fideliter
expendenda . 308

E P I S T O L A X I I.

Eidem .

Ne Gaspar triennio toto Goam deserat , nisi electus
a Præposito Generali adveniat ; huic autem es-
Gaspar ipse et ceteri omnes subsint ; qui renue-
rint , e Societate dimittantur . 312

E P I S T O L A X I I I.

Eidem .

De usu Privilegiorum . 314

E P I S T O L A X I V.

P. Gaspari Barzæo Soc. Jesu .

Methodus humilitatis a concionatore exercendæ .

315

E P I S T O L A X V.

PP. Collegii Goani .

De Superioribus in defectum Gasparis surrogandis .

321

E P I S T O L A X VI.

P. Simoni Roderico .

De sua in Sinas , et aliorum in Japoniam profec-

K k 4

tio-

520 SEC. VOL. EP. & APPEN.

tione. Indiæ operarios laudat. Quantus Collegio
Goani Rector necessarius : quales Indiæ atque
Japoniæ operarii : Ignatius , ut sibi probatos mit-
tut . per Regem stimulandus . Simonis , ejusque
literarum aedesiderium .

pag. 323

E P I S T O L A X V I I .

Patri meo in Christo P. Ignatio .

In Sinas plenus spei prefecturus In die Praefecturam
Barzæ committit . Egregiæ dotes in Japoniam
mittendis necessariæ : Goanus Rector ab Ignatio
deligendus : Diplomata Pontificia rite obsignata
mittenda : Sociorum in Indiam mittendorum pro-
batio : accurata de omnibus Societatis rebus nar-
ratio magnum Xaverio solatum .

331

E P I S T O L A X V I I I .

P. Simoni Roderico .

Japones in Europam proficiscentes commendat Monen-
dus Cæsar , ne classes Hispanæ Japoniam cogitent .

336

E P I S T O L A X I X .

Joanni III. Regi Lusitanæ .

Literæ Cocino missæ . constituti in Sinas profectio ,
et grata munificentiae Regiæ commendatio . Eni-
x̄ rogat , ut in Orientem e Societate mittat com-
plures . qui de re litteris ad P. Ignatium dare ne
gravetur .

339

E P I S T O L A X X .

P. Cypriano .

Severa inurbanæ intemperiei reprehensio , et gravis
ad

ad emendationem adhortatio : minimus fructus cum pace , maximo cum offensione antese endus . Eadem in Gonzalam iterata objurgatione obtestatur ambo ut supplices petant a Proepiscopo erratorum veniam ; quippe illustribus demissæ humilitatis exemplis comparanda apud homines gratia . Præterita . damnata culpa , emendentur , futuris cautè consulatur . Amantissima clausula . pag. 344

E P I S T O L A X X I.

P. Gaspari Barzæo Rectori Col. Goani Soc. Jesu.
De ratione agendi sine cuiusquam offensione : ac pri-
mum de circumspecto et rarissimo cum foeminis
commerciali , tum de viris diligentius excwendis .
De concilianda pace , congressibus ineundis , alterca-
tionibus vitandis , sopiendis controversiis , caven-
daque populi offensione . 350

E P I S T O L A X X I I.

Eidem P. Gaspari.

Absoluta religiosi regiminis institutio . Humilitas suo
primum , deinde aliorum animis ingerenda ; su-
perbia in omnibus castiganda : ignavi ac debiles
incitandi : arrogantes laici deprimendi . Societati
adscribendorum probationes ; votorum nuncupatio et
obligatio . Quotannis ad B. P. Ignatium , et uni-
vercos per Europam socios scribendum : indulgen-
tiæ impetrandæ . Poscentes societatem seligendi ,
nec ad Sacerdotium promovendi nisi abundè pro-
buti . Prius et magis domesticis , quam externis
consulendum ; vicarii ad quævis idonei deligen-
di ; destinati sacris , perficiendi . Accuratæ literæ

cre-

322 SEC. VOL. EP. & APPEN.

crebrd absentibus et mittendæ et exigendæ · Nec-
cessaria in Episcopum et Proepiscopos observan-
tia : ijetelæ fructus, Socii in Dium, Japoniam,
Cocinum, Bazainum. Amicitia cum Religiosis et
Parochis impensè colenda : negotia secularia, secu-
lariumque subdola colloquia declinanda, adhiben-
da cura seminarii, ac circumspectæ ad Regem
literæ conscribendæ.

pag. 362

EPISTOLA XXXIII.

Eidem.

De Antonio Gomezio, et Andrea Carvallio.

386

EPISTOLA XXXIV.

Eidem.

Longe posterior sit cura ædificiorum, quam spiritu-
lum Dei templorum ; prior autem in opere dome-
sticæ levandæ, quam alienæ : æs alienum solven-
dum. Nonnulli ministeriis humilibus et asceticis
meditationibus exercendi.

388

EPISTOLA XXXV.

Eidem.

In summam alias dicta colligit de forma regiminis,
delectu candidatorum, delectorum probationibus,
de Sacerdotio initiatis, de externis et nostris
idoneo discrimine juvandis . In sacro tribunali
solerter introspiciendum quo quisque veniat animo.

397

EPISTOLA XXXVI.

Eidem.

De juvandis Sociis Comorinensis, et Colanensi
Col-

SEC. VOL. EP. & APPEN. 523

Collegio ; ac de modo reddituum exigendorum . Crediti debitique rationes comparandæ : P. Antonio Herediæ Cocini subveniendum : aliquis in Japoniam mittendus . Sociorum delectus , ac delectorum probationes . De Nunnezio , Francisco Lopez , Cypriano , Ludovico Borallio , Antonio Heredia aliisque Sociis ; denique de conscribendis literis .

pag. 401

EPISTOLA XXVII.

Jacobo Pereriae .

Peccatis suis adscribit impeditam ad Sinas Legationem .

411

EPISTOLA XXVIII.

M. Gaspari Barzæo Rectori Collegii Goani Soc. J.
De Matrimonio Alvari Gentilis .

413

EPISTOLA XXIX.

Eidem .

De debitis Petro a Sylva sine mora solvendis .

415

EPISTOLA XXX.

Eidem .

Malacensem Praefectum excommunicandum : tum de Sociis Japoniensibus , Molucensibus , aliis . Postremo memoriam refricat mandatorum , precesque exposcit .

418

EPISTOLA XXXI.

P. Joanni de Beira Societatis Jesu .

Sensus a Deo accepti , qui alios non spectant , minime communicaudi : cum Prætore agendum d^o suess-

tuenda et promovenda Ecclesia Molucensi. Eodem cito cum Sociis idoneisque diplomaticibus revertendum.

pag. 421

EPISTOLA XXXII.

P. M Gaspari Barzæo.

De Joanne Jipone , aliusque Sociis opitulandis . 423

EPISTOLA XXXIII.

Iacomi Japoni.

Commendat eum Barzæo , Perezio , Hereditæ ; ipsi vero frequentem Sacramentorum et precationum usum , atque in divino obsequio perseverantium .

428

EPISTOLA XXXIV.

Jacobo Pereræ.

Hortatur , ut in adversis ad Deum perfugiat , et de inimicis bene mereatur .

428

EPISTOLA XXXV.

Jacobo Pereræ.

Cum grati animi significatione vicem amici , & ærumnas sociorum dolet ac solatur : accedunt stimuli ad annum Sacramentorum usu purgandum : nonnulla de Sinensi itinere , plura de litteris ad Regem mittendis . Ulciscitur Aaverius non bene de se meritos , quibus potest eos beneficiis proseguendo .

430

EPISTOLA XXXVI.

Eidem .

Sancianum appulsus , cum mercatore transigit ut se Can-

Cantonem perducat. Pereiram et procuratorem e-
jus Scandolum laudat. Si fidem mercator fallas
anxius animi pendet, nisi forte ad regnum Sionis
se conferat. Lueras et conspectum Pereiræ desi-
derat; cui Franciscum de Villa commendat.

pag. 430

EPISTOLA XXXVII.

Francisco Perezio Soc. J.

Jubet, ut relictæ Malaca Coccinum trajiciat, cuius
præsit Collegio, salutique animarum juxta præ-
scriptam formulam incumbat.

440

EPISTOLA XXXVIII.

Eadem.

Sua in Sanciano gesta, et constituta in Cantonem
transmissio. Nulla virtue discrimina, solam de
Deo diffidentiam pavescit. Linarum de Xaverio,
eiusdem religione sensus. Si pactio inita cum mer-
catore in morulum decidat, Liani regnum cogitat.

442

EPISTOLA XXXIX.

P. Gaspari Barzæo.

Sinam mercatorem expectat, a quo ex pacto Can-
tonem trajiciatur. Sedulam mandatorum obserua-
tionem inculcat, præcipue ad sumissionem animi
pertinentium: quinam adlegendi, et a Societate
dimitendi. Salutat Dominicanos et Franciscanos
Patres.

447

EPISTOLA XXXX.

Eidem.

Didaci Pereiræ in Sinicam transmissionem impendia,
qui

§26 SEC. VOL. EP. & APPEN.

qui propterea impensè a Sociis est colendus: nova ejusdem Pereiræ Legatio. Quid Ferreiræ faciendum: quid Vincentio Viega, Pereiræ, domui Malacensi, ac Bernardo nostro. Interpretie Sina destitutus, si mercator fidem fallat, Siami regnum petere constituit.

pag. 449

EPISTOLA XXXXI.
PP. Francisco Perezio & Paulo Antonio
Herediæ Soc. J.

Perezio jubet, ut se Cocinum conferat, ejusque præsit Collegio; Herediæ, ut ad Barzæi nutum ad Japonicum, aliudve iter se comparet.

456

EPISTOLA XXXXII.
Jacobo Pereriæ.

Commemoratis beneficiis ab eo in se collatis, fausta omnia illi adprecatur et adsciscit. De legatione in unum consequentem destinata, de præsentis spe Cantonem per Siam regnum appellendi: Francisci Lereii & aliorumque apud Sinas infortunium dolet: mutuum in Sinis conspectum, vel certè lætos de rebus ejus nuntios desiderat.

457

EPISTOLA. XXXXIII.

P. Gaspari Rectori Collegii Goani.

Malaca non est Perezio digna, in qua excommunicationes duabus de causis ritè pronunciandæ. Ineptus in Societate non ferat, etsi relinquatur ipse solus. Diaboli conatus, ne Societas in Sinarum regnum invadat, & Aaverii superbiæ illius frangendæ studium.

463

EPI-

EPISTOLA XXXXIV.

PP. Francisco Perezio Malacam, & M.
Gaspari Barzæo Soc. J. Goam.

Canonicam declarationem excommunicationis in Ma-
lacensem Praefectum impetrandi modus atque ra-
tiones ; tum ordo execuenti . Totum hoc nego-
tium necessarie ac sedulo accurandum . De tra-
jectu in Cansonem , seu Siamum , eju demque obsta-
culis eadem fere , quæ in superioribus epistolis . M Gas-
parem , ne suo desit officio . graviter monet , pre-
sertim in diligendis , probandisque Sociis . 465

APPENDIX.

EPISTOLA I.

Tursellini lib. I. ep. 9.
Francisco Mansillæ .

Mansillam monet de Tyranno poenas repeti : in Tra-
vancoridem evocat , juberque ex laevis nunciis gan-
dere . 473

EPISTOLA II.

Tursellini lib. I. ep. II.
Francisco Mansillæ .

Deo sine rerum discrimine impigrè parendum : co-
ptis alacriter insistendum : laboris socios liberali
charitate tractandos . 475

EPISTOLA III.

Tursellini lib. II ep. 21.
Simoni Roderico .

Declarat , quo ardet , desiderium Dei causa patiendi .
EP 1-

E P I S T O L A I V.

Tursellini lib. III. ep. 1.

Societati Goam.

In Iaponiam Malaca sulvere parat. Primitiæ P. Alphonsi Ca tri. Socii in solemini supplicatione procedunt linteuti. Japones ad fidem parati. p. 477

E P I S T O L A V.

Tursellini lib. 3. ep. 2.

Joanni Belæ.

Significat, quibus comitibus, quamque opportuno tempore in Iaponiam tendat. Monet P. Alphonsum Castum de rebus agendis. Rogai Beiram, ut creverit sibi de lavorum fructu prescribat. Promptum obedientium exigit. 479

E P I S T O L A V I.

Petri Maffei t. 2. a pag. 97.

Societati Jesu &c.

Solo ferestilo differt hæc ab epist. 12. libri 3. 481

E P I S T O L A V I I.

Tursellini lib. IV. ep. 3.

Joanni Roderico Armuziam.

Salibres almonites, ne divinæ gratiæ officiat: ut meminerit se hominem Societatis, qua ipse magis egeat quam ips. Societas: Præpositis Ecclesiasticis religiose obsequatur; solius Concionatoris pars explicit. 492

SEC. VOL. EP. & APPEN. 529

E P I S T O L A V I I I.

Tursellini lib. IV. ep. 10.

P. Cypriano.

Reprehendit ejus acrimoniam, &hortatur ad lenitatem. pag. 494

E P I S T O L A I X.

Tursellini lib. IV. ep. 4.

P. Gaspari, Rectori Collegi Goani.

Varia circa muneric administrationem ac domestico-
rum institutionem monet. 496

E P I S T O L A X.

Tursellini lib. IV. ep. 16.

Jacobo Pereiræ.

Optimè de se merito gratias agit, eique secundum
Deum Sinensis missionis auspici fructum, si quis
erit, tribuit. Agit de alia via, si quà modò
conatur, in regnum Sinarum non penetrarit.

498

S U F F R A G I U M

S. FRANCISCI XAVERII

Pro electione S. Ignatii in Præpositum Generalem;
Item declaratio duplex ejusdem circa Societatis
Jesu Constitutiones. 501

Prima S. Xaverii declaratio. 502

Suffragium S. Francisci Xaverii. ibidem

Altera ejusdem declaratio. 503

F O R M U L A C O N T E S T A N D Æ F I D E I

A B. XAVERIO EDITA,

Tom. II.

L I

Quam

530

SEC. VOL. EP. & APPEN.

*Quam & memoriæ Catechumenus quisque manda-
bat, & initiandi baptismo concipiebant.*

pag. 504

*S. Francisci Xaverii ad quinque Vulnera Jesu
Christi Oratio.*

505

*Ejusdem Amoris erga Deum Affectus. ibidem
Rhythmus, vulgo Soneto.*

507

IN-
531

INDEX

RERUM ET NOMINUM

Quæ in S. Francisci Xaverii
Epistolis, et Prolegomenis
continentur.

Numeris Romanis Prolegomenorum paginae;
Arabicis designantur reliqua.

Italica forma geografica
distinguuntur.

A

ABELLI, Ludovicus XIV.

Absolutio Sacram, lib. 3. ep. 7. l. 4. ep. 8. 21. n. 4.
Abstinentia, lib. 1. ep. 10., l. 3. ep. 12. 18.

Abuna: vide Jacobus.

Academia, v. Bandua, Cenicum, Conimbrica, Coyana,
Fissonia, Homiana, Lutetia, Negruensis.

Accensus Regius: l. 1. ep. 41. l. 2. ep. 22. n. 2.

ACENI, Acenses, e regno Acben in boreali cuspide insulae
Sumatræ, l. 3. ep. 10. n. 1. Appen. ep. 4.

ACOSTA, Emmanuel: III.

ADAM, l. 2. ep. 13.

ADAMUS, Franciscus, l. 2. ep. 20, l. 3. ep. 4. n. 20.

Additiones, XIX. XLIX.

Adigares, LXIII., l. 4. ep. 26. 33. 37.

Admittendi in Societatem, l. 4. ep. 22. n. 5. 12. 26.

Admonitionum forma, l. 3. ep. 7. n. 10., l. 4. ep. 21. 22.

Adolescentium pietas, l. 1. ep. 3. n. 6., l. 2. ep. 5.

Advocati, l. 3. ep. 7. n. 43.

- Aedes sacræ, l. 4. ep. 10. 29.
 Aedificia. v. Fabrica.
 Agræ, l. 1. ep. 10. 13. 19., l. 2. ep. 13. 17. 22., l. 4.
 ep. 35. v. Nosocomium.
 Aegyptus, l. 2. ep. 13. n. 11.
 Emulationes, l. 2. ep. 18.
 Arumnae, l. 1. ep. 1. n. 3. 10. n. 15., l. 4. ep. 2. n.
 54., 5. 16. 17. 22. 26.
 Astas in India, l. 1. ep. 13.
 Aternitas, l. 2. ep. 13., l. 4. ep. 2. n. 26.
 Ethiopia, l. 1. ep. 18. 39., l. 2. ep. 17. n. 6.
 Affabilis, l. 3. ep. 1., l. 4. ep. 6. n. 7., 22.
 Africa, l. 1. ep. 9. n. 1.
 Agnezius, Ines. v. Cosmus.
 Alacritas, l. 1. ep. 8. n. 5., l. 3. ep. 7.
 Alcaceva, v. Joannes, Petrus.
 Alea, l. 3. ep. 18. 21.
 Alendale, in ora Piscaria, l. 1. ep. 24. 34. 35. 36.
 Alexius Sosa, l. 1. ep. 40.
 Alfaques, l. 2. ep. 17. n. 14.
 Alfonsus A'varus Gama, LXX., l. 4. ep. 24. 26. 29.
 35. 36. 44.
 Alfonsus Castro, LXVII., l. 3. ep. 10. 11. 14. App. ep. 4.
 Alfonsus Sosa, l. 3. ep. 4. n. 8.
 Almazanum, Almazan, in Oxomensi Diœcesi ad Durium,
 l. 1. ep. 1. n. 8.
 Almerinum, Almerin, ad Tagum in Lusitania ex adver-
 so Santareni, l. 1. ep. 8.
 Altare privilegiatum, l. 1. ep. 9. 12., l. 2. ep. 2. 3.
 Altercationes, l. 2. ep. 18.
 Alvarus, v. Alfonsus, Franciscus.
 Alvarus Ferreria, l. 4. ep. 44.
 Alvarus Fogaza, l. 1. ep. 16.
 Alvarus Gentilis, l. 4. ep. 28.
 Alumni v. Seminarium.
 Amangucium, Ananguche, CXXII., l. 3. ep. 24. n. 5.
 9., ep. 25., l. 4. ep. 1. 2. 3. 16. 19. 29. 32. 33.
 Amantius, Antonius III.

Ama-

- Amator , l. 3. ep. 10.
Amboinus , *Amboina* , *Amboyno* , GIV. V. , l. 2. ep. 10.
 14. 13. 16. 17. 21. , l. 3. ep. 4.
 Amici , l. 1. ep. 1. n. 6. l. 3. ep. 4. 7. n. 6. l. 4. ep.
 8. 10. 35.
 Amida , l. 4. ep. 2. n. 20.
 Amor Dei . v. Theologicæ , et Xaverii virtutes .
 Amor proximi , l. 1. ep. 8. 17. 34. 35. 39. , l. 2. ep.
 22. n. 0. , l. 3. ep. 7. 8. 10. 22. v. Xaverii virtutes .
 Amor inimicorum , l. 1. ep. 2. n. 4. 34. , l. 4. ep. 8. 34. 35.
 Amor imputus , l. 3. ep. 7 , l. 4. ep. 8.
 Anathema . v. Excommunicatio .
 Ancolina , Faustina LV. , l. 1. ep. 2. n. 4.
 Andreas Carvallius , l. 4. ep. 7. 23.
 Andreas Fernandez , l. 4. ep. 19.
 Angeli , l. 2. ep. 13. n. 5. l. 3. ep. 18. n. 49.
 Angelus Custos , l. 2. ep. 11. n. 10.
 Anger Japon , Paulus a S. Fide , l. 2. ep. 21. n. 15. l.
 3. ep. 1. 2. 4. 10. 12. 13. : 8. 20. 24. , l. 4. ep. 2. 33.
 Animæ natura , l. 1. ep. 14. , l. 3. ep. 18. 21.
 Animi prompta præparatio , l. 2. ep. 5.
 Antonius , l. 1. ep. 23. 32.
 Antonius Araoz , l. 1. ep. 9. n. 7.
 Antonius Casalius , l. 3. ep. 4. n. 15.
 Antonius Criminalis , LXIII. , l. 2. ep. 10. 16. 22. l.
 3. ep. 2. 8.
 Antonius Diaz , l. 4. ep. 26.
 Antonius Fernandez , l. 1. ep. 28. 29. 41.
 Antonius Gomez , l. 5. ep. 1. 4. 8. 10. 11. 14. 15. 22. 23.
 Antonius Heredia v. Paulus .
 Antonius Japon , l. 4. ep. 40.
 Antonius Parava , l. 1. ep. 38.
 Antonius Pegadi , l. 4. ep. 36.
 Antonius Sina , l. 4. ep. 30. 32.
 Antonius Vaz , l. 4. ep. 26.
 Anthropophagi , l. 2. ep. 17.
 Antuerpia , Amberes , XI.
 Anxietas , l. 3. ep. 18. n. 28.

- A**pologia , l. 4. ep. 21.
Apostoli , l. 2. ep. 13. n. 14.
Apóstolici mores , l. 1. ep. 3. 8. 10. 14. 15. 23. , l. 2. ep. 2.
Aragonía , l. 3. ep. 5.
Araozius , Araoz , v. Antonius.
Arbiter , l. 2. ep. 22. l. 4. ep. 21.
Arbizu , Michael , XLIX. LVIII.
Ardor animi , l. 3. ep. 18.
Arevalo , Faustinus III.
Argentaria insula , l. 4. ep. 18.
Argumentorum modus , LXXXIV. XC. , l. 3. ep. 7.
Arma Japonum , l. 4. ep. 2. n. 2.
Armenia , Armuzia , Ormuz , Persidis emporium ad os-
 tium Sinus Persici , CXVI , l. 1. ep. 13. , l. 3. ep.
 4. 7. 8. 14. , l. 4. ep. 22. 26.
Arrha in manu , l. 4. ep. 8.
Arrogantia v. Superbia .
Artes sacræ , l. 3. ep. 7.
Artiaga , melius Arteaga ex lingua Vasconica . v. Jo-
 annes .
Artificia humana , l. 4. ep. 8.
Asperitas , Aspetia , v. Azpeitia .
Aspicere , l. 4. ep. 20. 21. 22.
Aspilcueta . v. Azpilcueta .
Astrologia , l. 4. ep. 2. n. 12. , 17. n. 6.
Atapatanaum , Atapatan , in ora Piscaria . l. 1. ep. 40.
Avaritia , l. 1. ep. 3. n. 7. , 7. 14. , l. 2. ep. 3. n. 7.
 l. 3. ep. 22. , l. 4. ep. 18.
Auctoritas apud populum , l. 4. ep. 8. 20.
Audaces , l. 3. ep. 18. n. 8.
Audientia in aulis , l. 3. ep. 7. n. 20.
Ave Maria , l. 1. ep. 14.
Augustiniani , l. 2. ep. 15.
Augustinus , l. 4. ep. 24. n. 9.
Aula Regia , l. 1. ep. 3. 8.
Aulae judicium , l. 1. ep. 8.
Aura popularis , l. 4. ep. 6. n. 3. 8. n. 5. 14. n. 1.
 ep. 21. n. 14.

Azpeitia, al. *Aspeitia*, *Aspetia*; L. **LIII.**

Azpilcueta, al. *Aspilcueta*, *Joaanes*, al. *Martinus*, *Xaverii frater*, **XLIX.** L^{II}I. l. 1. ep. 1.

Azpilcueta, D. *Martinus Navarrus*: **XLIX.** L^{VII}. l. 1,
ep. 6. 7.

B

Badaga, *Badege*, *Badagas*, l. 1. ep. 24. 25. 27. 28. 30. 35. 36.

Batica, *Andaluzia*, IX.

Balthasar Gagus, CXXVIII. l. 3 ep. 10. 19., l. 4. ep. 30. 32.

Balthasar Nuñez, CXXXV., l. 4. ep. 4. 24. 26.

Balthasar Vellozius l. 3. ep. 10. n. o.

Banda, in Molucis ad Amboinum, l. 3. ep. 8. 10.

Bandua, *Bandus*, *Bandau*, celebris Academia, de qua
nihil Martiniere et alii, l. 3. ep. 18. 21., l. 4. ep.
1. 2. n. 12. 3.

Baptismus, l. 1. ep. 10. 11.

Baptizandi ratio, l. 1. ep. 14. 25., l. 2. ep. 4. 22.

Barbosa v. Nicolaus.

Barretus, l. 4. ep. 10.

S. *Bartholom. Apost.* l. 2. ep. 13.

Bartolus, *Daniel*, L.; *correctus*, CXXIX.

Bazainum, *Bazain*. ad boream *Goz*, l. 3. ep. 1. 4. 8.
14., l. 4. ep. 5. 9. 10.

Bezdale, insula prope Manarem, l. 1. ep. 32.

Bearime, l. 1. ep. 40.

Beatus. *Bienaventurado*, *Ignatius*, LXXIII.

Bejarensis Dux XV.

Beira v. Joannes.

Beigax, l. 4. ep. 1,

Beilica virtus, l. 4. ep. 2. n. 2.

Bembare, l. 1. ep. 34. 36.

Beneficia divina, l. 4. ep. 13.

Beneficia humana l. 1. ep. 1. l. 3. ep. 7. n. 50.

Benevolentia captanda, l. 2. ep. 21., l. 3. ep. 7. 10. 22.
23., l. 4. ep. 8. 9. 10. 22. v. *Humilitas*.

Benignitas, v. *Amor proximi*, *humanitas*.

Bernardus Japon. l. 4. ep. 18. 40. 41.

- Beterbemale , l. 1. ep. 35. 36. 37.
Bethlehemum l. 2. ep. 13. n. 10.
Bibliotheaca Hispanica v. Nicolaus Ant.
Bladius, Antonius, II.
Blanditiæ, l. 4. ep. 6. n. 10.
Blasius Lopez, l. 1. ep. 5.
Bobadilla Nicolaus , LVI. l. 1. ep. 9.
Bohemia, de sacris Bohemiæ cineribus, XVII.
Bollandiani PP. LV.
Bona æterna l. 2. ep. 13. . l. 3. ep. 18.
Bonæ spes promontorium, LXX., l. 4. ep. 11. 15. 22.
Bononia, *Elonia*, *Eolonā*, LIV. VI., l. 1. ep. 2. n. 4.
Bonziæ. l. 4. ep. 2.
Bonzii, et eorum errores , l. 3. ep. 12. 13. 18. 21. 22.
 24. , l. 4. ep. 1. 2. 3. 16. 17. 18.
Bonzii conversi, l. 3. ep. 8.n. 57., 22.n. 12.l. 4. ep. 2. n. 44.
Berba. *Borbanus*, v. Jacobus .
Boteillus. v. Simon .
Bracinaes, l. 1. ep. 14. n. 10.
Breve Apost., l. 1. ep. 6.
Breve Societatem probans, l. 1. ep. 4. 14.
Breviarium novum, l. 1. ep. 6. n. 4.
Breviarium pusillum, l. 2. ep. 6. n. 2.
Brisacier, Joannes, LXVIII.
Brixia, *Brescia*, *Bresia*, LXXX.
Bulla Pauli III. pro Soc. J. LXXX.
Bulla canonizationis, XXIII.
Bungus, *Bungo*, l. 4. ep. 2. n. 36.
Buranus, v. Stephanus Ludovicus.
Burriel, Antonius, XVI.

C

- Cabecate*, vicus forte Badagarum , l. 1. ep. 32.
Caciz, l. 1. ep. 10. l. 2. ep. 17.
Cadomum, *Caen*, XVI.
Cælum vetus, in Ora Piscaria , l. 1. ep. 28.
Calendarum, Non:, et Id. usus , XXI.

- Calices sacri , l. 4. ep. 26., l. 2. ep. 15. 16. n. 3.
 Calvariæ mons , l. 2. ep. 13. n. 18.
 Columnæ , l. 1. ep. 1. n. 4. , l. 2. ep. 18. , l. 3. ep. 3.
 Cambaja , ad boream Goæ , l. 1. ep. 41. , l. 3. ep. 4. 8.
 l. 4. ep. 16.
 Camers Paulus , a Camerino v. Paulus .
 Campina l. 1. ep. 10.
 Canacapula . Canacapula , XXVII. , l. 1. ep. 14. n. 7.
 41. l. 2. ep. 22.
 Canicar LXII. l. 1. ep. 29.
 Gangamæ , l. 3. ep. 18. 19. 20. 21. 22. 23. , l. 4. ep. 2.
 Cantilenæ sacræ , LXI. l. 2. ep. 11. n. 26. , 21. n. 3.
 Canton . Cantonium , Cinton , l. 3. ep. 18. 21. , l. 4. ep. 3a.
 35. 32. 38. 40. 42.
 Canus Xaverius , l. 4. ep. 2. n. 53.
 Caper hædūn lactans , l. 2. ep. 17. n. 15.
 Capitancus l. 1. ep. 1.
 Cæreres , l. 3. ep. 7. n. 3. , l. 4. ep. 5. n. 6. 9. 10.
 Cardinalis Albar. et August. II.
 Card. Guidicionius LXXX. , l. 1. ep. 9. 14. n. 14.
 Card. Inurea , v. Jurea .
 Card. Pallavicinus . v. Pallavicinus .
 Card. SS. quatuor Coronatorum , l. 1. ep. 6. n. 3. 9.
 Card. Toletus , v. Toletus .
 Caree , in ora Piscaria , LXII. , l. 1. ep. 24. 32. 36. n. 5.
 Careapatanaum , Cariapatnam in Trávancore , l. 1. ep. 24.
 32. 41.
 Cariophyllum , l. 2. ep. 21.
 Caritas , v. Xaverii Caritas .
 Caritatis ordo , l. 3. ep. 7. , l. 4. ep. 22. n. 14. 24. 25.
 Carmen. v. Cantilenæ Sacræ .
 Carolus V. Imperator , LXX. , l. 2. ep. 21. n. 2. , l. 4.
 ep. 18. n. 3.
 Carvallius , Carvallo . v. Christophorus, Dominicus, Petrus.
 Casalius , v. Antonius .
 Castigatio , v. punitio .
 Castimonia , l. 3. ep. 1.
 Castro , v. Alfonsus , Joannes .

- Catechismus** Malabaricus , l. 1. ep. 14. n. 2.
 Macazariensis , l. 2. ep. 6. 8.
 Malacensis , l. 2. ep. 17. n. 14.
 Japoniensis , l. 3. ep. 18. 24. n. 3.
Catechizandi ratio , l. 1. ep. 14. 20. 24. 36. l. 2. ep. 4.
 12. 13. 18. 20. 21. 22. , l. 3. ep. 7. 11. 20. 24.
Cathaium , *Catbay* , Sinarum pars borealis , l. 3. ep. 1. 4.
Cature , l. 1. ep. 29. 41.
Cazerezius , *Cazeres* , l. 1. ep. 9.
Cautio in scribendo , l. 1. ep. 3. l. 4. ep. 6. v. *scriptiones*.
Ceilanus , *Ceilan* , CX. . l. 2. ep. 1. 4. 17. 18. 20. , l. 3. ep. 3.
Celebes , *Celebes* , ad occasum Molucarum , l. 3. ep. 1. n. 4.
Cenicum , l. 3. ep. 1. n. 8. 4. n. 5. de hac urbe nihil Mar-
 timere . Moshemius , et alii .
Centuplum , v. *Nundinatio* .
Certamina cum Bonziis , l. 3. ep. 24. , l. 4. ep. 2. 3.
Characteres Japonici et Sinici , l. 4. ep. 1. n. 20.
China , v. *Sinæ* .
Choranum , l. 4. ep. 24. n. 11.
Choramandel , l. 4. ep. 40.
Christi dotes et opera v. Symbolum .
Christi libertas , l. 1. ep. 10. n. 4.
Christi passionis meditatio , l. 1. ep. 10. , l. 3. ep. 9. 12.
 13. 18. 24. , l. 4. ep. 2.
Christiani , qui , l. 1. ep. 14. n. 3. l. 2. ep. 11.
Christiana institutio , LX. CXXXIX. , l. 1. ep. 14. , l. 2.
 ep. 4. 11. , l. 3. ep. 7.
Christiophorus Carvallius , l. 3. ep. 15.
Christophorus , l. 4. ep. 40.
Chronotaxis epistolarum , LXXVII.
Chrysostomus , S. Joannes , XXXII.
Cinecum , ad ortum Cantonis , l. 3. ep. 18. n. 11. , 21. n.
 2. Postremum hunc numerum e priori correxerim .
 Appen. p. 488.
Classis , l. 2. ep. 14. 16. 21.
Clavus v. *Cariophyllum* .
Clemens VIII. , XXX.
Cleri , templum B. Mariæ de Cleri , l. 1. ep. 1. n. 9.
 Cle-

- Clerici, l. 2. ep. 16. v. Sacerdotes.
 Clientes, l. 3. ep. 7.
Coccinum, *Cocinum*, *Cochin*. l. 1. ep. 14. 19. 33. 41., l. 2. ep. 1. 2. 3. 4. 19. 18. 20. 21., l. 3. ep. 1. 4. 19. 22., l. 4. ep. 1. 2. 26.
Cocincina, *cochinchina*, l. 3. ep. 18. 21.
 Codacius, v. Petrus.
 Cœmeterium, l. 2. ep. 22. n. 6.
 Cœna, l. 3. ep. 7.
 Cœnobia, l. 3. ep. 18., l. 4. ep. 2.
 Cœnobitæ, l. 3. ep. 13. n. 17.
 Cognitio sui, l. 3. ep. 18. 21., l. 4. ep. 6. 14.
 Cognomina vulgaria, XXI.
Colanum, *Colan*, *Coullon*, ad Austrum Cecini, l. 1. ep. 19.
 40., l. 2. ep. 1. 2. 4. 8. 10. 22., l. 4. ep. 26.
 Collegia, VIII. XCI., v. Conimbrica, Goa.
 Colloquia cum Deo et Sanctis, l. 2. ep. 11.
 Colloquia cum hominibus, v. Congressus.
 Colomes, Laurentius, XLIX.
 Colonia, LIV. l. 1. ep. 2. n. 1.
Colonia Agrippina, XCI.
Comatum. portus ad Cantonem, l. 4. ep. 36. n. 42. 5. Appen.
 ep. 0. n. 4.
Combature, in era Piscaria, l. 1. ep. 20. 24. 27. 34. 35. 36.
 Commendatio, commendatitiae literæ, l. 1. ep. 5. 9. 1.
 3. ep. 4. 5. 6.
 Commendator, l. 2. ep. 10. l. 4. ep. 7. 18. 32. 40.
 Commentarii Japonici, l. 2. ep. 21.
 Commentatio futurorum, l. 4. ep. 2. n. 43.
 Communio Eucharistica, v. Eucharistia.
 Communio Sanctorum, l. 2. ep. 13.
Comorinum promontorium, *Cabo de Comorin*, LXXXI.,
 l. 1. ep. 10. n. 14., 11. 14. 25. 39. 40., l. 2. ep. 8.
 10. 16. 17. 19., l. 3. ep. 1., l. 4. ep. 5.
Complutense Archivium, XVI. XLIX.
 Couatus, l. 3. ep. 18. n. 36.
 Conciliatio, l. 4. ep. 10. 21.
Concionator, l. 1. ep. 3. n. 9. 12., l. 2. ep. 19. 20. l. 3.

- ep. 4. 7. 10. 14. 20. 22. 24., l. 4. ep. 4. 6. 10. 14. 16.
Conciones Xaverii, XVIII. LVI., l. 1. ep. 3. 8. 10., l. 2.
 ep. 17. 18. 21., l. 3. ep. 20.
Concionum forma, l. 3. ep. 7. n. 8. 47., l. 4. ep. 6. 10.
Concordia, l. 4. ep. 6. 10. 21. 22. 31.
Confessarius, l. 1. ep. 3. 8. 10., l. 3. ep. 7. 14., l. 4. ep. 8.
 10. 21. 22. 24. 25.
Confessio Sacram., l. 1. ep. 2. 3. n. 6., 4. 6. 8. 10., l. 2. ep.
 13., l. 4. ep. 21. 22. 25. 33. 24.
Confessoris generalis forma, l. 2. ep. 5. n. 1.
Confirmardi facultas, delegata, l. 1. ep. 13. n. 6. l. 2. ep. 19.
Confirmati in gratia, l. 2. ep. 3. n. 7.
Conformatio ad divinam voluntatem, l. 4. ep. 34. 35. App. ep. 2.
Congressus privati, l. 2. ep. 22., l. 3. ep. 7. n. 5. 14., l. 4.
 ep. 8. 21. 22.
Conimbrica, Coimbra CXXI. l. 1. ep. 4. 6. 13. 41., l. 3. ep.
 4. 13. 21., l. 4. ep. 16.
Coniugium, Cornubium, l. 2. ep. 13. l. 3. ep. 4. n. 14. 15.
 l. 4. ep. 6. 21. 28.
 Clandestinum, l. 4. ep. 6. n. 4.
Consalvus, nomen, *Gonzalo*; cognomen *Gonzalez*, XXII.
Consalvus Ferdinandus *Gonzalo Fernandez*, l. 2. ep. 4. n. 14.
Consalvus Mederes, l. 1. ep. 6. n. 4. 8. n. 2. *Gonzalus*.
Consalvus Rodericus, *Gonzalo Rodriguez*, LXXII.
Consalvus, Gonzalez, v. *Rodericus Melchior Petrus*.
Conscientiae remorsus, l. 1. ep. 3. 10., l. 2. ep. 11., l. 3.
 ep. 7. 15.
Consensio, v. *concordia*.
Consilia, l. 1. ep. 1. n. 7., 8. n. 6., l. 3. ep. 18. n. 29. l.
 4. ep. 6.
Consebrinus Xaverii, l. 1. ep. 1. n. 9.
Consolatio, l. 1. ep. 2. 10. 14., l. 2. ep. 17. n. 5. 21. l. 3.
 ep. 6. 18., l. 4. ep. 2. n. 55., 3. n. 6.
Consolatoria literae, l. 4. ep. 34. 35.
Constans in adversis, l. 2. ep. 24. l. 3. ep. 18. n. 36.
 in urgenda judicium sententia, l. 1. ep. 3. n. 5.
 l. 3 ep. 15. n. 5.
Constantinus liber, l. 4. ep. 26. n. 16.

Con-

- Consuetudo inolita , l. 2. ep. 3. n. 7., 11. l. 3. ep. 1. 7. n. 1x.
18. n. 18.
- Contagio vitiorum , l. 1. ep. 8. n. 6.
- Controversia , l. 3. ep. 7. n. 42., 15. n. 5. l. 4. ep. 21.
- Conventus Romanus , l. 4. ep. 16. n. 13.
- Conversatio , v. Congressus .
- Conversio gentium , l. 1. ep. 8. 24., l. 2. ep. 1. 4. l. 3. ep.
24. n. 10 l. 4. ep. 2. 4. 44.
- Cordotium , l. 3. ep. 3. n. 1.
- Cordova , D. Joannes IV.
- Corduba , Cordoba civitas , VI.
- Corneus , l. 1. ep. 14. n. 8.
- Corona , v. Rosarium .
- Corporum resurrectio . v. Resurrectio .
- Cocradus , Marius , II.
- Correctio peccat. , l. 1. ep. 18. 39. 40., l. 2. ep. 5. 13. n. 20.
22., l. 3. ep. 7., l. 4. ep. 6. 20. 21.
- Cosmus Agoezius , al. Anius , l. 2. ep. 1. 6. l. 3. ep. 7. 10.
l. 4. ep. 24.
- Cosmus Joannes , l. 3. ep. 4. n. 11.
- Cosmus de Paiva , l. 2. ep. 5.
- Cosmus Turrianus , Cosme de Torres , l. 3. ep. 1. 2. 4. 10.
22. 24., l. 4. ep. 1. 2. 6. 16. 17. 26. 30.
- Coulanum . v. Colanum .
- Cranganor , l. 2. ep. 1. n. 11., l. 3. ep. 1. n. 13., 4. n. 12.
- Cranganor a Cocino ad Boream leucas 5. ait P. Paulinus
a S. Bartholomæo , in India or. Christ. Xaverius l. 3.
ep. 1. *millia* 20. , ep. 4. , *millia* 15. forte ob diversum
iter. Cutill. cit. ep. 1. , *leucas* 7. ep. 4. *leucas* fere
8. vel. 9. Patrignau . ep. 1. , *millia* 20. , ep. 4. , *mil-
lia* 50. Utraque versio corrigenda in ep. 4.
- Creatio rerum , l. 2. ep. 13.
- Crepitaculum liqueum , l. 1. ep. 10.
- Criminalis . v. Antonius .
- Crucis virtus , v. Crux .
- Crugerius , Georgius . XVII.
- Crux , Crucis amor , l. 1. ep. 10. n. 15. , l. 2. ep. 4. , l.
3. ep. 13. , l. 4. ep. 2.

Cru-

- Crucis virtus , l. 3. ep. 12. n. 40., 13. n. 6. App. ep. 6.
 n. 2.
 Culpæ confessio publica , l. 3. ep. 17.
 Culpæ purgatio , l. 4. ep. 20.
 Cunha , Nonius da Cunha , LXXIII IV.
 Cura sui , l. 3. ep. 7. 18. 20. 22. , l. 4. ep. 1. 6. 8. 9. 13. 25.
 30. 35. 39.
 Curandi ratio , l. 2. ep. 20 21. 22. 24. , l. 3. ep. 7. 18. n. 37.
 20. , l. 4. ep. 1. 8. 22. 25.
 Cutillas , Francisco, XIII. VI. LII. :correctus , XCVIII.
 C. CI. CIV. V. CVIII. IX. CXII. IV. CXVIII. IX.
 CXXII. IV. V. VI. CXXXI. IV.
 Cyprianus , al. Alfonso , LXIV. LXXIV. , l. 3. ep. 2.
 4. 8. , l. 4. ep. 20. 26. , App. ep. 8.

D

- Daemon , l. 2. ep. 13. , l. 3. ep. 13. n. 11. 18. n. 4. 10. 21.
 Dajum , l. 4. ep. 2.
 Damnati v. interiorum poena .
 Debita exigenda , v. Vectigalia .
 Solvenda , l. 3. ep. n. 15. 35. , l. 4. ep. 24. 26. 29.
 Decalogi observantia , l. 2. ep. 11. 13. , l. 3. ep. 7. 1.
 4. ep. 2.
 Decalogi explicatio , l. 1. ep. 14.
 Declarations S. Xaverii circa Societatis Jesu Constitu-
 tiones , Appen. p. 501.
 Declplum , l. 4. ep. 2. n. 12. 32.
 Defectus Scioium , l. 2. ep. 20. , l. 3. ep. 7. , l. 4. ep. 1.
 3. 16 22. 25. 26 39. 43 44.
 Deliberatio , l. 2. ep. 5. n. 2. , 18. n. 3.
 Descriptio Sinarum , et Japonicæ , l. 2. ep. 19. n. 2. 21. n. 18.
 l. 3. ep. 2. n. 4.
 Desideria bona , l. 1. ep. 3. n. 4.
 Deus , v. Symolum .
 Deus bonorum auctor , l. 1. ep. 20. , l. 2. ep. 13.
 Deus Clemens , l. 1. ep. 16. 39. , l. 4. ep. 2.
 Deus sequendus , l. 2. ep. 5. n. 2. , 6. n. 1.

Dia-

- Diabolus , v. Daemon .
 Diæta , v. Temperantia .
 Dialectica , l. 4. ep. 1. 17.
 Diaz , v. Dominicus .
 Didacus , v. Jacobus .
 Didacus a Fonte , XXVII.
 Didacus Froez , l. 3. ep. 15.
 Didacus de S. Vitores , XXV.
 Diego , XXI.
 Diffidentia nostri , l. 3. ep. 17. n. 21.
 Dignitas ecclesiastica , l. 1. ep. 14.
 Dismissi e Societate . l. 3. ep. 1. n. 5. , l. 4. ep. 4. 6. 19. 11.
 12. 22. 23. 24. 26. 39. 40. 43. 44.
 Diplomata , l. 3. ep. 10. , l. 4. ep. 22. 30. 31. 40. 44.
 Disciplina domestica , l. 1. ep. 3. n. 1. , l. 3. ep. 11.
 Discipuli , l. 2. ep. 13. n. 14. , l. 3. ep. 14.
 Discordia , l. 4. ep. 6. 22. n. 24.
 Dispensatio Pontifica , l. 1. ep. 9. n. 4. 8. , l. 2. ep. 19. 21. 3.
 Dispensator , l. 4. ep. 24. 26.
 Disputatio cum Bonziis , v. Certamina cum Bonziis : cum
 Bracmanibus , v. Bracmanes .
 Dissensio , l. 3. ep. 10. n. 8.
 Distantia locorum Indiæ , l. 2. ep. 14. 16. 17. 21. l. 3. ep.
 1. v. Indiæ intervalia .
 Diversorium , l. 1. ep. 1. n. 12. , l. 3. ep. 7. n. 52.
 Dium , Dio , a Goa ad boream , l. 1. ep. 13. n. 6. , l. 3. ep.
 4. 8. , l. 4. ep. 5. 22. 23.
 Divortium , l. 4. ep. 21. n. 5.
 Diurni actus , l. 2. ep. 11. 3. ep. 17.
 Doctor , l. 1. ep. 5. 7. 14. u. 8.
 Doctrina Christiana , v. Catechismus , Catechizandi ratio .
 Doctrina Sacerdotis , ejusdemque usus , l. 1. ep. 5. 7. 9. 14.
 n. 8. , l. 2. ep. 2. 9. , l. 3. ep. 4. 7. 18. 21. , l. 4. ep. 1. 2.
 6. 14. 16. 19. 22.
 Dogmata , l. 2. ep. 13.
 Doctor de peccatis , l. 1. ep. 3. , l. 2. ep. 12. 12. 13.
 Dominicani , l. 2. ep. 20. , l. 3. ep. 10. n. 7. , l. 4. ep. 21. 30.
 39. 40.

- Dominicus , l. 3. ep. 8.
 Dominicus Carvallius , l. 3. ep. 22. n. 11.
 Dominicus Diaz , l. 3. ep. 23.
 Domus fundandæ , l. 1. ep. 4.
 Dona qui capit , capitur , l. 3. ep. 7. n. 50.
 Duartes Barretus , l. 3. ep. 16.
 Duartes Sylva , l. 4. ep. 30.
 Dubia v. Consilia .
 Duro , v. Joannes .
 Dynastæ conversi. l. 2. ep. 4.

E

- Ebora , Evora , Metropolis Portugalliae meridionalis , l. 1.
 ep. 8. n. 1.
 Ebrietas , l. 1. ep. 16. 19.
 Ecclesia , l. 2. ep. 11. n. 2. , 12. n. 4. 13. , l. 3. ep. 18. n. 51.
 Editiones epistolarum S. Xaverii , LXX.
 Eduardus Princeps , l. 1. ep. 6. n. 3.
 Ega , Ega , Navaræ flumen Estellam alluens ; unde Granata
 ad Egam III.
 Elatio v. Superbia .
 Eleemosyna , l. 1. ep. 9. 25. 27. , l. 2. ep. 22. , l. 3. ep. 7. n. 4.
 23. n. 7. , l. 4. ep. 2. 10. 26. 30. 32. 33.
 Elquentia , v. Concionator .
 Emmanuel , Manuel , l. 1. ep. 41. , l. 4. ep. 10. n. 1.
 Emmanuel de Chaves , l. 4. ep. 30. 42.
 Emmanuel de S. Clara , l. 1. ep. 6.
 Emmanuel a Cruce , l. 1. ep. 20. 23. 26. 28. 31. 35. 36.
 37. 38.
 Emmanuel Fonseca , l. 4. ep. 36.
 Emmanuel de Lima , l. 1. ep. 24. 27.
 Emmanuel Morales , LXXXIII. , l. 3. ep. 11. , l. 4. ep. 4.
 15. 24. 26.
 Emmanuel Petrus , Appen. ep. 3.
 Emmanuel Sinensis , l. 3. ep. 10. 18. 21.
 Ephemerides spirituales , l. 4. ep. 8. n. 8. 15. n. 5.
 Episcopus Armenus , l. 3. ep. 3.

Epis-

- Episcopus Goæ**, l. 1. ep. 41., l. 2. ep. 18. n. 16., l.
 3. ep. 1. n. 13. 10. n. 9., l. 4. ep. 4. 6. 21.
Episcopus Græcus, l. 2. ep. 17.
Episcopus Ulyssiponensis, l. 1. ep. 3. 4.
Epistolæ Iudicæ, 11.
Epistolæ ineditæ, IV. CXI.
Epistolæ novæ, XII. XIX. XXIV. VII. IX.
Epistolare cominercium, LIV., l. 1. ep. 2. 8. 9. 10. 21.
 30. 36., l. 2. ep. 2. 3. 16. 21., l. 3. ep. 5. 8. 10.
 11. 22., l. 4. ep. 16. 17. 22.
Eporedia, *Jurea*, *Turea*, unde Cardinales Eporedienses,
 VII. LV.
Errores Bonziorum, v. Bonzii : Bracmanum, v. Brac-
 manes.
Errores Christianorum, l. 3. ep. 7. n. 15.
Escà sua quisque allectandus, l. 3. ep. 22. n. 5.
Eva, l. 2. ep. 13. n. 6.
Evangelii commendatio, l. 4. ep. 19. n. 2.
Evangelii recitatio, l. 1. ep. 14., l. 2. ep. 22.
Eucharistia, et eiusdem usus, l. 1. ep. 2. 3. 4. 8. n. 8.
 12. 13., l. 3. ep. 7. 9. 12. n. 2.. l. 4. ep. 16. n.
 8. 13. 34.
Exactores vectigalium, v. Vectigalia.
Examen conscientiæ, l. 2. ep. 11. n. 27., 3. ep. 7. 17.
 1. 4. ep. 8. n. 6.
Examen pro sacris ordinibus. l. 1. ep. 9.
Excommunicatio, l. 1. ep. 19., l. 4. ep. 24. 26. 30. 43. 44
Exegeticus, XXXIX.
Exemplum bonum, l. 1. ep. 12., l. 3. ep. 7. 22., l. 4.
 ep. 3. n. 7., 5. 6. 9. 10.
Exemplum prabum, l. 4. cp. 1. 6. 21.
Exequiæ, l. 1. ep. 10., l. 2. ep. 22. n. 7., l. 3. ep. 14.
Exercitia spiritualia, l. 1. ep. 3. 4. 6., l. 3. ep. 7. 9.
 12. 13. 17., l. 4. ep. 21. n. 4. 22.
Exercitorum liber, l. 1. ep. 4. n. 1.
Existimatio apud homines, l. 3. ep. 7. 18. 21., l. 4. ep.
 5. 6. 8. 14. 20. App. 49.
Expensa, l. 4. ep. 5. 10. 11. 24. 26.
Tom. II. Ex-
M M

- Experientia , l. 3. ep. 7. n. 53., l. 4. ep. 10.
 Experimenta tironum , l. 3. ep. 7. n. 29.
 Extra tempora , v. ordines.
 Exules , l. 1. ep. 36. 40.

F

- Faber , v. Petrus .
 Fabrica , l. 4. ep. 5. 10. 24. 26. 29.
 Fama , et bonum nomen , l. 4. ep. 8. n. 3° 14. , 9. 10. 20. 12.
 Familia , l. 1. ep. 3. , l. 3. ep. 15.
 Fana , Fanaii , Fanoe , LX. , l. 4. ep. 21. 4. n. 7. , 16. n.
 1. ep. 2. , 24. 41. , l. 2. ep. 5.
 Ferdinandus , Fernando , Fernandez , XXII.
 Ferdinandus Sosa , l. 2. ep. 13. 16.
 Ferdinandus , Fernandez , v. Antonius , Consalvus , Jaco-
 bus , Joannes , Vascus .
 Fernandes Mendezius Pintus , LXXI.
 Ferranus Sacerdos , l. 4. ep. 26. n. 16.
 Ferreria , Ferreira , l. 4. ep 40.
 Ferrerius , Bonifacius , et Philibertus , VII. LV.
 Fervor , l. 1. ep. 3. n. 4. l. 3. ep. 18. n. 35.
 Festinatio in confessionibus , l. 4. ep. 8.
 Fides divina , l. 1. ep. 3. n. 9. , 14. , l. 2. ep. 11.
 Fidei propagatio . l. 2. ep. 1. 4. 17. 18. 20. , l. 3. ep.
 4. 12. 13. 18. l. 4. ep. 1. 2. 3. 42.
 Fiducia in Deo , l. 2. ep. 6. 11. 17. , l. 3. ep. 11. 12.
 13. 18. 21. , l. 4. ep. 35. 38.
 Fiducia vana , l. 3. ep. 18. 21. l. 4. ep. 20.
 Fingensis portus , l. 3. ep. 26.
 Firandus ; l. 4. ep. 42. n. 6.
 Fissonia Academia , al. Frenojama , de Frazon , l. 3. ep. 18.
 21. n. 7.
 Flagitandum quandoque importune , l. 4. ep. 26.
 Foedifragium , l. 1. ep. 18.
 Fœminæ , l. 4. ep. 21.
 Fogaza , v. Alvarus .
 Fori notitia , et hirudines , l. 3. ep. 7.

For-

- Forma Christianè vivendi , l. 2. ep. 11. , l. 3. ep. 7. 17.
 Formido vitanda , l. 3. ep. 18. , l. 4. ep. 22. 25.
 Fortitudo animi , l. 2. ep. 1. 3. , l. 3. ep. 18. 21.
Francès de Xavier , subscriptio Hispan. ep. 1. libri 1.
 Franciscani PP. , l. ep. 10. 12. , l. 2. ep. 7. 20. , l. 3.
 ep. 1. 3. 4. 10. 22. , l. 4. ep. 30. 39. 40.
 Franciscus Alvarus , l. 4. ep. 44.
 Franc. Coelius , LX¹ , l. 1. ep. 22. 24. 32. 33. 36.
 37. 40. , l. 2. ep. 5. 22.
 Franc. Gonzalez , al. Fernandez , l. 3. ep. 11. , l. 4. ep. 4.
 Franc. Henriquez , l. 2. ep. 24. , l. 4. ep. 10.
 Franc. Lisianus , CIV. , l. 2. ep. 6. 7.
 Franc. Lopez , l. 4. ep. 10. 24. 26
 Franc. Mansilla , XII. , l. 1. ep. 9. 10. 15 41. , l. 2.
 ep. 1. 4. 5. 6. 8. 10. 16.
 Franc. Mendez , l. 1. ep. 41.
 Franc. Pereria de Miranda , l. 4. ep. 42.
 Franc. Perez , l. 2. ep. 23. , l. 3. ep. 4. 5. 7. 8. 10. 14.
 22. , l. 4. ep. 26. 30. 33. 37. 38. 40. 44.
 Franc. Sanctius , l. 4. ep. 4.
 Franc. Strada , l. 1. ep. 4. 6.
 Franc. Zapata , l. 1. ep. 9 n. 6.
 Franc. Xaverius , v. S. Xaverius .
 Frater , ex Deo Patre , LX.
 Frater maior , et fraternalis amor , l. 1. ep. 1.
 Fraudes hominum , l. 3. ep. 7. 18.
 Fraudes Satanae , l. 2. ep. 24. , l. 3. ep. 18.
 Freita , v. Jordanes .
 Frequens Confessio et Communio , l. 1. ep. 2. 3. 4. 8.
 l. 4. ep. 33. 34.
 Frei epau , Antonius , LIV.
 Frigora Japoniae , l. 4. ep. 1. 16. 32.
 Fructus animorum , l. 2. ep. 21. l. 3. ep. 4. 7. 13. 23. , l. 4.
 ep. 1. 6. 14. 20.
 Frugalitas , v. Temperantia .
 Fucus in mellifico , l. 4. 22. n. 27.
 Furcum , l. 1. ep. 18. 53. l. 2. ep. 5. , l. 3. ep. 7. 18. 21.

G

- Gabriel Angelus , l. 2. ep. 13. n. 9.
 Gagueros arbores , l. 2. ep. 21. n. 4.
Galilæa , l. 2. ep. 13. n. 13.
Gallia , Ll.
 Gama , Vascus , et eius filii . LXX.
 Garcia , Garzia , Franciscus , XXIV. LXV. LXXXVI.
 XCI. CIX. ; correctus , CXXIV. CXXXI.
 Garzonius , Quirinus , LIV.
 Gaspar , l. 1. ep. 4.
 Gaspar Barzæus , CXVI , l. 3. ep. 4. 7. 8. 19. 22. l. 4.
 ep. 6. 11.-17. 21.-26. 28-31. 33. 39.-44.
 Gaspar Martinez , CXXXVII.
 Gaspar Mendez , l. 4. ep. 40.
Germania , *Alemania* , *Alemaniz* , VIII. LXXX , l. 4. ep.
 1. 16. 17.
 Gloria æterna , l. 1. ep. 14. , l. 2. ep. 11. 12. 13. l. 4. ep. 3. 14.
 Gloria vana , l. 1. ep. 14. n. 1., l. 4. ep. 8.
Goa , l. 1. ep. 10. 12. , l. 3. ep. 4. 8. , l. 4. ep. 5.-11. 15.-24.
 Gomes , Gomez , v. Antonius .
 Gonzalez , Gonzali filius , XXII.
 Gonzalvius , Gonzalez , v. Franc. , Ruizius , Thomas , Mel-
 chior , Petrus ,
 Gonzalus Fernandez , LXXIV. , l. 4. ep. 20. v. Consalvus.
 Græca ecclesia , l. 2. ep. 17.
 Grammatica , l. 1. ep. 12. , l. 3. ep. 4. n. 12.
Granata ad Egam , v. Ega.
 Gratia Dei , l. 1. ep. 8. n. 6. , l. 2. ep. 13. , l. 4. ep.
 6. 8. 14.
 Gratia sufficiens , LXVIII. , l. 3. ep. 12. n. 7. , 13. n. 10.
 Gratiæ summi Pontificis , l. 1. ep. 9.
 Gratiarum actio , l. 1. ep. 17. , l. 2. ep. 11. , l. 3. ep. 3.
 18. l. 4. ep. 6.
 Gratiosi apud homines , l. 1. ep. 9.
 Gratitudo , l. 2. ep. 18. l. 3. ep. 4. 9. , 10. 15. 18. , l. 4.
 ep. 8. 14. 26. 27. 29. 35.
 S. Gregorius , l. 4. ep. 8. n. 3.

Gua-

- Guarinus , l. 1. ep. 30.
 Guerra , Ignatius , XIX. CXI.
 Guidiccionius , v. Cardinalis .
 Guidius , Sanctos , CXI.
 Gustus Spiritualis , l. 4. ep. 8. n. 3.
 Guzorate , v. Paulus .

H

- Hæresis , l. 1. ep. 1. n. 6. 9., l. 3. ep. 7.
 Hamacata , Hainacutæ . l. 3. ep. 18. 21. n. 7.
 Haraucour , Franciscus , LIX.
 Henricus , Henriquez , v. Franciscus .
 Henricus Henriquez , l. 3. ep. 1. n. 12. , l. 4. ep. 3. 26.
 Henricus Infans , l. 1. ep. 4. 6. n. 2.. l. 2. ep. 5.
 Heredes , l. 1. ep. 7. n. 2., l. 3. ep. 15.
 Heredia , v. Paulus .
 Herodes , l. 2. ep. 13. n. 11.
 Hiems Indiae , l. 1. ep. 13.
 Hierosolyma , l. 2. ep. 13. , l. 4. ep. 17. 18.
 Hilaritas profana , l. 1. ep. 33. n. 2.
 Hirudines fori l. 3. ep. 7. n. 43.
 Hispania nova , l. 1. ep. 14. 16. 21. , l. 4. ep. 18.
 Hispanica editio , et epistola , IV.
 Historia Societatis , XXXIV. v. Orlandius .
 Holdea . mapalia , LX.
 Hollandici , XLI.
 Hominis conditio , l. 2. ep. 13.
 Honor , l. 3. ep. 18. 21.
 Honoris ambitio , l. 1. ep. 14.
 Hortulanus , l. 4. ep. 24. n. 8.
 Hospitalitas , l. 1. ep. 36. , l. 2. ep. 5. 18. n. 18. , l. 3.
 ep. 10. , l. 4. ep. 18.
 Hoyoman , Hyacinthus , XXV.
 Humanitas , l. 3. ep. 7. 10. 22. n. 12. , 23. n. 8. 24. n.
 14. , l. 4. ep. 5. 6. 8. 20. 21.
 Humilitas , l. 1. ep. 8. 17. l. 3. ep. 1. 7. , 18. n. 20. , 21. ,
 l. 4. ep. 6. 5. 8. 9. 10. 14. 20. 22. 25. 26. 39.

I

- Jacobus , *Diego* , *Santiago* , XXII.
 Jacobus , l. 1. ep. 41. n. 2.
 Jacobus Apostolus , l. 2. ep. 13.
 Jacobus Abuna Episcopus , l. 3. ep. 3.
 Jacobus Borbanus , *Diego Barbs* , l. 1. ep. 12. n. 5. 41c
 l. 2. ep. 1. 3. 6. 15. , l. 3. ep. 4.
 Jacobus Caryallius , l. 3. ep. 19.
 Jacobus Fernandez , l. 2. ep. 1.
 Jacobus a Mozambico , l. 2. ep. 10.
 Jacobus Pereira , *Diego de Pereira* , l. 2. 23. , l. 4. ep. 19
 27. 29. 34. 35. 36. 40. 42.
 Jacobus Rebellus , l. 2. ep. 5. n. 5.
 Jacobus Vazius , l. 4. ep. 36. 41
Jafanapata , *Jafanipatania* , *Jafanapatatum* , *Jafanapat-*
 nan , pars Ceilani borealis , l. 1. ep. 32. 41. , l. 2.
 ep. 1. 4. 6.
 Jajus , Claudio , L^I LIX. LXXX. l. 1. ep. 9.
 Janiculensis , v. S. Petrus.
 Janseniana hæresis , , LXVIII.
 Japoni Anger. v. Anger.
 Japones , *Japonia* , l. 2. ep. 18. 19. 21. l. 3. ep. 1. 4. 6. 8.
 10. 11. 12. 13. 18. 20. 22. 24. , l. 4. ep. 1. 2. 3. 10. 17. 18. 26.
 Japonicæ literæ , l. 3. ep. 2.
 Javari , al. *Tabari* , l. 2. ep. 21. n. 5.
 Idiaquez , Franciscus Xaverius , III.
 Idola confracta , l. 1. ep. 14. n. 5. l. 2. ep. 4.
 Idololatria , l. 2. ep. 13. n. 3.
 Idolorum fraudes , l. 3. ep. 18. 21.
 Jejunium , l. 1. ep. 10. , 2. ep. 13.
 Jeremias , l. 2. ep. 13.
Jerusalem , *Jerusalem* , v. Hierosolyma .
 Jesu Christi notitia , l. 4. ep. 2. n. 35.
 Jesus Christus , l. 1. ep. 10. , v. symbolum .
 S. Ignatius Loyola , L. IV. , l. 1. ep. 1. 2. 3. 4. 6. 8. 9. 11.
 12. 13. , l. 2. ep. 2. 17. , l. 3. ep. 1. 2. 4. 8. 11.
 17. , l. 4. ep. 1. 3. 5. 11. 16. 17. 19. 20. 22.
 Ejus-

- Ejusdem epistola et opuscula, IV. LIII.
- Ignatius Lopez, l. 1. ep. 9. n. 6.
- Ignatius Martinius, l. 2. ep. 25.
- Ignivomi montes, l. 2. ep. 17. 21. n. 5.
- Imagines sacræ, l. 2. ep. 11., l. 3. ep. 18. n. 39., 21.
- Imbecillitas humana, l. 2. ep. 11. 17. l. 3. ep. 7. l. 4. ep. 39.
- Immortalis animus, l. 2. ep. 13. l. 3. ep. 18. n. 19. l.
4. ep. 2. n. 22.
- Impedimenta matrimonii, l. 4. ep. 28.
- Impedimenta prædicationis, l. 4. ep. 30. 31. 34. 35. 44.
- Imperator. v. Carolus V.
- Ille peria, quare a Deo collata, l. 2. ep. 1.
- Imprudentia, l. 4. ep. 14. 20. 21.
- Impunitas, l. 1. ep. 18. n. 1., 39. n. 1., l. 2. ep. 1., n. 6.,
3. n. 7., l. 4. ep. 44. n. 4.
- Incarnatio, v. Symbolum.
- Index Alphabeticus eorum, quibus missæ sunt epistolæ
CXL.
- Index Appendicis, XIX. CXLIV.
- Index epistolarum secundum præcipua ipsarum argumen-
ta, CXLIII.
- Index primi vol. cum ipsarum argumentis, vol. I. p.
305.
- Index vetus. XLIII.
- India ad fidem dispositio, et mores, l. 1. ep. 3. 8. 9.
10. 11. 13., l. 2. ep. 4. 18., l. 3. ep. 1. 2.
- India intervalla, l. 1. ep. 10. n. 14., 13. n. 6., l. 2. ep.
4. 7. 8. v. distantia.
- Indicis necessitas, XVII.
- Indiculus Exegeticus, XIX. XXXIX. XLIX. LXXVI.
- Indoles, l. 3. ep. 7. n. 31., l. 4. ep. 20.
- Indulgentiarum usus, l. 1. ep. 12. 13., l. 2. ep. 3. 19. l.
3. ep. 1. 4., l. 4. ep. 17. 22. n. 10.
- Industriæ fructus, l. 3. 7. 14., l. 4. ep. 8.
- Infamia, l. 4. ep. 21. 22.
- Infans, Regis frater, v. Henricus.
- Infantes v. Pueri.
- Inferni poenæ, l. 1. ep. 3. n. 2., 31. 39., l. 2. ep. 11.
M m 4 12.

12. l. 17. 21., l. 3. ep. 7. 12. 13. 23. l. 4. ep. 1. 2.
 13. 43. Appen. ep. 6. n. 5.
 Infirorum visitatio, v. *Ægri*.
 Ingratitudo, l. 1. ep. 1. 8. n. 2., l. 3. ep. 18. n. 43. l.
 4. ep. 14.
 Inimicitæ, l. 2. ep. 17. 21. 22.
 Iniquitribimus LX., l. ep. 18. 33. 36. 37. 40.
 Injuria religionis, l. 1. ep. 18. 19. 36., l. 4. ep. 21.
 Inobedientia, l. 4. ep. 6. 11. 12.
 Inopia, l. 1. ep. 1., l. 3. ep. 21. n. 3., l. 4. ep. 5.
 Inquisitio sacra, l. 1. ep. 6. n. 2.
 Inspiratio, instinctus divinus, v. Lux Divina.
 Institutio Christiana, v. Christiana.
 Institutio puerorum, v. Pueri.
 Institutum Societatis Jesu, v. Societatis Institit.
 Intentio recta, l. 2. ep. 1., l. 4. ep. 27.
 Interpres, LV. l. 1. ep. 14. 15. 32., l. 4. ep. 2. 3. 12.
 32. 40.
 Interpres divinæ voluntatis, l. 1. ep. 8.
 Invidia, l. 2. ep. 13. n. 6. 15., l. 3. ep. 10., l. 2. ep. 2.
 Invitationes ad mensam, l. 3. ep. 7.
 Inurea v. Eporedia.
 S. Joannes Baptista, l. 2. ep. 13. n. 12.
 Joannes III. Lusitanæ Rex VIII., l. 1. ep. 3. 6. 8. 9.
 l. 2. ep. 18., l. 3. ep. 3. 9. 16., l. 4. ep. 19. v.
 Regis dotes.
 Joannes Alcaceva, l. 4. ep. 30.
 Joannes Artiaga, LX. l. 1. ep. 15. 20. 21. 30 31. 32.
 l. 2. ep. 5.
 Joannes Beira, LXIV., l. 2. ep. 10. 15. 16. 19. 20. 21.
 1. 3. ep. 4. 8. 11., l. 4. ep. 30. 31. 33. 44.
 Joannes Bravus, l. 3. ep. 14. 17. 26., l. 4. ep. 33. 41.
 Joannes Castro, l. 2. ep. 8., l. 3. ep. 4., l. 4. ep. 31.
 Joannes Codurius, LVIII., l. 1. ep. 8.
 Joannes Crucius, l. 2. ep. 5. n. 4.
 Joannes Duro, l. 2. ep. 7. 8. 17.
 Joannes Fernandez, l. 3. ep. 10. 24., l. 4. ep. 1. 2. 6.
 17. 30.

Joan-

- Joannes Japon , l. 4. ep. 33.
 Joannes Lisiānus , de Lizana , CIV , l. 1. ep. 41. l. 2. ep. 5.
 Joannes Polancus , L.
 Joannes Rodriguez , LXXII. l. 4. ep. 6.
 Joannes de Villa de Gonde , al. Comdea . CXIII. l. 2. ep.
 18. l. 3. ep. 3.
 Jordanes , fluvius , l. 2. ep. 13. n. 12.
 Jordanes Freita , l. 2. ep. 16.
 S. Joseph , l. 2. ep. 13. n. 10.
 Ira , l. 3. ep. 7. n. 37. , l. 4. ep. 20. 21.
 Isabella Regina , l. 2. ep. 10. n. 6.
 Isquierdo , Izquierdo , Sebastianus , XLIX. LVIII.
Italia : VIII. , l. 4. ep. 1.
 Iter faciendi ratio , l. 1. ep. 2. 3. 10. , l. 2. ep. 17. , l.
 2. ep. 18. 21.
 Jubilæum , l. 4. ep. 17. 22. n. 11.
 Judæa , l. 2. ep. 13. n. 16.
 Judæi , l. 4. ep. 2. n. 50. , 22. n. 12.
 Judicium divinum , l. 1. ep. 7. n. 2. , l. 2. ep. 1. 3. 13.
 18. , l. 3. ep. 3. 7. 9.
 Judicium forense , l. 1. ep. 3. n. 5. , l. 3. ep. 7.
 Juncus , l. 3. ep. 10. , l. 4. ep. 36. 42.
 Juramentum , l. 2. ep. 18. n. 9. , 20.
 Justitia divina , l. 2. ep. 21. n. 2. 5. , 13. n. 38.
 Juvenis , l. 1. ep. 3. n. 6. , l. 4. ep. 7.
 Juventus , l. 1. ep. 1. n. 6.

L

- Labores Apostolici , l. 1. ep. 2. 3. 10. 14. , l. 2. ep.
 18. 21. , l. 3. ep. 7. 18. , l. 4. ep. 2. 6. 8.
 Lacrymæ , l. 2. ep. 21.
 Lagomarsinius , Hieronymus . I. II.
 Laici fratres , l. 4. ep. 14. n. 8. , 10. n. 11. , 22. n. 4. 26.
 Lainez , Didacus , LIX. LXXX. l. 1. ep. 9. Appen. p. 503.
 Lancellotus , Lancillotus , v. Nicolaus.
 Langa , Dominicus LVII.
 Largitio , ex quibus facienda , l. 4. ep. 24.

Lar.

- Larvæ , seu lemures . l. 3. ep. 12. n. 3., 13. n. 6.
 Lasarte , Aloysius CXXXIX.
 Latro navarchus , l. 3. ep. 23. n. 8.
 Lauretum , Lereto , l. 1. ep. 2. n. 3.
 Lectio tibrorum , l. 3. ep. 7. n. 4.
 Legatio Sinica , l. 4. ep. 27. 29. 36. 42. 43. 44.
 Legatus Apostolicus ; l. 4. ep. 30. 44.
 Legatus Bungensis , l. 4. ep. 2. n. 38.
 Legatus Reginus , l. 1. ep. 2. 3. 6. 9.
 Leges Japonicæ , l. 4. ep. 2. n. 9.
 Leges naturæ , l. 4. ep. 2. n. 24.
 Legioxi , Leguixil , Leguixu , l. 3. ep. 18. 21. n. 7.
 Legis Christianæ sanctitas , l. 1. ep. 14., l. 2. ep. 4.
 l. 4. ep. 2.
 Leguixil , Leguixu , v. Legioxi.
 Leguleii , l. 3. ep. 7. 15.
 Lemures , v. Larvæ .
 Leprosi , l. 1. ep. 10. n. 13.
 Lex Christiana , v. Decalogi , Legis .
 Liampum , l. 4. ep. 2. n. 51.
 Liberalis , l. 1. ep. 7., l. 4. ep. 36.
 Libri v. Lectio .
 Licentiatus , l. 1. ep. 4. n. 2., 9. n. 6.
 Lima , v. Emmanuel .
 Limbus , l. 2. ep. 13. n. 20.
 Linguæ , XXIII. , l. 3. ep. 1., l. 4. ep. 1. 21.
 In Linguæ Japonicæ studio repuerascit Xaverius , l. 3.
 ep. 18. n. 4 ., 21. n. 4. Appen. p. 488.
 Lisianus . v. Franciscus Joannes .
 Literæ , v. Epistolare Commercium , Doctrina .
 Literæ apertæ , l. 4. ep. 24. n. 11.
 Literæ Indicæ , et annuæ , v. Epistolæ .
 Literati Societ. Jesu , l. 3. ep. 12. n. 9., 13. n. 13.
 Literatus , v. Doctor .
 Lites , l. 2. ep. 22., l. 3. ep. 7. n. 42., l. 4. ep. 4. 6.
 20. 22.
 Livare , in ora Piscaria , l. 1. ep. 21.
 Lopez , v. Blasius , Franciscus , Ignatius .

- Lotores pannorum , l. 4. ep. 24. n. 8.
 Loyola , v. Ignatius .
Loyola Castrum : L.
 Lucena , Joannes , XCI. XCIX.
 Lucifer , l. 2. ep. 13. n. 5.
 Ludibria , l. 4. ep. 16. 17.
 Ludimagiſtri , l. 1. ep. 36. 41. , l. 2. ep. 5. 22. , l. 3. 24.
 S. Ludovici templum , l. 1. ep. 2. 3.
 Lumina notanda et relegenda v. Ephemerides .
 Non vulganda , l. 4. ep. 31.
 Lusitana dialectus XXXVIII.
 Lusitana Regia , v. Aula Regia .
 Lusores , l. 3. ep. 18. 21.
 Lustrare pagos , v. Pagi .
 Lutetia Parisiorum , L. LI. , l. 1. ep. 1. 14. , l. 3. ep. 4.
 Lutheri doctrina , LVI.
 Lux divina , l. 2. ep. 5. , l. 3. ep. 9. 13. , l. 4. ep. 13. 31.

M

- Macau , al. Amacaum , Macao , XXXVII. LXXV.
 Macazaria , Macassar , pars australis Celebes . l. 2. ep. 4.
 8. 10. 17. , l. 3. ep. 11.
 Macerata , XXXVI.
 Machoæ , al. Michæ , Mecuæ , Macuchum , al. Monoburium ,
 LXIII , l. 1. ep. 41. n. 4. , Appen. ep. 1.
 Maffejus , Petrus , I. III. XIX. L. LXIX.
 Magistratus . l. 2. ep. 18. , l. 3. ep. 7. , l. 4. ep. 9. 10. 21.
 Magistri dores . l. 1. ep. 5. 7. 12. 19. , l. 3. ep. 3. 7. 16.
 Magliavechiana Bibliotheقا , et codex , IV. LIII.
 Mahometes , l. 1. ep. 10. , l. 2. ep. 17.
 Malabares , Malavares , l. 1. ep. 14. , l. 2. ep. 1. n. 11.
 18. 22.
 Malaca , l. 1. ep. 13. , l. 2. , ep. 5. 8. 17. 20. 21. , l. 3. ep. 1.
 9. 12. 14. 16. 18. 21. , l. 4. ep. 27. 28. 37. 40. 43. 44.
 Malacensis Præfectus , v. Alfonsus Alvarus , Petrus de
 Silva .
 Manapare , Manapar , in ora Piscaria , l. 1. ep. 15. , 20. 24.

27. 35. 36. 37. 39. 40., l. 2. ep. 5.
Manare, *Manaria*, *Manar*, insula ad Ceilanum e regione
 Piscariæ, l. 1. ep. 32., l. 2. ep. 4. n. 3.
Mancipium. l. 1. ep. 18., l. 4. ep. 24. n. 8.
Manila, XLI.
Mansilla, v. *Franciscus*.
Mansuetudo, l. 1. ep. 16. 17., l. 3. ep. 7., l. 4. ep. 6.
 9. 20. 21.
Manuel, v. *Emmanuel*.
Marcus, l. 4. ep. 33.
B. Mariæ templæ, l. 1. ep. 1. 2. 13., l. 3. ep. 23.
Ejusdem intercessio, l. 2. ep. 16. 12. 13.
Martinus, *Martinez*, l. 2. ep. 25.
Martinus Sosa, l. ep. 11. 12. 13. 14. n. 7.
Martyres, l. 2. ep. 4. 21., l. 3. ep. 4. n. 19.
Martyrium, l. 2. ep. 2. 4.
Mascarennias, *Mascareñas*, *Petrus*, l. 1. ep. 2. 3. 9.
Massejus. *Josephus*, in vita S. Xaverii correctus, CXI,
 CXXXI.
Mastrillus, *Marcellus*, XL.
Matrimonium, v. *Conjugium*.
Matritum, *Madrid*, XIII.
Matthæus, l. 4. ep. 24.
Matthæus Apostolus, 3. ep. 13.
Matthæus Japon, l. 4. ep. 18.
Matthæus puer, l. 1. ep. 16. 17. 20. 21. 31.
Matthias Apost., l. 2. ep. 13.
Mauri, *Moros Berberiscos*, l. 1. ep. 9. n. 1.
Maurica insula, *isla del Moro*, *Morotay*, ad boream Gi-
 loli, l. 2. ep. 14. 15. 16. 17. n. 4., 21., l. 3. ep. 4. 11.
Meacus, CXX. l., l. 3. ep. 18. 19., 21. 23. 24. n. 8., l.
 4. ep. 2.
Meca, l. 2. ep. 17. n. 10. l. 3. ep. 4.
Mecuæ, v. *Machuæ*.
Mederes, v. *Consalvus*.
Mediator, l. 4. ep. 21.
Medicina spiritualis, l. 3. ep. 8. 18.
Medicus in Indiam, l. 1. ep. 3. n. 8.

Me-

- Meditatio , l. 2. ep. 11., l. 3. ep. 7. 9. 12. 13. 17.
Melchior Gonzalez , CXXIX., l. 3. ep. 4. 8. 22., l. 4.
ep. 4. 5. 10. 15. 26.
Melchior Nuñez , II. CXXVII. IX. CXXXV., l. 4. ep.
5. 9. 10. 15. 22.
Meliapora , oppidum S. Thomæ , l. 2. ep. 6. 7. 8. 17. 1.
3. ep. 8. 14., l. 4. ep. 20.
Melinda , l. 1. ep. 10. n. 6.
Mendezius , Mendez , v. Fernandes , Franciscus .
Meranguela , al. Melangolo , LIV.
Mercatores , l. 3. ep. 25.
Mercatura , l. 2. ep. 7. 17. 23., l. 3. ep. 15. 22. 23. 25.
Metropolis , LIV., l. 1. ep. 2. n. 1.
Metus , orandi magister , l. 1. ep. 29. n. 3.
Michael Archang. l. 2. ep. 11. 13. 21. n. 6., l. 3. ep.
18. 21.
Michael Morales , LXXXIII. , l. 4. ep. 4. 24. n. 10.
Michael Vasius , l. 3. ep. 4. n. 9.
Michael Vazius , al. *Vasius* . CXIII., l. 2. ep. 1. 3. 18.
1. 3. ep. 3. 4. n. 10.
Milites , l. 2. ep. 17., l. 3. ep. 6.
Ministeriorum delectus , l. 3. ep. 7. n. 21., l. 4. ep. 6.
8. 22.
Miracula , XXIII. XXXVI. XL., l. 1. ep. 3. 11. n. 3.
l. 2. ep. 4. 13. n. 23.
Misericordia , l. 1. ep. 16. 17. 28. 29. 30. 39., l. 3. ep.
7., l. 4. ep. 26. 35.
Misericordiæ Sodalitas , l. 1. ep. 13. n. 5., l. 3. ep. 7.
l. 4. ep. 8. 9.
Missa , quomodo audienda , l. 2. ep. 11. n. 16.
Missa pro defunctis , l. 1. ep. 9. v. Altare privileg.
Missa nova , l. 3. ep. 10. n. 3.
Missio sacra , l. 4. ep. 5. 29.
Moderator , l. 3. ep. 7. 17., l. 4. ep. 22.
Modestia , l. 3. ep. 7., l. 4. ep. 6. 8. 9. 20. 22. 25.
Modica non spernenda , l. 3. ep. 18.
Molucus , *islas Molucus* , y tal vez *Ternate* , l. 1. ep.
13., l. 2. ep. 10. 14. 15. 17.-21., l. 3. ep. 1. 4. 8.
10. 11. l. 4. ep. 30. 31. Mo-

- Monastica vita*, l. 1. l. ep. 3. n. 2., l. 3. ep. 6.
Monburium, v. Machuæ.
Monita, l. 1. ep. 8. n. 6.
Monitores, l. 4. ep. 8.
Monopolia, l. 3. ep. 7. n. 16.
Mantoya, Joachimus, LIII. LVII.
Morales, v. Emmanuel, fuere duo moribus dispare.
Mortificatio, l. 1. ep. 10., l. 3. ep. 7. 18. l. 4. ep. 6.
Mortis desiderium, l. 1. ep. 39. 40., l. 2. ep. 2. n. 2.
 l. 3. ep. 12. 13., l. 4. ep. 44.
Mortis memoria, l. 2. ep. 1. 3. 18., l. 3. ep. 3. 6. 9.
 10. 16. 18., l. 4. ep. 15. 20. 44.
Mortis pericula, l. 1. ep. 3. 40., l. ep. 2. 11. 14. 17.
 2., l. 3 ep. 13. 21.
Mosambicum, *Mozambicum*. *Mozambique*, l. 1. ep. 10. 13. 41.
Mudaliar, Pætor, LXIII., l. 1. ep. 32.
Mulierum consuetudo, l. 3. ep. 18. 21., l. 4. ep. 2. 21.
Mundi creatio, l. 2. ep. 13., l. 4. ep. 2. n. 21.
Munera, l. 3. ep. 7. n. 11., 24. n. 9.
Mussipontum, *Pontemuson*, XXXVII.

N

- Nagapatanum*, *Negap.*, *Nagapatnam*, XCVIII., l. 1. ep.
 32., l. 2. ep. 5. 6.
Naires, l. 1. ep. 40.
Nare, in ora Piscaria, l. 1. ep. 22.
Natalis, Hieronymus, X.
Natalium impedimentum, l. 1. ep. 9.
Navarchus, navicularius, l. 3. ep. 18. 21. 22.
Navarra, l. 4. ep. 1. n. 9.
Navarrete, Joan es Andreas, XIX.
Navarrus, D. Martinus, v. Aplicueta.
Navigatio, l. 1. ep. 10., l. 2. ep. 47. 23., l. 3. ep. 1.
 4. 5. 12. 13. 18.
Nazareth, l. 2. ep. 13. n. 9. 12.
Necessitas, v. inopia.
Nefanda libido, l. 3. ep. 18. 21., l. 4. ep. 2.

Nec

- Negapatanum*, *Negapaton*, v. *Nagapatanum*.
Negligentia, l. 1. ep. 8. n. 6., l. 3. ep. 7. 18. l. 4. ep.
 8. 24. 20. 28. 39.
Negotia secularia, l. 4. ep. 12.
Negotiatio Japonica, l. 3. ep. 22. 23. v. *Mercatura*.
Neophytorum defensio, l. 1. ep. 19., l. 2. ep. 22. l. 3.
 ep. 3. 4.
Nicolaus Antonius, III. XVII.
Nicolaus Barbosa, l. 1. ep. 40.
Nicolaus Bobadilla, *Bovadilla*, v. *Bobadilla*.
Nicolaus la-cus, l. 2. ep. 20., l. 3. ep. 11.
Nicolaus Lancellotus, *Lancillotus*, LXIII., l. 2. ep. 10.
 l. 3. ep. 2. 4. 8. 14. 22., l. 4. ep. 26.
Ninxit, cor veritatis, l. 3. ep. 18. 21.
Nobilium institutio, l. 1. ep. 3. 6., l. 3. ep. 21., l. 4.
 ep. 2.
Noronia, *Garzia*, LXX.
Nosocomium, l. 1. ep. 10. 13., l. 2. ep. 8., l. 3. ep. 7.
 l. 4. ep. 4. 5. 9. 10. 22. 25.
Novissimorum memoria, l. 2. ep. 11., 22. l. 3. ep. 7.
Novitiorum probatio, l. 3. ep. 7. 17., l. 4. ep. 22. 24.
 25. 26. 44.
Numerandi mos in Gallia, LI.
Nundinatio cum centuplo, l. 3. ep. 23. n. 7. v. *Mercatura*.
Nunnezius, *Nuñez* v. *Melchior*.
Nunnius Ribera, l. 2. ep. 20. 21., l. 3. ep. 4. n. 19., 11.
Nuptiae, l. 3. ep. 15. v. *conjugium*.

O

- Obanum*, *Obanos*, L. LIII., l. 1. ep. 1.
Obedientia, l. 2. ep. 3. 10. 15. 16. 18., l. 3. ep. 1.
 7. 10., 13. 18. 14. 22., l. 4. ep. 1. n. 3., 4. 6. 11.
 12. 20. 22. 27. 37. 41.
Obedientiae recusatio, l. 3. ep. 11., l. 4. ep. 11. 12. 23.
Objurgatio, l. 3. ep. 7., l. 4. ep. 20. 21.
Obsequium divinum, l. 2. ep. 1. 3. 5., alibi passim.
Observatio illustrationum v. *Lumina*.

Ob-

- Observatio Decalogi et mandatorum, v. Decalogi.
- Occasio peccati, l. 2. ep. 11. n. 25., l. 3. ep. 7. 18. 22.
- Occupatio, l. 1. ep. 23., l. 2. ep. 11. 21., l. 3. ep. 7. 24., l. 4. ep. 1. 8.
- Ecconomia rei familiaris. v. Expensa.
- Offensio publica, l. 2. ep. 5., l. 3. ep. 7. 12. n. 12. l. 4. ep. 4. n. 2., 10. 20. 21. 22.
- Offensiones, v. Scandalum, Simultates,
- Officiorum, officiosæ amiciæ usus, l. 1. ep. 9., l. 3. ep. 7., l. 4. ep. 6. 8. 9.
- Oliveria, Oliveira, v. Rochus.
- Oliveti mons, l. 2 ep. 13. n. 27.
- On, oni, l. 1. ep. 14. n. 12.
- Operarii Evangelici, l. 1. ep. 3. 10. 14., l. 2. ep. 2. 19. 20. 22., l. 3. ep. 4. 7. 10. 11. 13. 14. 18., l. 4. ep. 1. 6. 8. 10. 16. 21. 22. 25. 30. 37. 41. 44.
- Operarii pauci, l. 1. ep. 3. 8., l. 2. ep. 2. 5., l. 3. ep. 4. 14.
- Opinio hominum, v. Existimatio.
- Oratio Dominica, l. 1. ep. 14. Orationes, v. Preces.
- Orator, v. Legatns.
- Orbi, orphani, l. 3. ep. 4.
- Orbiculi ad preces, l. 4. ep. 2. n. 29. 47.
- Ordines sacri extra tempora, l. 1. ep. 6. 9.
- Ordo vetus, et novus epistolarum, XLIII.
- Ordo novus, et vetus, LXXVII. CXXXIX.
- Originale peccatum, l. 2. ep. 13. n. o. 8.
- Origines mundi Japonie èst Sinicè scriptæ, l. 3. ep. 1.
- Orlandinus, Nicolaus, X. XVIII. L. LXVIII. LXXXIV. correctus, XCII. CXI. CXXXI.
- Orracha, LX., l. 1. ep. 16. 19.
- Oryza, et vinum ex ea expressum, l. 4. ep. 1. n. 11.
- Oserius, l. 4. ep. 10.
- Otho Card. Augustanus, II.
- Otium, l. 1. ep. 23. 39., l. 2. ep. 16. 22., l. 3. ep. 7. 14. 15., l. 4. ep. 22.

- Pædagogus , l. 1. ep. 4. n. 2.
 Pagi lustrandi , l. 1. ep. 14. 27. 29., l. 2. ep. 5.
 Pagodes , l. 1. ep. 14. 16., 19., l. 2. ep. 22., l. 3. ep. 24.
 Paiva , v. Cosmus .
 V. Palafoxius , XXVI.
 Pallavicinus , Sfortia Card. XXXII.
 Palmarum Dominica , XCIX. CXVII. , l. 1. ep. 2.
Pampelona , Pamplona , L.
 Paradisus , l. 1. ep. 14. , l. 2. ep. 11. 12. 13.
 Parænesis , LXI.. LXV., l. 3. ep. 7., l. 4. ep. 6. n.
 4., 22. n. 21.
 Pardai , l. 1. ep. 15. , l. 4. ep. 26. 32. 39.
 Parsimonia liberalis , l. 4 ep. 5.
Parisii. v. Lutetia .
Parma , urbs nobilis , LXXX.
 Parochi , l. 4. ep. 22. n. 25.
 Parturiens , in miraculo liberata , l. 1. ep. 11.
 Pascha , l. 1. ep. 2.
 Pastor bonus , l. 2. ep. 18. n. 16. v. Episcopus Goæ.
 Pataineses , l. 2. ep. 6. n. 3.
Patanaum , forte *Patnam* in Travancoride , l. 1. ep. 18.
 41. ; et aliud in ora Piscaria , l. 1. ep. 36. n. 5.
 Patangates , Patangatini , LX. , l. 1. ep. 16. 24. 25. 27.
 28. 33. 34. 35. l. 2. ep. 22.
Patavium , Padua , XCI.
 Pater Æternus . v. Symbolum .
 Pater Noster . v. Oratio Dominica .
 Patientia , l. 1. ep. 16. 17. 18. 23. 29. 39., l. 2. ep. 5.
 18. 24., l. 3. ep. 7. 18., l. 4. ep. 1. 16. 20.
 Patriarcha , l. 3. ep. 10.
 Patrignanius , XI. XIII.
 Patrimonium , l. 1. ep. 41.
 Patronus Indiæ . v. S. Thomas Apostolus .
 Paulus Pp. III. , LXXX.
 Paulus Camers , l. 1. ep. 8. 9. 10. 14. 41. l. 2. ep. 6.
 10. 14. l. 3. ep. 8. 10. 14. l. 4. ep. 4. 15.
 Paulus Guzorate , l. 4. ep. 10.
 Paulus Antonius Heredia , XV. LXXI. , l. 4. ep. 8. 22.
 Tom. II. N n Pau-

26. 33. 37. 41.
 Paulus Japon. v. Anger.
 Paulus Valles, CXXXV., l. 4. ep. 25.
 Paulus Vazius, l. 1. ep. 18. 37.
 Pauperes Japones, l. 4. ep. 2.
 Pauperum cura, l. 4. ep. 5. 8. 10.
 Pauperum visitatio v. Nosocomium.
 Paupertas voluntaria, l. 1. ep. 9.
 Pax conscientiae, l. 1. ep. 3. 9., l. 3. ep. 18.
 Peccatum originale . v. Originale.
 Peccata personalia, et eorum remedia, l. 2. ep. 11. 13.
 l. 3. ep. 7. 17. 18, l. 4. ep. 2. 6. 26. 32.
 Pechinum, Pekin, l. 4. ep. 42.
 Pegu, l. 2. ep. 6. 20.
 Pensio, l. 1. ep. 1. n. 8.
 Peræ . v. Perez.
 Peralta, Matthias, LXXI.
 Peregrinationes, Peregrini, l. 2. ep. 5., l. 4. ep. 5. 16.
 17. n. 11., 18.
 Pereira, Raymundus, CXVI.
 Pereira, Perer, XXII.
 Pereria, Pereira . v. Jacobus.
 Perez, Peri seu Petri filius, non Peræ ut vertit Tursellinus . v. Franciscus.
 Perfectionis studium, l. 3. ep. 7. 10. 11. 13. 17. 18.
 22., l. 4. ep. 1. 6. 8. 10. 13.
 Pericula honestatis, l. 4. ep. 1. 3.
 Pericula vitæ , l. 2. ep. 14. 17. 21., l. 3. ep. 12 18.,
 l. 4. ep. 1. 38.
 Periti morum, l. 3. ep. 7. n. 23. 39.
 Permissio Divina, l. 3. ep. 18. n. 23. 50.
 Persecutio Soc. Romæ , l. 1. ep. 3.
 Perseverantia , l. 2. ep. 1. 5., l. 3. ep. 18. l. 4. ep. 5.
 Persis, l. 4. ep. 16.
 S. Petrus Apostolus , Janiculensis , l. 3. ep. 1.
 Petrus , l. 1. ep. 23.
 Petrus de Alcaceva , l. 4. ep. 32.
 Petrus Carvallius , l. 2. ep. 3. n. 4.

Fe-

- Petrus Codacius , LIV. LVIII. l. 1. ep. 2. 6. 9.
 Petrus Faber , LXXX. l. 2. ep. 21. n. 21.
 Petrus Fernandez , l. 3. ep. 6.
 Petrus Gonzalez , l. 2. ep. 18. l. 3. ep. 4.
 Petrus Mascarennia , v. Mascarennia.
Fetrus de Silva, LXX., l. 3. ep. 9. 23., l. 4. ep. 29. 35.
Pharisæi, l. 2. ep. 13. n. 15.
Philippicius, Alexander, XXXVI. LX.
Philippus Apostolus, l. 2. ep. 13.
Philippos II. Rex, XI.
Picardus, l. 1. ep. 14. n. 8.
Pilatus, l. 2. ep. 13. n. 16.
Pintus. v. Fernandes.
Piper, l. 4. ep. 36.
Piscaria ora, costa de Pesqueria , ad occasum partis borealis Ceilani , LXXXI. II., l. 1. ep. 15. 41.
Plagium, l. 1. ep. 18. 19. 33.
Plausus concionum, l. 4. ep. 14. v. Concionator .
Pliego, Marchionissa de , VI.
Pœna, v. punitio .
Pœnitentia Sacram., l. 3. ep. 7. v. Confessio .
Pœnitentia matura, l. 2. ep. 5. 11.
Pœnitentia sera, l. 1. ep. 3. n. 2., l. 2. ep. 11. 17. 21.
Pœnitentes probandi, l. 1. ep. 6. n. 2., l. 3. ep. 7., l. 4. ep. 8. 22.
Pogianus, Julius , I. II.
Potancus, v. Joannes .
Pontifex Maximius, l. 1. ep. 6. 9. 11. 12. 13., l. 3. ep. 18. n. 56., l. 4. ep. 22.
Popularitas, l. 3. ep. 10. n. 7.
Possimus, Petrus , XI. XXXII. XLV.; correctus , LIV. LVI. LVIII. LXVIII. CXV. VI. CXXIX. CXXX-V.
Præfatio Tursellini, XXIX.: Possini , XXXIV.: Coloniensis , XII.: Viennensis , XL.: nova , I.
Præfectura, Præfectus , l. 1. ep. 33. 34. 35., l. 2. ep. 3. 18., l. 3. ep. 7. 9. 23.
Præpositus Generalis Soc. Jesu, LXXX-V. XCI. , l. 4. p. 21. 22. 25.

- Præpositus Provincialis in India , l. 4. ep. 11. 15.
 Præstesjannes l. 1. ep. 18. n. 5.
 Prætoria navis , l. 1. ep. 8. 10.
 Prætoris laudes , l. 1. ep. 10. 11. n. 4., 12. 13.
Praga , Metropolis Bohemiæ , XII.
 Pragmatici , l. 3. ep. 7.
 Preces , l. 1. ep. 3. n. 2., 10. n. 16., 11. 14. 40., l.
 2. ep. 2. 11. 21.
 Principium rerum , l. 2. ep. 13., l. 4. ep. 2. n. 43.
 Privilegia Societatis Jesu , l. 4. ep. 13. 44.
 Privilegium , v. Altare .
 Privilegium , 1. ep. 6. n. 4.
 Probati boni ut aurum , l. 3. ep. 4. n. 19., 7. 17., 18.
 l. 4. ep. 2. 6.
 Probatio novitiorum v. Novitiorum .
 Procurator , l. 4. ep. 5. v. Expensa .
 Prodigiū , v. Miracula .
 Proepiscopus , l. 1. ep. 13. n. 6. l. 2. ep. 1. n. 3., 3.
 n. 8., 18., l. 4. ep. 22.
 Professio S. Ignatii et Sociorum ad S. Pauli . LXXX.
 Professio S. Xaverii , XXIV. l. 2. ep. 17. n. 16. App.p. 503.
 Propositum , l. 2. ep. 11. 12.
 Prorex , l. 1. ep. 8. 12. 13.
 Protector Soc. Jesu , l. 2. ep. 18. n. 1.
 Providentia divina , l. 1. ep. 3., l. 2. ep. 11. 13., l. 3.
 ep. 12. 13. 18. n. 23. 50., l. 4. ep. 35. 38.
 Prudentia , l. 3. ep. 7. n. 36., 18., l. 4. ep. 8. 9. 26. 34.
 Pudicare , Pudicar , in ora Piscaria , l. 1. ep. 40.
 Pudicurinum in ora Piscaria , l. 1. ep. 36.
 Pudor pœnitentium , l. 3. ep. 7.
 Puellæ pauperes , l. 3. ep. 4. 15.
 Puerorum fervor , l. 1. ep. 14.
 Puerorum institutio , XXVII., l. 1. ep. 1. 16. 21., l. 2. ep.
 11. n. 29., 22. 23. 24., l. 3. ep. 1. 7. 14., l. 4.
 ep. 2. n. 42., 10. 22.
 Puerorum preces , l. 1. ep. 14. 24. 39. 40.
 Puerorum regnum , l. 1. ep. 11., l. 2. ep. 24.
 Puerorum simplicitas , l. 3. ep. 18. n. 41.

Pul-

- Pulæ , Dynastæ , LXII., l. 1. ep. 18. 21. 36.
Punicale , in ora Piscaria , CXI., l. 1. ep. 15. 16. 18.
 24. 27. 28. 32. 34. 37. 40., l. 2. ep. 24.
Punitio , l. 4. ep. 21. 22. 29. 32.
Pupilli . l. 3. ep. 4. 15.
Purgatorium , l. 1. ep. 9. 12., l. 2. ep. 12. 13. 21., l.
 3. ep. 7. n. 24., 13.
Purgatorium in hac vita , l. 1. ep. 15. 39., l. 3. ep. 2.
 l. 4. ep. 1.

Q

- Quadragesima* , l. 1. ep. 10. n. 10., 13., l. 2. ep. 13. 22.
Quadros , Antonius , LVII.
Quæstor , l. 2. ep. 39., l. 4. ep. 26.
Quæstuosi pœnitentes , l. 4. ep. 24. n. 6., 25. n. 4.
Quæstus magnus , l. 3. ep. 22. 23. n. 7., 25.
Quartana , l. 1. ep. 3. n. 3.
Querelæ non deferendæ , l. 4. ep. 22. n. 18. 25.
Qui non est mecum , contra me est , l. 1. ep. 39.
Qui voluerit animam suam salvam facere ... l. 2. ep. 15.
 17., l. 4. ep. 38.
Quid prodest homini , si ... l. 2. ep. 20., l. 3. ep. 18.

R

- Rapere* , l. 2. ep. 3. n. 7., l. 3. ep. 7. n. 16.
Raptores non absolvendi , l. 4. ep. 6.
Rationis imperium , l. 3. ep. 23. n. 3.
Ratisbona , LXXX.
Rebellus . v. Jacobus .
Rector , l. 3. ep. 1. 7. 8. 10. 20. 21., l. 4. ep. 1. 5.
 11. 16. 17. 19. 25. 37.
Redde rationem villicationis , l. 2. ep. 20.
Redditus . v. *Expensa* , Vectigalia .
Refractarii , l. 4. ep. 11. v. *Obedientiæ recusatio* .
Regii ministri , l. 3. ep. 16., l. 4. ep. 10. 22. 26.
Regina Hispaniæ , XIII.
Regina Lusitaniæ Catharina , XXVII., l. 1. ep. 3.

- Regina Molucarum . v. Isabella.
 Regis dotes , l. 1. ep. 3. 8., l. 2. ep. 1. 13. 20., l. 3.
 ep. 16., l. 4. ep. 19.
 Regnum piscium , l. 1. ep. 10.
 Regnum transiens , l. 3. ep. 3.
 Regula Societatis . v. Societatis institutum.
 Religionis Christianæ Sanctitas , l. 1. ep. 14., l. 2. ep.
 11. 13., l. 3. ep. 18.
 Religionis mutatio , l. 1. ep. 14., l. 3. ep. 18., l. 4. ep. 2.
 Religiosa vocatio , l. 1. ep. 3., l. 3. ep. 6. 7., l. 4. ep. 22.
 Religiosi , l. 2. ep. 15. 20. l. 3. ep. 10. 17. 18., l. 4.
 ep. 21. 22. 40.
 Remedia sacra , l. 2. ep. 11. l. 3. ep. 7. 18., l. 4. ep. 6. 8.
 Remissiones noxiæ , l. 4. ep. 26.
 Reprehensio . v. correctio , objurgatio .
 Repuerascere , l. 3. ep. 18. n. 41.
 Res familiaris . v. Expensa .
 Restitutio , l. 2. ep. 5., l. 3. ep. 7. n. 4. 12., l. 4. ep.
 8. 22. 24. 26. 29.
 Resurrectio corporum , l. 2. ep. 13., l. 3. ep. 12.
 Rex Amangucii , l. 3. ep. 24., l. 4. ep. 2.
 Rex Burgi , l. 4. ep. 2.
 Rex Cangoximæ , l. 3. ep. 18., l. 4. ep. 2.
 Rex Ceilani , l. 3. ep. 3.
 Rex Jafanapatani , l. 2. ep. 4.
 Rex Japoniæ , l. 3. ep. 9. 10.
 Rex Lusitaniæ . v. Joannes III.
 Rex Macazariæ , l. 2. ep. 7. 8. 17.
 Rex Meaci , l. 4. ep. 2. n. 15.
 Rex Moluci , l. 2. ep. 16. 21.
 Rex Saxumianus , App. p. 489.
 Rex Travancoris , l. 1. ep. 19. 30. 33. 36. 37. 38. l. 2.
 ep. 5. n. 5.
 Rhedones , Renxes , XVI.
 Ribera , Riberus , v. Nunnius .
 Rigor , l. 4. ep. 25.
 Rochus Martinius , l. 2. ep. 25.
 Rochus Oliveria , Oliveira , CX. l. 3. ep. 4. 14.

- Rodericus, Roderici filius, Rodriguez, *hijo de Rodrigo*, XXII.
 Rodericus Consalvus, v. Joannes Rodriguez.
 Rodericus Simon. v. Simon.
 Rodericus interpres, l. 1. ep. 32.
 Rogerius, Nicolaus, LIX.
Roma, LIV. et alibi passim.
 Romana peregrinatio, l. 4. ep. 1. 16.
 Romanus conventus, seu Generalis congregatio v. con-
 ventus.
 Rosarium B. Mariæ, l. 1. ep. 11. 12. n. 7. v. orbiculi.
 Ruizius Gonzalez, l. 3. ep. 10. 22. n. 1.

S

- Sacajum, l. 3. ep. 22. n. 5., 23. n. 6.
 Sacerdotes boni, pauci, l. 1. ep. 3. 10. 11. 13 14., l. 2.
 ep. 5. 17. 20. 21., l. 4. ep. 8. 10. 16. 19. 21. 22. 25.
 Sacerdotes Malabares, l. 2. ep. 5. n. 5. 7.
 Sacerdotes pravi, l. 2. ep. 5., l. 3. ep. 7. 21. n. 3.
 Sacerdotes venerandi, l. 4. ep. 6. 8. 21. 22.
 Sacra supellex, l. 2. ep. 15. 16., l. 3. ep. 12., l. 4. ep.
 16. 17. 42.
 Sacraenta, l. 1. ep. 10., l. 2. ep. 13., l. 3. ep. 12. 13.
 Sacramentorum frequentatio v. Confessio, Eucharistia.
 Sacrificii solatium, l. 4. ep. 16. 17.
 Salve Regina, l. 1. ep. 14.
 Salutis æternæ cura, l. 1. ep. 3., l. 2. ep. 11. 13., l.
 3. ep. 7. 18., l. 4. ep. 8. 14.
 Sampajo, Emmanuel, LXVI.
Sancianum, *Sanchon*, l. 4. ep. 36.-44.
 Sanctitas, l. 4. ep. 22. n. 13.
 Sanctorum auxilium, l. 2. ep. 21., l. 3. ep. 18. n. 49.
 Sanctorum communio, v. Communio.
 Santiago, XXII.
 Saraceni, l. 1. ep. 10. 11., l. 4. ep. 2. n. 59.
 Satisfactio, l. 2. ep. 13., l. 3. ep. 7., l. 4. ep. 8.
Saxuma, v. Rex Saxumanus.
 Scandalum, l. 3. ep. 18., l. 4. ep. 1. n. 12., 21.

- Scandelius , v. Thomas.
- Scelesti dæmonibus pejores , l. 3. ep. 12. 13.
- Scholæ . l. 1. ep. 36. 41., l. 2. ep. 5. 22., l. 3. ep. 14.
- Scholastici , XCI., CXXI., l. 1. ep. 4. 6., l. 3. ep. 18. 21.
- Scribæ , l. 3. ep. 7.
- Scriptiones accuratæ , l. 3. ep. 7. 11., l. 4. ep. 16. 17. 22.
- Scrupulus , l. 1. ep. 3. n. 2., l. 4. ep. 11. n. 4.
- Sectæ Japōnicæ , l. 3. ep. 24. n. 11.; l. 4. ep. 2. n. 6.
- Seculum nequam , l. 3. ep. 7.
- Seminarium , l. 1. ep. 11. 12. 14., l. 2. ep. 6., l. 4. ep. 5. n. 4., 10. 22. 26.
- Senium , l. 2. ep. 1. n. 5.
- Sensus a Deo accepti , l. 4. ep. 31.
- Sententia forensis , v. Judicium forense.
- Ressar , Sessanus Dux , IV.
- Septem urbis ecclesiarum indulgentiæ , l. 1. ep. 12.
- Sermones de Deo , et rebus Divinis . v. Congressus privati.
- Severitas temperata , l. 2. ep. 18. 22., l. 3. ep. 1. n. 4., 7., l. 4. ep. 6. 20. 21. 22. 25. 44.
- Siamum , v. Sion.
- Sicilia , IX.
- Simon Borellus , l. 2. ep. 10.
- Simon Rodriguez , LVII., l. 1. ep. 3. 6. 8., l. 2. ep. 3. 9. 20., l. 3. ep. 1. 2. 4. 5. 6. 10., l. 4. ep. 1. 3. 7. 16. 17. 18. 24.
- Simplicitas sufficientissima , l. 1. ep. 9. n. 4., l. 4. ep. 22. n. 13.
- Simultates , l. 3. ep. 7., l. 4. ep. 5. 6. 9. 20. 21. 22.
- Sinae , l. 2. ep. 17. n. 6., l. 3. ep. 1. 4. 12. 13. 18. 24., l. 4. ep. 1. 2. 3. 16. 17. 19. 35. 38. 40. 42. 43. 44.
- Sinici characteres , v. Characteres .
- Sincapura , Sincapuratum fretum , ad ortum freti Malaccensis , et boream Sumatræ , l. 3. ep. 20., l. 4. ep. 30. 36. 39.
- Singularitas , l. 4. ep. 6. n. 3.
- Sion , Siamum , Siam , Siaon et Sion ex Lusitanica dialecto

- cto , l. 3. ep. 10., l. 4. ep. 35. 38. 40. 41.
 Societas Jesu laudata , V., l. 1. ep. 2. 3. 6. 8. 10. 12.
 14., l. 2. ep. 4. 18. 21. n. 22., l. 3. ep. 1. 4. 13.
 l. 4. ep. 6. n. 3., 8. 12. 14. 16. 19. 20. 21. n. 14.
 Societatis domicilia , VIII. XCI. , l. 1. ep. 8. 9., l. 2.
 ep. 2. 5., l. 3. ep. 1. 2. 4. 10., l. 4. ep. 2. 3. 8.
 11. 16. 17. 22. 26. 40.
 Societatis institutum , VI. LXXX.V., l. 1. ep. 2. 3. 4. 5. 8. 9.
 12. 14., l. 3. ep. 1. 13. 18., l. 4. ep. 16. 17. 22. 44.
 Socii in Indiam , l. 1. ep. 3. 4. 9. 10. 12. 41., l. 2. ep.
 1. 3. 9. 17. 18., l. 3. ep. 1. 4. 18., l. 4. ep. 1. 3. 16. 19.
 Socotorx , Socotera , Zocotora , l. 1. ep. 10., l. 3. ep. 1. 2. 4.
 Sodalitas , v. Misericordia Sodalitas .
 Sodomitæ , l. 3. ep. 2. n. 3., l. 4. ep. 1. n. 7., 2. n. 27.
 Sofala , in ora Monopotapæ , l. 1. ep. 12. n. 6.
 Solatia spiritualia , l. 1. ep. 10. 14. n. 13., l. 2. ep. 17.
 n. 5., 21. n. 4. 21., l. 3. ep. 18. n. 24., l. 4. ep.
 2. n. 54., 3. n. 6., 17. n. 4. .
 Sollicitudo alienæ salutis , v. Zelus .
 Solis cultores , l. 2. ep. 7. 8.
 Sombergius , Joannes Rutilius , II. XCI.
 Somnia , l. 1. ep. 14. n. 11.
 Seminus , l. 2. ep. 11. n. 27.
 Soror , l. 1. ep. 1. n. 0.
 Sosa . v. Alexius , Alfonsus , Ferdinandus , Martinus .
 Sotes , XLIX.
 Spectacula , l. 3. ep. 7. n. 30., l. 4. ep. 25. n. 2.
 Speculatores , l. 1. ep. 29.
 Speculum mentis , l. 3. ep. 18. n. 60., l. 4. ep. 7.
 Spiritus Sanctus , l. 2. ep. 13.
 Stationes , l. 3. ep. 8., l. 4. ep. 16. 22. 26.
 Statuæ mutæ , l. 3. ep. 18. n. 41.
 Stephanus Ludovicus Buranus , l. 3. ep. 4., l. 4. ep. 26.
 Strada v. Franciscus .
 Studia literarum , l. 1. ep. 1. n. 3., 5. 7. 14.
 Suarez , Joannes Ep. Conimbricensis , IV.
 Subditi , quomodo tractandi , l. 3. ep. 7. 8. 21., l. 4.
 ep. 5. 11. 22. 25.

Suf-

- Suffragium S. Xaverii pro electione Ignatii , App. p. 501.
 Sui memor , l. 3. ep. 7. , l. 4. ep. 6. n. 3. , 14. v. cura sui .
 Suilla , l. 2. ep. 17.
Sunda , *Islas de la Sonda* , ad occasum Molucarum , l. 4.
 ep. 40.
 Superbia , l. 1. ep. 8. l. 2. ep. 13. n. 5. , l. 3. ep. 7. ,
 l. 4. ep. 6. 8. 14. 22. 25. 39.
 Superficie contenti , l. 4. ep. 8. n. 5. , 22. n. 14.
 Superior , l. 2. ep. 10. 19. , l. 3. ep. 1. 7. 8. 10. 19.
 22. , l. 4. ep. 1. 5. 15. 21. 22. 23. 39.
 Supplementum Biblioth. Script. Soc. J. , III. XVI.
 Supplicia peccatorum , l. 3. ep. 7. , l. 4. ep. 2. 35. 40. v.
 Inferni .
 Sycophantæ , l. 1. ep. 1. n. 5.
 Sylva . v. Petrus .
 Symbolum , l. 1. ep. 14. 19. , l. 2. ep. 4. 11. 12. 13. 21. 22.
 Syrtes , et vada inæqualia , l. 2. ep. 17. n. 5. , l. 4.
 ep. 18. n. 2.

T

- Tabari . v. Javari .
 Tabellarii , l. 1. ep. 1. n. 2.
 Tabernaculum eramis , l. 1. ep. 21.
 Tabulæ accepti et expensi , l. 4. ep. 24.
 Tale , Tala , duabus a Manapare leucis , l. 1. ep. 32. 33. 37.
 Talenta Evangelica , l. 1. ep. 7. 14. n. 8.
 Tana , ad Austrum Bazaini , l. 4. ep. 10.
 Tartari , l. 3. ep. 4.
 Tellez , Balthasar , LVII.
 Temeritas , l. 1. ep. 3. n. 2.
 Temperantia , l. 3. ep. 13. n. 15. , 18. n. 44. , App. p. 490.
 Tempestas , l. 2. ep. 21. n. 20. , l. 3. ep. 5. n. 2.
 Tentatio , l. 2. ep. 11. n. 25. , 13. n. 12. l. 3. ep. 8.
 17. n. 6. , 18.
 S. Teresiæ a Jesu opera , XXV-VI.
 Ternate , in Molucis , l. 2. ep. 17. , l. 3. ep. 10. 11.
 Terræmotus , l. 2. ep. 17. 21.

Tes-

- Testamenti curatores , l. 1. ep. 7.
Thadæus Apostolus , l. 2. ep. 13.
Theologicæ virtutes , l. 2. ep. 11. 12. 13.
S. Thomas Apost., l. 1. ep. 10. n. 9., 13., l. 2. ep. 7.
8. 13. 17. n. 7., l. 3. ep. 1. 2.
S. Thomæ Christiani , Thomæi , l. 2. ep. 18. l. 3. ep. 1-4.
S. Thoma & oppidum . v. Meliapora .
Thomas Gonzalez , l. 4. ep. 4.
Thomas de Motta , l. 1. ep. 36.
Thomas Scandellius , l. 4. ep. 35. 36. 41.
Thorax , l. 3. ep. 18. n. 8., l. 4. ep. 2.
Timor inanis , l. 4. ep. 11. n. 4. v. scrupulus .
Timor peccati , l. 2. ep. 11. 13., l. 3. ep. 12. n. 7.,
13. n. 10., 18. n. 10. 23. l. 4. ep. 6. 14. 19.
Timor poenæ , l. 1. ep. 3., l. 2. ep. 11. 13., l. 3. ep.
7. n. 35., 18., l. 4. ep. 6.
Toletum , Toledo , Castellæ novæ Metrop. , XXXVII.
Toletus , Franciscus Card. , XXIX.
Tolle , aliqua ex Molucis , vel prope , l. 3. ep. 11. n. 4.
Tona , Tonus , navicula , LXII. , l. 1. ep. 18. 23. 27. 35.
Tramezzinus , Michael , I.
Travancor , Travancoris , l. 1. ep. 18. 21. 29. 39. 41., l.
2. ep. 4. 22. 24.
Tribunal Dei . v. Judicium Divinum .
Trigault , Nicolaus , CXVI.
Trincbandure , Trincadur , Trincandur , in ora Piscaria , l. 1.
ep. 35. 36.
SS. Trinitatis cultus , l. 2. ep. 11. 13., l. 3. ep. 10.
Tumor . v. Superbia .
Turrianus . v. Cosmus .
Tursellinus , Horatius , XI. XXIX. XLIII. ; correctus ,
LXXXI-XC. CI-VI. CX-III.-CXXI-VI& CXXXI.
-IV. , l. 2. ep. 21. n. 5.
Tutucurinum , LXXXI. , l. 1. ep. 11. 17. 18. 23. 27. 30.
31. 33. 35. 38. 40. 41.
Tyrannis , l. 1. ep. 18. , l. 2. ep. 18.

V.

- Vada inæqualia. v. Syrtes.
- Vadum incertum, l. 1. ep. 3.
- Valentia*, Metrop. in Hispania, XCI.
- Valetudinarium. v. Nosocomium.
- Valeiudinis cura, l. 4. ep. 7.
- Varsovia*, *Varsavia*, y *Varsovia*, XVI.
- Vasæus, *Vaz.* v. Michael *Vaz u's*.
- Vascus Fernandez, l. 2. ep. 5. n. 9.
- Vasius, *Vaz.* v. Michael.
- Vaziquenza, *Vasquenze*, l. 1. ep. 14. II. 2.
- Vazius, *Vaz*, v. Michael, Paulus.
- Vear, l. 1. ep. 1. n. 5.
- Vectigalia, l. 3. ep. 8. l. 4. ep. 5. 9. 10. II. 22. 24. 26.
- Velozus, *Velloso*. v. Balthasar.
- Venena, l. 2. ep. 17. 21.
- Venia petenda, l. 4. ep. 6. 8. 20.
- Veritas cruda, l. 4. ep. 6. n. 10.
- Veritatis defensio, l. 1. ep. 3., l. 3. ep. 18. n. 48.
- Versio Gallica, XIV; Hispanica, XIII.; Italica, XIV.; Latina, XIX XXX. XXXVIII.
- Vesperæ, l. 1. ep. 10.
- Vestes corticeæ, l. 2. ep. 21.
- Ughellius, Ughellus, Ferdinandus, LV.
- Vicatii, l. 4. ep. 22. n. 15.
- Vicarius Christi. v. Pontifex Maximus.
- Vicarius Episcopi. v. Proepiscopus.
- Victor sui, l. 3. ep. 7. 12. 13. 17. II. 5., 18. n. 9.
- Victoria præclara, l. 1. ep. 11. 12.
- Victus quotidianus, l. 4. ep. 5.
- Vidua, l. 3. ep. 15.
- Viegas. v. Vincentius.
- Vienna Austria*, XI.
- Vigilantia, l. 2. ep. 5., l. 3. ep. 7. 18., l. 4. ep. 8. 14.
- Villa. v. Franciscus.
- Villa Comdea, Condea. v. Joannes.
- Villarejum*, *Villarejo de Fuentes*, XV.
- Villa-*

- Vilta vitiosa*, *Villaviciosa* inter Elvas et Evoram in Lusitania, l. 2. ep. 25.
- Vincentius, Ord. Min., l. 2. ep. 1., l. 3. ep. 1. 4.
- Vincentius Ancolinæ, l. 1. ep. 2.
- Vincentius Viegas, l. 4. ep. 40.
- Vindiciae Turcicæ, XXIV. LXVII. LXXII. LXXV.
- Vindiciae Xaverianæ, XXII-VI.
- Vinum in Missas, l. 3. ep. 4. n. 6.
- Vinum ex oīyza. v. Oīyza.
- Viranum*, in ora Piscaria, l. 1. ep. 41. n. 5.
- Virandupatanaum*, in ora Piscaria, l. 1. ep. 26. 36.
- Viri potius coleendi quam feminæ, l. 4. ep. 21.
- Virtus Doctrinæ utilior, l. 2. ep. 2. 7. 8. 9. 20., l. 3.
ep. 1. 7., l. 4. ep. 6. 11. 14.
- Vis amoris, l. 3. ep. 1. 7. 18. v. Xaverii amor.
- Visitatio ægitorum. v. Ægri, Nosocomium.
- Visitatio Carcerum v. Carceres.
- Visitatio collegiorum, l. 4. ep. 11. n. 3.
- Vita beata. v. Paradisus.
- Vita præsens, perpetua mors, l. 3. ep. 12. n. 11., 13.
n. 14., 18. n. 48.
- Vitæ brevitas. v. Mortis memoria.
- Vitiorum reprehensio, l. 2. ep. 22., l. 3. ep. 7. 18.,
l. 4. ep. 10. 21. 26.
- Ultio divina, l. 1. ep. 3. 31., l. 2. ep. 11. 13., l. 3.
ep. 7. 18., l. 4. ep. 14. 21. 27. 34. 35.
- Ulyssipo*, *Lisboa*, l. 1. ep. 3-9., l. 3. ep. 23.
- Umbella, l. 1. ep. 22.
- Vocatio divina, l. 3. ep. 8. 9.
- Voluntas divina. v. Deus sequendus.
- Voluptas cœlestis. v. Solatia spiritualia.
- Vota religiosa. v. Religiosi.
- Vota Societatis, l. 4. ep. 22. n. 6. Appen. p. 503.
- Urbania*, urbs ad Metaurum, et meridiem Urbini, LXVI.
- Usura, l. 3. ep. 7. n. 15.
- Utilitas quæ latius pateat, l. 3. ep. 7. l. 4. ep. 22. 25.
- Vultus benignus, l. 3. ep. 7. n. 25.
- Uxores, l. 1. ep. 14., l. 2. ep. 13. n. 2., l. 3. ep. 21.
n. 3.

X

Xaca , numen Japonum , l. 4. ep. 2.

S. Xaverii itinera , miracula , scripta , virtutes .

Itinera indicantur recensisit locis ab eodem lustratis , et pluribus quidem saepius : lustravit autem hoc ordine Navarram , Lutetiam , Cleri , Bononiam , Romam , Lauretum , Ulyssiponem , Almerinum , Mozambicum , Melindam , Zocotoram , Goam , Comorinum . Tutucurinum , Cocinum , Punicalem , Manaparem , Livarem , Narem , Viranadapatanaum , Alendalem , Pudicurinum , Trinchandurem , Viranaum , Patanaum , Ceilanum , Travancorem , Nagapatanum , Meliaporam , Malacam , Amboinum , Ternatem , Mauricam , iterum Goam , Cambajam , Cocincinam , Cantonem , Cinceum , Cangoximam , Amangacium , Meacum , Bungum , Fingem , Sincapuram , iterum Goam , Sancianum . Hic obiit Xaverius die 2. Dec. 1552. ætatis quadragesimo septimo , natus die 7. April. Anni 1506. , ut contra primos ejusdem vitæ scriptores videre est in Bolland. tomo Apologeticō ed. an. 1755. p. 635.

Miracula : XXII.-IV. XXXVI. XL. , l. 1. ep. 3. 11. n. 3., 14. n. 6.

Scripta : Catechismus Malabaricus , XVII. , l. 1. ep. 14. Catechismus Malacensis , XVII. , l. 2. ep. 6. 8. 17. Catechismus Japonicus XVII. , l. 3. ep. 18. 24. Liber Sinicus et Japonicus de origine mundi , et vitæ Christi mysteriis , l. 4. ep. 1. n. 21. Concionum liber , XVIII. Epistolæ deperditæ , XXV.-VII. l. 1. ep. 1. 9. 14. 17. 19. 21. 23. 26. 27. 29. 30. 34. 35. 37. 38. , l. 2. ep. 2. 10. 19. 21. 25. , l. 3. ep. 2. 4. 10. 12. 13. 14. , l. 4. ep. 18. 19. 28. 31. 33. 35. 37.

Virtutes :

Amor Dei , l. 1. ep. 8. 10. 18. 23. 40. , l. 3. ep. 4. 5. 18. , l. 3. ep. 5. 6. 12. 13. 18. alibi passim .

Amor proximi , l. 1. ep. 3. 4. 7. 8. 10. 19. 14. 19. 25. 27. 29.

29. 32. 34. 39., l. 2. ep. 1. 14. 17. 18. 22., l. 3.
ep. 6. 12. 13. 18., l. 4. ep. 6. 7. 16. 20. 44.

Amor Societatis Jesu, v. **Societas**, Ignatius.

Fides, l. 1. ep. 1. 3. 11. 14. 40., l. 2. ep. 1. 4.

Fiducia et spes in Deo, l. 1. ep. 7. 8. 10. 39., l. 2. ep.
5. 6. 14. 17. 21., l. 3. ep. 1. 3. 12. 13. 18. n. 7.
42., l. 4. ep. 2. 17. 19. 38. 44. n. 7. Appen. ep.
6. n. 3.

Fiducia in Ecclesiæ, Puerorum; et **Sociorum precibus**, l.
1. ep. 10. 11. l. 2. ep. 2. 3. 17. 21., l. 3. ep. 1. 7.
8. 13. 18., alibi passim.

Fortitudo in adversis, l. 2. ep. 14. 17. 21., l. 3. ep. 1.
5. 13. 18., l. 4. ep. 19. 38. 40. Appen. ep. 3.

Gratitudo, l. 1. ep. 1. 3. 5. 8. 9. 11. 14. l. 2. ep. 18.
l. 3. ep. 9. 23., l. 4. ep. 4. 19. 29. 36. 40. 42.

Humilitas, l. 1. ep. 4. 6. 8. 10., l. 2. ep. 4. 7. 19. 21.
l. 3. ep. 14. 18., l. 4. ep. 1. 19. 27. 44.

Mortificatio, l. 1. ep. 10. 14. 22., 27. l. 2. ep. 18., l. 3.
ep. 24., l. 4. ep. 40. Appen. ep. 6. n. 4.

Obedientia, l. 1. ep. 8., l. 2. ep. 3. 19., l. 4. ep. 1. 17.

Patientia, l. 1. ep. 10. 12. 14., l. 4. ep. 2. 4. 38.

Spes, v. **Fiducia**.

Zelus, l. 1. ep. 1. 3. 8. 10. 11. 12. 14. 18. 25. 39. l. 2.
ep. 1. 4. 5. 14. 17. 18. 21., l. 3. ep. 1. 3. 5. 6. 7.
9. 12. 13. 18., l. 4. ep. 2. 16. 17. 38. 43. 44. ali-
bi passim.

Turea, v. **Epoedia**.

Z

Z Litera XXII.

Zaccaria, Franciscus Antonius, III.

Zanettus, Augustinus Episcopus, LV.

Zapata, v. **Didacus**, Franciscus.

Zelus Animarum, l. 1. ep. 1. 3. 5. 7. 8. 10. 11. 12. 14.
15. 17. 18. 23. 25. 29. 35. 38. 39. 40., l. 2. ep. 1.
3. 4. 5. 14. 17. 18. 21. 22., l. 3. ep. 1. 3. 5. 6. 7.
9. 12. 13. 18. 23., l. 4. ep. 2. 14. 16. 17. 19. 38.,
43. 44.

Zelus indiscretus, l. 3. ep. 7. 18., l. 4. ep. 6. 20. 21.
22.

V I D I T

Don Josephus de Bonis Clericus Regularis Sancti Pauli, & in Ecclesia Metropolitana Bononiæ Pœnitentiarius pro Eminentissimo ac Reverendissimo Domino D. Andrea Cardinale Joannetto Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Camaldulensis, Archiepiscopo Bononiæ, & Sacri Romani Imperii Principe.

Die 2. Augusti 1795.

I M P R I M A T U R.

Fr. Aloysius Maria Ceruti Sacrae Theologie Magister, Vicarius Generalis Sancti Officii Bononiæ.

VOLUM. II.

ERRATA

CORRIGE

pág.	lin.	
7.	30. accomodati	- - - - - accommodati
10.	5. pse... qnam	- - - - - ipse... quām
16.	23. viros	- - - - - viro
34.	10. VI Nonas	- - - - - IV.
39.	19. arrogantia	- - - - - arrogantiæ
ib.	23. Procotrophiis	- - - - - Ptochotrophiis
48.	29. Sacrâ	- - - - - Sacras
51.	29. obsequiis	- - - - - obsequiis non vulgarem ejus gratiam paratam,
54.	31. amoris	- - - - - amotis
74.	29. Malacâ.	- - - - - Malacâ,
75.	20. tollerant,	- - - - - tolerant,
78.	7. promoto	- - - - - promota,
80.	23. sepe	- - - - - sæpe
107.	20. excitas	- - - - - excitatas
118.	7. exituri	- - - - - extituri
123.	2. rationes	- - - - - ratione.
125.	15. reprendere	- - - - - reprehendere
150.	29. iu	- - - - - in
158.	14. offendent	- - - - - offendant
159.	27. facienda	- - - - - sarcienda
187.	7. præisdio	- - - - - præsidio
207.	4. comeatuum	- - - - - commeatum
ib.	6. excedant	- - - - - exscendant
233.	21. virtutemque	- - - - - virtutur que
243.	22. XIX. Kal.	- - - - - XIX. Kal.
255.	14. querebautur	- - - - - querebantur.
258.	24. amitterent	- - - - - amitterent
260.	9. animadverti	- - - - - animadverti
265.	20. Smybolum	- - - - - Symbolum
268.	14. cœpi	- - - - - cepi
271.	32. ludentur nullum	- - - - - ludentur: nullum
281.	18. interpretabunt	- - - - - interpretabuntur

ERRATA

CORRIGE

pag.	lin.	
304.	30. meteriariorum	- - - - -
307.	25. viciinâ	- - - - -
314.	24. VII. Apr.	- - - - -
342.	25. voluntas. Sanctam	- - - - -
352.	8. otiotius	- - - - -
359.	10. taciti	- - - - -
362.	7. uncupatio	- - - - -
392.	16. tu	- - - - -
400.	24. quirirentur	- - - - -
402.	6. Antonim	- - - - -
439.	32. cœperis	- - - - -
452.	1. acceperit	- - - - -
494.	5. scandalum.	- - - - -
ib.	26. ministeris	- - - - -
507.	19. dubitatu	- - - - -
535.	5. ep. 6.	- - - - -
542.	26. Defectus	- - - - -
545.	22. n. 8. 13.	- - - - -
546.	7. 12.	- - - - -
ib.	9. l. 4. ep. 21. 4. n. 7., 16. n. 1. ep. 2. - l. 1. ep. 14.	n. 7., 16. n. 2.,
ib.	12. ep. 13.	- - - - -
547.	5. l. ep. 10.	- - - - -
ib.	22.	- - - - -
ib.	35. l. 4. 22.	- - - - -
551.	34. l. 3. 7.	- - - - -
552.	2. 13. 43.	- - - - -
ib.	17. 12.	- - - - -
ib.	20. l. 2. ep. 2.	- - - - -
553.	31. 10. n. 11.	- - - - -
555.	17. l. 4. ep. 13.	- - - - -
556.	14. l. ep.	- - - - -
558.	13. l. ep.	- - - - -
559.	4. ep. 12.	- - - - -
560.	1. mandatorum	- - - - -
		materiariorum
		viciâ.
		VII Id. Apr.
		voluntas sanctam
		otiosius
		tacitis
		nuncupatio
		ut
		quiritentur
		Antonium
		cuperis
		occeperit
		scandalum).
		ministeriis
		dubitatum
		5.
		Delectus
		n. 8., 33.
		21.
		n. 7., 16. n. 2.,
		14.
		l. 1.
		adde. Franc. de
		Villa
		l. 4 ep. 35. 36.
		l. 4. ep.
		l. 3. ep.
		14. 33.
		17.
		l. 4.
		16. n. 11.
		ep. 14.
		l. 1.
		l. 2.
		5. 22.
		mandatorum.

ERRATA

CORRIGE

pag.	lin.		
560.	28. l. 3.	- - - - -	l. 4.
563.	15.	- - - - -	adde. Pirithœus Malvezzius, vol. 2. p. 508.
565.	4. 29.	- - - - -	26.
ib.	10. ep. 13. 22.	- - - - -	19. 21.
570.	10. 23.	- - - - -	26.
572.	34.	- - - - -	adde. Vigilius No- barci, vol. 2. p. 500-8.

**Mary D. Reiss Library
Loyola Seminary
Shrub Oak, New York**

**BX8319.X36 1795 v. 2
Francisco Xavier, Saint**

Xaverii AEpist

